דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

קיוסקים

יום שישי, י' בשבט תשמ"ח, 29 בינואר 1988 ● גליון 19331

היום 64 עמודים כולל „דבר-השבוע" ● המחיר 1.80 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.57 ש"ח

היום בדבר

...חיים גורי במצרים. יהודה סמילנסקי, חנה זמר, יצחק בן-נר בעקבות ...מכות. אמנון דנקנר בשבוע אמריקאי. דני רובינשטיין, אוריאל בן-עמי בשטחים. חגי אשד, אמיר אורן בשבוע מדיני. עליזה ולך, ...להב, יורם לוי, טלי זלינגר, אהרן שמי, מרשיק בשבוע ישראלי. הרות פולין שהיתה/ יעקב שביט, חייקה גרוסמן, אבידמה גולן, יקיר צור, ורדה צימרמן. תרבות/ מירי פז, יעל פישביין. „משא"

ב.ה.ק.
ציוד מטבחים מוסדיים בע"מ
רח' הבונים 50 בת-ים
83-5510432 5519355.70
ייצור תנורים וציוד מטבחים:
■ מחבתות ■ קונבקטומטים ■ כיריים גז
■ ציפסרים ■ שולחנות חימום וקירור וכו'

מתן אוטונומיה מורחבת לשטחים ויציאת צה"ל מכמה אזורים – במגעי שמיר-שולץ

חילוקי דעות חריפים בפגישת מובארק ונשיא ארה"ב ● הממשל מגבש צעדים לקידום התהליך המדיני

מאת יוסי מלמן, סופר המדיני של „דבר"

ראש הממשלה יצחק שמיר ושר החוץ ג'ורג' שולץ מעורבים במהלך מדיני שבמרכזו עומדת ההצעה לסיים את המשא ומתן המדיני על תחילת אוטונומיה מלאה בשטחים תוך חצי שנה, כך נודע ל„דבר" ממקורות מדיניים מוסמכים המבססים את הערכתם גם על דיווחי שגריר ישראל בוואשינגטון משה ארד.

מהלך שמיר-שולץ מוזן מרעיונות אמריקאים, שעיקרם:

- ● אוטונומיה מורחבת כהסדר ביניים, עם סמכויות מוגדלות (מים וקרקע) לתושבי השטחים.
- ● יציאה של צה"ל מכמה אזורים.
- ● מו"מ מקביל על מצבו של השטח, תוך דרישה אמריקאית לנסיגת ישראל והכרה בזכויות הלגיטימיות של הפלשתינים.

לדברי המקורות, רמזו שר החוץ של ברה"מ אדוארד שוורדנדזה ונציגים של מצרים כי ישקלו את ההצעה, על אף שרשמית הם הדגישו את תמיכתם בוועידה הבין-לאומית ואת התנגדותם לשיחות אוטונומיה.

עם זאת, סבורים המקורות המדיניים כי הסיכויים להשגת הסדר כזה הם קלושים ביותר ובכל מקרה, סלע המחלוקת הראשון והמרכזי יהיה השליטה על מקורות המים והקרקע. ירדן, אש"ף, תושבי השטחים ומצרים הבהירו, כי בכל מקרה גם המים והקרקע צריכים לעבור לשליטת מועצת האוטונומיה. ראש הממשלה והליכוד מתנגדים לכך בתוקף.

המהלך המדיני האפשרי מעורר מורת רוח ואכזבה אצל שרי המערך, אך אין בכוונתם לפרוש מן הממשלה. הדברים באים לידי ביטוי גם בישיבת שרי המפלגה שלשום. באותה ישיבה טענו שר הבטחון יצחק רבין והשר עזר וייצמן, כי רעיון הוועידה הבין-לאומית, הנתמך כה נלהבות על ידי שר החוץ שמעון פרס, „אינו אקטואלי כרגע". רוב שרי המערך סבורים כי ראשי הממשל ובמיוחד הנשיא רונלד רייגן ושר החוץ שולץ, ויתרו על הוועידה הבין-לאומית; שבין כה וכה לא התלהבו ממנה, בגלל התנגדותו הנמרצת של ראש הממשלה יצחק שמיר. להערכת המקורות המדיניים, לא היה זה מקרה ששני האישים הפלשתינאים, חנא סניורה ופאיז אבו רחמה הוזמנו לוואשינגטון דווקא בעת ביקורו של נשיא מצרים חוסני מובארק. אל המהלך הזה מצטרפת עובדת שליחותו של מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין בבירת ארה"ב שבה מסר לשר שולץ על נכונות שמיר לזרז את המשא המתן לאוטונומיה „מואצת". המזכיר רובינשטיין שב אתמול לארץ והיות

(המשך בעמ' 2)

ב„עבודה" מאשימים את שמיר: אשליה

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

שרים במפלגת העבודה מאשימים את ראש הממשלה, יצחק שמיר, ...מאשימים אותו בכוונה להשלות את הציבור באשליה שהוא מקדם מהלכים מדיניים.

בישיבת שרי „העבודה" שלשום, ובהתכנסות שרי „העבודה" [illegible] ...שר... מפלגת העבודה בלגלוג על שמיר, שעבר מ„ויינבלט" ... התהליך השלום לאוטונומיה מואצת. [illegible]

[illegible]

מחלוקת חריפה

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – חילוקי דעות חריפים היו אתמול בפגישה בין נשיאי מצרים וארה"ב, פקיד בכיר בממשל אמר בתדריך לכתבים, כי הפגישה היתה „ערה ובוטה" הבהירה שבמילון הדיפלומטי פירושה מחלוקות חריפות.

נראה, כי המחלוקת התמקדה ברצונו של מובארק בוועידה בין-לאומית לעומת הספקות שמטילה ארה"ב, ביעילות הרעיון הזה. כן התנגשו הצדדים גם בשאלה של מידת הלחץ שעל ארה"ב להפעיל על ישראל. מובארק אמר בהתרגשות, כי הוא מתקשה להחזיק מעמד מול הלחצים המופעלים עליו בעולם הערבי, לעשות משהו בתגובה על הצעדים הקשים של צה"ל בשטחים וקרא לארה"ב, להתערב באורח תקיף יותר כדי להשקיט את המצב.

ארה"ב דחתה את תכנית חמש הנקודות של מובארק והסכימה רק לנקודה המדברת בצורך לצנן את ההמהומות ותגובות צה"ל החריפות עליהן למשך ששה חודשים. הפקיד הבכיר אמר אתמול, כי רייגן ומובארק לא נכנסו לפרטי האפשרות לכינוס ועידה בין-לאומית והרושם

(המשך בעמ' 2)

בבית הלבן, אתמול: מובארק ורייגן (צילום: אי.פי)

בדיווחים למשרד החוץ

בעולם: משווים צה"ל לנאצים ומבטלים ביקורים

מאת יוסי מלמן, סופר המדיני של „דבר"

על ביטולים רבים של ביקורי אישים ועל ריבוי ההשוואות של חיילי צה"ל לנאצים נמסר בדיווחים שהגיעו למשרד החוץ בירושלים מנציגויות ישראל ברחבי העולם.

בין השאר, ביטלו כמה חברי קונגרס של ארה"ב את סיוריהם המתוכננים בארץ, במחאה על התנהגות ישראל בשטחים. כינוס בין-לאומי של ראשי עיריות שנועד להתקיים בעוד חודשים בירושלים בוטל גם הוא מסיבות דומות. ראש ממשלת הולנד רוד לוברס שוקל לבטל את ביקורו המתוכנן בישראל לרגל חגיגות 40 שנה לישראל. ובתוך כך, דווח מקופנהאגן על מאמר בעיתון „אקסטרא בלדט" שהשווה את התנהגות חיילי צה"ל לאלה של חיילי הצבא הגרמני ויחידות האס.אס. במלחמת העולם השניה. ואילו העיתון פילדלפיה אינקווייר מארה"ב פרסם קריקטורה של חייל-קלגס ישראלי המזכיר בלבושו ובהתנהגותו חייל נאצי. פקיד במשרד החוץ העוקב מקרוב אחר הדיווחים מחו"ל-לארץ מדגיש, כי הפגיעה בתדמיתה של ישראל היא „קשה ביותר וספק אם ניתן יהיה אי פעם לתקן את הרושם הרע הזה".

ארה"ב מתעקשת לזמן את משה לוי ולפידות לחקירה בפרשת פולארד

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר") מקורות אמריקאים אמרו אתמול בוואשינגטון, כי מאמצי ישראל להגיע להסכם פשרה עם משרד המשפטים האמריקאי בספיחי פרשת פולארד עלו בתוהו.

הם אמרו, כי בביקורו כאן השבוע לא הצליח מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין לשכנע את אנשי משרד המשפטים לוותר על דרישותיהם לזימונם לחקירה של האישים הישראליים המעורבים בפרשה ,תמורת הפסקת עבודתו כיו"ר כ"ל של רפי איתן.

ישראל קיוותה, כי פרישתו של התובע הפדראלי בוואשינגטון ג'וזף דיג'נובה תביא לריכוך הקשיחות האמריקאית בפרשה, אולם גם יועציו של דיג'נובה וממלאי מקומו המשיכו להתעקש על זימון הישראלים המעורבים וביניהם הרמטכ"ל לשעבר משה לוי ומפקד חיל האויר לשעבר עמוס לפידות לחקירה בוואשינגטון.

הקבינט: אין החלטות לגבי המצב בשטחים

מאת יוסי מלמן, סופר המדיני של „דבר"

הקבינט המדיני לא קיבל בשלב זה שום החלטות אופרטיביות חדשות בקשר למצב בשטחים.

בניגוד לדיווחים בתקשורת גם לא דן הקבינט בהיבטים המדיניים ובסיכויי השלום. ישיבת הקבינט עסקה רק בחלקה בסקירות של שעה וחצי של אנשי מערכת הבטחון והמרכז למחקר מדיני במשרד החוץ על המצב ביהודה שומרון ועזה ועל ההשלכות על מעמדה הבינלאומי של ישראל.

המשטרה שוקלת עוצר היום על מחנה הפליטים ענתה

רגיעה ביו"ש ● אוטובוס הוצת ליד טול-כרם

מאת סופר „דבר" יורם לוי וכתבי עיתים

משטרת ירושלים שוקלת הטלת עוצר על מחנה הפליטים ענתה בצפון העיר לאחר שאתמול לא שקט שם המרבע עצר. אלמונים ...ליד אלבירה. שביתת מסחר כללית התקיימה אתמול במזרח ירושלים. המשטרה תאבטח היום את התפילה במסגדי הר-הבית.

במשך כל שעות היום אתמול התגודדו צעירים בתוך במחנה ענתה שמצפון לירושלים וזרקו אבנים על מחסני „קוקה קולה" ולעבר כוחות המשטרה. השוטרים רדפו אחרי המפגינים אל תוך המחנה תוך שימוש בגז מדמיע. התמונה חזרה על עצמה כמה פעמים והמשטרה נאלצה להחזיק באיזור המחנה כוחות גדולים של משטרה ומשמר הגבול עד שעות הערב. אתמול הזהירו קציני משטרה ואנשי עיריית ירושלים את מוכתרי המחנה, כי אם לא ירגעו הרוחות יוטל על האיזור עוצר. כמו כן הורתה המשטרה לראשי המחנה לדאוג לכך שהכבישים יפונו מן המחסומים. שביתת מסחר כללית היתה אתמול בירושלים העתיקה ובמזרח ירושלים. מרבית בתי העסק והחנויות היו סגורים.

הבוקר יתפרסו שוב כ־600 שוטרים בכל מזרח ירושלים ובעיקר

(המשך בעמ' 2)

מובארק מבקש עוד הבהרות על חידוש שיחות האוטונומיה

לאלוה משאלמה[illegible] שמיר – שאל נשיא מצרים [illegible] הסת"ג[illegible] ישראל [illegible] בין-לאומית [illegible]

[illegible] ראש הממשלה [illegible] בהשתתפות ישראל, מצרים, ירדן [illegible] במחלוקת. נשיא מצרים שלח [illegible] שבה ודן על עמדתו בעניין הוועידה [illegible]

באיגרתו אל שר החוץ, נשיא מצרים [illegible] הבין-לאומית שעליה אין שמיר מסכים [illegible] להשיג דרישות ישיר אמיתי ויציב שולל [illegible] לכל עמי האיזור".

[illegible] ראש [illegible] ארה"ב ומבקש [illegible] נוספות.

בין הנשיא מובארק לראש הממשלה שמיר היו אמש חילופי איגרות באמצעות השגריר המצרי בישראל מוחמד בסיוני. באיגרתו שאל הנשיא מובארק מה התכונותיו של יצחק שמיר מתוכנית השלום שלו, מדוע הוא סבור שוועידה בינלאומית תוביל להקמת מדינה פלשתינאית וכמו כן מבקש לדעת לאיזה משא ומתן מתכוון ראש ממשלת ישראל. שמיר השיב מיד באגרת משלו שבה הוא מברך על קריאת הנשיא מובארק לשים קץ לאלימות „ואלה שהסיתו [illegible]

מהווה לרגיעה בשטחים:

רבין הורה להחיש מתן רשיונות לאיחוד משפחות

מאת אוריאל בן-עמי ודני רובינשטיין סופרי „דבר"

שר-הבטחון יצחק רבין הורה למינהל האזרחי להחיש רשיונות לאיחוד משפחות לתושבים הערבים ביו"ש.

רבין ביקש להקל בכך על המדיניות הנוקשה שננקטה בשבועות האחרונים וכמחווה לרגיעה היחסית בשטחים. אתמול נרשמו שביתות-מסחר חלקיות ביו"ש אך הרגיעה היחסית נמשכת.

העוצר בכפר בית אור אל-תחתא ליד רמאללה, סעיר, ברדום חברון וקרטיה ליד ג'נין – נמשך. כרוזים הקוראים לסוחרים הערבים לא לשלם מס ערך מוסף הופצו אתמול במזרח ירושלים ובמקומות נוספים.

הכרוזים חתומים ע"י גוף הנקרא: „מפקדת ההתקוממות המאוחדת", והו כרוז מספר 5 בסדרה של כרוזים שהפיץ בחודש האחרון גוף זה.

השופט כהן מקבוצת ה־6 עבר שימוע אצל חריש

מאת מרגה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

השופט אהרן כהן, אחד החשודים בפרשת השחיתויות בבתי המשפט עבר אתמול שימוע אצל היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש.

כידוע, על-פי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה זכאי איש ציבור לקיים הליך שימוע אצל היועץ המשפטי לממשלה לפני שמוגש נגדו כתב אישום.

מאחר ופרקליטות המדינה מתכוונת להגיש כתבי אישום נגד שלושת השופטים ארבל, כהן ודריפאי יש להביא שגם השניים האחרים יעברו שימוע.

(ראה גם עמוד 3)

וודי אלן ב„ניו-יורק טיימס" – נגד אגרוף הברזל

אלה האנשים שאת כספם הייתי נוהג לגנוב מהקופות הקטנות?

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר") אל המחנה הגדל והולך של יהודים אמריקאים המגנים את ישראל הצטרף אתמול השחקן והבמאי וודי אלן שפרסם ב„ניו-יורק טיימס" מאמר תחת הכותרת: „הגם אני [illegible] מדיניות ישראל היא [illegible] וודי אלן כותב, כי [illegible] כל [illegible] מסביבים, אולם [illegible] המחייב אותו לנקום [illegible]

[illegible] של ישראל אמר שתמיד זעם מול מעשי [illegible] באמריקה הקטנה על ידי שביניה [illegible] בבתים וחלק גדול מן העולם [illegible] בלא שישנה כל הטיפול [illegible] כותב אלן.

„האם אלה עוברים עלינו, הבריחו הבאת אנשים [illegible] כדי ששמשר הגמא ומתמו שביות [illegible] כדי שלא יוכלו להשליך

(המשך בעמ' 2)

חוסיין: נחדש יחסים עם אש"ף מהנקודה בה נותקו

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

המלך חוסיין אמר שלשום בראיון לרדיו ולטלוויזיה של מערב גרמניה, כי ירדן תחדש את הדיאלוג המדיני עם אש"ף רק מהנקודה שבה הוא הופסק בראשית 1986, כלומר על יסוד התביעות הירדניות שאש"ף יכיר בהחלטה 242 ויתמקד ב[illegible] „צד לוועידה הבין-לאומית לענייני המזרח התיכון".

חוסיין טען בראיון שהאירועים בשטחים מצביעים על הצורך בזרוז היוזמה לכינוס ועידה בין לאומית, בטרם יאבדו הערבים וישראל את הסיכוי למצוא פתרון מדיני לסיכסוך. בינתיים הסיפו כמה ממנהיגי אש"ף וכן גופים בשטחים הפועלים בהשראת אש"ף להמשך השביתות והפרות הסדר בשטחים.

חוסיין אמור לצאת ביום א' הקרוב לביקורים באיטליה, בצרפת בגרמניה ובאוסטריה לשם קידום יוזמת הוועידה הבין לאומית.

יז'י קושינסקי: להיות כאן

(ע). – הסופר האמריקני היהודי-פולני, יז'י קושינסקי, אמר בבואו לביקור ראשון בארץ אתמול: „כמה עצוב שאינני יכול לטלפן מכאן להורי ולקרובי, שבחלקם נספו בשואה, ולומר להם: תראו אותי, אני כאן".

קושינסקי, שהחל רק בשנים האחרונות להתייחס ליהדותו, אמר שהחליט כעת לבוא לישראל בגיל 55, כיוון שביקור בארץ זה לא כמו לבקר בכל ארץ אחרת. „אני נושא בתוכי מדינת ישראל פרטית שלי, כך שכל רגע הוא הרגע הנכון. החיים נמשכים בכל דקה ודקה", אמר הסופר שזכה לתהילה ברחבי העולם עם תרגום ספריו לשפות רבות.

עובדי בתיה"ח משלימים ההכנות לשביתה כללית

מאת רוני הירשפלד, סופרת „דבר"

עובדי המינהל והמשק בבתי החולים הממשלתיים משלימים את ההכנות לשביתה כללית ביום א' הקרוב. הרופאים ממשיכים בהשבתה [illegible] לשימור יום. „אם תתקיים ביום א' שביתת עובדי המינהל והמשק, תהיה זאת התוצאה הישירה של כל מערכת הבריאות", אמרה אתמול שרת הבריאות שושנה ארבלי-אלמוזלינו.

השרה פנתה לשר האוצר משה נסים בבקשה להורות לנציגיו לנהוג בגמישות במשא ומתן [illegible] עובדי המינהל והמשק [illegible]

[illegible]

אתמול היו סגורות מרפאות החוץ בכל בתי החולים הממשלתיים והעירוניים במשך שעתיים [illegible] הכנסת. היום ממשיכים הרופאים בהשבתת חדרי ניתוח בבתי החולים הממשלתיים „הלל יפה" בחדרה, „אסף הרופא" בצריפין ו„רוקח" בתל-אביב. מרפאות חוץ [illegible] בבתי החולים „שערי צדק" בירושלים ו„בילינסון" [illegible] הכללים.

(המשך בעמ' 2)

האוצר ולא על ידי ההסתדרות ומשרד הבריאות. „אנחנו לא ששים לשביתה ויש עוד זמן למשא ומתן איתנו, אך אם הוא יבוטל השביתה [illegible]" אמר ל„דבר" יו"ר עובדי המינהל והמשק [illegible] מטה השביתה [illegible] בתי החולים הממשלתיים ונתנו הוראות מפורשות לוועדים המקומיים. [illegible]

[illegible]

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר

אפשרויות רווחיות חדשות בפקדונות הצמודים לריבית הבנקאית

עד 23.75% ריבית לשנה*!

■ בפקדון צמוד במלואו לריבית הבנקאית - "הפריים" - ריבית המשתנה מעת לעת ומשקפת את ההתפתחויות הכלכליות במשק.

■ בנוסף להצמדה לריבית הבנקאית אתה נהנה מבטוח מתוספת ריבית גבוהה ביותר בשני מסלולים:

תקופת ההפקדה	"שקל רווחי" לכל סכום: ריבית שנתית	"שקל רווחי" לכל סכום: ריבית מתואמת שנתית	"ג'מבו רווחי" לסכומים מעל 100,000 ש"ח: ריבית שנתית	"ג'מבו רווחי" לסכומים מעל 100,000 ש"ח: ריבית מתואמת שנתית
12 חודשים	פריים+5.5%	22.54%	פריים+6.5%	23.75%

■ אפשרות יציאה כבר אחרי 6 חודשים.

במהדורת מסלולים נוספים בפקדונות בשקלים משלושה חודשים ועד שנה. פרטים בכל אחד מסניפי בנק הפועלים.

* ריבית מתואמת שנתית על בסיס ריבית הפריים הנוכחית.

בנק הפועלים בע"מ

هكذا من الأصل

صكا من الامل

מופע ראשון מתוך 40

במעמד נשיא המדינה, ראש הממשלה, שרים, חברי כנסת, הרמטכ"ל, סגל הפיקוד הבכיר של צה"ל וראשי הערים התקיים אמש בהיאטרון ירושלים מופע ההצדעה של יהודה גאון וירדנה ארזי לציון 40 שנה לצה"ל ולאגודה למען החייל. זהו מופע בכורה בסידרה של 40 מופעים שיערכו בכל רחבי הארץ בחסותם של ראשי הערים וראשי המועצות המקומיות (צילום: יצחק הררי)

4 חיילי צה"ל נפצעו בהתקפה של עשרות מחבלי חיזבאללה

חייל צה"ל נפצע קל ממטען־צד

מאת שמעון ויס, כתב "דבר" בצפון

חייל צה"ל נפצע באורח קל [illegible]

בתקרית הראשונה שאירעה אור ליום אתמול, סמוך לשעה שלוש לפנות בוקר, ניסו כמה עשרות מחבלים של "חיזבאללה" לתקוף [illegible] מוצבים של צה"ל על גבול אזור הביטחון. בגזרה המרכזית, בסביבת [illegible] חיילי צה"ל במוצבים הדפו את התוקפים באש חזקה ובמהירות [illegible].

ההתקפה נפתחה בירי מטולי [illegible] ומרגמות [illegible] מצד המחבלים לעבר שני המוצבים. אך חיילי צה"ל לא נרתעו והשיבו באש. בחילופי האש האלה שגרמו למחבלים לסגת אף מבלי להגיע לקרבת המוצבים, נפצעו ארבעה חיילי צה"ל ופונו לבית החולים בבית־ג'בייל.

לפני כמספר חודשים תקפו המחבלים השיעים את המוצבים הללו ואז הצליחו לפגוע בחיילי צה"ל. בהתקפה ההיא נהרג חייל צה"ל ונפצעו כמה אחרים, אך המחבלים לא הצליחו לכבוש את המוצבים. הפעם אף לא עלה בידם להתקרב אליהם.

בתקרית אחרת שאירעה בליל יום אתמול נפצע קל חייל צה"ל בעת שסיור צה"ל נסע במשימות בטחון שוטף בגזרת הכפר מרכבא שבגזרה המרכזית של אזור הבטחון, עלה על מטען צד שהוטמן בצד הדרך. החייל קיבל טיפול רפואי במקום. כוחות צה"ל וצד"ל באזור פתחו בסריקות.

בעקבות פרישת דראושה:

חברי "העבודה" הערביים מביעים הזדהות עם דרכה

מאת עליזה ולך, סופרת "דבר" לענייני מפלגות

כ־60 חברי מרכז מפלגת העבודה ערבים התכנסו אתמול לפגישה עם מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, בעקבות פרישת ח"כ דראושה מהמפלגה והביעו הזדהות עם דרכה של מפלגת העבודה.

על אף השתייכותם כמדיניות הליכוד בשטחים וקביעת ההחלטה שקיבלו בתום הישיבה, כי "פרישתו של ח"כ דראושה, שנעשתה ללא התייעצות עם החברים הערבים, הביאה להתלבטות באחדי קורייה [illegible] של המפלגה".

סלאח סריה מג'וליס, [illegible] מחכר כמועמד ברשימת "העבודה" לכנסת הבאה, אמר, כי צעדו של דראושה היה "סבירות־לחי לכל החברים כאן. כאשר יש בעיה אמיתית הוא קם ועוזב מפלגה, שרק היא יכולה להשפיע. יש לנו תקוה, והיא נמצאת רק במפלגה", הדגיש סריה.

סמיר דרוויש מבקה־אל־גרביה, שבו ראה דראושה את מתחרהו העיקרי ברשימה לכנסת הבאה, ציין, כי מפלגת העבודה התייחסה בכבוד אל דראושה, וכי לבעלי דעות שונות יש בה מקום לקיום בצוותא.

מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ ברעם, אמר למתכנסים, כי על אף המצב החמור מבקשת מפלגת העבודה את תמיכת הערבים, בפני שבציבור היהודי יש כוח לאומני, וכדי לעצור אותו דרוש כוח שווה והוא מפלגת העבודה. יתר על כן, רק מפלגת העבודה יכולה לקדם את תהליך השלום.

ח"כ ברעם הדגיש את התנגדותו להקמת מפלגה ערבית עצמאית ליד מפלגת העבודה, ואלה שהריעו את דראושה על כתפיהם לא הצביעו בשבילו ולא יבחרו בו. הוא אמר עוד שמתגבשת הצעה לשריין לנבחרים ערבים שני מקומות בטוחים ברשימת "העבודה" לכנסת.

לא בוטל איסור כפל התפקידים

מרכז מפלגת העבודה לא אימץ אתמול את המלצות לשכת המפלגה לבטל את איסור כפל התפקידים ואת מחסום 60 האחוזים, וההצבעה נדחתה לישיבת המרכז בעוד שבועיים, שבה יובא לאישור תקנון בחירות המועמדים לרשימה לכנסת.

חברי משלחת נפגעי הטרור זועמים:

יחס משרד החוץ אלינו — שערוריה הטעונה חקירה

מאת אילה אור, כתבת "דבר"

בהתקפה הדיבה על משרד־החוץ בשל ביחסו לביקור [illegible] יצאו אמש חברי משלחת נפגעי הטרור בשובם מביקור של [illegible] שמופיעים באוזניים. "זו שערוריה הטעונה חקירה ציבורית", אמר ד"ר איתן נפגעי המרור אבנר [illegible], שבנו ובלהו נרצחו לפני עשור ביהודה.

חברי המשלחת העלו על גם את היחס שקיבלו במשרד ראש־הממשלה ובמשרד־הבטחון. הם האשימו את משרד־החוץ, שהורה לאנשיו בארה"ב לבטל כל סיוע מחברי המשלחת, הם גם מפרידים את עמדת המשרד, שנטיעתם לא תואמה איתו. "אם לא תיאמנו, איך ידעו להורות לנציגויות לבטל [illegible] כל סיוע?" שואל מאיר אינדור. "האנשים האלה סבורים, שבכל שיחה טובה על ישראל יותר בזירה ברעיה הקהל, תהיה הצלחה גדולה יותר למדיניות הנסיגה שלהם", הוסיף.

בשיחה עם סופר "דבר" סיפר אינדור, כי העיתונות וכלי התקשורת הלאומיים של ארה"ב התעלמו מחברי המשלחת ומדבריה. "אחד מאנשי 'ניו־יורק טיימס' אמר לי בשיחה פרטית, שהדברים שלנו סותרים את הגישה הפוליטית של העיתון", אומר אינדור. "זו אינה עיתונות אובייקטיבית, אלא עיתונות המכוונת לבנות תיק נגד ישראל", הוא מדגיש.

לעומת זאת, הצליחו חברי המשלחת להגיע לעיתונות המקומית ולרדיו ולטלוויזיה מקומיות. בין היתר שודרו דבריהם ברשת "סי.אן.אן" היוקרתית. להצלחה מיוחדת זכתה בקשתם אותנה בבית־ישאן, שהציגה קופסת אבנים שהושלכו בראשה של אסתר אוהנה. חוגים במשרד־החוץ אמרו אמש, כי להערכתם עשר ה"כ באיר כהנא מאחורי המשלחת ומשום כך היה השם מפני הדברים שיש בפי חבריה ובהרושם שיעשו הדברים על התקשורת האמריקאית.

במשרד־החוץ נודע על באתה של המשלחת בהרדיו. ביכהחלה נורבים יהודיים לבקש הנחיות באמצעות נציגויות ישראל, נענו שכל אחד ינהג על פי שיקול דעתו.

דבר

DAVAR

מאוחד עם הצופה

העורכת: חנה זמר

[illegible]

המו"ל - דבר בע"מ
נדפס בדפוס דבר בע"מ

המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61201
טלפון 286141 (8 קוים)

מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032

סניפים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233

ירושלים:
המערכת: רח' [illegible]
טלפון 242203, ת.ד. 94120

חיפה: רח' הנביאים
טלפונים [illegible] 642111
33104

משה עמירב וקבוצתו הצטרפו למפלגת המרכז

מאת עליזה ולך, סופרת "דבר" לענייני מפלגות

לקראת כינוס היסוד של המועצה המתוכננת של תנועת המרכז, בתחילת השבוע הבא, מפרסמת התנועה את שמותיהם של מצטרפים מפורסמים למפלגה החדשה.

הבליטה מיוחדת בפרסום ניתנה למשה עמירב ולקבוצה של חבריו למאבק נגד ראשי הליכוד, ביניהם כמה חברי "חרות", שהודיעו על הצטרפותם לתנועת המרכז בימים אלה. מלבדם הצטרפו לתנועת המרכז גם כ־20 פעילים ברמה המקומית של הליכוד.

מצטרפים חדשים אחרים הם: ישראל ברון, הממונה לשעבר על הכנסות המדינה, ישראל טולניק, אל"מ (מיל) מייק אלדר, פרופ' זיגי גיבר, דיקן הפקולטה לרפואה באוניברסיטת תל־אביב, ודפי מלבא, מהוספי פרשת השב"כ.

מאבק על תפקיד מנהל מח' העיתונות במשרד החוץ

מאת יוסי מלמן, סופר המדיני של "דבר"

מאבק מלווה בהאשמות על "פוליטיזציה" הוליך דברים קשים בין ההנהלה לרוב העובדים נכרים בימים אלה במשרד החוץ, על תפקיד דובר המשרד ומנהל מחלקת העיתונות.

המנכ"ל המדיני ד"ר יוסי ביילין מייעד לתפקיד הנחשב לרב השפעה ויוקרה את עוזרו אלון ליאל. מולו מתמודד יו"ר ועד העובדים, ויקטור הראל, הזוכה לתמיכת מנכ"ל המשרד אברהם כביר. שני הצדדים מגייסים את כל כוחם והשפעתם, ומעשי השתדלנות אצל שמונה חברי ועדת המינויים יימשכו עד לישיבה המכרעת בתחילת השבוע הבא. אלון ליאל הוא חבר מפלגת העבודה והוכנסה לו תמיכת אנשיו של שר החוץ שמעון פרס, עוזריו וחברי מפלגת העבודה בקרב עובדי המשרד. התומכים במועמדותו של ויקטור הראל מרגישים כי בניגוד ליריבו, יש לו ניסיון בעבודת דוברות ובקשרים עם העיתונות ועל כן הוא ראוי מבחינת כישוריו המקצועיים להתמנות לתפקיד.

אלה האנשים

(המשך מעמ' 1)

אבנים? גרירת אנשים מבתיהם באורח שרירותי כדי לרסק אותם באלות בנסיון להטיל אימה באוכלוסיה עד שתשקוט?

"אנא הבינו, כי אין בי כל אהדה לדרך שנהגו הערבים בישראלים. האמת היא, כי לעיתים מתעורר בך חשק להצליף בהם – אבל רק בבודדים מסויימים ורק בתגובה על מעשים ספציפיים. אולם האם אני קורא את העיתונים נכון? האם מזון ותרופות נמנעו כדי שאוכלוסיה מתקוממת תחוש "אי נוחות"? האם אש היה הוטמרה תחילה כדי לרסן המונים וכדורי גומי הוכנסו לשימוש רק אחרי שארה"ב הביעה מחאה? האם אנחנו מרבים על ברוטאליות ואף על עינויים הנעשים בברכת המדינה?"

"אלוהים אדירים! האם אלה האנשים שאת הכסף שלהם הייתי נוהג לגנוב מהקופות הקטנות בכחול לבן אחרי איסוף תרומות עבור מולדת יהודית? איני יכול להאמין בכך ואיני יודע בדיוק מה יכול להיעשות. אולם אני בטוח שהטלת איסור להקרין את סרטי בישראל אינה התשובה הנכונה".

"אולי החובה המוטלת על כל אלה שכמוני תומכים בהמשך קיומה של ישראל ובשיגשוגה, היא להרים קול ולהשתמש בכל אמצעי של לחץ־מוסרי, פוליטי וכספי – כדי לעצור את המדיניות השנויה הזאת".

עובדי ...

(המשך מעמ' 1)

באשקלון, בתי חולים הפסיכיאטריים "סירת הכרמל" בחיפה ובבאר יעקב ובבתי חולים הגריאטריים בראשון לציון, בפרדס כץ, פרדס חנה, ו"שמואל הרופא" בבאר יעקב.

ראשי ההסתדרות הישראלית להרדמה החליטו אתמול להשבית ביום א' חדרי ניתוח בבתי החולים "הלל יפה", "רוקח" בתל אביב ו"השרון" בפתח תקוה. ביום ב' ישביתו הרופאים המרדימים חדרי ניתוח בבתי החולים בנהריה. "הדסה" עין־כרם בירושלים ו"ברזילי" באשקלון.

דובר האוצר הגיב על פנייתה של שרת הבריאות לשר האוצר בבקשה להגמשת העמדות. הדובר אמר, כי ועדת פרדה סיימה את עבודתה והעבירה את מסקנותיה לוועדת המעקב שבה משתתפים יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות חיים הברפלד והממונה על השכר באוצר יעקב דנון.

הדובר אמר, כי ועדת המעקב קיימה את ישיבתה שלשום ופנתה לוועדת פרדה בבקשה לחומר נוסף הדרוש ליבוש החלטותיה. "שרת הבריאות יודעת זאת אל נכון והכן פנייתה לשר האוצר אינה תורמת להרגעת העניין אלא להחרפתו", ציין דובר משרד האוצר.

מזג האויר

(ע־) תחזית מזג האויר ליום ו' – מעונן חלקית. תשקיף לשבת – נאה. ירושלים: 6–13; רמת הגולן: 7–13; חיפה: 10–19; טבריה: 9–21; עפולה: 7–19; שומרון: 8–15; תל־אביב: 10–19; לוד: 8–19; יריחו: 10–21; עזה: 10–19; באר שבע: 6–18; אילת: 10–22.

ליואב ולכל בני המשפחה

משתתפים באבלכם על מות האב

מסעודה ז"ל

ההלויה התקיימה אתמול

קיבוץ בארי

זמני הדלקת הנרות	
כ"ה	
פרשת השבוע	
[illegible]	
כניסה	יציאה
ירושלים – 4.33	ירושלים – 5.49
תל־אביב – 4.51	תל־אביב – 5.44
חיפה – 4.40	חיפה – 5.48

בצער רב הננו מודיעים על פטירתו של

עזרא בן זאב הכהן

מראשוני כפר חגלה

ההלויה תצא היום יום שישי י' בשבט תשמ"ח 29.1.88 בשעה 13.00 מבית העם בכפר חגלה

המשפחה
ובית כפר חגלה

כמעט חודשיים מאז פרצו המהומות בשטחים

צה"ל יחקור תלונות נגד חיילים על חריגה מהוראות כלפי תושבים

מאת טלי זליגר, המופרת הצבאית של "דבר"

הפרקליט הצבאי הראשי הורה אתמול למשטרה הצבאית החוקרת, כך מסר דובר צה"ל, לחקור תלונות ספציפיות נגד חיילים שחרגו מההוראות בהתנהגותם כלפי אזרחים תושבי השטחים. את התלונות, רק באלה שהן "פרוביזיביות", היינו שלא על סמך השמועה בלבד, הגישו עורכי־דין או תושבים מקומיים בעצמם. שר הבטחון, גם זה נמסר אתמול, הורה בתום דיון ראשון בעניין שיפור תנאי החייה של תושבי השטחים, על הרחבת מסגרת "איחוד המשפחות".

כמעט חודשיים, אפוא, מאז החלו המהומות ושבועות מאז הוגדר פומבית שיש חריגים בהתנהגות מחר גיסא ושההסברה הישראלית לוקה בחסר מאידך גיסא, מצאו לנכון הנוגעים בדבר להתחיל "להזיז את השבר", כפי שהציע שר הבטחון במשרד "מוקי" לפני שלושה שבועות למלך חוסיין לעשות.

עיתונאים שאלו שוב ושוב שאלות בעניין התנהגות חיילים ודובר צה"ל השיב שוב ושוב ש"חיילי צה"ל פועלים בתנאים קשים ביותר...וגו'" וכי "צה"ל מטפל ויטפל בכל מקרה חריג...וגו'". לאמיתו של דבר, לא יכלו ראשי הצבא להצביע אף על מקרה אחד שנחקר מכש ותוצאות ואת הבהירו כי "לא יעמידו עורך־דין לכל חייל הממלא את המשימות שהוטלו עליו...וגו'". גם שר הבטחון נדרש בפגישה עם הכתבים הצבאיים לשאלת חקירת מקרים של התנהגות להלוטין לא הולמת, גם מקרים שדווחו. שבוע ויותר קודם למפגש הזה עם שר הבטחון בעיתון "דבר" ולא עוררו לאחר הפירסום כל בדיקה או עניין מצד רשויות הצבא ומערכת הבטחון.

שר הבטחון כשנשאל השיב כי הוא הורה־מורה־יורה לחקור. מדינת ישראל הפסידה הרבה נקודות כשצה"ל לא התפנה לבדוק באמת ולעומק חריגים ולפרסם מימצאים. התחושה שקיבלו הכתבים הצבאיים ועיתונאים אחרים, היתה ש"מורחים אותנו".

באותה מידה של אטימות ושל חוסר הבנה לרגישויות, לא טרחו ראשי הדרג המדיני לעשות, כצד הצעדים החמורים שננקטו, גם מחוות של רצון טוב. אם לא מטעמים הומניטריים, לפחות לצרכי הסברה.

עכשיו, אולי מעט מדי ובוודאי מאוחר מדי, מודיעים על הוראת הפרקליט הצבאי הראשי. גורמים צבאיים שנשאלו מדוע רק עכשיו ומדוע דווקא אתמול, לא הצליחו להשיב על השאלה.

מחנה הפליטים ענתה מצפון לירושלים: מתפרעים — למעצר (צילום: יצחק הררי)

מתן אוטונומיה מורחבת לשטחים ויציאת צה"ל

(המשך מעמ' 1)

לראש הממשלה על הסכמת שר החוץ של ארה"ב למהלך המדיני.

בקרב שרי המערך מתגבשות על רקע זה שתי דיעות בלטוות. קבוצה בראשותו של שמעון פרס ושר האנרגיה משה שחל שבה ומדגישה את דבקותה ברעיון הוועידה הבינלאומית וסבורה, כי זו הדרך היחידה להשגת הסדר מדיני וכי כל הדיבורים על חידוש שיחות מדיני. השר עזר וייצמן אמר אמש, כי מהלכיו של ראש הממשלה הם "אחיזת עיניים", אך הביע תמיכה בשיחות האוטונומיה.

אוטונומיה אינם ריאליים. בדיעה האחרת, שבה אוחזים השרים רבין, ויצמן, יעקבי וצור גורסת, כי אסור למערך לשלול את האופציה של האוטונומיה ולו רק מסיבות טקטיות. גם אם אין לה סיכויים אסור למערך להיראות בציבור כמתנגד למהלך בוואשינגטון הוא, כי ארה"ב אינה רואה בשלב זה בוועידה הבין־לאומית מכשיר ריאלי להשגת פתרון. לעומת זאת, נראה כי ארה"ב בודקת עכשיו עם מצרים, ישראל וירדן אפשרות של התקדמות בערוץ האלטרנטיבי של שיחות האוטונומיה.

הפקיד הבכיר הדגיש, כי בעוד שאי אפשר לכנות את שיחותיו של מובארק בוושינגטון כ"פריצת הדרך", הרי שיש מחוייבות אמריקאית להניע את גלגלי תהליך השלום במהירות. הוא הדגיש עוד, כי ארה"ב אינה מוכנה לראות בשנת 88 שנה של קיפאון בתהליך המדיני בשל מערכות הבחירות בישראל ובארה"ב.

אמש נועד שר החוץ של מצרים ואה"ב לפגישה נוספת כדי להמשיך לדון באפשרויות הסדר באיזור. השניים היו אמורים לקבל עד מועד פגישתם או במהלכה תגובות של ישראל וירדן על שדרים ששוגרו לירושלים.

מקורות אמריקאים אמרו אתמול, כי הממשל עוסק עתה באורח אינטנסיבי בשיחות עם גורמים שונים במזרח התיכון ובדיונים פנימיים על רעיונות חדשים. הם הכחישו, כי צפויה הודעה דרמטית בימים הקרובים.

המקורות אמרו, כי הנטיה במימשל היא לראות את הסכם האוטונומיה הכלול במסמך קמפ־דייויד בנקודת מוצא ליצירת מערכת חדשה של רעיונות פרוצדורליים ותכניים שתאפשר אולי את חידוש התהליך המדיני.

רייגן אמר בתום פגישתו עם מובארק כי יש ליצור מומנטום בתהליך המדיני.

המשטרה

(המשך מעמ' 1)

בסביבות הר־הבית כדי למנוע מקיצוניים ערבים לארגן התפרעויות בתום תפילת יום השישי. המשטרה תיעזר בספק לשליטה על הכוחות. מפכ"ל המשטרה רב ניצב דוד קראוס ומפקד המחוז הדרומי ניצב רחמים קומפורט יעקבו מקרוב על תפילות. כוחות המשטרה מבליין התכונה המופלעל הר־הבית.

אתמול סמוך לשעה 6 בבוקר השלכו שני בקבוקי תבערה לעבר ביתו של יורי הלר, המתגורר יחד עם משפחתו ברובע המוסלמי בעיר העתיקה של ירושלים.

אוטובוס "אגד" הוצת אתמול לפנות בוקר ליד טול־כרם שבצפון השומרון.

בשעות הבוקר הגיע לאזור אוטובוס "אגד", כדי להסיע פועלים מהשטחים לעבודה בישראל. עם הגיעו למחסום אבנים נאלץ האוטובוס לעצור. צעירים, שארבו לאוטובוס בשולי המחסום, הדיחו את הנהג מהרכב והעלו את האוטובוס באש. זרף האירוע, יצאו הפועלים מיו"ש לעבודה בישראל.

התחיה תוקפת תופעת "סופרמרקט הדעות" במפד"ל

מאת עליזה ולך, סופרת "דבר" לענייני מפלגות

הרב יהודה עמיטל, שהוגיב במפד"ל השתמשו בשמו להתרגות תחת זבולון המר, זכה אתמול לביקורתה של "התחיה", בעקבות דברים שאמר אתמול בבוקר בראיון ל"קול ישראל".

הרב עמיטל הביע מורת־רוח מההקצנה הניצית במפד"ל ואמר, פחות או יותר, שבתנאים מסוימים לא יתנגד לויתור על גוש עציון אף שהישיבה שבראשה הוא עומד שוכנת בו.

סיגריות לפחות עד יום ב'

מאת חיים ביאור, סופר "דבר"

בימים הקרובים לא צפוי מחסור בסיגריות, מאחר ש־850 עובדי "דובק" מעכבים את פתיחת השיברושים בייצור לפחות עד יום שני.

בוועד עובדי "דובק" שוררת התמרמרות לנוכח החלטת משרד התעשייה והמסחר שלא לייקר את מחירי הסיגריות, אך אתמול התערב בסכסוך מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר והרוחות נרגעו זמנית.

קיסר נפגש עם ראשי ועד העובדים דוד שאשא ופימה בורים, בהשתתפות מזכיר מועצת פועלי בני ברק דוד זכות והבטיח להם כי ההסתדרות תעמיד לרשותם כלכלן מטעמה. הלה יבדוק את ממצאיו של רואה החשבון שנשכר על ידי משרד התעשייה והמסחר לפיהם אין מקום להעלות את מחירי הסיגריות מתוצרת מקומית.

אנשי הוועד ומזכיר מועצת פועלי בני ברק טענו שהבדיקה של רואה החשבון כוונה מראש על ידי צמרת משרד התעשייה והמסחר, למרות שהנתונים מורים על כך שיש לייקר את הסיגריות.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של

פרופ' גדליה אלקושי ז"ל

חוקר הספרות העברית, מבאמני ארץ ישראל

המנוח נפטר ביום ראשון, ה' בשבט תשמ"ח וציווה את גופתו למדע.

מתאבלים:
אשתו: רות
בנו: זאב
כלתו: רבקה
הנכדים: תרזה, אהוד, נעמה

משתתפים בצערם של חברתנו

אסתר ירקוני ובני משפחתה

על מות אביה

דוד מזרחי ז"ל

בית גבעת ברנר

אזכרה וגילוי מצבה במלאות שלושים לפטירתה של חברתנו

בלה סקולסקי (רוזן) ז"ל

בעלה לקבורה ונתייחד עם זכרה ביום שני 1.2.88 י"ג בשבט תשמ"ח בשעה 15.15 בבית־העלמין בקיבוץ גבעת השלושה.

המשפחה
ובית גבעת השלושה

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו לעבודה

סמי ורדל

במות אביו

בנימין ז"ל

תנחומינו למשפחה האבלה

תנובה מפעל מחוזי ת"א
ההנהלה והעובדים

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו

יעקב אבודרה

במות

אמו ז"ל

"הארגז" בע"מ

אנו משתתפים בצערו של חברנו לעבודה

אהרן גורל

במות

אמו ז"ל

תנובה סניף מחוזי חיפה
ההנהלה והעובדים

ביציאה מראשון־לציון, בואך נס־ציונה השתמש בשרותי תחנת "פז מנחם" וחתום על מנוי ל דבר — חודש חינם.

שר החוץ של רומניה יואן טוטו הביע בשיחותיו בירושלים עם ראש הממשלה יצחק שמיר ושר החוץ שמעון פרס (בתמונה) את תמיכת ממשלתו בהקמת מדינה פלשתינית. הוא הדגיש בשיחותיו אתמול כי המאורעות האחרונים בשטחים רק מחזקים את הצורך להגיע להסדר מדיני שיביא להקמת מדינה פלשתינית בשטחים. ואולם גם יצחק שמיר וגם שמעון פרס הביעו את התנגדותם למדינה כזו. (כתב: יוסי מלמן, צילם: יצחק הררי)

נשים ערביות בנצרת פותחות בשביתת־רעב

מאת מוחמד חלילה, סופר „דבר" בנצרת

עשרות נשים ערביות מנצרת ומכפרי האיזור, עומדות להכריז היום על שביתת רעב בהזדהות עם תושבי השטחים.

הנשים, שישבתו רעב, יתכנסו בחצר בית הידידות הסמוך לכיכר המעיין בנצרת. הן מתכוונות לסרוג סוודרים ולתרום אותם באמצעות הצלב האדום לעצורי ההתפרעויות.

השבוע ביקרה בעיר לראשונה משלחת נשים דרוזיות מהגולן. נציגת המשלחת, סמירה אבו־סאלח, אמרה בקבלת־הפנים כי הביקור נועד להביע הזדהות פוליטית עם הנשים הערביות במאבק.

ביום ב' יתקיים בנצרת כינוס ארצי של אנשי דת מכל העדות והדתות, ביוזמת מספר אנשי דת מוסלמים, נוצרים ודרוזים. הכינוס ידון בהתנחלויות בשטחים וינסה לערב את אנשי הדת במאבק „להשגת שלום צודק בארץ השלום", כלשון המארגנים.

ראש ועדת ההיסטוריונים הודה: נתנו לוואלדהיים השאלות מראש

משרד המשפטים האמריקאי: „זו פארסה"

וינה (א.פ.) – האנס רודולף קורץ, ראש ועדת ההיסטוריונים החוקרת את עברו של נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים, אישר אתמול, כי ואלדהיים אכן קיבל מראש את נוסח השאלות שנשאל אתמול מידי חברי הוועדה.

דבר מסירת השאלות מראש, שהודלף על־ידי מקור המקורב לוועדת החקירה ביום ו', עורר ביקורת חריפה מצד פקיד במשרד המשפטים האמריקאי, שכינה את הצעד „מעשה נוהג, פארסה". „למה לחקור בכלל, אם נותנים לו את השאלות מראש", הוא קבל. „בכך ניתנה לו האפשרות לתאם את תשובותיו מראש".

קורץ דחה את דברי הביקורת, באמרו, כי חברי [illegible] הוועדה מיטיבים לדעת כיצד להעריך את תשובותיו של ואלדהיים. בשיחת טלפון קצרה שקיים עם כתב א.פ. הוא סיפר, כי חברי הוועדה מבקשים לשמוע את עדותו של ואלדהיים בנוגע לארועים מתקופת המלחמה, שבהם אינם מתמצאים די הצורך.

ביום ג', עם הפתיחה מושבה הרביעי והאחרון של הוועדה, אמר קורץ לעיתונאים, כי „לא ייקל על ואלדהיים להשיב על השאלות שיוצגו לו על־ידי הוועדה".

שלשום אמר ההיסטוריון המערב־גרמני מאנפרד מסרשמידט, כי עד כה טרם מצאה הוועדה כל מסמכים המוכיחים חד־משמעית את מעורבותו האישית של ואלדהיים במעשי מלחמה.

הארגונים הכלכליים מנסים לדחות הדיון על מס היסף

מאת דני גוב, מספר הכלכלי של „דבר"

הארגונים הכלכליים מנסים לשכנע את הממשלה להסיר מסדר יומה, בדיון הצפוי ביום א' הקרוב, את נושא המשך הנהגת מס היסף. יו"ר לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, דב לאוטמן, פנה אתמול אל ראש הממשלה והשרים בדרישה להסיר מסדר היום את התכנית להעלות את שעור מס ההכנסה באמצעות הטלת מס היסף.

שר הכלכלה גד יעקבי, אמור להעלות ביום א' את הנושא בישיבת הממשלה, למרות התנגדות להמשך הנהגת המס הזה מצד גורמים רבים. לשכת התיאום, כך נודע, רואה בהצעה הכוונה להטיל מס יסף, שכן לדעתה זו הפרה חמורה של ההסכם ליצוב המשק שנחתם בינואר 87 בין הממשלה להסתדרות וללשכת התיאום.

לאוטמן אמר אתמול, כי הממשלה התחייבה בשעתו בפני הצדדים, כי מס היסף יהיה תקף לשנה אחת בלבד. התחייבות זו היתה אחת מאבני הבוחן והסיבות להסכמת לשכת התיאום לחתום על ההסכם. לדבריו, הפרת ההתחייבות תפגע קשות באמינות הממשלה על כל ההשלכות שיש לכך, מאחר שלשכת התיאום תצטרך לקחת זאת בחשבון בדיוניה עם הממשלה על הסכמים עתידיים.

סופר "דבר" מציין, כי חבר הכנסת אוריאל לין, פנה אף הוא השבוע לשר יעקבי ואמר, כי אין כל סיבה להטיל מס זה על הציבור מאחר והוא לא יעיל. לין אמר, כי אגף מס ההכנסה גבה ב־1987 10,487 מיליארד שקל. בדרך של שיפור, הרחבה והעמקת פעולות השומה והגביה יכול האגף, אומר לין, להביא בשעורי המס הקיימים, להגדלת הכנסות המדינה בחצי מיליארד עד מיליארד שקל בשנת 1988, ללא שימוש במס היסף. "לפי ההצעה שלך", אומר לין ליעקבי, "תוספת ההכנסה תהיה 55 מיליון שקל בלבד". נציב מס ההכנסה, יאיר רבינוביץ, אמר לפני ימים מספר בעניין זה כי "אם נכריז שאנו חוזרים לגבות מס יסף, יאבד הציבור את אמונו ברפורמה במס ואז ניגבה פחות מיסים ב־1988".

עוד לפני כעשרה ימים החל אלדד בוקשפן, נשיא ארגוני העצמאים לפעול במסע שכנוע של שרי הממשלה לדחות את הדיון במס היסף, לפחות עד לאחר פרסום המלצות ועדת ששינסקי, המסיימת עתה את דיוניה בהמשך הרפורמה במס. בוקשפן אמר בעניין, כי עצם הטלת המס הזה עומדת בסתירה לרעיון ולקו המנחה של הרפורמה במיסוי ולכן תהיה זו בריחה מוד בדרך לרפורמה.

יו"ר ועדת המיסוי של ארגוני העצמאים, רו"ח עוזי שטיינברג אומר בעניין, כי אסור לפגוע בעקרון הבסיסי של מהלך הרפורמה, ש"מרבית הכנסתו של אדם תישאר בידיו".

סופר "דבר" מציין, כי שר האוצר, משה נסים, אמר לבוקשפן לפני ימים מספר, כי הוא ימשיך להיאבק כדי למנוע קבלת החלטה מוטעית ושגויה של חידוש מס היסף ב־88 וכי הוא מקווה, שבסופו של דבר יצליח לשכנע את רוב שרי הממשלה בצדקת עמדתו.

ועדי „תדיראן" יקיימו כנס חירום לנוכח הפיטורים

בהשתתפות ח"כים מכל הסיעות ומזכ"ל ההסתדרות

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

12 ועדי העובדים ב„תדיראן" יקיימו ביום ראשון „כנס חירום" בבית הוועד הפועל של ההסתדרות, לדיון בכוונת ההנהלה לפטר מאות רבות מעובדי החברה.

ועדי העובדים טוענים שבאורח רשמי לא מסרה להם ההנהלה על החלטתה לפטר עובדים. לדבריהם הם שואבים מידע בנושא זה מהעיתונות.

הכנס ידון גם בתביעת הוועד הארצי לקבל הכרה מההסתדרות. בסוגייה זו דנה עתה ועדה הסתדרותית בראשותו של מאיר גת, סגן יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, שהתחייבה לסכם את עבודתה עד סוף פברואר. נראה שהוועדה תמליץ על הכרה בוועד הארצי של „תדיראן" אך תסייג זאת בכך שלא תיפגע זכותן של מועצות הפועלים ביישובים בהם קיימים מפעלים של „תדיראן" לטפל בענייני העבודה בתחום.

כן תועלה בכנס פרשת ההשבתה במפעל המתכת של „תדיראן" בחולון, שהעבודה בו חודשה בעקבות צו של בית הדין לעבודה.

לכנס הוזמנו מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר, יו"ר ועדת העבודה והרווחה בכנסת, אורה נמיר, הח"כים יאיר צבן (מפ"ם), רן כהן (ר"צ) ויעקב שמאי (ליכוד), מזכירי הסתדרויות המהנדסים, הטכנאים ועובדי המתכת ומזכירי מועצות הפועלים בתל אביב, פתח תקוה, עפולה, קריית גת וחולון, שם מצויים מפעלי „תדיראן".

אתמול אמר מזכיר הסתדרות עובדי המתכת, יצחק גלעדי, ל„דבר", כי יפעל למנוע פיטורים ב„תדיראן", כל עוד החברה מעסיקה עשרות עובדים לפי חוזים אישיים. לדבריו, עובדים אלה נשלחו לחברה באמצעות חברות פרטיות לכח אדם.

מנהיג המפלגה הקומוניסטית בסין תומך בעמדת הפלשתינים

מאת דליה שחק, סופרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – מנהיג המפלגה הקומוניסטית הסינית, זאו זיאנג, הצהיר על תמיכתה הבלתי מסויגת של סין בעמדת הפלשתינים במכתב אשר שיגר ליאסר ערפאת ב־22 לינואר, מדווח ה„צ'יינה דיילי" היוצא לאור בפקין ובלונדון היום.

דובר משרד החוץ הסיני מסר במסיבת עתונאים בפקין על מכתב שקיבל המנהיג הסיני מערפאת, בו תאר הלה בפניו את מה שהוגדר כמאבקו של העם הפלשתיני כנגד המערכת הכובשת עוד. בתשובתו כתב זיאנג, כי סין תומכת תמיכה בלתי מסויגת בעם הפלשתיני וכי היא קוראת לשלטונות ישראל לחדול ממעשי הגירוש של אזרחים פלשתיניים.

המנהיג הסיני טען עוד, כי פתרון הבעיה הפלשתינית הוא בליבו של הסכסוך המזרח־תיכוני, וכי פתרון לא יושג אלא אם יוחזרו לפלשתינים מלוא זכויותיהם הלאומיות. הוא הביע גם את תמיכתה של ארצו בוועידה בין־לאומית בחסות האו"ם.

שר המשטרה סייר במחנה עסכר

תעשו לילדים שלכם מה שאבא שלי היה עושה כשאני זרקתי אבנים

מאת אוריאל בן־עמי, סופר „דבר"

שר המשטרה חיים בר־לב מבקר עם פמלייתו בנקודת המשטרה, במחנה הפליטים עסכר בשכם. לפני שהגענו לשם, ביקרנו יחד אתו, עם המפכ"ל קראוס ועם מפקד המחוז הצפוני בחוון בכיכר־השעון בשכם.

בר־לב יורד מהטרנזיט המשטרתית והשוטרים בפקודת מפקד המחוז הצפוני מפנים בלחץ את המקומיים מקרבת השר. „המקומיים" מבקשים רק לשמוע את השר, אבל השוטרים אומרים שהשר בר־לב אינו משוחח עם המקומיים.

בנקודת המשטרה במחנה הפליטים עסכר, מוצבים שני שוטרים בלבד. כשבר־לב נכנס אליה, מתלונן השוטר „המקומי" כי הנקודה הזאת יושבת בתוך חור וזורקים עליה אבנים כל הזמן. בר־לב משתומם ואומר לשוטר „אני רואה שאתה מתחיל עם בעיות, עם הבאשאקל". ספר קודם מה המצב, מה הריחוקים". אבל, מה לעשות, זה המצב במחנה הפליטים עסכר בשכם. שני שוטרים ששומרים אחד על השני מפני אבנים ובקבוקי תבערה.

בר־לב לא מבין למה השוטר מתלונן. הוא אומר לו „רחוקא יש לך טפיסים יפים על הקיר". בדיוק באותו זמן נוחתת אבן על נקודת המשטרה שכבר הוצתה לפני זמן קצר. בר־לב נשאר לשמוע הסברים והעיתונאים, העיתונאים רודפים עם הצוותים בסמטאות המחנה לתפוש את בעל האבן.

אחר־כך מאבד בר־לב את שלוותו. הוא נכנס ללחץ משאלות העיתונאים וכך נשמע המונולוג הבא:

ש: „האם שוטרי משמר־הגבול נשפטו על התפרעות בבלאטה?"

בר־לב: „אני לא מבין את השאלה".

ש: „נכתב על כך בעיתונים וגם קצינים בכירים דיברו על כך".

בר־לב: „לא ידוע לי כל הסיפור הזה, אז היה בעיתונים, אני לא מתייחס לעיתונים אינני יודע, אינני יודע. תשאל בבקשה את דובר משמר־הגבול או המשטרה".

ש: „חשבתי שאתה מעודכן כשר המשטרה".

בר־לב: „אני מעודכן בפרטים אחרים ולא בעניין הזה. אם אתה חושב שאני יודע על כל חקירה... אני מקבל בכל שבוע דו"ח על תלונות ואני יודע שכל תלונה נחקרת. אני יודע שהיו תלונות אבל אני לא יודע מה נבדק ומה היו התוצאות".

אתמול זה לא היה בר־לב שפעם אמר „חוק, סדר ובאופן אלגנטי". אתמול הוא אמר שהוא בעד כוח סביר ונגד מדיניות של הרבצה. הוא גם אמר שבקרוב יוקם מתקן כליאה חדש בדו"ש אבל הוא לא מוכן לדבר על קצב בנייתו ומקומו. אחר־כך ביקש הדובר של השר שיצטלם עם „מקומיים". לבקשת הצלמים הצטלם השר, המקומיים אמרו לו שהבוז לא טוב. אז השר אמר: „תעשו לילדים שלכם מה שאבא שלי היה עושה לי כשאני זרקתי אבנים".

שר המשטרה בכיכר השעון בשכם (צילום: יצחק הררי)

המדינה נגד דמיאניוק/

עו"ד מיכאל שקד המשיך אתמול בסיכומי התביעה וסיפר:

העד הוזמן לזהות את פדורנקו אך צעק: זה איוואן האיום מטרבלינקה

(ע). – „אחד הניצולים מטרבלינקה, העד טורובסקי הוזמן לזהות פושעים נאצים על פי אלבום תמונות של אוקראינים אשר שירתו במחנה ההשמדה טרבלינקה, ונתבקש להצביע על תמונתו של פדורנקו, אם יצליח לזהות אותו. האיש הסתכל בתמונות ולפתע החל ממש לצעוק: הנה איוואן, איוואן, זהו איוואן גרוזני מטרבלינקה". כך ציטט אתמול התובע עו"ד מיכאל שקד מתוך עדות שנמסרה במהלך המשפט, כאשר המשיך בסיכומי התביעה.

התובע עו"ד מיכאל שקד התמקד בישיבת הבוקר בדרכי הזיהוי של פושעים נאצים כפי שביצעה גב' מרים רדיווקר.

עו"ד שקד התמקד תחילה בהוכחת אמינותה ודרכי פעולתה של גב' רדיווקר, שלדבריו בוצעו על פי כל הכללים התקפים של זיהוי באמצעות תמונות. „אני מבקש להוכיח – אמר – שהפרוצדורה בה נהגה עוברת את מבחני ההלכה המשפטית בנושא מסדרי הזיהוי".

אשר לטענת הסניגוריה, כי תמונתו של איוואן דמיאניוק היתה חריגה, כיוון שהוא היחיד שהופיע שם עם קרחת, טען עו"ד שקד, כי זהו טיעון פשטני ומוטעה. הרי הניצולים הכירו אותו בהיותם צעירים מאוד במחנה טרבלינקה, כיצד יכלו לדעת איך הוא נראה היום? אולי נותרה לו בלורית גדולה ולא קרחת. הרי איש מאותם עדים לא ראה את תמונתו של איוואן קודם לכן, בין השנים שלאחר היותם במחנה ההשמדה ועד לזיהוי זה בשנת 1976.

מכאן עבר התובע לנתח כל עדות שנגבתה מהניצולים, בנפרד. בין העדויות הללו, עדות של ניצול טרבלינקה טורובסקי, וכן של ניצול נוסף, גולדפרב ז"ל, שתי עדויות שנתקבלו על ידי בית המשפט כראיות, למרות שהשניים נפטרו לפני משפט דמיאניוק. אשר לזיהוי של טורובסקי, קרא התובע קטע מעדותה של גב' רדיווקר בעניין זה, שם היא תיארה בדרמטיות רבה כיצד הופתע טורובסקי כאשר הבחין בתמונתו של איוואן גרוזני. היא אמרה בעדותה: „קיבלתי ממש הלם כי הרי ידעתי מאינפורמציה של האמריקנים כי איוואן היה בסוביבור ולא בטרבלינקה. לכן ביקשתי מטורובסקי שיתמקד בשלב זה בזיהויו של פדרנקו ויבוא למחרת היום לגבי יתר התמונות".

מכאן עבר התובע לנתח את עדותו של העד צ'ארני, אשר בדומה לטורובסקי, הכיר מיד את דמותו של איוואן באלבום התמונות, למרות שהוא נשאל על ידי גב' רדיווקר על פדורנקו. התובע ציטט מדברי העד הזה: „ראיתי אותו ממש בתמונה הנה הוא חי, מרלייבט'. לא יודע איך הצליח להיעלם כל כך הרבה זמן ופתאום מוצאים אותו. התרגשתי ואמרתי לגב' רדיווקר: „גברתי, זה איוואן, ואני מכיר עוד אחד מטרבלינקה"". צ'ארני התכוון לפדורנקו, אף כי לא זכר אז את שמו. מכל מקום, הטעים התובע, מקץ 33 שנים זיהה העד צ'ארני את איוואן במבט ראשון בזיהוי מלא, וכולנו זוכרים, כי עדותו של צ'ארני היתה כנה ואמינה מאוד. כאדם ישר לא היה מציג כאן דברים שלא ראה ולא ידע ולא זיהה נכונה.

לגבי עד נוסף, גוטסאב בורקס, ציין התובע כי בעת זיהוי התמונות בשנת 1976, היה עד זה בן 76, ואילו בטרבלינקה הוא שהה בהיותו בגיל 42. כאשר הציגה לו גב' רדיווקר את האלבום, הצביע אף הוא על תמונה מספר 16 ואמר: זוהי תמונת איוואן גרוז'ני. אני מכיר אותו, הן מהיותי ספר של המובלים להשמדה במחנה ואחר כך בעבודות שונות נוספות".

התובע עבר לתאר את עדותו של פנחס אפשטיין, אשר נחקר לגבי זיהויו את הנאשם בספטמבר 1979, על ידי החוקר המשטרתי קולר, לאחר פרישתה של גב' רדיווקר לגימלאות. עד זה, כאשר התבקש למסור את הידוע לו על אוקראינים במחנה טרבלינקה, החל לספר בשטף, פרטים רבים על האוכמנים השונים ששירתו במחנה זה, זיהוים והתנהגותם וכן אירועים רבים ממחנה ההשמדה. כאשר הוא התבקש לזהות על פי התמונות, אף הוא הצביע מיד על תמונה מספר 16 ואמר: זה מזכיר לי מאוד את איוואן. מאוחר יותר, כאשר התבונן גם בתצלום שבמסמך טרווניקי, הגיב: זה הפרצוף של איוואן, כפי שזכור לי.

כן הזכיר התובע את העד רייכמן, אשר הגיע לכאן מאורוגואי. אותו עד, איש עסקים מבוגר, הסביר בעדותו: „אני לא קובע ומסיק מסקנות בקלות, אלא לאחר שאני בטוח ומשוכנע בדברים. אבל אותו, את איוואן, הכרתי וזיהיתי על פי פרטים שונים בדיוקנו".

התובע שקד ציין, כי עצם הדבר שאדם כמו אותו העד, אשר שלף תמונה אחת ולאחר מכן צירף אליה את השניה וקבע מה שקבע – מראה בבירור שהוא זיהה את הנאשם. איש זה בודאי לא הכיר את הנאשם כמו העדים האחרים, ניצולי המחנה, הטעים שקד, אבל המשקל שיש לתת להצבעה שלו הוא בהחלט משמעותי.

המשך המשפט ביום ב' ולפי הערכה תסיים התביעה את סיכומיה עד אמצע השבוע הבא.

שופט ביטל איסור פירסום כדי למנוע פגיעה בחופש העיתונות

(ע).- ביקורת על החלטות בית־משפט השלום הפוגעות בזכות חרות העיתונות, השמיע השופט המחוזי בתל־אביב, שאול אלוני, כשביטל את צו איסור הפירסום, שהטיל בית־משפט השלום על תביעת לשון הרע אותה הגיש שוטר ממשטרת תל־אביב נגד עיתון „הארץ" ונגד צלם העיתונות רחמים ישראלי.

צו איסור הפירסום ניתן לפי בקשתו של התובע, ואילו השופט המחוזי קבע, כי צו כזה יפגע „בפומביות הדיון, חרות העיתונות והפצת המידע, שייעשו פלסתר וירוקנו מכל תוכן וממשות".

החלטת השופט ניתנה ביום ג'. השופט קבע כי איסור הפירסום בתיק זה יישמר בעינו למשך 48 שעות. התובע, גיל קליימן, היה ב־1985 הבלש משטרתי במרחב הירקון שבמשטרת תל־אביב. באמצעות עורך דינו אילן מאוטנר הוא גולל בכתב התביעה את הפרשה, שהחלה ביולי 1985. באותו יום פורסמה ידיעה על הכאתו של צלם העיתונות רחמים ישראלי בידי שוטרים. בכתב התביעה מתוארות כמה ידיעות נוספות, שריווחו כי ישראלי הוכה, נגרר בידיו כשהוא שרוע על הרצפה על־ידי שוטרים, ואלה אף קראו לעברו קריאות גנאי, ביניהן: „העתונות זבל" ו„זו הצורה של העיתונאים", „אתם גועל נפש של בריארים", „כולכם מלוכלכים".

התביעה טענה כי בפירסומים הוזכר שמו של שוטר גיל קליימן, שהוא עולה חדש מארה"ב. הצלם ישראלי אף צוטט באותן כתבות כשאמר ש„שוטר לבוש אזרחית קילל אותי באנגלית והיכה אותי".

לטענת התובע, הפירסומים בעיתונים על מקרה זה גררו בעקבותיהם דיונים ופירסומים רבים, בהם הוכר או על בריונות במשטרה.

התובע טען כי בעקבות מקרה זה, הועמד קליימאן לדין בפני בית־הדין למשמעת של המשטרה, שזיכה אותו מכל אשמה. למרות זאת, הוא טען, נאמר לאחר מכן כי בית־דין זה קבע כי התנהגותו של השוטר היתה קנטרנית וכי הוא זוכה בהתחשב בהיותו עולה חדש ואקדמאי – עובדות שלטענת השוטר התובע, לא היו נכונות.

עוד טען השוטר כי פירסומים אלה גרמו נזק רב לתדמיתו. הוא תבע את העיתון, ואת הצלם רחמים ישראלי, בסכום של 40 אלף ש"ח. במעמד צו אחד גם ביקש מבית־משפט השלום בתל־אביב צו איסור פירסום על עצם הגשת התביעה והליכים בה.

התיק הובא לפני סגן נשיא בית משפט השלום אפרים שליו, הוא נעתר לבקשה והוציא צו איסור פרסום, כמבוקש. העיתון הגיש ערעור על החלטה זו לבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, שם נשמע הערעור בפני השופט שאול אלוני.

נציג העיתון, עו"ד ליבליך, טען כי העניין הוא ציבורי ממדרגה ראשונה ועל הציבור וכל הציבור לדעת את העובדות ולהגיב עליהן. הוא טען, כי התובע הוא שוטר המקבל משכורתו מהציבור וכל פעולותיו כשוטר פתוחות לביקורת הציבור. ולכן, אין הוא יכול לבקש להסתתר מאחורי צווי איסור פירסום. „התובע עצר אורח, ובזאת הפעיל סמכות מרחיקת לכת הקיימת בספרי החוקים, וכל פעולה ומחדל בקשר לכך חייבים להיות נתונים לביקורת קפדנית של האזרחים" טענו עורכי הדין ליבליך ומוזר.

עוד טען עו"ד ליבליך, כי מטעם המשטרה מבקש מבית המשפט להפעיל את הסנקציה החמורה ביותר – משפט סודי. „לא ייתכן שיתנהלו משפטים סודיים בעניין זה" הוא טען והדגיש את הערך של פומביות הדין.

בא־כוח התובע, עו"ד מאוטנר, טען לעומתם, כי בנסיבות המקרה – היה פרסום חסר רסן, ולכן הוא מבקש להשאיר את איסור הפרסום בעינו. בהחלטה שניתנה ביום ג' אמר השופט שאול אלוני: „אין ספק כי העקרון הדומיננטי שעמד בפני המחוקק הוא עקרון פומביות הדיון וחופש העיתונות. ברור מכך שאיסור הפירסום הוא בבחינת חריג לעקרון הפירסום". הוא הוסיף, כי ברגע שמחליט המחוקק להגיש תובענה כספית, הריהו חייב להיות מוכן לחשוף את עצמו לכל פירסום שהוא הנוגע לדיונים המשפטיים המתנהלים. „כל שנטען על־ידי התובע הוא כי פירסום נוסף בעיתונות יגדיל את נזקו, אולם טענה כזו טובה כמעט בכל תובענה הנוגעת ללשון הרע", קבע השופט וציין כי אם יקבל אותה בית המשפט, יהפוך איסור הפירסום לעקרון, במקום היותו חריג לעקרון.

לפיכך, הוא החליט לקבל את ערעור העיתון ולבטל את ההחלטה האוסרת פירסום, אותה הטיל שופט השלום אפרים שליו. כמו כן, חייב את השוטר לשלם שכר טירחה לעורכי הדין של העיתון בסך 3000 ש"ח.

לא יהיו משפטים חוזרים לנאשמים שנשפטו אצל 6 החשודים בשחיתות

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

פרקליטות המדינה לא תקיים משפטים חוזרים לנאשמים שנשפטו אצל שופטים ששמם שורבב לפרשיית השוחד בבית־המשפט לתעבורה בתל־אביב.

נודע, כי מדי יום באים לבית־המשפט מאות אנשים שנשפטו בעבר ע"י שופטים ששמם שורבב לפרשה והם מבקשים לקיים משפטים חוזרים ולהחזיר להם קנסות ששולמו.

בחוגים משפטיים הובעה אתמול תדהמה לאחר שנתברר כי על פרשת החשדות נגד השופטים כלל לא היה צו איסור פירסום. התברר כי הודעת היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, על החלטתו להגיש כתב־אישום נגד שלושת השופטים עוכבה שלא לצורך. חריש עיכב את פירסום הידיעה בחשבו כי יש על פרשה זו צו איסור פירסום.

אנשי פרקליטות המדינה שהגיעו לשופטת בבית המשפט מרים נאור גילו לתדהמתם כי כלל לא קיים צו כזה.

משאל משפטנים בפרשת השופטים:

„חשש לא רק מהסתרה ומשוא־פנים – אלא גם מניפוח והגזמה"

מאת אבי שוברט

באיזו מידה נפגעה תדמיתה של המערכת המשפטית בישראל בעקבות המקרים הקשים שהתגלו באחרונה במערכת המשפט?

● עו"ד ד"ר יהושע רוטנשטרייך, נשיא מועצת העתונות, ענה „אין לי כל ספק שלטווח הקצר אכן נפגעה תדמיתה של מערכת המשפט, אך אין בפרסום הדברים לאשר שאכן הם נכונים. אני מכיר חלק מהשופטים בתוקף היותי חבר בוועדה למינוי שופטים ומהכרותי אני מעריך שזו לא מעשה שחיתות, אלא לא יותר מחוסר תשומת לב".

● פרופ' אוריאל רייכמן, דיקאן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל־אביב, העדיף להימנע מלהגיב עד שיסתיימו ההליכים המשפטיים והוסיף, כי להערכתו הבעיה במערכת המשפט היא העומס הרב ומעוט התקציב.

● פרופ' עמוס שפירא מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, אמר „אין ספק שיש בארועים האחרונים פגיעה באמינות של המערכת השיפוטית, אשר בעיני הקהל הרחב זכתה עד כה ליוקרה ואמינות מעבר לכל מערכת שלטונית אחרת. על כן חבל שקרה מה שקרה. אך משפרץ העניין, יש לחוקרו עד תום ולשתף את הציבור בממצאים. החשש הוא לא רק מהסתרה ונקיטת משוא־פנים, אלא בכיוון ההפוך, גם של ניפוח והגזמה".

● חיים צדוק, שר המשפטים לשעבר, סירב להגיב.

● ד"ר זאב סגל, מרצה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, אמר „לצערי אפשר לחוש שנגרמה פגיעה בדימוי של הרשות השיפוטית, שזכתה לאמון בקרב הצבור, בבחינת המערכת היחידה שלא הוטלה בה אבן. כאן מדובר באשמה של שופטים ספציפיים, ולכן זה לא מוצדק לפגוע ולהטיל חוסר אמון במערכת שלמה, כאשר השיפוט מבוסס על שיפוט אינדיבידואלי. לכן יש לחשוב היטב לפני שנגיע להרגשה ציבורית שגם המערכת הזאת איננה תקינה".

משלחת מסורבים נפגשה עם שר החוץ הצרפתי

מאת גדעון קיץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס. מיוחד ל„דבר" – שר החוץ הצרפתי ז'אן ברנאר רמון קיבל אתמול משלחת של עולים מברית המועצות.

במשלחת השתתפו לב אלברט – אסיר ציון לשעבר, הברייטה פרידמן שלא ראתה את בעלה מסורב העליה זה עשרה שנים, ומרים איזנברגר שלהוריה הישישים לא הותר לעזוב את ברית המועצות. נלוו אליהם מזכ"ל המועצה הציבורית למען יהודי ברית המועצות חיים צ'סלר, שגריר ישראל בצרפת ושגריר צרפת בישראל.

המשלחת הודתה לרמון ולממשלת צרפת על פעולתם שאיפשרה את עלייתם של מסורבי עלייה רבים. רמון אמר, כי צרפת תמשיך בפעולה זו מטעמים הומניטריים וגם במסגרת ההגנה על זכויות האדם. הוא אמר, כי יש שינויים בברית המועצות שמוקדם לשפוט אותם וכי הם עשויים להשפיע באורח חיובי על העלייה.

המשלחת הציגה את הקשחת חוקי ההגירה המאפשרים להגר רק ליהודים שלהם קרובים ישירים בישראל. היום תיוועד המשלחת עם השר הצרפתי לזכויות האדם, קלוד מלורה.

נדחתה בקשת דמיאניוק להתפלל במהלך הדיון

בקשה חריגה ומוזרה השמיע הנאשם איוואן דמיאניוק לבית המשפט והיא בעניינו הוא נדחתה בתוקף על ידי השופטים.

עם תחילת הדיון אתמול בבוקר, כאשר ביקש אב בית הדין השופט דב לוין מהתובע עו"ד שקד להמשיך בסיכומיו, התרומם לפתע הנאשם דמיאניוק וסניגורו עו"ד יואן גיל.

השופט לוין: הנאשם מבקש להעיד משהו לבית המשפט אם כן יעשה זאת באמצעות סניגורו.

עו"ד גיל: הנאשם מבקש להשמיע כאן תפילה...

השופט לוין בפסקנות: אין דבר כזה כאן. הישאר בכיסאך ולא יפריע לדיון.

עו"ד גיל ביקש להסביר, ואולם הוא נקטע בתקיפות על ידי השופט לוין: הערות נוספות מיותרות. מר שקד המשך בסיכומיך.

השניים התיישבו בלי שהתבררה הבקשה.

קבלת־פנים חגיגית בצידון לשלושה מן המגורשים

צידון (עיר ועייצ).- כתבלים ידו אתמול באוויר בצידון, בשעה שאלפי פליטים פלשתינים קידמו בהתלהבות את פניהם של שלושה פעילים, שגורשו מישראל.

נשים רעולות פנים השליכו אורז וסוכריות על ג'בריל מחמוד ראג'וב, בשיר אחמד האיידי ועיסאם הארא, כאשר הגיעו למחנה הפליטים עין אל חילווה ליד צידון.

„אנו מברכים את הגיבורים שבאו מארצנו פלסטין", נאמר בכרזה גדולה בכניסה למחנה, הגדול ביותר בלבנון, שבו נמצאים 40,000 פליטים. שלושה אלה היו בין ארבעה הפלשתינים שגורשו על ידי ישראל ב־13 בינואר מהגדה המערבית, למרות גינויים בין־לאומיים. ישראל הודיעה, כי הם הסיתו להפגנות אנטי־ישראליות אלימות. המגורש הרביעי, ג'אמל ג'אבארה, נשאר בכפר הנוצרי קסארה בבקעת לבנון, שם עיכבו הארבעה שביתת־שבת במשרדי הצלב האדום הבין־לאומי.

בתל־אביב מסרו בינתיים מקורות בטחוניים, כי ישראל דחתה תוכניות לגרש 5 פלשתינים נוספים, בחשש לפגיעה נוספת בתדמית ישראל. ארבעת המגורשים קראו לצלב האדום הבין־לאומי ללחוץ על ישראל, כדי שתאפשר להם לחזור, אולם נציגי הצלב האדום אמרו, כי אין הם יכולים לכפות על ישראל או על מדינה אחרת כלשהי לקבלם, בלי הסכם פוליטי.

כינוסים מדעיים בנושאי דישון

שני כינוסים מדעיים בנושא דישון התקיימו החודש בכפר מנחם וביפעת, בהם השתתפו כ־400 חקלאים מהמשק.

האווירה החגיגית והמפגש החברתי היו רקע בצוותן להרצאות בנושאים החדשים ובהן – על שיטות חדישות לקביעת צרכי הצמח בדשן תוך גידולו, על ניצול השפעות גומלין בין דשנים לבין עצמם ובין דישון לדרך ההשקיה, על דשנים חדישים ומשוכללים וסרטון הדרכה שהוכן ע"י המחלקה החקלאית של החברה, בו הוצגו מכונות דישון שהוחדרו במשקים בארץ.

המשתתפים הביעו הוקרה רבה לעצם קיום הכנסים, לרמת הארגון ולמידע המהימן והמועיל.

צבא סוריה פשט על מחבואי חזבאללה במע. ביירות בחפשו החטוף המע. גרמני

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים, והסוכנויות הידיעות

חיילי הכוח הסורי הנוטלים חלק בחיפושים אחר המערב־גרמני החטוף ראלף שריי פשטו אתמול במהלך פריקותיהם על מקומות מחבוא של ארגון „חזבאללה" הפרו־איראני במערב ביירות, ומפקדת הצבא הסורי בביירות, הרואה בחטיפה קריאת תגר על נוכחותה במקום, העבירה לאנשי הארגון תביעה אולטימטיבית לשחררו בתוך 48 שעות. – מסרו מקורות מבוססים בביירות.

לדברי מקורות אלה פשטו חיילים הנמנים עם הכוח הסורי המונה 7,000 חיילים המוצב דרך קבע במערב העיר המוסלמי, על שני מקומות, לפחות, האחד בשכונת זקאק אל־בולאט והאחר בשכונת חנדאק אל־גאמיה, שתיהן בקרבת הקו הירוק המפריד בין שני חלקי העיר.

אתמול סופר על רצח המתגורר בשכונת זקאק אל־בולאט, כי הוא ראה שם את שריי בעת שהוא הועבר מתא המטען של מכונית אחת לתא המטען של מכונית אחרת. „הוא נאבק עם חוטפיו", סיפר, „אולם אדם חמוש ... איתו ... ולחץ ברובה על בטנו." משקפיו של שריי נשברו אגב כך, הוסיף, ופניו היו מוכתמות בדם.

אחד מבני משפחתו של שריי אמר אתמול, כי שמע מפי אחד מראשי השיעים בלבנון, כי עבד אל־האדי חמאדי, אחיהם של עבאס ועלי חמאדי העומדים למשפט במערב־גרמניה, עומד מאחורי החטיפה ושמטרתה להפעיל לחץ על מערב־גרמניה, כדי שתשחרר את אחיו. לדבריו, הגיע לידיו מידע עוד לפני חודש, כי הטרוריסטים בביירות מחפשים אחר גרמני שאותו יוכלו לחטוף, אלא שלא מצאו אדם מתאים. לבסוף החליטו לחטוף מישהו שמוצאו מגרמניה.

לעומת זאת מסר אתמול העתון „אל־איתיחאד" היוצא לאור במפרץ הפרסי, כי עבד אל־האדי חמאדי, שהוא מפקד בכיר ב„חזבאללה", וקצין המבצעים הראשי של התנועה, ששמו עימאד מוגאנייה, נמצאים מאז אפריל אשתקד בטהראן, לשם זומנו מביירות על־ידי האיראנים.

מקור ב„חזבאללה" מסר ל„אל־איתיחאד", כי השניים הוברחו לאיראן מחשש שהם מבוקשים על־ידי המודיעין הסורי בלבנון בגלל מעורבותם בהריגת חיילים סורים מן הכוח החונה במערב ביירות.

לאחר הפוגה מאז פסגת רבת־עמון
עיראק חידשה מתקפת התעמולה נגד סוריה

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

אמצעי התקשורת העיראקים חידשו אתמול את התקפות התעמולה שלהם נגד סוריה. העתונים „אל־ג'ומהוריה" ו„אל־ת'ורה" מתחו ביקורת על נסיונותיה של סוריה לתווך בין איראן למדינות המפרץ הפרסי. העתון „אל־ת'ורה" טען שנסיונות אלה „מכוונים לשמש פרס מאיראן במחנה הערבי, הפועל בשורות אויבי הערבים".

בטאון הצבא העיראקי „אל־קאדסיה" כינה בהקשר זה את המשטר הסורי „קליקה של פושעים המתקיימים על כספי השוחד שהם גובים מאויבי הערבים, עבור מעשי הבגידה שהם מבצעים בשרותם".

יש לציין, שבעקבות ועידת הפסגה הערבית שנערכה ברבת־עמון הפסיקו סוריה ועיראק את התקפות התעמולה שלהן האחת נגד השניה במטרה לתת הזדמנות נוספת למתווכים ערבים – כמו המלך חוסיין ונסיך הכתר הסעודי עבדאללה – לפייס בין שני משטרי הבעת' העויינים בדמשק ובבגדאד.

לפני כמה שבועות פתחו הסורים, בעלי בריתם של האיראנים, במאמץ תיווך בין איראן לבין סעודיה ונסיכויות הנפט במפרץ הפרסי. הדבר עורר את רוגזם של העיראקים משום שהם ראו בכך נסיון סורי לתקוע טריז בין עיראק לבעלות בריתה במפרץ הפרסי. לדעת העיראקים, על הסורים להמנע מכל יוזמות תיווך עצמאיות במלחמת המפרץ ולדבוק הלכה למעשה בהחלטות פסגת רבת־עמון.

נשיא מצרים חוסני מובארק נושק לאבן השחורה באתר הכעבה במכה בשיאו של טקס העליה לרגל (עומרה). הנשיא ביקר במכה לפני כשבועיים בתום סיור במדינות המפרץ הפרסי. לאחרונה גילה עורך „אל־אהראם" איבראהים נאפע, אחד העיתונאים המקורבים למובארק, כי בסיור זה הובטח לנשיא מצד מנהיגי סעודיה ונסיכויות הנפט, שהם יעשו למצרים סיוע כלכלי לצורך מימון פרוייקטים הקשורים בתכנית החומש המצרית השניה. (דן אבידן)

הנסיך נורודום סיהאנוק, מנהיג כוחות ההתנגדות למשטר הפרו־וייטנאמי בקמבודיה, מתקבל בהתרגשות על־ידי אחד מבני ארצו הגולים בסין, אתמול עם הגיעו לביקור בפקין. סיהאנוק אמר עם רדתו מן המטוס, כי למרות התחדשות הדיאלוג בחודשים האחרונים בין ארגונו לבין שלטונות פנום־פן, אינו אופטימי באשר לסיכויים ליציאתם בקרוב של כוחות הכיבוש הוייטנאמיים מקמבודיה. (צילום: א.פ.)

ילדים מגיל שלוש ומעלה בסרטים כחולים בבריטניה

לונדון (רויטר).- פקידי המכס הבריטי הודיעו אתמול, כי עצרו 40 איש החברים ברשת הפצה בין־לאומית של סרטים פורנוגראפיים ותפסו יותר מ־80 סרטי וידאו, שבהם צולמו ילדים שהצעירים שבהם בני שלוש בלבד.

במקביל לתפיסת הסרטים בעיר הנמל הבריטית דובר עצרו פקידי המכס הצרפתי אדם ששימש, ככל הנראה, מנהיגה של הרשת להפצת הסרטים באמצעות הזמנת בדואר, שבכסיסה היה בדואן שבצרפת. „בכל הסרטים נראו מבוגרים בחברת ילדים וילדות בני שלוש עד 14", סיפר פקיד המכס הבריטי לכתב „רויטר".

המעצרים נעשו ברחבי בריטניה בחודשים נובמבר ודצמבר אשתקד בעקבות חקירה שהתבססה על התחקות אחר הכתובות למשלוח דואר חוזר שעל החבילות שבמשלוח שנתפס.

פקיד המכס הסביר, כי פרסום דבר המעצרים נדחה עד כה, כדי לתת שהות בידי שלטונות המכס להשלים את חקירתם.

ציור שמן לא מוכר של ואן גוך נתגלה בבית גימלאית בהולנד

האג (עיר).- תמונת שמן בלתי ידועה עד כה של הצייר ההולנדי וינסנט ואן גוך נתגלתה בביתה של קשישה בעיר תרוונן שבצפון הולנד – מסר אתמול סוחר התמונות במכירות פומביות.

התמונה, שבה נראה אדם המחזיק בידיו זר פרחים, היתה תלויה במשך שנים רבות בחדר המגורים של האישה, מסר הסוחר, יופ ואן דר־לאנן. בעלת התמונה, שאביה רכש את היצירה ברוטרדאם בשנת 1910, ביקשה להשאר בעילום שם.

בפינה השמאלית העליונה של התמונה, שמידותיה 14 ס"מ על 21 ס"מ, מופיעה החתימה „וינסנט", ועל צידה האחורי כתובת שרשם אדם בשם טאנג גוסטאב, הקובעת כי היצירה הנה ציור מקורי של ואן גוך.

„אנו מנסים לגלות מי היה טאנג גוסטאב, הודענו לכל המומחים העשויים לגלות בכך עניין על גילוי התמונה", אמר אתמול ואן דר לאנן. „הם יכולים לבוא ולראותה ולהחליט בעצמם, אם זו אכן יצירה אותנטית."

התמונה, שתוצע למכירה פומבית ב־15 בפברואר, צויירה, כנראה, בסביבות שנת 1886, בין התקופה שבה שהה ואן גוך במחוז בראבאנט לבין התקופה הצרפתית שלו.

לאחרונה הושגו תמונות של ואן גוך מחירי שיא במכירות פומביות. בנובמבר אשתקד נמכרה תמונתו „אירוסים" ב־53.9 מיליון דולאר ושברה בכך את השיא שקבעה תמונתו „חמניות" – 40 מיליון דולאר.

גלאסנוסט – צעדים ראשונים בבולגריה

סופיה (עיר).- תכנית רדיקאלית לרפורמות כלכליות וחברתיות עמדה בראש סדר היום של ועידת המפלגה הקומוניסטית של בולגריה, הנחשבת זה זמן מה ליריב למימוש תבנית רפורמה קודמת, שהספיקה כבר לגרום מבוכה רבה להנהגת המדינה.

המנהיג הקומוניסטי הוותיק טודור ז'יבקוב, מהשמרנים שבמנהיגי מדינות הגוש המזרחי, פתח אתמול את ועידת המפלגה, שתימשך יומיים ושעל סדר יומה הצעות להנהגת נהלים ליברליים בכלכלת המדינה, יתר דמוקראטיזציה ומיתון הפיקוח המרכזי. מתגובות שהשמיעו פעילים בצמרת השלטון בבולגריה לנאום הפתיחה של ז'יבקוב ניתן להסיק, כי השינוי הצפוי בעקבות הוועידה יהיה בכך שהרפורמות תבוצענה בהדרגה, שלב אחר שלב, ולא בבת אחת כפי שנוסה באחרונה.

כלכלת בולגריה ידעה נסיגה וקפאון בשנות ה־70 וה־80, לאחר נסיונות בהכנסת שיפורים מהירים ברמת החיים בתקופה סמוך לאחר מלחמת העולם השניה. הרפורמות שאותן מתכנן עתה ז'יבקוב בן ה־76 מיועדות לחרוש את פני המשק ולאפשר לייצוא של בולגריה להתחרות בשוקי העולם.

בשנה שעברה כבר הונהג ... צעדי בהגבל של הצעדים במפעלים והוכרז על דמוקראטיה בשלבי הייצור השונים. התוצאות היו רחוקות מלהשביע את רצון המתכננים, או, כדברי אחד הדיפלומאטים בסופיה, „המילה הנכונה לתיאור המצב שנוצר עד כה היא התוהו ובוהו ובלבול מוחלט". כאמור, כבר הבהירו המתכננים הפעם לא לחזור על שגיאות העבר ולקדם את כלכלת המדינה צעד אחר צעד.

שיגור מעבורת חלל אמריקאית ראשון זה שנתיים – באוגוסט

וואשינגטון (עיר).- המשימה הבאה של מעבורת אמריקאית לחלל נקבעה ל־4 באוגוסט השנה, ובכך תחודש תכנית החלל האמריקאית, שהופסקה לפני שנתיים, מאז התפוצצות המעבורת „צ'לנג'ר".

ת"א־אדמירל ריצ'ארד טרולי, העומד בראש פרוייקט המעבורות, הודיע על מועד חידוש הטיסות בהופיעו בפני ועדת ... למדעי החלל של הקונגרס ביום ה'.

אתמול נערכו בוואשינגטון ובריכוזי מוכנות החלל האמריקאית טקסי זכרון לציון מלאת שנתיים לאסון הכבד ביותר שפקד את תכנית החלל האמריקאית מאז ראשיתה. כזכור, התפוצצה מעבורת החלל „צ'לנג'ר" זמן קצר לאחר שהמריאה בכף קנוורל שבפלורידה עקב ליקוי באטם מכילי ההאצה שלה. שבעת אנשי צוותה נספו.

אתמול נודע, כי הנשיא רייגן עומד להכריז בקרוב על פרויקט לאומי חדש בתחום החלל, שאת פרטיו טרם מסר.

חסידי הרבי מליובאביץ' זועמים על חנוכת בית־כנסת 5 כוכבים

מאת ... סופר „דבר" בירושלים

חנוכת בית־הכנסת של חמישה כוכבים בריצ'מונד לא מצאה חן בעיני חסידי הרבי מליובאביץ' בריצ'מונד שבאנגליה, ועוררה את זעמה של ההנהגה החרדית הליטאית מבית מדרשו של הרב אליעזר מנחם שך מבני ברק, הרואים בו חילול השם וחילול הקודש.

הקמת בית־הכנסת באה לפתור את בעייתה של קהילת ריצ'מונד האמידה, המונה כ־15,000 איש, שהמרחקים הגדולים בין הפרברים לעיר מקשים עליה לקיים את התפילה בציבור בשבתות ובחגים. הרפורמים והקונסרבטיביים פתרו בעיה זו בכך שהם באים לבית־הכנסת במכוניותיהם. בבטאון חסידי ליובאביץ' „כפר חב"ד" הכותב על כך מציין, כי גם אורתודוכסים היו בין אלה שאימצו פתרון זה.

פתרון מקורי לבעיה העלה בסופו של דבר שליח הרבי מליובאביץ' לקהילת ריצ'מונד. הוא הציע הקמת בית מלון ברמה של חמישה כוכבים בצמוד לבית־הכנסת, שייבנה ברמה דומה. בית־המלון נועד לשיכון המתפללים שיבואו על־פי חוזה לבית־הכנסת ממרחקים בסופי השבוע והחגים האסורים בנסיעה.

מימוש הפתרון התאפשר הודות לתרומת נדבן יהודי בסך 50,000 דולאר, ששימשה גרעין לקרן לבניין הפרוייקט המשולב. כאמור, מעורר בית־הכנסת את זעמם של הרבנים הליטאים, בעיקר בגלל השם ה... שיצא לו „בית־כנסת חמישה כוכבים".

תרשים בית־הכנסת בריצ'מונד, שעליו יצא הקצף. (מתוך „כפר חב"ד")

הלוח הכללי

דרושים
1. אנשי מכירות
עם נסיון עם רקע בשכר למכירת מערכת נוכחות על PC
2. חשבי שכר
להכשרה כאנשי סיוע לתמיכה במערכת נוכחות על־PC
תנאים טובים למתאימים
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית למרי 332446 ביום א'.

דרוש
★ בעל רשיון לטוסטוס
לסניף נתב"ג. שעות העבודה 7.45–14.45.
למתאימים תנאים טובים. 9711712, 9721516.
★ פקידה אחרי שירות צבאי
עם תעודת בגרות 03-379111 כ"א.

לחברת שיווק גדולה דרושים
אנשי מכירות
הכנסת הכנסה של 1000 ש"ח.
03-290987, 03-465966
03-283881

לקיבוץ קרית ענבים דרושים
רפתנים
מנוסים, לעבודה מיידית. אפשרות למגורים במקום.
נא לפנות:
ביום – 02-348627
בערב – 02-348709

למשרד עורכי דין בתל־אביב דרוש
עורך דין
נסיון במיסים ואזרחי
טל: 03-623857

אקסנט
לחטיבת התחזוקה בחיפה דרוש
מהנדס/חשמל פיזיקאי
מס' משרה 92049.
תאור התפקיד:
- תכנון אתרים ל־MRI (מכשיר הדמיה רפואי בעזרת שדה מגנטי) ולשאר מוצרי החברה, במסגרת חטיבת התחזוקה המופקדת על תחזוקת מוצרי החברה בארץ ובעולם
- הכנת מפרטים טכניים ודרישות להקמת האתר
- בנית תקנים ונוהלים להקמת אתרים בעזרת מחשב.
- עבודה בשיתוף עם אנשי פיתוח ומתכננים מתחומים שונים
כישורים דרושים:
- פיזיקאי או מהנדס חשמל בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
- ידע בתחום שדות מגנטיים יתרון
- נסיון בעבודה עם מתכננים מתחומים אחרים
- שליטה מלאה בעברית ואנגלית (שפות נוספות יתרון)
אנא פנה בצרוף קורות חיים, ת.ז. ומס' משרה למדור גיוס ת.ד. 550 חיפה 31004
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
אלביט הדמיה רפואית

הפניקס הישראלי
חברה לביטוח בע"מ
משרד ראשי: רח' לבונטין 30, תל־אביב 65116, טל. 620111 (03)
לחברתנו המובילה בשוק ביטוח החיים בארץ הידועה ברמת מקצועיותה הגבוהה ומשקיעה משאבים רבים בפיתוחם האישי והמקצועי של סוכניה ועובדיה
דרושים
מנהלי מכירות
בתל־אביב, ירושלים ובאר־שבע
לגיוס, הדרכה, הפעלה, פיקוח פיננסי ואדמיניסטרטיבי של סוכנים.
דרישות התפקיד:
★ גיל 27–36.
★ נסיון מוקדם בהדרכת עובדים והפעלתם.
★ נכונות לעבודה בשעות לא שגרתיות.
★ השכלה אקדמאית רצויה.
המועמדים המתאימים יוכשרו במסגרת החברה בקורס בן כמה חודשים שיערך בתל־אביב ויועסקו בה כשכירים בתנאים טובים + רכב צמוד.
נא לפנות בתל־אביב טל: 03-620283 עפרה
03-620288 חמי
בירושלים טל: 02-226130-1 סיגל

בינגליניאל
רוצה עוד
תקציבאי/ת
לא סתם עוד תקציבאי.
תקציבאי טוב עם 3 שנות נסיון ועם השכלה גבוהה בתחום השיווק.
לצלצל לאפרים לביניאל אישית
במשרד: 03 - 662411
בבית: 03 - 495016
סודיות מובטחת

בינגליניאל
רוצה עוד
ביצועיסט/ית
לא סתם עוד ביצועיסטית.
ביצועיסטית עם יד טובה ורוח טובה ועם נסיון בפרסום.
לצלצל לשרה בטלפון: 03-662411
(עד שעה 14:00)
סודיות מובטחת

לעבודה בטחונית בחו"ל
דרושים
קציני מילואים
נתונים נדרשים:
★ גילאי 21–27
★ שירות מלא ביחידות שדה כלוחמים ומפקדים.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית ו/או בשפות אירופיות אחרות.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ כשר גופני טוב ובריאות תקינה.
המתאימים ייצאו לשליחות של כשנתיים בחו"ל. (אפשרות להעסקה גם בארץ).
המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור י.ד. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

Elina Ltd. Offers
UNIQUE OPPORTUNITY
TO DYNAMIC &
EXPERIENCED SALESMAN
Preferred with Knowledge of:
N.D.T. - ELECTROMECHANICAL INSTRUMENTS & SYSTEMS WITH ELECTRONIC CONTROL.
Requested for the position:
★ Basic Knowledge in Electromechanics & Materials, Electronics an advantage.
★ Fluent Hebrew & English, German an advantage.
★ Personal connections with Israeli Factories and Laboratories.
POSSIBILITY OF PARTNERSHIP WITH THE OWNER OF A STARTING COMPANY.
To send details and handwritten C.V. to ELINA LTD. 4, Wissotsky St. Tel-Aviv. Or to call Mrs. C. Samuel Man. Director Tel: 5460233. Discretion Assured.

דשנים וחמרים כימיים בע"מ
דרושים
הנדסאי/ת כימיה — לבורנט/ית צעיר/ה
לעבודה במעבדה לביקורת איכות.
כישורים נדרשים:
• כשר טכני
• שליטה בשפות עברית ואנגלית.
העבודה בשלוש משמרות לפי הצורך.
כימאי/ת M.Sc
לעבודה באגף המחקר והפתוח בחברה בעיקר בתחום הכימיה האנאורגנית.
כישורים נדרשים:
• נסיון בעבודת מחקר.
• ידע מקצועי מוכח — יתרון.
• שליטה בשפות עברית ואנגלית.
בעלי השכלה וכישורים כנדרש השואפים להשתלב בעבודה במפעל יצרני מתבקשים לפנות עם פרוט קורות חיים, השכלה ונסיון בעבודה אל:
המחלקה לגיוס וקליטת עובדים, ת.ד. 1428 חיפה 31013
פניות מתאימות בלבד תענינה.
בוא וניצור כימיה.
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
סודיות מובטחת.

שריר מודאג חרף חוסר סימנים לביטול בואם של תיירים; יש הזמנות

מאת אריה אורן, סופר „דבר"

"לפי שעה אין סימנים לביטול בואם של תיירים בשל המאורעות בשטחים", אמר אתמול שר־התיירות אברהם שריר בתשובה על שאלת סופר "דבר". "עם זאת אני מודאג ואנו פועלים למנוע השפעות שליליות על ענף התיירות", הוסיף.

אישור לדברי השר שריר ניתן מפי דובר אל על מונק קליימן, שמסר כי ההזמנות לחודשים הקרובים עולות על מה שהיה בשנה שעברה. הדובר מרגיש, כי ההזמנות גדלו במיוחד מארה"ב. לדבריו החודש ביקרו בארץ שלוש קבוצות של סוכני־נסיעות מארה"ב ואיש לא ביטל את בואו. גם בחודש הבא עומדות להגיע כמה קבוצות כאלה ואין סימנים להששות בקרב המשתתפים. בפני המבקרים מודגשת העובדה כי המאורעות בשטחים אינם משפיעים על בטחונם של התיירים. בימים אלה שהה בארה"ב משלחת מלונאים בראשותו של מנכ"ל רשת "דן" רן פרדמן במסגרת המאמץ להבטיח המשך בלתי מופרע של זרם התיירים לישראל.

גם דובר חברת התעופה הגרמנית לופטהנזה בישראל, יצחק זרעוני, מסר על המשך ההזמנות ללא שינוי. מתוך 17 טיסות של החברה במועדים סמוכים לפסח ולפסחא, שיחולו השנה בו ביום, מלאות שמונה טיסות וגם השאר מתמלאות במהירות, אמר הדובר.

ארה"ב וגרמניה הן שתי ארצות המוצא הגדולות ביותר של תיירים הבאים לישראל.

במסגרת פרוייקט חינוכי ראשון מסוגו

שני נערים עם פיגור שכלי עובדים במכבסה ב„פלאזה"

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

פרוייקט המתבצע במלונות „פלאזה" ו„גלי כנרת" בטבריה משמש פריצת דרך בקנה מידה ארצי בכל הקשור לחינוך מיוחד של ילדים הסובלים מפיגור שכלי ומביא לשילובם במסגרת חיים נורמלית. הילדים המפגרים מועסקים בעבודות משקיות בשני בתי המלון הגדולים ולשיאם הגיעו הדברים כאשר שני נערים מטבריה הסובלים מפיגור שכלי מנהלים את מכבסת מלון „פלאזה" תוך פיקוח של מבוגרים.

נסים בוהן־מלמד, מרצה בכיר לחינוך מיוחד באוניברסיטה העברית והמפקח על החינוך המיוחד במחוז ירושלים במשרד החינוך, אמר אתמול במסגרת סיור שנערך לבנות הסמינר למורות לחינוך מיוחד מטעם משרד החינוך, כי מדובר בפרוייקט ראשון מסוגו שבו משתלבים נערים מפגרים בעבודה תיירותית תוך מתן אפשרויות קידום וקבלת אחריות ומיומנות מקצועית תוך כדי עבודה – הכל בתחום התיירות.

בוהן־מלמד הדגיש כי מדובר בהוכחה מוחשית בשטח של הצלחה בטיפול בצעירים הדורשים טיפול מיוחד ולדעתו יש להעביר פרוייקט זה למקומות אחרים בארץ. „שום בעל עסק לא יוכל לסרב לקבל נער לעבודה לאחר שיש הוכחה כי נער ברמה מקבילה הועסק במלון בדרגת חמישה כוכבים בטבריה", אמר.

במשרד החינוך שוקלים לימוד הפרוייקט ואפשרות הרחבתו.

בני משפחה בעלי חנות קלטות השתוללו ופצעו שוטר ואזרח

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

בהשתוללות ארבעה בני משפחה, ביניהם אשה, שארעה אתמול בחנות למכירת קלטות וידיאו בחיפה, נפצעו שוטר ותושב העיר. השניים נפצעו בראשם ובפניהם לאחר שנזרק לעברם כיסא ובקבוק בירה. האזרח הועבר לקבל טיפול ברמב"ם.

בשעה 4 התקבלה במשטרה הודעה כי בשכונת הדר בעיר התחתית מוכרים בחנות (ברחוב קיסריה) לקלטות וידיאו גם דגלי פלשתין וחומר תעמולה אנטי־ציוני.

נשלחה ניידת ואנשיה ביקשו לבצע חיפוש במקום. הבעלים התנגדו ותקפו את השוטרים. במהומה נזרק כיסא שפגע בראשו של שוטר. בקבוק בירה פגע באזרח שעבר באקראי במקום ופצע אותו בפניו. במהלך הקטטה הצליחו בעלי החנות לחטוף אלה מידיו של שוטר וניסו להכותו. הוזעקו ניידות נוספות שעצרו את ארבעת החשודים ביניהם, כאמור, אשה.

בחיפוש נתפסו שתי קלטות השמורות במכילות, וחומר תעמולה אנטי־ציוני.

הרלב רוצה „ללכת עד הסוף" בחקר התקלות במטוסים

מאת אריה אורן סופר „דבר"

ועדת המשמעת של אל על אמורה לחדש באמצע השבוע הבא את הבירור נגד מפקח צוות אוויוניקה ברוך לוי בטענה שסירב לבצע הוראה של הממונה עליו בתיקונו של מטוס ג'מבו. לוי טוען כי ביצוע התיקון על־פי ההוראה לא היתה מסלקת את התקלה, שהוגדרה כתקלה בטיחותית מדרגה ראשונה בפי ראש המשמרת באותו לילה.

דיוני ועדת המשמעת, שהחלו לפני שבועיים, נפסקו בשבוע שעבר מפני שנציג ההנהלה, הסמנכ"ל יורם גלאון, יצא לחו"ל בעניני עבודתו. הוא עומד לשוב לארץ ביום ב'. בתוך כך נמצאה דרך שנציג העובדים הקבועים שמואל עמיחי יוכל להמשיך בתפקידו בוועדת המשמעת למרות שהוא עומד לצאת להשתלמות בת חודשיים.

עם צאתו של גלאון נערכו מגעים על ביטול הבירור נגד לוי נוכח הגילויים על אירועים המודים במערך התחזוקה של אל־על. בין השאר הודה ראש המשמרת בני יצחקי כי לא ראה עצמו קשור להוראות היצרן בטיפול במטוס. ראש מחלקת החשמל אברהם שמש הודה כי היה בדעתו של לוי, אולם נמנע מלגלות זאת, עד שנשבר בחקירתו במהלך הבירור, "כדי לא לסבך מישהו". עוד התגלה כי לאחר דין הדברים, שנמשך כל הלילה, יצא לבסוף המטוס כשבמסמכים נרשם כי התקלה [illegible] שלא טופלה כלל.

את ביטול המשך הבירור יזמו כנראה אנשי הדרג הניהולי הבינוני במערך התחזוקה, עמיתיהם של ראש המשמרת יצחקי וראש המחלקה שמש. אולם המנכ"ל רפאל הרלב מזה ויותר העובדים מזה מעוניינים "ללכת עד הסוף" כדי להגיע לחקר שרשרת התקלות שפקדה את מטוסי [illegible] הרחיק לכת מדי ועכשיו אין מנוס מלמצות את הבירור", אומר גורם בכיר באל על.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

מדיניות „ההטפשה"

פרופ' יהושפט הרכבי (בתמונה), הממלא בשנים האחרונות תפקיד של נביא הזעם בישראל ומתריע בפני הסכנות הטמונות מהמשך שליטת ישראל בשטחים, קרא אתמול להקמת ועדת פסיכולוגים וסוציולוגים מטעם הממשלה או הכנסת, שתפקידה יהיה להכין את העם לרגע שבו יחשף הכשלון במדיניות „ההטפשה" שבה נוקטת לדבריו הממשלה בהשפעת הגורמים הניציים שבה. בדברו בכנס על המזרח התיכון, שנערך מטעם מרכז ההסברה אמר הרכבי שאם ישראל תעמוד לאורך זמן בסרובה לוותר על השטחים תמורת כריתת שלום עם הגורמים הפרגמאטיים בעולם הערבי – ביניהם הוא מנה גם את אש"ף – צפוי לנו חורבן בית פנימי בגלל הסכנה הדמוגרפית של הפיכת הערבים למיעוט גדול במדינה. הוא טען שעל הציונות להתנתק לאלתר מאידיאולוגית „הזומבים" – קרי: הרצון לשלוט על השטחים הערבים – ולאמץ אידיאולוגית „איכות" כלומר, לחזור לגבולות 1967 ולבסס את המדינה על הכשרונות הטמונים בקרב אזרחיה.

דן אבידן

עומדים בתור

רומא יוצאת מגדרה לרגל פתיחת תערוכת ואן גוך במוזיאון לאמנות מודרנית. התערוכה הכוללת 43 ציורי שמן ועוד כ־40 רישומים, פסטלים ואקוורלים, נפתחה אתמול לקהל הרחב. אולם כבר ביום ד', בערב הפתיחה למוזמנים, עמדו 5000 איש בתור על מדרגות המוזיאון וחיכו בסבלנות פוחתת והולכת להיכנס לאולמות הגלריה. בין אלה שהצליחו להיכנס, היו נשיא איטליה קוסיגה, שרים, קרדינלים ושגרירים. אפילו נציג של הצייר ההולנדי הגיע לפתיחה: וינסנט ואן גוך ג'וניור, דור רביעי לבאבאי אחיו של הצייר, תיאו ואן גוך.

מיכל פלג, רומא

לא טרף ולא כשר

ראש עיריית ירושלים טדי קולק הוזעק ברגע האחרון לשאת דברים בכנס חירום בנושא דו־קיום יהודי־ערבי, שערכה בירושלים הקרן החדשה לישראל. קולק סיפר כי עיריית ירושלים עושה מאמצים להעניק לערביי העיר זכויות שוות. „לערביי מזרח ירושלים יש יותר זכויות ממני, הם למשל יכולים לנסוע לארצות ערב – אני לא" התבדח. בעניין אחר אמר קולק: אני לא אוהב במיוחד לא יהודים ולא ערבים. אני אוהב כמה מאלו וכמה מאלו, אך יש לי אהבה [illegible] ודו־קיום בה.

[illegible]

בין סולני האופרה „פידליו" שהגיעו ארצה אתמול, זכור בודאי זמר הבאס ארתור קורן, אשר שעשע את הקהל כ„דון פדרו" ב„נישואי פיגארו" והרשים מאד בתפקיד ה„קומנדאטורה" באופרה „דון ג'ובאני" בחודש יוני האחרון. ב„פידליו" ישיר את תפקיד הסוהר רוקו. עימו הגיעה רעייתו, זמרת הסופרן סבינה האס, אשר תגלם את דמותה של ליאונורה הרעיה הנאמנה. יחד איתם ירדו מהמטוס זמר הבריטון קורט סקראם אשר ישיר את תפקידו של מפקד הכלא „פיצארו" וזמר הטנור פול פריי שיגלם את דמותו של „פלורסטאן". מימין לשמאל: עוזר במאי הנסן, סקראם, קורן, האס ופריי.

צילום: יעקב אבירם

מינוי

מנחם רבוי נתמנה לדובר עיריית ירושלים במקומו של רפי דבריה ששימש בתפקיד 13 שנים. רבוי היה בעבר דובר משרד המסחר והתעשיה ולאחרונה היה אחראי על ההסברה בבנק ישראל. דבריה ימשיך לשמש כיועץ לטדי קולק וכמתאם לעניינים חברתיים. החיפושים אחרי דובר חדש לעיריית ירושלים נמשכו זמן רב. התפקיד הוצע לאנשים שונים ואתמול סוכם בלשכתו של קולק על מינויו של רבוי.

יורם לוי

לחזור בתבונה

ע.ל.ה. העמותה למניעת ההשתלטות החרדית מיסודם של „נפגעי החזרה בתשובה", מארגנת בתחילת החודש הבא מדרשיה בה ידונו היבטים שונים של הבעיה החמורה. פרופ' עוזי אורנן ירצה על הנושא „להיות חילוני". כן יוקרן סרט הוידאו „החזרה בתשובה" הכולל קטעי וידוי של שני צעירים „חוזרים בתבונה" אשר חזו את מוראות העולם החרדי.

[illegible] הופיע צוות שחקני ההצגה „עלובי החיים", בה מופיעה אמיאל, כמעט בהרכב מלא. בין המוזמנים היו דודו פישר ויהודית רביץ שפצחו ברינה לשמחת הזוג המאושר. בתמונה (מימין לשמאל): רביץ, אמיאל ודיכטר

מחזיק מעמד

ועידת המפלגה הסוציאליסטית הספרדית, המפלגה השלטת במדינה זו, קראה בתחילת השבוע להזמין את אש"ף לוועידה בינלאומית והאשימה את ממשלת ישראל במדיניות דיכוי שגרמה להרוגים, פצועים, מאסרים וגירושים. גם ראש הממשלה פיליפה גונזאלס (בתמונה), שלפני שנתיים הביא לכינון יחסים דיפלומאטיים בין ספרד לישראל, לא חסך מאתנו את שבט ביקורתו; אולם התוצאה העיקרית של הוועידה עשויה להיות התחשבות רבה יותר בעיקר עם תביעות האיגודים המקצועיים המקורבים למפלגה הסוציאליסטית. האיגודים בהנהגת ניקולאס רידונדו תובעים להעניק למלחמה באבטלה העולה על 20 אחוז עדיפות על תקציב הגידול הכלכלי ושוללים את המדיניות המוניטארית של שר הכלכלה שייתכן ויוחלף. הצעות השמאל לגנות את המדיניות הכלכלית של הממשלה נדחו, אך אנשי האגף השמאלי הבטיחו לעצמם מספר ניכר של עמדות בוועדות של המפלגה.

ש. שלמה

אין שחר לשמועות

באוסטריה ממתינים בדריכות למסקנותיה של ועדת ההיסטוריונים, החוקרת את עברו של נשיא אוסטריה, קורט ולדהיים, ואילו בארצות־הברית ממתין נשיא הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, (בתמונה) לתביעת הדיבה שאמור ולדהיים להגיש נגדו. כזכור, איים ולדהיים להגיש תביעת דיבה נגד ברונפמן, על דבריו של האחרון במסיבת העיתונאים, בה טען שולדהיים היה חלק בלתי נפרד ממכונת ההשמדה הנאצית. באחרונה הפיצו מקורות המקורבים לולדהיים שמועות לפיהן הושגה פשרה בנושא בין פרקליטי שני הצדדים. ד"ר אבי בקר, מנכ"ל הקונגרס היהודי־העולמי בישראל, מכחיש שמועות אלו מכל וכל. ברונפמן, מסר בקר, הודיע כי מטוסו מתודלק וכי הוא מוכן לצאת לוינה להתייצב בפני בית־הדין, אם יחליטו ולדהיים לתבוע אותו למשפט.

יקיר צור

צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לדבש), התשמ"ח־1988

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 7(א) לחוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ה־1985 (1), אנו מצווים לאמור:

הגדרות 1. בצו זה –
„מע"מ" – מס ערך מוסף כמשמעותו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו־1975 (2);
„דבש" – כמשמעותו בתקן הישראלי ת"י 373 – סיון התש"ל (יוני 1970) – דבש (3);
„מכל" – מכל עשוי חומר פלסטי או זכוכית המכיל כמות דבש שמשקלה נקוב בסעיף 3;
„קופסת פח" – קופסה העשויה פח או חומר מתכתי אחר המכילה כמות דבש שמשקלה נקוב בסעיף 3;
„אריזת ש"י" – אריזת ש"י לדבש שאישר מנהל המועצה לייצור ולשיווק של דבש.

שיווק דבש באריזות שי 2. לא ישווק משווק דבש באריזות שי, אלא אם כן קיבל לכך את אישור המועצה לייצור ולשיווק של דבש.

מחיר מרבי לדבש במכלים או בקופסאות פח 3. המחיר המרבי בשקלים חדשים למכלים או לקופסאות פח המכילים דבש יהיה כלהלן:

הפריט	במכירה לקמעונאי ללא מע"מ	במכירה לצרכן כולל מע"מ
מכל 170 גרם	1.64	2.15
מכל 200 גרם	1.98	2.60
מכל 350 גרם	3.28	4.30
מכל 500 גרם	4.65	6.10
מכל 1 ק"ג	8.92	11.70
מכל 1.5 ק"ג	12.51	16.40
מכל 3 ק"ג	25.20	33.10
קופסת פח 3 ק"ג	25.55	33.50

מחיר מרבי לדבש גולמי 4. המחיר של דבש גולמי לחקלאי יהיה 4.90 שקלים חדשים לק"ג ללא מע"מ.
סייג לתחולה 5. הוראות צו זה לא יחולו על מחיר של דבש המשווק באריזות ש"י.
ביטול 6. צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לדבש) התשמ"ז – 1987 (4) – בטל.
תחילה 7. תחילתו של צו זה ביום י' בשבט התשמ"ח (29 ינואר 1988).

[illegible] התשמ"ח (1988)

משה נסים, שר האוצר
אריה נחמקין, שר החקלאות

(1) ס"ח התשמ"ה, עמ' 2
(2) ס"ח התשל"ו, עמ' 52
(3) ק"ת התשל"א, עמ' 255
(4) ק"ת התשמ"ז, עמ' 1042

צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לדבש באילת) התשמ"ח־1988

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 7(א) לחוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו־1986 (1), וסעיף 15 (ו) לחוק אזור סחר חפשי באילת (פטורים והנחות ממסים), התשמ"ה־1985 (2), אנו מצווים לאמור:

הגדרות 1. בצו זה –
„דבש" – כמשמעותו בתקן הישראלי ת"י 373 – סיון התש"ל (יוני 1970) – דבש (3);
„מכל" – מכל עשוי חומר פלסטי או זכוכית המכיל כמות דבש שמשקלה נקוב בסעיף 3;
„אריזת ש"י" – אריזת שי לדבש שאישר מנהל המועצה לייצור ולשיווק של דבש.

שיווק דבש באריזות שי 2. לא ישווק המשווק דבש באריזות שי, אלא אם כן קיבל לכך את אישור המועצה לייצור ולשיווק של דבש.

מחיר מרבי לדבש במכלים או בקופסאות 3. המחיר המרבי בשקלים חדשים למכלים או לקופסאות פח המכילים דבש הנמכרים באזור אילת והמצויים ביד עוסק הרשום באזור אילת יהיה, על אף האמור בצו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לדבש), התשמ"ח־1988 (4), כלהלן:

הפריט	במכירה לקמעונאי	במכירה לצרכן
מכל 170 גרם	1.64	1.85
מכל 200 גרם	1.88	2.25
מכל 350 גרם	3.28	3.70
מכל 500 גרם	4.65	5.30
מכל 1 ק"ג	8.92	10.20
מכל 1.5 ק"ג	12.51	14.30
מכל 3 ק"ג	25.20	28.80
קופסת פח 3 ק"ג	25.55	29.10

סייג לתחולה 4. הוראות צו זה לא יחולו על מחיר של דבש המשווק באריזות ש"י.
ביטול 5. צו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה) (מחירים מרביים לדבש באילת) התשמ"ז־1987 (5) – בטל.
תחילה 6. תחילתו של צו זה ביום י' שבט התשמ"ח (29 ינואר 1988)

משה נסים, שר האוצר
אריה נחמקין, שר החקלאות

(1) ס"ח התשמ"ו, עמ' 2
(2) ס"ח התשמ"ה, עמ' 204
(3) ק"ת התשל"א, עמ' 255
(4) ק"ת התשמ"ח,
(5) ק"ת התשמ"ז, עמ' 1043

למנויי דבר

עד סוף החודש אפשר לחדש את המנוי לשנת 1988 במחיר הישן.
הקדימו חידוש המנוי והימנעו מהוצאות מיותרות

זכור בפיס

ב„הגרלה + ולוו" זכה המספר 537125.

בסך 10,000 ש"ח זכו המספרים:
; 172276 ; 148317 ; 075330
; 484009 ; 481263 ; 180881
.592846 ; 560253

בסך 1,000 ש"ח זכו המספרים:
; 041384 ; 032170 ; 022596
; 085367 ; 054821 ; 041719
; 118770 ; 115283 ; 107934
; 153047 ; 131500 ; 124509
; 176925 ; 176378 ; 156964
; 274681 ; 249624 ; 216082
; 282326 ; 279219 ; 278332
; 311646 ; 306147 ; 285875
; 364048 ; 349568 ; 334150
; 392605 ; 380829 ; 367662
; 408514 ; 402446 ; 398547
; 469492 ; 447268 ; 441839
; 528306 ; 520950 ; 482771
; 546887 ; 546397 ; 533629
; 580760 ; 578503 ; 562881
; 624764 ; 620203 ; 604491
; 657561 ; 657465 ; 642788
; 715601 ; 694602 ; 664728
; 737348 ; 723855 ; 715829
; 836054 ; 823015 ; 757678
; 890806 ; 883354 ; 837079
.891483

בסך 200 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0707 ; 4020 ; 7995 ; 9165.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 187 ; 784.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 366 ; 276 ; 742 ; 764.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 3 ; 7 ; 8. זכו בסך של 2.50 ש"ח.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

קבלת הודעות 24 שעות ברחוב
מודעות משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל'
הלוח הכללי
דבר
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב' רחוב דיזנגוף
הח' דיזנגוף 118 (מול כסית)
טל. 246363 239952

ינואר בעם עובד

ספרות יפה
■ תומס הרדי - הרחק מהמון מתהולל
■ חיים באר - עת הזמיר (הדפסה שניה, כריכה קשה)
■ אלן גינזבורג - קדיש ושירים אחרים (עברית: נתן זך)
■ ויליאם שקספיר - המלך ריצ'רד השני (עברית: שמעון זנדבנק)
■ נתן שחם - רביעיית רוזנדורף (הדפסה רביעית)
■ פ. דוסטויבסקי - הכפיל (הדפסה חדשה, כריכה קשה)

ספרי עיון
■ עמוס עוז - ממורדות הלבנון (הדפסה שניה)
■ עמוס אילון - הבט אחורה בבהלה מסויימת

אחרים
■ י. גל־בור/ס. לוקס - הצחקתם אותנו (בדיחות פולניות)
■ ע. אפנהיימר/ע. קורצ'ין - יסודות הטיפול התרופתי
■ [illegible] - פקעון אגדה, הווי ומסורת
■ [illegible] פונטנה לקחשבה מודרנית (הדפסה שניה כריכה קשה)

ספרי ילדים
■ ג'ק קנט - דרקון, אין דבר כזה
■ אלינור ברנר - היומן של אמא (כריכה קשה)

החלה החתימה על „ספריה לעם" – 1988

עם עובד
מזא"ה 22 ת"א ■ טל. 291526

אַלְמָקְס
משחת השיניים
יעילה פי 3 במניעת עששת

תורנות בתי מרקחת ליום שישי 29.1.88

תל־אביב
שדי – המלך ג'ורג' 54 – 280644
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993

ירושלים
פרמאת רוממה – המ"צ 28 – 523191

חיפה
תבונה – תבונה 22 – 231905

פתח־תקוה
אסותא – ברון הירש 21 – 911710

בני־ברק–רמת־גן
הן – ז'בוטינסקי 99 רמת־גן – 7514434

בת־ים–חולון
מזור – חביבה רייק 20 בת־ים – 583360
רי"ד חורי – סוקולוב 70 חולון – 842433

כפר־סבא–רעננה – הוד השרון
קופת חולים כפר־סבא – בן־גוריון 45, כפר־סבא

תורנות בתי מרקחת ליום שבת 30.1.88

תל־אביב
בבלי – דיזנגוף 174 – 222386
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993
בבלי – דיזנגוף 174 – 222386 – מוצ"ש
סיני – שד' ירושלים 70 יפו – 822993 – מוצ"ש

ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרכז רפאי שערי צדק – [illegible] – 555502 – מוצ"ש

חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312

פתח־תקוה
כפר גנים – לוחמי הגיטו 6 – 9227416

בני־ברק–רמת־גן
המגן – ביאליק 30 רמת־גן – 723674

בת־ים–חולון
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
אהרון – הופיין 52 חולון – 889153

כפר־סבא–רעננה – הוד השרון
כנרת – וייצמן 119 כפר־סבא
שאקי – אחוזה 78 רעננה – מוצ"ש

אַלְמָקְס

מועצה מקומית כפר־תבור

מכרז 1/88

מוזמנות בזה הצעות לרכישת חלקה 188 בגוש 17037 (שטח 978 מ"ר) בכפר תבור המיועד למרכז מסחרי.

טופס הצעה ודוגמת חוזה ניתן לגבות במזכירות המועצה המקומית בתמורת סך 750 ש"ח שלא יוחזרו.

את ההצעות יש להגיש על גבי טופס הצעה בצרוף חוזה חתום וערבות בנקאית בשווי 5% מהסכום המוצע.

את ההצעות יש להגיש למשרדי המועצה לא יאוחר מיום 21/2/88.

אין המועצה מתחייבת לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

מיכה גולדמן
ראש המועצה

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	0		גשם
אמסטרדם	3	6	בהיר
בואנוס איירס	21	32	בהיר
הלסינקי	-10	-6	בהיר
הונג קונג	16	19	בהיר
וינה	2	6	מעונן
ז'נבה	2	9	בהיר
טוקיו	3	13	בהיר
טורונטו	-15	-7	מעונן
יוהנסבורג	16	27	בהיר
לונדון	4	8	מעונן
ליסבון	12	15	מעונן
מדריד	7	11	גשום
מונטריאול	-21	-15	בהיר
ניו יורק	-8	-3	בהיר
סאן פאולו	21	31	מעונן
פאריס	9	11	בהיר
פרנקפורט	4	9	גשום
ציריך	4	7	גשום
ריו דה ז'נרו	23	39	בהיר
שטוקהולם	-8	-1	שלג
שיקגו	-22	-9	בהיר

swissair

הרבנות הראשית לישראל

להסיר מכשול

חברת „סמפל" (ויליגר) יבאה בתקופה האחרונה דגי „אצבעות־זהבון" מיפן והכניסם לארץ בלי אישור כשרות כלשהו.

אצבעות כאלו הובאו בעבר והוצגו ככשרים בהשגחת ועד הכשרות דבולטימור שהודיעונו שאין להם אחריות על המוצר הנ"ל.

הציבור מוזהר לבל יכשל

אנו מזהירים את הציבור להקפיד לקנות מוצרי יבוא רק עם אישור מהרבנות הראשית לישראל.

מחלקת הכשרות הארצית
הרבנות הראשית לישראל

ספקטור הדבר

מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים ● מאה שערים

שפל בנפח הכספי באוירה רגועה

● מסחר רגוע בבורסה: עליות זבנפח כספי מצומצם אתמול בבורסה ● סיכום השבוע – יום ראשון עליות עקב הכחשות בנושא שישינסקי, ימי שני ושלישי ירידות עקב הדלפות נוספות מועדת שישינסקי, ימי רביעי וחמישי בלימה והרגעה. ● הדלפות ושמועות חוזרות שוב בנוגע למצבן של חברות במסחר שנפגע באוירה. הר ומזיק בציבור המשקיעים. ● נרתם בנקאי גדול בחוזר פנימי לרשות – רמת שערים נוחה לקניה במניות רבות. ● בבורסה מקווים כי מלחמות הדיבור בין קרנות הבנקים הגדולים יפסקו לגמרי. ● ועדת הכספים של הכנסת תתכנס בקרוב לדיון בהדלפות מועדת שישינסקי והפגיעה שנבעה מכך על המתרחש בבורסה. גם באוצר יתנו הדעת בנושא. ● במהלך השבוע הבא תרשם התיצבות במגמה ובלימה בשחיקה. ● בשוק המניות מקווים כי לא יחול שינוי שער חריף עקב ביקוש או היצע אשר להוביל. ● למרות הפדיונות בקרנות, רכשו מנהלי הקרנות סחורה בהיקף כספי נאה באחרונה.

מאת שמואל רוזנבלום★

מסחר בהיקף כספי מצומצם תוך אוירה שקטה נרשם אתמול בכל ענף המניות. המגמה הכללית נטתה יותר לכיוון של עליות שערים קלות וקליטת הצעים מכירה. המסחר, בלשון המתווכים בבורסה, הרגשה במגמת ירידות. המסחר התנהל בפעילות בולטת מצד קרנות הנאמנות. ביקוש אך ללא שינויי שער חדים על רקע ביקוש קטן ביותר.

בבורסה מקווים כי בשבוע הבא תרשם מגמת רגיעה והתיצבות תוך בלימת לחץ המוכרים. נראה בעליל כי ... המוכרים, מצויים בעצם מחוץ למשחק הבורסאי. קרנות הנאמנות הבנקאיות, שקיבלו השבוע פדיונות כספיים ניכרים פעלו בבורסה כבגד המגמה ורכשו סחורה רבה יחסית. כל בנק פעל במניות המקורבות אליו. הניתן היה לזהות פעילות ערה גם מצד בנקים שונים במניות הרגישים עם פעילות בעלי עניין שהחלו בהדרגה לרכוש ניירות, בכל בסיס כללי בהנחה שהמצב ירשם בבורסה. לשבוע תביא לשיפור חד בתשואות הקניות. פעילות במגזר שבוה בלטה במניות רבות כשופרסל, פקר פזה, ישראל, אררט, מישנאל הנוספת. פעולת איסוף סחורה בידי בעלי עניין (להבדיל מבעלי עניין) נראית במניות כגבים, כלכלית, פביקלאס, פי.פי, אינטרגמא, פרוין נוספות. בבורסה מקווים כאמור כי בשבוע הבא תרשם רגיעה, ניתן להבין במידה והדלפות שישינסקי והעדויות הנוספות המעבירות את האוירה ירדו מהכותרות אכן תורגש הרגיעה המיוחלת.

סיכום השבוע בבורסה – ועדת שישינסקי, נסיגות דיבור

ביום ראשון בשבוע החולף בבורסה נרשמו עליות שערים עקב הכחשות מועדת שישינסקי. בימי שני ושלישי נרשמו ירידות בבורסה עקב הדלפות מועדת שישינסקי, בימי רביעי וחמישי לא היו הדלפות מועדת שישינסקי והשוק היה שקט. קיפוח של השבוע בבורסה הינו בעצם שישינסקי. סיפור נוסף שכיכב בבורסה היה נסיון דיכוי השוק של קרנות בנק גדול כנגד הצלחה באה שרשמו במהלך 1987 קרנות בנק גדול אחר. קשה לדעת באם אכן מדובר בסיפור נכון. במידה וזהו האמת, אזי כדאי למרגעהם להזהר שלא לפגוע בפרנסתם שלהם. השבוע הבורסאי שחלף היה בסימנם עצבני בבסיס לשחיקה בשערים.

עדיפים קטנים – שינויים חדים

נפח המסחר הכספי הדליל בלט אתמול במניות רבות (בעיקר קלילות) כאשר שערי היצע או ביקוש מורמנים במאות או אלפי שקלים בודדים גרמו לשינויי שער חדים. ע.ע. בבקוש ואפס מוחזר התכוף 5.9%+ ...1400 ביקוש 417 בלבד מוחזר, לכייש 10%+ 98 בלבד ביקוש 98 מוחזר, גבמר 5.6% – 98 היצע 56 בלבד מוחזר. תופעה דומה בנפח כספי מעט גדול יותר אך עדיין בגודל שולי ביותר נרשמה במניות רבות אתמול בבורסה.

פיטור השבוע בבורסה – סופר

אחד מסיפורי הבורסה הבולטים במהלך השבוע נרשם במניות חברת סופר. שמועות שהופצו על קשיים בחברה עקב הקלטות בשוק המפור והתבכבויות עיסקיות הביאו לירידות שערים חדות במניות ואופציות סופר. הנהלת החברה מיהרה לפרסם נתונים כספיים המוכיחים שמצב החברה טוב... בנוסף ביוזמת בעלי עניין בחברה על רכישת מניות ... בסיס אמונה לנוקים כמעט הבורסה כי שמועות הסכנה מצבה של סופר בהסתמך על הודעת החברה שונה לחלוטין משמועות הרגיעה.

אתמול עלתה מניות סופר כשיעור מתוך האופציה דיעקה בשיעור 12.5%. מניות נוספות שסיפקו במהלך השבוע רלילות בבורסה הכותרות היו – שטרן, פרוסתם, פקר פלוה, הראל, אפיק, אינטגבה, סופר, ביקוב, אלקל, קונסורציום, חלקם החוזר לטובה וחלקם בנסיבות מעציבות.

שינויי שער במסחר – נטיה לעליות

במניות הבנקאיות שבהסדר נרשמו הצעים בינתיים שנלקחו בנהירות בשינויי שער קלים ביותר. במניות הנפשיות בלטו שינויי שער חדים בנ"ע כאדגור אופציה 16.6%–, כותר אופציה 12.5%+, דטה אופציה 19.1%–, קונסורציום אופציה 28.6%+. עליות נאות בלטו באילון ביטוח 8.3%+ בה רכשו בעלי עניין סחורה באחרונה, אלדוב 9.9%+, אסותא 6.1%+, קרור הדלק נפט קנינים בלבד. עליות שנעו בין 7% ועד 10% נרשמו בקונסורציום 5, מושנט, הדיה הישראלית, חלק ממניות הרשימה המקבילה.

במניות המשתנים נרשמה עליה ממוצעת של 1% לערך, כלומר עלית שער של 1.75% בפטרוכימיים ומחזור סביר בסך 298 אלפי ש"ח בשופרסל 1%+, ביתר מניות המשתנים הנפח הכספי היה מצומצם.

האוירה השקטה אתמול והעדר מוכרים גדולים נסכה מעט אופטימיות בקרב פעילי הבורסה לשבוע הבא.

ועדת שישינסקי – זילזול במשקיעים

בימים האחרונים החלו להשמע קולות רבים המוחים על התנהגות ועדת שישינסקי לגבי נושא מיסוי הבורסה. דיוני הועדה מודלפים מעת לעת לכותרות העיתונים. והמודים הכלכליים תוך הרגש שהועדה אכן תחליט להטיל מס מבלי להכנס לשיקולי הועדה ומבלי לקבוע עמדה כלשהיא בנושא לא ברור מדוע קיימים הדלפות מדיוני הועדה האמורים להיות חסויים.

שר האוצר אינו יכול להכחיש את נושא המיסוי שכן המלצות הועדה לא הגיעו לידיו. מוזר כיצד דיוני הועדה דולפים לציבור הרחב בטרם הגיעו לידי הגורמים המוסמכים. יותר קשה להבין כיצד אנשי הועדה שהינם אנשי משק וכלכלה בכירים אינם מונעים הרמטית הדלפות כאשר הם יודעים בבירור שיש לכך השלכות חמורות ביותר על המשקיעים בשוק המניות.

עפ"י נתוני הבורסה העגומה מהשבועות האחרונים נראה כי הדלפות מהועדה מראות זילזול מופגן בציבור הפעילים בשוק המניה כמעט ראשית גמור ופועל כמוטא באפילה לחלוטין. לא יתכן להביא ציבור מסויים לפעילות ספקולטיבית על סמך הדלפות מדיוני ועדה רצינית. נראה כי המדליפים עצמם אינם מבינים את ההשלכות הנובעות מהשמועות המיותרות נמוסר. הרצינות והאמון שיפגעו כלפיהם עם סיום דיוני הועדה. מיותר לציין שכשבה בה אמורה הממשלה לעמוד סכומי עתק ולאפשר לסקטור הפרטי לגיים הון בבורסה בשמעים הדלפות הועדה על גבול המתוריות, בהתחשב בעובדה שקברניטי המשק לא מודעים כלל לנושא. אתמול נמסר על דיון רחוף בקרנביבורות הכספים בנושא.

הודעות מהבורסה

אוצר השלטון – בשנת 1987 הרוויחה החברה 1.09 מליון ש"ח בהשוואה ל־430 אלפי שקל בשנת 1986.

עסיס – לחודשים אפריל – ספטמבר 87 הסתכמו הפסדי החברה בסך של 1.46 מליון שקל.

כן – הפסדי החברה לחודשים אפריל – ספטמבר 87 הסתכמו בסך של 753 אלפי שקל.

סופר – בעלי עניין רכשו 18097 ע.נ. מניות סופר ושר של 14547 אופציות סופר.

מתם – מאגרי ביה רכשה בבורסה 20,000 ע.נ. מניות מתם בשער 117.

בנק לאומי – ...

סאייסקס – החברה הודיעה על הפצת סכום ... לבעלי יחידות הנו"ס עקב שינוי בבסיס המיסוי.

דטה – החברה תחלק 1000% מניות הטבה.

קיסריה – קונייטסס רכשה בבורסה 1328 ע.נ. מניות קיסריה 1 בשערים בין 3557 – 3697.

★ הכותב מנהל תיקי השקעות.

שערי מניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר הצמדה

בהסדר הצמדה ל־88

בהסדר הצמדה ל־89

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון

ביטוח

מסחר ושרותים

מסחר

שרותים

מלונות ושרותי תיירות

מחשבים ושרותי מחשב

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

חקלאות

תעשייה

מזון ומבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

מוצרי בניה

כימיה, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

תעשיות שונות

השקעות בתעשיה

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

נסחרות במט"ח

רשימה מקבילה

שרותים

מלונאות ושרותי תיירות

מחשב ושרותי מחשב

נדל"ן בינוי ופתוח

חקלאות

מזון ומבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

חיפושי נפט

מוצרי בניה

מוצרים בסיס, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

תעשיות שונות

השקעה בתעשיה

חברות השקעה

מעותנים

שערי קרנות נאמנות

תחזית לאומית – מחזור 21 | עם האחים גלזר

הרגליים של שייע והראש של חיים מרכיבים שחקן מושלם

מאת ברוך דגון

האחים שייע וחיים גלזר, שני חלוצים מפורסמים בשנות

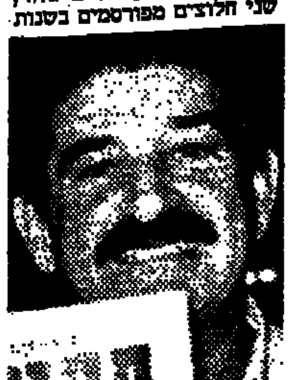

חיים גלזר

החמישים, ישנו, אמנם, במיטה אחת בבית ההורים, אולם ב„דרבי" התל־אביבי הם נפגשו משני עברי המתרס. שייע היה הכוכב הגדול של מכבי וחיים היה „ראש הזהב" של הפועל. ה„דרבי" שלהם היה, איפוא, גם „עסק משפחתי".

חיים נזכר, כי ידע לנצל היטב את קשר הדם כדי להשיג יתרון ספורטיבי. „הייתי תופס לשייע בחולצה ולוקח ממנו את הכדור. שייע קיבל זאת באהבה ולא רץ להתלונן אצל השופט". שייע אומר, כי במשחק חיפש את השער ולא היה לו זמן לשים־לב ל„טריקים" הקטנים של חיים־לה.

„דרבי" של פעם היה יותר ממאבק ספורטיבי. היתה הפרדה אידיאולוגית ברורה בין צהוב לאדום, והיריבות היתה חדה וחריפה. „היתה בעיר אווירה מיוחדת של ערב קרב גדול, שאינני מוצא אותה היום, אולי משום שלא משחקים עוד עבור הסמל", אומר שייע.

בבית גלזר היה „מתח בריא" לפני העימות בין שני האחים. „רוב בני המשפחה היו אוהדי מכבי וחיים מצא עצמו במיעוט. אולם, הוא ידע לקבל את הקנטות ברוח טובה", מספר שייע. חיים מגלה היום, כי גם הוא אוהד את „מכבי". „אך כשעלה לשחק הניח את הסנטימנטים בצד ושאף לנצח. „התחלתי לשחק במכבי ועברתי להפועל לאחר סכסוך עם המאמן", הוא מציין.

שייע היה הסקורר המפורסם ביותר של התקופה, אך רק לעיתים רחוקות הבקיע שער בראשו. „אם שייע היה נוגח לרשת השער, שלקה בתעולמה", מקנטר חיים. חיים הצטיין בעיקר במשחק הראש. „אם היו לוקחים את הרגליים של שייע ואת הראש שלי אפשר היה לקבל שחקן מושלם", הוא סבור.

שייע צפה במשחק ה„דרבי" הראשון העונה ובמשחקים נוספים של מכבי. מה ההתרשמות שלו מקבוצת העבר שלה? „מכבי מצוייה בשפל. אינני זוכר מתי הקבוצה לא ניצחה בשמונה משחקים רצופים. השחקנים חושבים כל הזמן על כסף ולא לוחמים על כבודם. כשעליתי לשחק הייתי מוכן לטרוף את הכדור. השחקנים של היום עומדים על המגרש ומצפים, שמישהו יעשה עבורם את המלאכה".

חיים ליווה את אחיו ל„דרבי" הקודם, וגם הוא התאכזב ממכבי. „משחקה אינו מאורגן ומזכיר משחק שכונתי". הוא סבור, כי הפועל טובה יותר והיא מועמדת לנצח מחר. גם שייע מצטרף לתחזית הזאת. עם זאת, הם מרגישים, כי לעימות הזה יש חוקים מיוחדים ומכבי יכולה לשוב לעצמה דווקא בשעה, שלא מעניקים לה סיכויים רבים. אולי שייע היה יכול לעזור לחוליית התקף של מכבי? „נו, מקום בהרכב ימצאו לי, אבל מה לעשות, אני שונא חליפות...", הוא משיב.

שמשון – מכבי חיפה. שייע: „מכבי ת"א הוציאה את חיפה מהמשבר. חיפה תמשיך את התנופה שלה. התחזית שלי: נצחון לחיפה". חיים: „חיפה מצוייה בקו עליה וגם שמשון מגלה יכולת טובה. התחזית שלי: תיקו".

הפועל באר־שבע – בית"ר ירושלים. שייע: „הביתיות של באר־שבע תבלום את תנופת בית"ר. התחזית שלי: תיקו". חיים: „בית"ר נראית לי יציבה יותר. התחזית שלי: נצחון לבית"ר".

הפועל פ"ת – הפועל לוד. שייע: „לוד לא תוכל לסכן את העליונות של המארחים. התחזית שלי: נצחון לפ"ת". חיים: „אני מסכים עם שייע. פ"ת טובה מלוד".

„שייע" גלזר

בני־יהודה – הפועל חולון. שייע: „בני־יהודה לא ניצחה מזמן והיא לא תוותר על ההזדמנות הביתית. התחזית שלי: נצחון לבני־יהודה". חיים: „הביתיות תהווה גורם. מכבי חולון מאבדת פניות רעות במשחקי חוץ. התחזית שלי: נצחון לבני־יהודה".

מכבי נתניה – מכבי פ"ת. שייע: „הראשונה מול האחרונה, תחזית ברורה. נצחון לנתניה". חיים: „ניחוש מולד בטוח. נתניה".

הפועל כפ"ס – בית"ר ת"א. שייע: „המיקום של כפ"ס בצמרת הגבוהה והביתיות מהווים יתרון חשוב. התחזית שלי: נצחון לכפ"ס". חיים: „שיחקתי בכפ"ס ארבע שנים ואני חייב להעניק לה את תמיכתי. בכל מקרה, לכפ"ס גם קבוצה חזקה. התחזית שלי: נצחון לכפ"ס".

הליגה הלאומית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
1.	מכבי נתניה	20	11	5	4	25–38	38
2.	הפועל תל־אביב	20	11	5	4	13–21	38
3.	הפועל כפר־סבא	20	9	7	4	16–24	34
4.	בית"ר תל־אביב	20	8	7	5	19–28	31
5.	שמשון תל־אביב	20	7	9	4	17–22	30
6.	בית"ר ירושלים	20	8	5	7	20–27	29
7.	הפועל פתח־תקוה	20	7	7	6	25–27	28
8.	הפועל באר־שבע	20	6	8	6	15–15	26
9.	בני־יהודה	20	5	9	6	43–15	24
10.	מכבי תל־אביב	20	4	10	6	23–26	22
11.	מכבי חיפה	20	5	7	8	21–24	22
12.	הפועל צריפין	20	3	11	6	20–16	20
13.	הפועל לוד	20	2	8	10	41–15	14
14.	מכבי פתח־תקוה	20	2	6	12	29–11	12

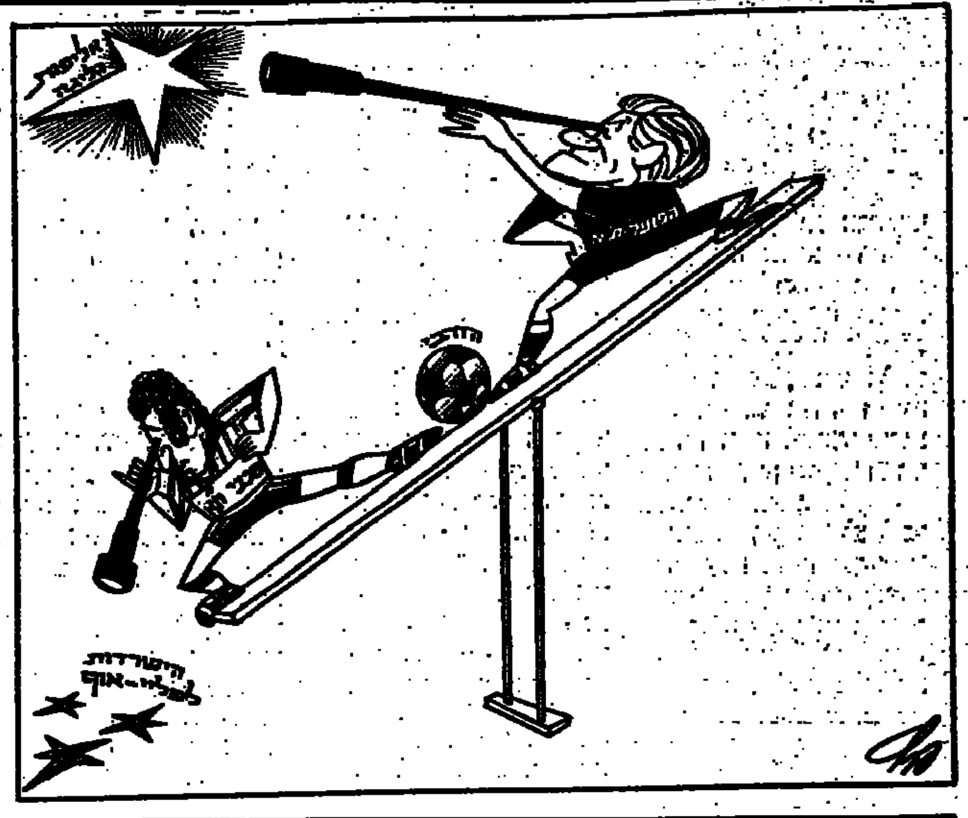

פרק בתולדות הכדורגל בארץ: 60 שנה ל„דרבי" התל־אביבי

מאת נחום בית־הלוי

נר לנשמת אחי,
אברהם בית־הלוי ז"ל
שחקן הנבחרת והפועל ת"א
44 שנה לנפילתו.

בימים הקרובים יחגוג הכדורגל הישראלי 60 שנה ל„דרבי" הגדול, מכבי ת"א מול הפועל ת"א.

לא „דרבי" אחד קיים בארץ, אך אין „דרבי", היכול להתחרות ב„דרבי" התל־אביבי.

זכות הראשונים לא שמורה דווקא לקרב העירוני הזה. בירושלים כבר נערך „דרבי" ב־1923 בין קבוצות „המכבי" ו„הצבי". היה זה מאבק בין עדתי בחלקו הגדול, אך הוא נפסק כעבור שנתיים. גם בחיפה היה בשנות העשרים הראשונות „דרבי" בין מכבי חיפה לבין קבוצת הנוער – על כך סיפר לי לא אחת דוד ירושלמי ז"ל, ששיחק בקבוצת הנוער.

לאחר מכן, עם יסוד „הפועל", נערכו כמה משחקי „דרבי" בחיפה בין „מכבי־הגבור" והפועל, שנפסקו עם נסיעת „מכבי־הגבור" ב־1927 לארצות־הברית. מכבי חיפה לפעולה תקינה כעבור זמן, ומשחקי ה„דרבי" בחיפה חודשו. הירידות התכופות של שתי הקבוצות והעליות לליגת המשנה מנעו רציפות במפגשים העירוניים.

כך היה גם בפתח־תקוה. ה„דרבי" ב„מלאבס" החל בשנות ה־30, אולם בגלל נשירת אחת הקבוצות מדי פעם לליגת המשנה, לא היה רצף במשחקים. יתר על כן, לפני 10 שנים שתי קבוצות אלה בליגת המשנה, וקיימו שם „דרבי" מסוג ב'. גם בירושלים לא נשמרה הרציפות.

ה„דרבי" התל־אביבי החל בפברואר 1928 ולא נפסק עד היום כיוון ששתי הקבוצות האלה הן היחידות בארץ שלא ירדו אף פעם מליגה העליונה.

מכבי תל־אביב נוסדה כאגודה ספורטיבית בשנת 1906 – האגודה הספורטיבית הראשונה בארץ. הכדורגל במכבי תל־אביב החל כבר ב־1909, אך אז היו רק משחקים ספורים. המגרשים היו פרימיטיביים, והשחקנים – לעיתים תלמידי הגימנסיה על 2 עמודים. המשחקים נפסקו עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, באוגוסט 1914.

הפעילות חודשה לאחר המלחמה. עם גלי העליה לארץ, באו גם כדורגלנים. הוקמו קבוצות של הצבא הבריטי והמשטרה, והלך גם משחקי הגביע.

הפועל ת"א נוסדה כהתאגדות ספורט ב־1923. בין יתר הפעילויות היתה גם קבוצת כדורגל, אך פעילותה היתה מועטה.

אלנבי־הפועל

תנופה גדולה בענף החלה עם הצטרפות קבוצת „אלנבי" בתחילת 1927 להפועל. קבוצה זו נוסדה ב־1924 כקבוצת נוער, שרוב חבריה גרו ברחוב אלנבי. הקבוצה התפתחה והגיעה במשחקיה עם קבוצות נוער אחרות בתל־אביב. מכבי נעזרה לא אחת בחברי „אלנבי" במשחקיה. אלה חששו מפירוק קבוצתם – כפי שקרה. לא אחת עם קבוצות אחרות – פרשו ממכבי, החלו בפעילות משלהם ושיחקו עם קבוצות אנגליות, צבאיות, אשר לא אחת ביניהן את התפעלותם מקבוצת הנערים. במארס 1927 הצטרפה „אלנבי" להפועל, והקבוצה שנקראה „אלנבי־הפועל", היתה

הקבוצה העברית הראשונה, שנוסדה במאי 1928 בבית העם ישראלי.

מכבי ת"א זכתה, אגב, 16 פעם בגביע הארץ ישראלי, ואילו הפועל 8 פעמים. נוסף לכך הגיעה מכבי 8 פעמים לגמר, והפועל – 5 פעמים. אם ניקח בחשבון, שמשחקי הגביע נערכו 48 פעם – הרי ששתי קבוצות אלה זכו במחצית הגביעים.

זמן רב סרבה מכבי לשחק נגד הפועל עד שנתרצתה. ה„דרבי" הראשון נערך ב־25.2.1928. יותר מ־4000 צופים בצפו במשחק, ביניהם מחשובי ת"א והממשל הבריטי. המשחק נערך במגרש התמרים, בקצה החר בת עליה צלנוב.

הרכבי הקבוצות היו:

מכבי: קינטל ז"ל, אברהם רזניק וכהם באוסטרליה, שרגא רוביבשטיין ז"ל, משה בק ז"ל, שמעון לומיק ז"ל, משה סלוצים ז"ל, שמעון סגל ז"ל, מנחם חרש ז"ל, איינזי וילסון ז"ל, מיכאל פוצנובסקי, חיים הליצקי.

הפועל: אברהם אברבנסקי ז"ל, ישראל בריקר, גבריאל לוין, חיים ויניקוב, מרדכי מאיר, אליעזר (לוזה) בירמן, שלמה פוליאקוב ז"ל, יונתן סוקוויק ז"ל, שמואל מילשטיין, משה (מוטסה) פוליאקוב ז"ל, יהודה שקלניק.

מכבי ניצחה, הבך הזה הלא פעם בכבות, יכולתו של שמעון לומיק, שחקן „הבתו" וינה לשער. מכבי ניצחה 0:3 משעריו של הרש, לומיק ווילסון. המבוכתים „אלנבי־הפועל", תלו את הקולר בשוערם, ותרו אחר שוער חדש.

כמה מלים על השחקנים האלה. רזניק ממכבי נסע עם קבוצתו לאוסטרליה ב־1939, נשאר שם. הרבה קר בארץ כמה פעמים. פוצנובסקי היה שנים רבות מכבי. המרדכי – בתל־אביב. חיים הליצקי היה כל ימיו נוהג „אגד" ועתה פנסיונר.

לים מהפועל נסע ב־1929 לארצות הברית. ישראל בריקר, כיום במתח תקוה. עבר שנים רבות במולדת עבודות ציבוריות: חיים ויניקוב – באוסטרליה לה, פנסיונר, עבד שנים רבות בתות המשמר להלכי בין המכונות. מרדכי מאיר, ראש המשפחה השולטת בעבר פים רבים בארץ. שמואל מילשטיין הבר „אגד" מיום הראשון עד פרישתו.

ברגר בא מטבריה

משחק ה„דרבי" השלישי נערך כעבור שבוע. הפועל, שהרשיע אחר שוער מתאים, מצא את אברבילי ברגר בטבריה, נסע והביאהו לתל־אביב. ברגר בא לארץ ב־1927 והיה מועמד לנסוע לאמריקה יחד עם מכבי־הגבור חיפה, אך מסיבות שונות לא נסע ונשאר. אחר־כך עשה קריירה גדולה בשער הפועל והיה, לדעתי, השוער הטוב ביותר בארץ בכל הזמנים. ברגר נפטר לפני כשנתיים.

המשחק השני הסתיים בתוצאה 1:2 לטובת מכבי. את השער השני לזכות מכבי הבקיע לומיק בבעיטת 11 מ'. ברגר, שכבר במשחק זה הראה את כוחו, זינק בשעת הבעיטה לפינה אחת, ולומיק בעט לפינת השער הנגדית. במשחק נכחו קהל 3000 איש. באותה שנה נפגשו הקבוצות 4 פעמים נוספות. מכבי ניצחה פעם אחת, משחק אחד הסתיים בתיקו 1:1, ואילו הפועל ניצחה פעמיים.

תחזית ארצית – מחוזר 21 | עם נחום פרנקל

במבנה הנוכחי אין לליגות הנמוכות בארץ זכות קיום

מאת שמואל טל

„מרכז הפועל רוצה להיות מיוצג ע"י קבוצות כדורגל בכל אתר ואתר בארץ, אך אינו מוכן להוציא מכיסו אגורה כדי להחזיק קבוצות אלה". כך סבור המשפטן נחום פרנקל, ששימש עד לפני זמן קצר יו"ר מחלקת הכדורגל של הפועל רעננה.

כמי שחש על בשרו את המצב בחמש השנים האחרונות, טוען פרנקל, כי מועצות הפועלים רואות בקבוצות הכדורגל בליגות הנמוכות גיבנת שצריך להפטר ממנה בהזדמנות האפשרית. „לא אחת – הוא מספר – התבטא בפני מזכיר המועצה ברעננה, כי יש להפסיק לממן את הקבוצה ולפרק אותה."

התפטרותו של נחום פרנקל מתפקידו באה בעיקר על רקע כספי. הוא לא הסכים לדרך בה רואה מועצת הפועלים את הכדורגל וכאשר התעייף ממלחמות, העדיף להחזיר את המברט ולחזור למעמד של אוהד מן השורה.

בעקרון סבור המשפטן מרעננה, כי במבנה הנוכחי אין לליגות הנמוכות בארץ זכות קיום. לדעתו צריך לשנות לחלוטין את המבנה ולהשתית את הליגות על כדורגל חובבני לכל דבר. „מי סבור שאם לא ישלמו לא יבואו לשחק, טועה טעות מרה. הרבה צעירים אוהבים את המשחק ויבואו למגרשים גם אם ידעו שהתרומה היחידה לה יזכו, היא ההנאה שבעצם המשחק", טוען פרנקל.

וכחזרה למרכז הפועל ולתרומתו לקבוצות הליגות הנמוכות. אומר פרנקל: „אני חושב, שהמרכז אינו יודע מה קורה בקבוצות ליגה א' ומטה. נאמר לי לא פעם בהפועל, כי אם אין כסף לא לשלם. אבל אם לא ישלמו לשחקנים הם לא יבואו להתאמן ולשחק והקבוצות ישותקו ואת זה כמובן לא רוצים בהפועל".

מכבי שעריים – בית"ר נתניה: נתניה בתנופת

התאוששות. התנופה לא תעצר ברחובות ושעריים תצטרך לרחות את מסע ליקוט הנקודות למחזור הבא. התחזית: נצחון לבית"ר נתניה.

הפועל ר"ג – מכבי יפו: יפו, לאחר ההפסד האחרון נגד יהוד, לא תצליח להתאושש מול צעירי הפועל ר"ג. הרמת־גנים יזכו בכל הקופה. התחזית: נצחון להפועל ר"ג.

הפועל יהוד – הפועל עכו: הנצחון המזהיר של יהוד ביפו מעניק לה יתרון, מול סוגרת הטבלה. גם נצחון הבכורה של עכו לא יעזור לה הפעם.

התחזית: נצחון להפועל יהוד.

הפועל בת־ים – הפועל חדרה: משחק קשה לניחוש. בת־ים תסבול מהרכב חסר, בעקבות הרחקת שלושה משחקניה בעכו ועובדה זו תנוצל ע"י החדרתים כדי לזכות בנצחון חוץ. התחזית: נצחון לחדרה.

הפועל חיפה – הפועל טבריה: המשחק המרכזי של המחזור בין שתי קבוצות הנלחמות על כרטיס העליה לליגה הלאומית. לברות שטבריה בכושר הבקעה מעולה, אני חושב שאריה הביב יצליח לסכור על רשת נקיה. בכל משקם תיקו לא יפתיע. התחזית: תיקו.

רמת־עמידר – הכח ר"ג: „דרבי" של העיר רמת־גן הפעם מעורבות בו שתי קבוצות הממוקמות בחלק התחתון של הטבלה. ל„דרבי" חוקים משלו, אך אני חושב שהפעם יפול הנצחון בידי הכחולים. התחזית: נצחון לרמת־עמידר.

הפועל ירושלים – מכבי יבנה: את הירושלמים קשה לעצור. ליבנה אין היום את הכלים לעצור את התנופה של נציגי הבירה. התחזית: נצחון להפועל י־ם.

הליגה הארצית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפס'	שערים	נק'
1.	הפועל ירושלים	20	15	2	3	24–45	47
2.	הפועל חיפה	20	13	5	2	11–22	44
3.	הפועל טבריה	20	11	4	5	28–41	37
4.	מכבי יבנה	20	9	5	6	19–22	32
5.	הפועל חדרה	20	8	4	8	30–29	28
6.	הפועל רמת־גן	20	8	4	8	23–20	28
7.	מכבי שעריים	20	7	5	8	24–27	26
8.	מכבי יפו	20	5	10	5	16–16	25
9.	הפועל יהוד	20	6	7	7	31–29	25
10.	בית"ר נתניה	20	6	5	9	23–19	23
11.	הפועל בתים	19	6	4	9	20–20	22
12.	מכבי רמת עמידר	20	5	5	10	31–21	20
13.	הכח רמת־גן	20	5	2	13	26–16	17
14.	הפועל עכו	19	1	6	12	32–10	9

נתיב זיעה בכדוריד 44 משחקים בשנתיים

יותר משנתיים של הכנות, אולי האינטנסיביות ביותר שידעה נבחרת הכדוריד, יתמצו־יהיו לתוך שבועיים גורליים בפורטוגל. בסיומה של אליפות העולם לדרג ג', שתחל ב־5 בפברואר, לא יזכור איש את שרשרת משחקי המבחן, את המסעות הסוחרנים באירופה ובארץ, את עשרות ימי האימונים ונהרות הזיעה. הנבחרת תיבחן רק דרך המשקפיים הצרים של המיקום באליפות.

המאמן הלאומי, איגור ביאליק, יודע, כמו תניכיו, כי המרחק בין אי הצלחה לבין עמוד הקלון הוא קצר. שער חובה או זכות, עצירה או כניעה של השוער והמסה נורלית בשניות הסיום עשויים להכריע לפי זכות או חובה. במקרה שלו ושל חניכיו, המבחן יהיה בעצם הזכיה בכרטיס העליה לדרג ב'.

ביאליק לא הסתיר מעולם את כוונותיו. באו שב תכל את תפקיד המאמן היה היעד שלו מסומן בסוף ארוס חוזר – צער קריסה בדרה הבין־לאומית. על בסיס המטרה המוגדרת ערך ביאליק כהפך בנבחרת, שיותר כמה שחקנים ותיקים והצעיד את הסורה בצורה דראסטית. ביאליק תיכנן וקיבל תנאי אימון אירופיים, סב וגה עם הנבחרת לעתים מזומנות למשחקים בחו"ל, וכה לגיבוי מקצועי כולא ממוסדות איגוד הכדוריד. „קיבלנו את מלוא התמיכה התנאים הדרושים להצלחה", אומר המאמן.

מבט סטאטיסטי על לוח המשחקים של הנבחרת מחזק את דברי ביאליק. במשך יותר משנתיים קיימה הנבחרת שלו 44 משחקים בינלאומיים והיתה, ללא ספק, הנבחרת הישראלית „המשוקה ביותר" מבין ענפי הכדור. נבחרת כדוריד אירופית, אומר המאמן, בתקופה דומה כ־60 משחקים, אולם גם הכנה הישראלית עונה על הצרכים.

ביאליק אינו מחפש תירוצים לפני הטורניר. הוא מרגיש, כי „לפורטוגל יוצאים השחקנים הטובים ביותר" והוא מאמין, כי ניתן לכבוש עמם את אחד משני המקומות הראשונים. תבונת הנבחרת שונה, עם זאת, ממה שביאליק צייר לעצמו בראשית „מבצע פורטוגל". חמישה שחקנים מצטיינים – אבישי פרי, עדי בכען, אביד גרא, איזי רפאלי ורנן פרזכטר – נפצעו בשלבי ההכנה ויעדרו מהאליפות. את החלל ימלאו שחקנים מנוסים פחות, אולם טובים דיים כדי להבטיח יכולת טובה.

ההגרלה של הנבחרת נוחה לכדי. היא תפתח את הופעותיה מול לוכסמבורג, עליה גברה ישראל לפני שבועיים בביתה, תמשיך מול המארחת פורטוגל ותסיים מול איטליה. ביאליק: „לוכסמבורג היא נבחרת חזקה, אך נוכל לנצח אותה. הקרב עם פורטוגל הוא הכפתח לאליפות כולה. פורטוגל תהנה מאווירה ביתית ובקהל מבאבי, והמשימה שלנו תהיה קשה מאד. עם איטליה התמודדנו פעמיים בשנה האחרונה והמאזן שלנו חיובי – נצחון ותיקו. אני מאמין, כי נוכה באחד משני המקומות הראשונים בבית המוקדם ונעפיל לבית־הגמר יחד עם שתי נבחרות מבית השני. בשלב השני נצליח להערכתי לזכות לפחות בנצחון אחד כדי להיאבק על כרטיס העליה".

הצמד ה„בלגי" יבוא ביום ב' לקראת רומניה

מאת שמואל קליגר

הכנות הנבחרת למשחקי אולימפיה יכנסו בראשית השבוע להילוך גבוה. הסימן הראשון: כאן החלו ההכנות המאסיביות בסידרת מיפגשים בין־לאומיים, יגמרו יחד אלי אוחנה ורוני רוזנטל במשחק בין ישראל ורומניה, שיהיה ביום רביעי בחיפה. יהיה זה גומלין למיפגש הראשון שהיה ברומניה לפני שנה, כאשר נבחרתנו הפסידה 3:2, תוך תצוגת כדורגל חיובית.

הצמד „הבלגי" יבוא לישראל ביום שני. לפי שעה קיים אישור הקבוצה הבלגית לבואו של אוחנה ואם טרם נתקבל אישור לבואו של רוזנטל, הרי הנסיון מלמד שהכל תלוי ברוני רוזנטל.

בירד קבע שיא עונה אישי – 49

לארי בירד קלע אתמול שיא עונה אישי – 49 נקודות והוליך את הבוסטון סלטיקס לנצחון בית עשירי ברציפות הפעם על הוסינגטון בולטס 100:106. הוסינגטון החמיצה הזדמנות לנצח בשניות הסיום ואיפשרה לבירד לקלוע ארבע נקודות רצופות בהארכה.

אדריאן דנטלי הוליך את הדטרויט פיסטונס לנצחון משכנע על אינדיאנה פייסרס 86:103. הוא קלע 23 נקודות במהלך משחק, בו היו דקות רבות בהן לא קלעו שחקני שתי הקבוצות נקודות.

מייקל ג'ורדן קלע 37 נקודות והוליך את שיקאגו בולס לנצחון 109:119 על פילדלפיה 76. טיירון קורבין קלע 21 נקודות עבור קליבלנד, שניצחה את סקראמנטו 102:112. דוק הארפר ומארק אגווייר קלעו 23 נקודות כ"א והוליכו את דאלאס מאווריקס לנצחון גבוה 102:121 על פניקס סאנס.

הטניסאים יוצאים היום לדייויס בפלרמו

נבחרת הטניס של ישראל יוצאת הבוקר לפלרמו שבאיטליה כדי להמשיך שם את אימוניה לקראת מפגש גביע דייויס, שיהיה בשבוע הבא נגד הנבחרת האיטלקית.

הטניסאים היוצאים הם עמוס מנסדורף, שלמה גליקשטיין, שחר פרקיס וגלעד בלום. עוד יוצא עמית נאור כשחקן נוסף לאימונים.

במשחק ראווה לנשים ניצחה שטפי גראף את הארגנטינית גבריאלה סאבאטיני 2:6, 1:6. באוסקה ניצחה אתמול גראף 6:0, 6:1.

„דרבי" גם בגביע האנגלי ק.פ.ר. תארח את ווסטהאם

מאת ג. שרון

שלושה משחקים על מהרת הליגה האנגלית הראשונה יעמדו מחר במוקד הסיבוב הרביעי בגביע. המסקרן ביותר יהיה בלונדון ובו תארח ב„דרבי" עירוני קבוצתו של דוד פירצנוס, ק.פ.ר., את ה„פטישים" של ווסטהאם.

הישראלי פיזנטי עשוי לפתוח בהרכב, לראשונה מזה זמן רב.

משחק נוסף, בו יטלו חלק שתי קבוצות מהליגה הבכירה, יפגיש ב„אולד טרפורד" את מנצ'סטר יונייטד עם צ'לסי. לוטון תארח את סאותהמפטון.

ביתר המשחקים יהיו מעורבות קבוצות מליגות המשנה. ברנסלי, מהליגה השניה, מארחת את בירמינגהאם מאותה ליגה. ברדפורד, אף היא מהליגה השניה, תארח את אוקספורד מהליגה הראשונה. ברייטון, שהופיעה לפני ארבע שנים בגמר הגביע, תארח את ה„תותחנים" של ארסנל.

תגריה צפויה לאוהדי מנספילד מהליגה השלישית, שעה שקבוצתם תארח את וימבלדון מצמרת הליגה הראשונה. לפורטסמות (ליגה ראשונה) צפויה מלאכה קלה יחסית מול שפילד־יונייטד מהליגה השניה.

ה„תרנגולים" של טוטנהאם יוצאים למשחק חוץ נגד פורט־וייל מהליגה השלישית ויצטרכו להיות בכושר טוב יותר, אם הם לא רוצים להיות מופתעים.

יתר משחקי הסיבוב יערכו ביום ראשון ובין היתר תארח אסטון־וילה, מוליכת הליגה השניה, את ליברפול, מוליכת הליגה הראשונה.

גם בסקוטלנד משחקי הגביע

בסקוטלנד יהיה מחר הסיבוב השלישי בגביע. סלטיק תארח את סטרנרייר; פאלקירק את הארטס – שתיהן מהליגה הראשונה; רייס תארח את ריינג'רס וסט. ג'ונסטון את אברדין.

ביטוח בסך 150,000 דולאר ושימש כמאמן שחקן בקבוצה תאבת – ויסהאם.

בראזיל כבר הפגין את יכולתו השבוע במדי קבוצתו הפרשה, במסגרת הגביע, ואף הבקיע שער, אולם קבוצתו הפסידה 5:3 לבריסבן.

את הופעתו הראשונה בליגה יעשה ביום ראשון נגד האלופה סט. ג'ורג'. הוא ישתתף בשני משחקים נוספים לפני שובו לבריטניה.

אלן בראזיל לאוסטרליה

אלן בראזיל, הסקוטי הבינלאומי לשעבר, ישחק בליגה האוסטרלית, במועדונה של וולונגונג סיטי. בראזיל, שהופיע בעבר במדי קבוצת איפסוויץ', קובנטרי וק.פ.ר. נאלץ לפרוש מהליגה האנגלית לפני 18 חודשים בגלל פציעה קשה. הוא זכה בעקבות הפציעה בדמי

אופק: יותר ספורט – פחות פשיעה

„אם המדינה תקים ותתקצב ספורט ותשקיע באגודות הספורט, תימנע פשיעה ועבריינות וכך תחסוך כספים רבים בבניית בתי־סוהר", דברים אלה אמר סגל הפועל ויו"ר הועד האולימפי, יצחק אופק, בסיום יום ספורט לסוהרים, לזכרו של רזי ניצן, שנערך בבית־ספר לסוהרים „איילון" ליד כפר־סבא.

ביום הספורט השתתפו מאות סוהרים מכל רחבי הארץ והוא נערך בנוכחות מפקד שירות בתי־הסוהר, מצרים בכירים ומשפחת ניצן ז"ל.

ניר ורן שנטל אלופי עולם

האחים ניר ורן שנטל הוכתרו אתמול כאלופי העולם לנוער בשייט, בפרשיות מדגם 420. האליפות נערכה במלבורן שליד סידני.

את האחים בהטייה מצרפת בחמש נקודות. הצרפתים הוכתרו בעבר אלופי העולם לנוער.

במקום השלישי דורגו האחים ויואלדי מאיטליה ובמקום רביעי צמד אמריקאי.

שייטים מ־15 מדינות נטלו חלק באליפות.

הצוות הישראלי הקודם בתום השבוע שייטים, שנמשכו שבוע ימים,

לחברה בת של חברה מסחרית גדולה
דרוש:
מנהל שיווק
למוצרים ביתיים ברי־קיימא.
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצירוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה
לת.ד. 1468 ת"א
עבור "מנהל שיווק"

דרוש:
פקיד/שוער
למתקן במרכז הארץ של חברה ארצית גדולה.
רצוי תושב הרצליה והסביבה.
לפנות: למר שלמה זאבי
אחד־העם 34 ת"א ק"ג,
ביום א' 31.1.88
בין השעות 13.00-09.00

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים
להברה פיננסית גדולה וידועה
דרוש:
מזכיר חברה
הגדרת התפקיד: השתתפות בדיונים בפורומים הבכירים בחברה ועזרה למנכ"ל במעקב אחר ביצוע ההחלטות המתקבלות בפורומים אלה/טיפול ברשומים, רשיונות ודוחות משפטיים/יעוץ משפטי.
דרישות התפקיד: מועמד מתאים יהיה עורך דין, בעל מספר שנות נסיון בתחום התברות.
מקום העבודה – תל־אביב.
המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים" ת.ד. 4665, תל־אביב 61046.
סודיות מובטחת.
MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

למפעל צבורות המזרח התיכון
דרוש
הנדסאי/טכנאי מכונות
★ בעל נסיון של 3 שנים לפחות בתכנון ייצור בתכנות וציוד.
★ יכולת לפתח נושאים על בעיות פרקטיות, ידיעת השפה העברית, אנגלית רצויה.
נא לפנות בכתב עם פרטים ונסיון מקצועי לתיבת דואר ת.ד. 82 רמלה
(סודיות מובטחת)

הלוח הכללי

פילת pilat
אגף מיון והשמה
לחברה בדרום הארץ
דרוש/ה
מהנדס/ת אזרחי/ת
שתחום התמחותו מכניקת קרקע וביסוס.
דרישות התפקיד: שליטה מלאה בשפה האנגלית. נסיון בתחום הרלבנטי יתרון.
נא להפנות קורות חיים מפורטים לפילת בע"מ דרך פתח תקוה 114, תל אביב 67012 ולציין משרה מס' 5280.

עגיל באוזן אינו חובה
גרפיקאי בוגר בצלאל שראה בענף הפרסום את עתידו מוכן להצטרף לצוות הקריאטיבי של פרסום מי־סל. לקביעת ראיון טל. 03-281188

למבצע קידום מכירות דרושות!
דיילות מכירה ומידע
לכל חלקי הארץ
דרישות התפקיד: הופעה נאה, השכלה תיכונית, טלפון. תיסון הכשרה לפני תחילת העבודה, שעות העבודה: שעות הבוקר ו/או אחה"צ
השכר לפי שעות.
נא לפנות טלפונית לנורית בין השעות 8.00-14.00
יום ו' 8.00-12.00 טל' 053-685455

למולפון לגברות ודושים
מורים
להכנת פיונות לבחינות בגרות ב[illegible] במקצועות: מתמטיקה, פיזיקה, אנגלית, תנ"ך, ספרות, עברית, לשון, ביולוגיה, כימיה, ידיעת העם והמדינה, והסטוריה.
רק מורים בעלי תעודת הוראה ונסיון בהכנת כיתות לבגרות מתבקשים לפנות: תל־אביב: 03-5460618, ירושלים: 02-222340, חיפה: 04-641640, באר־שבע: 057-71698
– תנאים טובים למתאימים –

שמונים שנה לבאר יעקב

באר־יעקב: איכות חיים כפרית במרכז הארץ

מאת משה כהן

באר־יעקב: איכות חיים כפרית במרכז הארץ, זהו המסר העיקרי של ראש המועצה המקומית, נחום איצקוביץ, במלאת 80 שנה לייסוד המושבה.

באר־יעקב שוכנת על דיונות המרכזי שבין ההר והשפלה היא, על אם הדרך בין תל־אביב לרמלה. אדמותיה הפוריות, שפע המים והאוויר הנוח קסמו למתיישבים הראשונים. הם רכשו בכספם אדמות מידי הפלאחים הערבים ועלו על הקרקע בשלהי 1907.

באר־יעקב סבלה, בשנים שלפני קום המדינה, קשיים רבים ביחסיה עם השכנים, התורכים והערבים. עם קום המדינה שטפו גלי העליה את המושבה, והיא שינתה פניה ללא הכר. כיום יש בבאר־יעקב מיזוג גלויות של עולים ותיקים ועולים מצפון אפריקה, מתורכיה, מברה"מ ומרומניה.

רוב התושבים מוצאים את פרנסתם בעבודה במחנה צריפין הסמוך ובשלושת בתי־החולים, המצויים בתחום הישוב. ראשי הישוב זועמים על התדמית השלילית שהסביצ במקום בית־החולים לבריאות הנפש. הם מדגישים כי בית־החולים נמצא מחוץ לאיזור המגורים ובתי־חולים כאלה יש גם בישובים אחרים.

במשך עשרות שנים סבלה באר־יעקב מתדמית מעוותת. לא רק בגלל בית־החולים לבריאות הנפש. גם גלי העליה, המעברות והשיכונות האחידות הבנויות ביישוב עשו את שלהן.

נחום איצקוביץ שם לו למטרה בראש וראשונה לשנות את תדמית הישוב. תושבים רבים ממרכז הארץ באו לראות במו עיניהם שהשד אינו נורא כל־כך. כך, למשל, הוכח להם שבבאר־יעקב היא דוגמא חסרת תקדים של חיי אחוה בין חילונים לדתיים.

איצקוביץ קרא היטב את המפה והבין, כי משפחות מבוססות רבות מעוניינות לחיות בישוב שאפשר לקיים בו אורח־חיים כפרי לא רחוק ממקום פרנסתן. הוא יזם את פרוייקט „בנה ביתך". 900 קוטג'ים צצו בישוב כפטריות אחר הגשם וכיום קשה להשיג במקום קרקע לבניה. כדי לשמור על אפיו הכפרי של הישוב הקפיד איצקוביץ לאפשר בו רק בניה חד־קומתית. אוכלוסיית־האיכות שפשטה על הישוב שינתה ללא הכר את הדימוי שלו ועקרה את הדעות הקדומות כלפיו.

איצקוביץ „תקף" גם תחומי עשיה אחרים בבאר־יעקב. המועצה השקיעה סכומי כסף רבים על נטיעת גנים וסלילת כבישים, כדי לשפר את חזות המקום ואת נוחיות הגישה אליו. אולם את עיקר הצלחתו רואה איצקוביץ בהעלאת רמת החינוך ובהקמת אחד המתנ"סים המפוארים בארץ. „החינוך בבאר־יעקב הוא ציפור הנפש שלנו ואני מאושר מהתוצאות החיוביות", מכריז ראש המועצה. איצקוביץ עמד על־כך שילדי באר־יעקב ילמדו בצוותא עם ילדי המושבים באיזור. „האינטגראציה היא תנאי ראשוני לחינוך טוב", הוא מסביר.

עם האכילה בא התאבון. באמתחתו של איצקוביץ יש תוכניות לשנות ה־2000. הוא מתכוון להפשיר עוד שטחי אדמה לבניה כפרית ולהפוך את באר־יעקב לישוב יוקרתי. „אני מקווה שבשנת 2000 יגורו כאן 10,000 תושבים באיכות חיים כפרית. אני מסתפק בזה. בשום אופן לא אסכים שבבאר־יעקב יבנו רבי קומות. למדנו לקח מר מהעבר".

איצקוביץ, בן 49, משמש כבר שלוש קאדנציות כראש המועצה. הוא נזכר בחיוך כיצד הטיל עליו בזמנו פנחס ספיר לעזוב את בנק הפועלים ולרוץ לראשות המועצה. בבחירות האחרונות הוא קיבל 80 אחוז מקולות הבוחרים ולאחרונה הוא החליט להתמודד על ראשות המועצה גם בבחירות הקרובות. במפלגת העבודה שמו עין על ראש המועצה הפופולארי ובשנים האחרונות הוא מונה ליו"ר הוועדה לישובים קטנים במרכז השלטון המקומי וליו"ר איגוד ערים אילון.

איצקוביץ מעדיף לא לדבר הפעם על הקשיים שמערימים גורמים שונים על דרך פיתוח הישוב; הוא גם אינו רוצה לדבר על המלחמות היום־יומיות שהוא מנהל עם רוב משרדי הממשלה. מותר גם הוא רשאי, ביום ההולדת של באר־יעקב, לראות רק את חצי הכוס המלאה.

נחום איצקוביץ בשיחה מסטלנית עם ותיקי באר יעקב.

מיזוג גלויות בבאר יעקב: עולים חדשים מברה"מ מזמינים את נחום איצקוביץ לטעום מעדניהם.

קופת חולים
של ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
מחוז ראשון לציון

שוקדת על שיפור השירות
ומברכת את
תושבי באר־יעקב
ביום חגם

הנהלת המחוז
וצוות העובדים

לבאר יעקב נבחריה ותושביה
בחג ה־80
קבלו ברכת שכנים נאמנה
להצלחה ופיתוח

בית נצר סרני

מועצה מקומית כפר תבור
מברכת את
נבחריה ותושביה של באר יעקב
לרגל חג ה־80
להמשך הצלחה שגשוג ופיתוח

מיכה גולדמן
ראש המועצה

מועצה מקומית אזור
שולחת ברכה נאמנה
לנחום איצקוביץ
ראש המועצה המקומית
באר יעקב
ולכל תושביה
בהצלחה!

יצחק אלישיב
ראש המועצה המקומית

ברכת מצפה רמון
לנחום איצקוביץ
ראש המועצה המקומית באר יעקב
ולתושביה
במלאת 80 שנה להיווסדה

שמואל כהן
ראש המועצה מצפה רמון
וחברי המליאה

לנבחרי באר יעקב ולכל התושבים
שלוחות ברכות חמות
לרגל מלאת לכם 80 שנה

מני ויצמן
מזכיר מועצת פועלי
נס־ציונה

למר נחום איצקוביץ
ראש המועצה
ולכל תושבי באר יעקב

זר ברכות
בחג ה־80

כץ ישעיהו בע"מ
ייצור ניפלים
אזור התעשיה באר יעקב
טל' 08־227867

עירית רמלה
מברכת את
נחום איצקוביץ — ראש המועצה
ותושבי באר יעקב
לרגל חג ה־80
עלו והצליחו!

יורם רבי, ראש העיריה.

לנחום איצקוביץ – ראש המועצה
ולתושבי באר יעקב
שלוחות ברכות חמות
להמשך שגשוג ופיתוח

אדם מנדל
תנורי חשמל לטמפרטורות גבוהות
והנדסת מערכות
אזור התעשיה באר יעקב, טל' 08־227050

לנחום איצקוביץ ולתושבי באר יעקב
החוגגים 80 שנה
שלוחות ברכותינו החמות
להמשך הפיתוח והשגשוג

ניסן קרופסקי
ראש המועצה המקומית
נס־ציונה

לראש המועצה
נחום איצקוביץ
ולכל תושבי באר יעקב

זר ברכות
בחג ה־80

אילן גבריאלי
ראש מועצת
יקנעם

לבאר יעקב
במלאת לכם 80 שנה
שאו מיטב הברכות
לפיתוח, שגשוג וקידום.

משה אלקסלסי
ראש מועצת
גן יבנה

ראשון לציון
העיר הראשונה לציון
מברכת את
באר יעקב
שכנתה ואחותה הצעירה במלאות לה 80

מאיר ניצן ראש העיר
וחברי מועצת העיר

עירית לוד
לידידי **נחום איצקוביץ**
ראש המועצה

על פעלך בבנייתה של באר יעקב
יישר כח

מקסים לוי
ראש העיר

חברת מילגם
מרכז ישראלי לשרותי גביה ומים בע"מ
רח' החשמונאים 105 תל־אביב, טל' 03־5610122
מברכת
את **ראש המועצה המקומית ותושבי באר יעקב**
לרגל חג ה־80

למר נחום איצקוביץ
ראש המועצה המקומית באר יעקב
ולכל התושבים

ברכותינו הנאמנות
להמשך תנופת הבנין, היצירה והפיתוח

איגוד רשויות „המרכז"
○ פרופ' לזלי שנן
ראש המועצה המקומית סביון
○ מיכה הלוי
ראש המועצה המקומית נוה מונוסון
○ עמוס ברקוביץ
ראש המועצה האזורית אפעל
○ שובה שאול
יו"ר ועד מקומי גני יהודה
○ יוסי אשכנזי
יו"ר ועד מקומי מגשימים

לנחום איצקוביץ ראש המועצה
ולכל התושבים
זר ברכות
בחג ה־80
איחולינו להמשך שגשוג, פיתוח ובניה

זכי נסים
מזכיר מועצת פועלי
ראשון לציון

הלוח הכללי | **ידיעות אחרונות** | **הלוח הנפוץ ביותר** | גב **דבר** ראשון בבוקר

למוסד ציבורי גדול באיזור המרכז
דרוש
מהנדס חשמל
דרישות התפקיד:
בעל תואר מהנדס, לאחר שירות בצה"ל.
רשיון חשמלאי — מהנדס,
רשיון בודק,
ניסיון של 3 שנים,
ורשיון נהיגה.
המעוניינים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 7093 מס' 557. הקריה ת"א
פנים מתאימים יענו.

לאגודת „יד ביד"
אוזן קשבת
דרושים:
1) רכז/ת
הכישורים הדרושים:
נסיון מוכח בייעוץ אנוש, כושר ארגוני, יכולת של ניסוח בכתב ובע"פ, נסיון בעבודה עם ילדים ונוער
2) מזכירה בכירה
בעלת כישורים להלן: יכולת לקיים יחסי ציבור, שליטה בעברית ואנגלית, יכולת הדפסה בשפות אלה.
לפנות עם קורות חיים באופן מפורט + המלצות, לת.ד. 11570 תיא מיקוד 6114.

גלי זוהר
GALEI ZOHAR
באו/י ל„סוף העולם", לסלון המצוא בתנופה. באו/י ל„גלי־זוהר" הצטרפו/י לצוות רענן...
אנו מחפשים–
מנהל/ת מזון ומשקאות
צעיר/ה עם נסיון ויכולת להדריך ולהנהיג את צוות המטבח וחדר־האוכל.
חשמלאי מוסמך
מסגר/שרברב
מנהל/ת הזמנות
...
פניות בכתב ל„מלון גלי־זוהר" ים־המלח, 86930 ...

מועצה מקומית גבעת זאב
דרוש/ה
טכנאי/הנדסאי בניין
לתפקיד מזכיר ועדה מקומית לתכנון ולבניה.
עדיפות לבעלי נסיון בבדיקת תיקי בניה לרישוי
נא לפנות לאמנון או דקלה עד יום 4.2.88 טלפון: 02־361661 02־361999.

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב
מכרז 78/87
שם המשרה: עוזר/ת לעניני תקציבים ופרוייקטים מיוחדים ביח' לפעולות רווחה.
תאור התפקיד:
א. ריכוז ותיאום תקציבים מיוחדים.
ב. בשתתוף בניהול פר"ס עם גורמי חוץ ופנים.
ג. בקיים מעקב תקציבי, בכין ומוציא הכנסות והוראות תשלום.
ד. ריכוז נושאי חונכות בחודה.
כישורים הדרושים:
א. רצוי תואר אקדמי.
ב. נסיון של 4 שנים בניהול, רצוי בנושא תקציבים.
ג. כושר בניהול פר"ס.
היקף:
6–8 ברדות מלה.
הערה:
המשרה הינה ארעית.
פניות בכתב ...

לחברה ... בע"מ
מהנדס תוכנה בכיר
...
ת.ד. ... מיקוד 46733

להברה קבלנית לאינסטלציה
דרוש
מנהל עבודה
עם נסיון בעבודות ציבוריות
התנאים יקבעו בהתאם לכישורים
לקביעת ראיון נא לפנות בכתב:
ת.ד. 2337 סביון

למפעל הדפסה בע"מ
דרושים/ות
★ מחוורים/ות
למשרה מלאה לעבודה במתמשך.
שעות העבודה מ־8.00–16.45 – 5 ימים בשבוע.
לפנות לשלמה ברונר 03־725172.

לנודקיים בע"מ
עבור מפעל בכותני באיזור המרכז
דרושים
★ עוזרי טבחים
★ טבחים
★ שוטף כלים למטבח
★ עוזר מחסנאי למחסן מזון
נא לפנות מיום ראשון למר שלמה רונר, טלפון 03־5426465.

לעירית ראשון לציון
דרושים
1. מפקחים עירוניים – בעלי השכלה של 10 שנות לימוד ...
2. תברואנים מוסמכים – ...

קלדנית מנוסה
למפעל אופנה בת"א
בימים א'–ה' משעה 08.00 עד 14.30
טל: 03־5102297.

אחראי מכון מיון ושיווק תפו"אד ובוטנים.
...
ת.ד. 30 ... מיקוד 38100

חברת סחר בינלאומית
מחפשת
מועמד
למחלקת מיזוג אויר
בסניף במערב אפריקה

הכישורים הדרושים:
★ טכנאי/הנדסאי קירור – חובה
★ נסיון בשיווק ומכירות של מערכות מיזוג אויר 5 שנים לפחות – חובה
★ ידיעת השפה האנגלית על בוריה – חובה
★ נסיון בניהול ייצור – יתרון
★ נסיון קודם באפריקה – יתרון

מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים ונסיון ובצרוף תמונה לת.ד. 6533 תל־אביב (עבור מיזוג אויר)
רק מועמדים מתאימים ייענו
– סודיות מובטחת –

הספקה
חברה ישראלית להספקה לחקלאות בע"מ
לרגל הרחבת פעילותנו במגזר החקלאי
דרושים לנו
סוכני מכירות
בכל רחבי הארץ

התכונות הדרושות:
★ בוגרי צבא עד גיל 30.
★ יכולת מסחרית, כושר ניהול מו"מ.
★ יתרון לבעלי רקע חקלאי.
★ בוגרי בתי־ספר חקלאיים ו/או יוצאי מושבים וקבוצים.

דרישות התפקיד:
★ בעלי רשיון נהיגה תקף.
★ שעות עבודה מרובות.
★ נסיעות רבות.
★ זמינות מיידית לעבודה.
– תנאי העסקה מיוחדים הכוללים שכר, עמלות ורכב צמוד.

המועמדים המתאימים יעברו קורס מכירות במסגרת החברה. נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים קצר לת.ד. 9175, ת"א.

---

algal אלגל
Computers Ltd מחשבים בע"מ
לרגל ההתרחבות והצמיחה
דרושים:
★ אנשי מכירות
★ מדריכת תוכנה
★ טכנאי

כישורים נדרשים: אישיות דינמית, תקשורת טובה עם לקוחות, וכמובן נסיון מוכח בתחום מחשבי PC, ציוד היקפי ותוכנות נפוצות.
המועמדים יעברו קורס מכירות מטעם החברה.
הינך מוזמן להצטרף לחברה דינמית ומצליחה המוכנה להשקיע בך!!
לקביעת ראיון נא להתקשר לרמי בטל: 03-335914

לחברה בינלאומית ברמת גן
דרוש/ה במשרה מלאה
מנהל/ת חשבונות
★ סוג 2 או 3
★ ידע התאמות, ספקים ופקודות יומן
★ בעל/ת נסיון של 3 שנים
5 ימי עבודה בשבוע
המתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד בציון קורות חיים. השכלה תיכונית לת.ד. 3119 ת"א 61030 עבור הנהלת חשבונות

מ.כ.מ – מידע כלכלי ממוחשב בע"מ
דרושה:
פקידת תמיכה
★ הכרת מערכת DOS של I.B.M P.C
★ נסיון במכירות יתרון
★ משרה מלאה.
★ ★ ★
לפרטים נא לפנות טל' 03-204334/5

שאש
שרותי אבטחה ושמירה בע"מ
לאבטחות מיתקן בטחוני באזור תל־אביב דרושים
יוצאי יחידות קרביות
(או קורס פיקודי)
★ עבר ללא דופי
★ עד גיל 35
עבודה במשמרות, אפשרות למשרה חלקית, מתאים לסטודנטים.
נא להתקשר טלפונית: 03-236468, 242877

עמקינה
למפעלנו בניר צבי
(ליד רמלה)
דרושים:
צבעי רהיטים
★ מספר שנות נסיון בצביעת רהיטים ומוצרי עץ (פוליסורה, בייץ, לכות).
רפד רהיטים
★ מספר שנות נסיון בריפוד מערכות ישיבה.
תופרות
★ מספר שנות נסיון על מכונה תעשייתית מחט אחת
★ ★ ★
5 ימי עבודה, תנאים סוציאליים מלאים, הסעות מהאזור, ארוחות חמות, תנאי שכר טובים.
נא לפנות לאגף כח אדם החל מיום א' 08-220777.

לחברה גדולה בחיפה
דרוש
פקיד
★ בעל השכלה תיכונית
★ נסיון וידע בהנהח"ש ממוחשבת
★ בעל יכולת ונסיון בעבודה עם אנשים וכושר אירגון
★ תושב חיפה או הקריות בלבד
★ גיל מעל 30 ★ בעל רכב
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ובציון מספר טלפון לת.ד. 46011 חיפה. עבור פקיד

לחברה בינלאומית לציוד רפואי
דרוש/ה
תועמלן/ית רפואי/ת
לאזור הצפון
הכישורים הדרושים:
★ רקע פרה רפואי
★ שליטה בשפה האנגלית על־בוריה
★ נסיון קודם
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 14175 תל־אביב 61141

לחברה העוסקת בפיתוח מערכות צבאיות משובצות מחשב
דרושים:
1. מהנדס אלקטרוניקה בכיר
לתפקיד ראש פרוייקט מחשב צבאי
– עד 7 שנות נסיון.
– נסיון מוכח בפיתוח מערכות ממוחשבות לצרכים צבאיים.
– הכרת רכיבי משפ' "מוטורולה" רב–BVS - V.M.E יתרון!
2. מהנדס אלקטרוניקה לפיתוח חומרה
– עד 3 שנות נסיון בפיתוח כרטיסים ממוחשבים
– הכרת רכיבי משפ' "מוטורולה" רב–BVS - V.M.E יתרון!
נא לפנות לחברה בטל' 052-542182 או לת.ד. 2059, הרצליה פיתוח, מיקוד 46120.

אמזה בע"מ
כימיקלים וציוד לתעשיית גימור המתכת
דרוש/ה
טכנאי/ת כימיה
★ שליטה בשפה העברית
★ יכולת קריאה והבנת אנגלית טכנית
★ עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה
★ העבודה למשרה מלאה
טל. 03-806281

למפעל מזון גדול בראשל"צ
דרוש:
מנהל שירותי שיווק
★ לתפקיד עצמאי בעל אומר רב
★ נדרש בוגר תואר ראשון בכלכלה–שיווק.
★ נסיון בהפעלת מחשב
★ בעל רכב
ת.ד. 31318, ת"א.

למכון רום – פסיכולוגיה יישומית
דרושה
מזכירה
★ ידע בניהול משרד והנה"ח
★ ידע ונסיון בהדפסה/עיבוד תמלילים
נא לפנות בכתב לברודצקי 126, רמת־אביב. מיקוד 69051.

לחברה תעשייתית ותיקה בפ"ת – דרושים
אנשי מכירות
נמרצים, בעלי יכולת משא ומתן וקשר עם לקוחות ● רשיון נהיגה הכרחי ● עדיפות לבעלי נסיון בענף הטכסטיל, הרהיטים או ההלבשה ● 5 ימי עבודה בשבוע.
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 3132 פ"ת מיקוד 49131

לחברת תרופות בינלאומית
(פרמהבסט)
בתל־אביב
דרוש
מנהל ארצי
לעבודה אחראית
עבור כל פעולות החברה בארץ
הכישורים הדרושים:
★ תואר אקדמאי במדעים
★ לפחות 3 שנות נסיון בשיווק, קידום / וניהול מכירות
★ שליטה בשפה האנגלית על־בוריה
★ גילאים 35–45
תנאי שכר נאותים והטבות מיוחדות.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד עם צרוף קורות חיים לת.ד. 14217 ת"א 61141 עבור מס' 1
סודיות מובטחת.

אוניברסיטת תל־אביב
דרושים/דרושות
סייעות לביה"ס לרפואת שיניים
בוגרות קורס סייעות לעבודה חלקית ו/או מלאה. שעות גמישות בוקר ו/או אחה"צ.
מועמדות תפנינה טלפונית בשעות הבוקר לביה"ס, טלפון: 03-420112, 03-420186.

המועצה האזורית גן־רוה
דאר בית חנן 908–60
מכרז
דרוש/ה
גזבר/ית
בעל נסיון קודם בעבודה ברשות מקומית
הבקיא/ה בתקציבים עם ותק.
העבודה למשרה מלאה.
נא להגיש בכתב יד נסיון וקורות חיים, מקום מגורים בהקדם האפשרי למועצה.
ניתן לקבל אינפורמציה נוספת במשרדי המועצה בטלפונים: 03-946457, 03-991211
משה סימן־טוב
ראש המועצה

לחברה ותיקה לעיבוד נתונים דרוש
מנהל חשבונות ראשי/חשב
★ בעל השכלה בראיית חשבון
★ בעל נסיון חשבונאי ומסחרי מגוון
★ רצוי נסיון במערכות ממוחשבות
★ שפות: עברית, אנגלית.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 37657 תל־אביב מיקוד 61375. סודיות מובטחת.

BioMakor bm
בשורות המדע והרפואה
דרושים/ות
★ ביוכימאי/ת
בעל/ת תואר B.S.C. רצוי נסיון בניקוי הפרדה של חלבונים
★ טכנאי/ת
מוסמך או B.S.C. במדעי החיים.
פניות בכתב, בצרוף קורות חיים נא לשלוח לביומקור קרית ויצמן רחובות, מיקוד 76326

ל־צ.מ.ל
ציוד מודרני לרפואה בע"מ
דרוש/ה
מקדם מכירות
לציוד מתכלה וחומרים למעבדות
הכישורים הדרושים:
★ רקע במיקרו ביולוגיה
★ נכונות לעבודת שדה
★ ידיעת השפה האנגלית
★ רשיון נהיגה
לפנות לטל' 03-9240288 מיום א' בין השעות 14.00 – 16.30 לאתי
– למתאימים אנו מציעים עבודה מעניינת, רכב צמוד והשתלמויות בחו"ל.

דרוש/ה
לולן/ית עצמאי/ת
להקמה וניהול לול
בארץ אפריקאית.
רצוי בלי ילדים
ידיעת אנגלית הכרחית
נא לפנות לטלפון 03-210195.

השקדיה – קבוצת גבע
דרושות
מקדמות מכירה
לאזור המרכז והצפון
לעבודה מיידית להרדסים
רשיון נהיגה הכרחי.
בסיס + אחוזים
להתקשר: 03-347241/2

למועצה האזורית עמק־חפר
דרוש
מנהל מדור תחזוקה
בעלי כישורים נא לפנות לפנות למדור כוח אדם טל': 053-666771
עד לתאריך 7.2.88 לעמוד דבר ראש המועצה.

לחברה קבלנית באפריקה המערבית
דרושים
★ **מהנדס קונסטרוקציה**
בעל רקע בתיכנון מבנים ונסיון של 3 שנים
★ **מהנדס מכונות**
לניהול תחזוקת מפעל לבניה טרומית
★ **חשמלאים**
1. מנופים, תחנות כיסוי, גנרטורים וציוד בניה כללי.
2. חשמלאי להתקנת חשמל בבתים ותחזוקתם.
★ **חשב**
בעל נסיון בחברה קבלנית, רצוי נסיון בעבודה בחו"ל וידיעת השפה האנגלית.
★ **עוזר חשב**
בעל נסיון בחברה קבלנית.
רצוי נסיון בעבודה בחו"ל.
וידיעת השפה האנגלית.
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 44411 חיפה 31043

לחברה בגוש דן
דרוש/ה במשרה מלאה
פקיד/ת יבוא
הכישורים הנדרשים:
★ נסיון בהליכי יבוא
★ שליטה מלאה באנגלית, צרפתית ועברית.
★ ידע בהדפסה והפעלת טלקס.
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בכתב־יד בציון קורות חיים ונסיון לת.ד. 33025 ת"א 61330 עבור "פקידה"

Sifio
★ **מהנדס/הנדסאי ייצור**
– נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בענף הטקסטיל, רצוי בקונפקציה.
★ **לבורנט/ית** – למשרה חלקית
רצוי ידע בטקסטיל.
סולוג־מפעלי סריגה בע"מ
רח' הפלך 3, ת"א, טל': 824121 ליד אצטדיון בלומפילד

היפרכל
היפרכל פ"ת
דרושים/ות
קופאים/ות
עובדי/ות מעדניה
תנאי שכר טובים
הכשרה תינתן במקום
המעוניינים מתבקשים לפנות החל מיום א' 31.1.88 למנהל ההיפרכל, מול בי"ח בילינסון.

לחברה גדולה באגף המזון דרוש
מקדם מכירות
לאזור הצפון
★ בעל 2–3 שנות נסיון במכירות, רצוי בענף המזון.
★ תואר אקדמאי בכלכלה או שיווק – יתרון.
★ נכונות לעבוד גם מעבר לשעות העבודה המקובלות
★ גיל 25–35.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23032, ת"א עבור מס' 640.

למפעל מזון גדול בראשל"צ
דרוש
מכונאי אחזקה
בוגר בי"ס מקצועי + 5 שנות נסיון.
טל. 03-942021

לבית ספר אקסטרני בוקר לנוער בתל־אביב
כיתות יא – יב
דרושים
מורים/ות
בעלי נסיון בהכנה לבגרות לשנת תשמ"ח במקצועות הבאים:
אנגלית, תנ"ך ולשון
לפרטים נא לפנות למשה או פנינה טלפון: 03-2631859 בשעות 08.00–14.00.

לחברת ייעוץ בת"א דרושה
מזכירה דינמית
תאור התפקיד:
ניהול אדמיניסטרטיבי
שימוש במחשב אישי
כישורים דרושים:
נסיון של שנתיים לפחות
ידיעת אנגלית
נסיון בהפעלת מחשב אישי – יתרון
נא להתקשר לטלפון 03-251156

לבית הורים ויצו
שד' דוד המלך 40 ת"א
דרושים/ות
עוזרי/ות טבח
אפשרי גם משרה חלקית.
נא לפנות בטל. 03-219131
בשעות הבוקר לחיים.

למוסד ציבורי גדול
דרושים:
1. טכנאי מעליות
2. חשמלאי מוסמך
נא לטלפן לשם קביעת ראיון
טל. 03-650991/3

למפעל תעשייתי מתפתח בראשל"צ
דרושים
א. אחראי משמרת
★ בוגר בי"ס מקצועי
★ נסיון מוכח בניהול צוות עובדים
★ נכונות לעבודה בסבב של 3 משמרות.
ב. לבורנט/ית
★ בוגר/ת בי"ס מקצועי במגמה לטכנולוגית תעשייתית לכימיה, איכות, עם ידע ונסיון בגז כרומטוגרפי.
★ יכולת לעבוד ב־2 משמרות בין 8.00–20.00
לפנות בכתב יד, בציון קורות חיים ונסיון מקצועי קודם לת.ד. 4272 ראשל"צ 75141, עבור "מהראיון".

הבימה
התיאטרון הלאומי
דרוש קניין
★ נסיון של שנתיים לפחות
★ רצוי סוג 2 בהנה"ח
★ גיל 25–40 ★ הכלכלה
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים למנהל הבימה ת.ד. 222 ת"א 61001

לחברה לפיתוח הנוף הירוק בע"מ
שד' שאול המלך 8 ת"א טל. 03-252171
דרוש
גזבר – בחצי משרה
בעל ידע ונסיון בענייני כספים, מנהלי חשבון, הנה"ח והפעלת מחשב.
לפנות בכתב בצירוף פרטים מלאים לכתובת הנ"ל עד ל־10.2.88
בציון מספר כלפון

לחברת בטוח ג'נרלי
דרושה
פקידת סילוק תביעות
נסיון מוכח בענף האלמנטרי
לפנות לעו"ד דליה ורמונט טל. 03-371240.

לעבודה עם קשישים בביתם
דרושים/ות
עובדים/ות
(פנסיונרים, סטודנטים, עקרות בית ואחרים).
נא לפנות ליעל טל. 03-200333.

עיריית נתניה
האגף לשירותים חברתיים
דרושים
1. פסיכולוג/ית קליני/ת לילדים ובני נוער.
2. עובד/ת סוציאלי/ת כשיר/ה לטיפול בילד הבוטה (בעל/ת נסיון בתחום זה).
3. עובד/ת סוציאלי/ת כשיר/ה לטיפול פרטני בעלי אוכלוסיה – 0.75 משרה.
4. עובד/ת סוציאלי/ת קהילתי/ת לשכ' אזורית.
5. עובד/ת סוציאלי/ת כשיר/ה כלליות.
המעוניינים יפנו לגב' ברנשן
המחלקה לשרותי רווחה, רח' הרצל 32 נתניה טל. 053-332962

לבוחנים התיכון המקיף הקטון רהלה
דרוש – דרוש
מדריך מוסמך למכונאות רכב
(בשרה)
לפנות בשעות העבודה לטלפון 08-223985
ובשעות הערב לטלפון (אורי) 03-895881

למהי מיפוי ממוחשב
דרוש/ה
שרטט/ת אוטוקד
עם נסיון
תנאים מצוינים
03-492052
053-687028

למשרד אדריכלים גדול
דרושים:
★ **אדריכלים**
★ **טכנאי אדריכלות**
בעלי 5 שנות נסיון לפחות.
03-5101191 בימים א'–ה'

לחברת גמא במוזון בע"מ
קב"ט
לפרוייקט במוזון
עדיפות לבעלי נסיון כקב"ט בריכות מיוחד או במפעלים. רכב הכרחי.
לקביעת ראיון נא להתקשר בימים א' אל אורלי בטלפון 03-5490057

דרושה
מזכירה בכירה
לחברה העוסקת ביבוא ושיווק של תיקי עור.
מקום עבודה הרצליה.
טל': 03-725013.

לחברה קבלנית לבניין בת"א
דרושים
1. **מנהל עבודה**
2. **עוזר למנהל עבודה**
בעלי נסיון יפנו לטל'
03-241841, 03-241839

דרוש
איש שיווק
להפצת צבעים בבתים
דיזינג ג' הבחור
תנאים טובים
03-347854
03-353645

פקידה
מנוסה
הדפסה וידע באנגלית
03-7516296

לביה"ס היסודי "עין המפר"
במושב נאות הכבר
דרוש/ה
מנהל/ת
לשנת הלימודים תשמ"ט
לפרטים נא לפנות אל: מזכירות ביה"ס טלפון: 057-950911 (עד 21.30)
או אל: מיכל
טלפון: 057-55104 (בערב).

לחברה בענף הקוסמטיקה
דרושים
סוכנים
בכל אזורי הארץ: מרכז, צפון, דרום
★ בעלי רקע וניסיון ★ בעלי רכב
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות בכתב ולצרף קורות־חיים וניסיון לת.ד. 50093 מיקוד 61500 תל־אביב.

למשרד מהנדסים יועצים
בחיפה
דרוש
מהנדס הנדסאי או אזרחי
לתכנון מערכות אספקת מים, ביוב ונקוז.
לפנות בכתב בלבד לת.ד. 44411 חיפה מיקוד 35701.

לקונצרן ארצי
דרוש/ה
עובד/ת
לחנות הרווחה בת"א
בעל/ת נסיון במכירת מוצרי חשמל ומוצרים אחרים.
להתקשר לטל. 03-627041/2 לאבי.

חברת תפעול ושירותים
מחפשת
מנהל סניף באשקלון
שיענה על הכישורים הבאים:
– אחראי ומהימן
– נסיון אדמיניסטרטיבי ותפעולי
– השכלה תיכונית
מעוניינים, תושבי אשקלון, יפנו בכתב בצירוף תולדות חייהם ונסיונם בעבודה לת.ד. 45227 ת"א 61451
עבור מס' 231
– סודיות מובטחת –

לחברת טנגו – נצרת עילית
דרוש/ה
תדמן/נית
בעל/ת נסיון של 3 שנים בקונפקציה.
נא לפנות לנסים טל.
06-571026.

לעבודה באזור עפולה
דרוש
הובליתן
בעל 3–5 שנות נסיון
רצוי בעל נסיון [illegible]
06-531677

דרוש
שותף פעיל
בהשקעה של כ־100,000 דולר
לעסק בתחום הסנכרי.
ת.ד. 20549 ת"א.

הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
[illegible]

ליקב ראשל"צ
דרוש
מלגזן
03-942021
החל מיום א'.

דרוש
עו"ס
לעבודה בעיירית בבטון איספוד לגבילה כאלכוהול
03-721161 לליאה

דרוש/ה
מורה
לתדמיתנות (מילר)
טל: 02-223033

לחברה "אלוניה"
דרושה
פקידה
★ הדפסה ועברית
★ הכרת השפה האנגלית
★ ימי עבודה א'–ה' 08.00–16.45
נא לפנות בכתב
58850 [illegible]

דרוש
פסיכיאטר
לעבודה בעיירית
בבטון איספוד
לגבילה כאלכוהול
03-721161 לליאה

مكان العمل

רשות שרות התעופה בישראל

נמל תעופה בן-גוריון
דרושים

בחורים/בחורות

לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן-גוריון

העבודה מוצעת למשרה מלאה, במשמרות מגוונות, לחודש מינימלי של שנה. לאחר שנת עבודה, אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים).

תנאי הקבלה
* לאחר שרות צבאי.
* 12 שנות לימוד לפחות.
* דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
* מצב בריאות תקין.
* מגורים באזור גוש-דן - חובה לתקופת החוזה.

במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת עפ"י הצורך.

למועמדים המתאימים יוצעו תנאי שכר נאותים והעסקה נוספת. למועמדים בעלי הכישורים המתאימים, תתקיים ועדת קבלה במנהלת נמל תעופה בן-גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), ביום ב' 1.2.88.

הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 ועד שעה 09.00 בבוקר. מספר המועמדים מוגבל ומותנה בהחלטות הועדה.

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל, ושתי תמונות.

לבית הארחה באזור ירושלים
דרוש

טבח

לפנות אל אברהם טלפון: 02"842581

לחברה למרכזי תרבות וספורט (לנוער ולמבוגרים) בע"מ

לתפקיד: דרושים יזמים חברתיים

מנהלים

למתנ"סים · דרישות התפקיד:
* פרדס כץ
* באר יעקב

READY SYSTEMS

READY SYSTEMS Corp. the developer of VRTX and CARDTools, is world-leader in Real-Time Software Products.

READY SYSTEMS (ISRAEL) LTD. is currently seeking an experienced

TECHNICAL WRITER

Candidates should have vast experience in the software field and a very good knowledge of English (preferably mother-tongue).

Please send C.V. together with sample of work to
Ready Systems (Israel) Ltd.
P.O.B. 2048, Rehovot 76120

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

T.M.I

Technical Micro Systems inc.

לחברה המובילה בעריכת מעגלים מודפסים לתעשייה האלקטרוניקה בארץ דרושים למחלקת עריכת מעגלים מודפסים

1. עורכי מעגלים מודפסים — עם ניסיון וידע בעבודה על מערכת P-CAD.
2. שרטט/ת אלקטרוניקה — עם ניסיון בעבודה על מחשב.

03-6145867

דרוש בדחיפות

מהנדס/הנדסאי בנין

מנוסה, לפקוח על ביצוע כלונסאות, ביסוס באזור המרכז. העבודה במשמרת שניה (שעות ערב ולילה).
להתקשר: שמיר, פוור מהנדסים
טל' 03"337949
(03"320474 בערב ושבת)

יוניקום-יוניברסל קומפיוטרס בע"מ

לעבודה בחו"ל דרושים:

1. APPLICATIONS DEVELOPMENT
Senior Programmers, Analyst Programmers, Systems Analysts and Project Leaders.
EXPERIENCE:
a) Cobol based on IBM Large mainframe 3090–400+CICS.
b) Adabas/Natural on large IBM mainframe 3090–400+CICS.

2. SOFTWARE
System Programmers on a senior level. Must be qualified on IBM 3090–400 with exceptional experience on MVS operating system + CICS – Cobol Adabas Natural and Complete + VM.

לפונים ישלח חומר רקע ושאלון.
כתובתנו: אוסישקין 28, רמת-השרון 47210.

אביב

מוסד להשכלה בלימודי ערב

דרושים
מורים/ות בעלי נסיון להכנה לבחינות בגרות לכימיה, ביולוגיה, מתמטיקה 5 יח"ל, ספרות ופיסיקה
נא להתקשר לבית המנהל 08"461759

לכנסת דרושים/ות לעבודה על פי חוזה לשנה ובהיקף של חצי משרה

1.) 2 מדריכים/מדריכות לקבוצות מבקרים במשכן הכנסת

על המועמדים/ות לשלוט ב-3 שפות על בורין: עברית, אנגלית וכן גרמנית או ספרדית.
העבודה בימים א'-ה' בשעות 08.00-15.00 ויום נוסף באחד מימי השבוע האחרים.

2.) סדרן/סדרנית

נדרשת ידיעת השפות עברית ואנגלית.
העבודה בימים ב'-ג' בשעות 20.00-13.00 וביום ד' בשעות 08.00-15.00.
המעוניינים/ות אחר שרות צבאי, יפנו לקצין הכנסת (למיני או לדליה) לקביעת ראיון.
טלפון: 02"554329, 02"554367, 02"524211

לחברת שיווק מזון
דרושות

דיילות מכירה

לרשתות השיווק בחיפה, ירושלים ואזור המרכז
בשעות אחה"צ 052"36323-4 ובערב אלי 03"591505

למוסד גדול בת"א
דרוש

הנדסאי/טכנאי חשמל

כישורים נדרשים:
* נסיון של 5 שנים לפחות באחזקת מערכות חשמל הכוללות מתח גבוה/נמוך ומערכת פיקוד - מתקנים.
* רשיון נחיגה הכרחי.

למוסד ממלכתי
דרושים

אקדמאים

לעבודה בלתי שגרתית

אנו מציעים לך:
* עבודה בעלת עניין ואתגר, הכרוכה בניידות רבה.
* לימוד השפה הערבית.
* תנאי שכר טובים ותנאי שירות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
* עבודה קבועה.
* מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישוריך.

אם נולדת בין 24-31, סיימת שירות מלא בצה"ל ובריאותך תקינה - פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61331) עבור כ"א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים (כולל מספר ת.ז. ומספר טלפון להתקשרות).

פונים מתאימים יענו

למוסד ממלכתי בתל-אביב
דרושים

נהגים

הכישורים הנדרשים:
* גילאי 24-35.
* רשיון נהיגה על אוטובוס

מועמדים העומדים בכל הדרישות לעיל לאחר שרות צבאי מלא בצה"ל, יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל ת.ז. ומס' טלפון לת.ד. 39888 ת"א (מיקוד 61398)
פונים מתאימים ייענו

דלתא
דרושות

דיילות מכירה

לעבודה במשמרות
- תנאים סוציאליים מלאים -
* להיפר קריאום בית-היהלומים, בגבעתיים.
* לשקי"ם אבן-גבירול, תל-אביב.
* להיפרשוק תנובה, אשקלון.
* להיפרשוק תנובה, עכו.

לבירור פרטים, נא להתקשר לדורית 03"0231552

איילון חברה לבטוח בע"מ
דרוש/ה

פקיד/ה

למחלקת תביעות רכב
מועמדים בעלי נסיון יפנו לעורכת דין ענת עובר 03"623211, 03"622523

למפעל אלקטרוניקה
דרוש

טכנאי/הנדסאי ייצור

לעיתוד מלאי וקידום אספקה
לפרטים נוספים טלפון 03"5591208

קבוץ כפר-עציון
מחפש

טבח דתי

02"935145
02"935137
בשעות העבודה.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

אקרשטיין צבי בע"מ
למפעלנו בהרצליה
דרוש

מהנדס מכונות

* צעיר ודינמי
* רצוי בעל נסיון במערכות מכניות והידראוליות.
* ניהול טכני לאחזקת המערכת.
* שליטה מושלמת באנגלית - הכרחי.
* שליטה בגרמנית - יתרון.

לקביעת ראיון נא לפנות לליוה טל' 052"556666

לפרוייקט פרסומי יחודי בתל-אביב ובשרון
דרושים

אנשי/נשות מכירה עם ניסיון

* העבודה במשרה מלאה.
* שכר בסיסי + עמלות + בונוסים
* רצוי רכב

לתיאום ראיון נא להתקשר 03"5463736, 03"5464163 - עירית

הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול
דרושים

חשמלאי מוסמך

במשרה מלאה

מורה למיחשוב ובקרה

במשרה חלקית
לפנות ליעקב טל. 03"498168

מכון התקנים הישראלי
דרושים

* מהנדס אזרחי או מהנדס למערכות בניין.
ידיעת השפה העברית על בוריה.
* הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה.
בעל נסיון של שלוש שנים לפחות.
לבירור פרטים נא להתקשר לבהיראים לטל': 03"422800

סמל המחוגה סמל האיכות

למשרד נסיעות בתל-אביב
דרוש/ה

BOOKING CLERK

* בעל/ת נסיון של לפחות שלוש שנים בתיירות יוצאת.
* ליום עבודה שלם.

נא לפנות טלפונית: 03"229581, 03"232173
03"245294/5

ברמת אביב ג'
דרושה

מרכזנית

מנוסה עם ידיעה בהדפסה
שעות העבודה א'-ה' 8.15-16.00
ו' 8.15-13.00
03"424156

תשלובת דנשר

לחברה גדולה בענף התמרוקים וחומרי ניקוי
דרושים

סוכני מכירות

* בעלי רקע ונסיון במכירות.
* חרוצים ונמרצים
* יחסי אנוש טובים
* נסיון בענף - יתרון

נא לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים לת.ד. 3575 פתח-תקוה (עבור סוכן מכירות)

יותר טוב מנפאואר

לסניף תל-אביב
בן-יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 03-298877, 284128

דרוש מנהל חשבונות
סוג 2, 3 ומדופלם

מנוסה בעבודה, ליום עבודה מלא, לתקופה ממושכת ולעבודה מגוונת. ידע בעבודה עם מחשב - יתרון.
תנאים טובים למתאימים.
פנה למנפאואר בוקדם - זה משתלם!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

לחברת יבוא ושיווק של אביזרי אופנה
דרושים

סוכנים מנוסים + רכב
03"624997
03"613221 לא בשבת.

יותר טוב מנפאואר

לסניף רחובות
הרצל 190, א'-ה' 08:00-14:00
ו' 08:00-12:00
טל: 461717, 08-473734

דרושים

כרסמי C.N.C מנוסים

5 שנות נסיון לפחות - בבניית אב-טיפוס.
ידע ב'מאחו' ו/או ב'פנוק' - יתרון.
יוצאי צבא, פרופיל גבוה, נכונות לעבודה במשמרות.
שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים - כחוק.
פנו למנפאואר בוקדם - זה משתלם!

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעה זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

המוסד לביטוח לאומי
דרושים

1. פקיד שיקום בסניף נתניה

(2 משרות)
הדרגה: דירוג העובדים הסוציאליים
תיאור התפקיד: אותר, אבחון ושיקום של נכי עבודה, נכים כלליים, נכי פעולות איבה ואלמנות.
הכישורים הנדרשים: בוגר בית-הספר לעבודה סוציאלית.
העבודה כרוכה בנסיעות מחוץ לעיר.

2. מנהל אחזקה טכנית

במשרד הראשי בירושלים (המחלקה לאפסנאות ומשק)
הדרגה: 5-7 טכנאים
תיאור התפקיד: ניהול ואחזקה של בנייני המשרד ומערכות האנרגיה
הכישורים הנדרשים: טכנאי עם ניסיון של 3 שנים בעבודה, חשמלאי מוסמך.

את הבקשות, בצירוף תעודות השכלה, יש להגיש למוסד לביטוח לאומי, שד' ויצמן 13 ירושלים 91909, עד 11 בפברואר 1988.

אסטרונאוטיקה

דרושים:

מהנדס אלקטרוניקה

לפיתוח מערכות צבאיות
(משרה 231)

מהנדס מכני בכיר

(משרה 232)

THE DANS
חברת מלונות דן בע"מ

למלון דן ת"א
דרושים/ות
- מזכירה כתבנית - למשרה מלאה
- מציל/ה
- יוצאי קיבוץ לעבודה בחדר אוכל עובדים
- מלצרים/יות - אפשרי ללא ניסיון קודם
- טבחים/ות
- קונדיטור/ית
- אופה

נא לפנות בצרוף המנות למנהל כ"א, הירקון 99 ת"א.

עירית תל-אביב-יפו

לעבודה במרכזים קהילתיים בתל-אביב דרושים
* מדריכים / ות חברתיים
* מדריכים מקצועיים
* מורים לשיעורי עזר במקצועות אנגלית ומתמטיקה

מקבוצת "השמירה" בע"מ
החברה המובילה למיכון וציוד לנקיון ותחזוקה
דרוש

מחסנאי טכני / מפ"ט

דרישות התפקיד:
* נסיון בעבודה עם מחשב
* ידיעת אנגלית טכנית - חובה
* אחרי שרות צבאי מלא, רצוי במפ"ט
* מעל גיל 27.

ימי העבודה א'-ה'
מועמדים מתאימים יפנו לקביעת ראיון: טל: 03"370121, 03"374113 או בכתב ת.ד. 3101 תל-אביב 61030
סודיות מובטחת

לבודי אשקלון בע"מ
דרוש

מסלק דוודים

7 שנות נסיון בחדר דוודים
15 טון קיטור בשעה
אפשרות רציניות לקידום

מועמדים מתאימים יפנו בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 84 אשקלון 78100.
סודיות מובטחת

עירית תל-אביב-יפו

למרכז קהילתי בית דני
דרוש

מנהל אחזקה

למפעל בהקמה בירושלים
דרושים

עובדי מעבדה

* בעלי תואר ראשון או שני
* רקע קודם בדוקחות ו/או כימיה

לפנות בכתב בצירוף פרטים מלאים לת.ד. 7154 תל-אביב 61071

עבור לקוחותינו

חברה בענף התרופות העוסקת בייצור ביבוא ובשיווק תרופות דרושים לעבודה עם אתגר עבור תכשירים חדישים ולקווי ייצור בטכנולוגיות מתקדמות

★ **מנהל יחידת מופ**
★ **מנהל תכשיר**
★ **מנהל** מח' רישום תרופות
★ **ראשי צוות תועמלנים** לירושלים ולגוש דן
★ **תועמלנים** לכל רחבי הארץ

על המועמדים להיות בעלי נסיון מוכח בתפקידים הנדרשים.

למועמדים המתאימים יוענקו תנאים עדיפים מהמקובל בענף.

נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 33025 ת"א 61330, עבור תרופות

סודיות מובטחת!!!

אלקטרה

■ באלקטרה מחכה לך עבודה מלאת עניין ואתגרים, בחברה גדולה, מהמובילות בישראל במוצרי צריכה ובמערכות אלקטרומכניות.
העניין שלך - הוא האתגר שלנו.

מהנדס מכירות (דרישה מס' 10/88)
תאור התפקיד: מכירת מערכות מיזוג־אויר למיניבוסים, משאיות ורכב מסחרי למוסדות וליחידים. קשר עם ספקים בחו"ל.
דרישות התפקיד: מהנדס מכונות/מיזוג־אויר עם נסיון מוכח במכירות ופיתוח שווקים בתחום הציוד הטכני. ידיעת השפה האנגלית – חובה.

מנהל צוות שרות (דרישה מס' 23/88)
תאור התפקיד: ניהול צוות טכנאי שרות למזגנים.
דרישות התפקיד: ידע מקצועי בתחום מיזוג־אויר או מוצרי חשמל ביתיים, נסיון בהפעלת צוות עובדים ומגע עם לקוחות.

מחסנאי (דרישה מס' 24/88)
תאור התפקיד: אחראיות על קטע מהמחסן כולל ניהול כניסות, ניפוקים ואחראיות מלאי.
דרישות התפקיד: נסיון של 5 שנים בתעשיה במחסן ממוכן של כ־2000 פריטים ותנועת מלאי רבה.

טכנאי שרות (דרישה מס' 25/88)
תאור התפקיד: תיקונים של מוצרי חשמל ביתיים
דרישות התפקיד: בוגר בי"ס מקצועי במגמת חשמל או מיזוג־אויר.

■ המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם למח' כח אדם, ת.ד. 4465 אלקטרה, האשל"צ, בציון המשרה המבוקשת.

הנוחות שלך - האתגר שלנו

קו אופ

בואו אלינו לרשת הריבוע הכחול

דרושות

קופאיות לסניפי הקו־אופ

אם אין לך נסיון בעבודה אנו נלמדך
אצלנו תמצאי שכר הוגן, מקום עבודה בטוח ותנאים סוציאלים מירביים.
המעוניינות תפנינה:

לסניף לב אביב – רח' אבא אחימאיר 35, טלפון 03־423793 – לחנה, מנהלת הסניף.
לסניף נאות אפקה – רח' לאה 15, טלפון 03־482576 ליוסי, מנהל הסניף.
לסניף נוה רסקו – רמת השרון – רח' הסייפן 32, טלפון 03־482059 לדני, מנהל הסניף.
לסניף רמת אביב – רח' ברודצקי 43, טלפון 03־416025, לרחל מנהלת הסניף.
לסניף הכפר יד אליהו – רח' יגאל אלון 53, 03־334653, ליחיעם מנהל הסניף
לסניף רמת החייל – רח' דוד מרכוס 7, טלפון 03־475520, לאסתר מנהלת הסניף.

הזדמנות ואתגר

את אוהבת את עולם המכירות ואינך אוהבת לרוץ מעסק לעסק?

את יודעת לשכנע באמצעות הטלפון ופחות במפגש פנים אל פנים;
אם את בעלת אינטליגנציה, כושר ביטוי, שנינה, חריפה, מתגברת היטב על התנגדות, בעלת קול נעים סבלנות ואתגר להצליח
מקומך איתנו.
אנו מציעים לך עבודה קבועה ויציבה במשרה מלאה בחברת תקשורת ותיקה ומצליחה

כמקדמת מכירות בטלפון

(אזור העבודה בתל־אביב, 5 ימים בשבוע 8.00־17.00)

לקביעת ראיון ופגישה יש לפנות

לחברת שלף יועצים

טל. 03־346914 החל מיום א' בין השעות 08.00–13.00

– סודיות מובטחת –

פילת
אגף מיון והשמה

עבור לקוח שלנו
חברה תעשייתית גדולה
באזור הדרום
אנו מחפשים

מנהל/ת אגף כח אדם

כפוף למנכ"ל וחבר בצוות ההנהלה

ממלא התפקיד יתמודד עם מגוון נושאים רחב, עם אוכלוסית עובדים הטרוגנית ומצבים משתנים: יעול וצמצום מחד פיתוח והתרחבות מאידך.

המועמד המועדף יהיה אדם אנרגטי, מתוחכם ובעל נסיון רב וידע מעמיק בניהול כח אדם בתעשיה. במיוחד נדרשות התמחות ויכולת התמודדות בתחום יחסי העבודה.
נא להפנות קורות חיים מפורטים
לפילת בע"מ, דרך פתח תקוה 114, ת"א 67012
ולציין על המעטפה משרה 5290.
סודיות תשמר בקפידה.

מעוז
חברה לביטוח בע"מ

אם ברצונך להצליח עשה החלטה בטוחה

חברת מעוז, חברת ביטוח בתנופה.
מקבוצת הביטוח של מגדל מחפשת מועמדים רציניים מגיל 24 ומעלה בעלי השכלה של 12 שנות לימוד לפחות.
אנו נכשיר אותך בקורס לביטוח חיים, תכנון פיננסי וביטוח כללי.
נסייע לך לעמוד במבחני רשוי מתמחה של משרד האוצר ובהבטחת הכנסה בשלבים הראשונים של עבודתך כסוכן החברה. נעזור לך להגשים קריירה עצמאית.
טלפן למירי: 03־647253.
או: 03־647294

ביטוח חיים עושים ב־ מעוז חברה לביטוח בע"מ

לבי"ס מקיף עירוני אורט
קרית מוצקין

אורט ישראל

דרוש

מנהל בית־ספר

(לשנת הלימודים תשמ"ט)

★ בעל נסיון במינהל חינוכי
★ בעל השכלה אקדמית, רצוי בתחומי הטכנולוגיה.

מועמדים מתבקשים לפנות בכתב־יד בפירוט קורות־חיים למח' הטכנית־פדגוגית אורט ישראל ת.ד. 16087 תל־אביב (61160).

תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע"מ

אזור התעשיה הדרומי, עכו, ת.ד. 2357

דרושים

1. מהנדס כימיה
★ בעל נסיון של שנתיים לפחות בעבודה במתקנים כימיים.
★ כושר ניהול צוות עובדים גדול.
★ למועמד המתאים מוצעת הזדמנות להשתלב בעבודה במערכת מורכבת.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון למח' כח אדם, למלעד.

2. מסגר — רתך
★ עם נסיון של שנתיים לפחות.

המעוניינים יפנו לשרש נמזוקה, טלפון 04־912231־6 בין השעות 08.30–14.30.

למשרד תיירות
בדרום הארץ
דרוש/ה

פקיד/ה בענף התיירות

בעל תעודת מוסמך
5 שנות נסיון בתיירות יוצאת לפחות
עדיפות תינתן לתושבות באר־שבע
על המעוניינים לפנות לטל. 03־282708 לחנה.

למחלבת "דן"
דרושים

עובדי/ות ייצור

לעבודה בשעות 06.00 עד 14.30
לפנות בשעות הבוקר לרפי, רח' היוצקים 4 אזור התעשיה בת־ים

לחושבי ת"א והמרכז

המוכשרים להצליח

אם את/ה בוטח/ה בעצמך ויכול/ה להוכיח שאת/ה מסוגל/ת להצליח ולעבור את המיון הקפדני,
יש לך הזדמנות להצטרף
לקורס המקצועי של מגדל
ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי
לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן/ת ביטוח במגדל
ליהנות מהכנסה חודשית הולמת
מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.
טלפן/י ללבנה: 03־622245־9

מגדל חברה לביטוח בע"מ **דבר אחד בטוח.**

לחברה פרטית דרוש מיידית

מהנדס מערכות מיקרוגל

לתפקיד מעניין ורב אתגרים עם ציוד מיוחד במינו.
בעל נסיון בתכנון, תפעול וישום של מערכות מיקרוגל, רצוי קרקעיות, (לא רכיבים) נסיון בצה"ל – יתרון.
נא לפנות טלפונית 03־765071 (כח־אדם) ביום ו' 09.00–13.00 בימים א–ה 08.00–17.00.

לרשות תחבורה גדולה
דרוש

איש אחזקה

לתחזוקה שוטפת של החניונות

הכישורים הדרושים:
★ רקע מקצועי בחשמלאות
★ יכולת עבודה מול תוכניות הנדסיות
★ גיל 30+

מועמדים מתאימים יפנו בכתב לת.ד. 1469, תל־אביב מיקוד: 61014, עבור: "איש אחזקה"

לחברת תמרוקים בינלאומית
דרושים/ות

1. סוכן/ת מכירות

בעל/ת נסיון במכירת מוצרי קוסמטיקה.

2. יועצות יופי

בעלות הופעה נאה ונסיון קודם, מאזורי ת"א. מעל גיל 30. ידיעת שפות. – יתרון.

המעוניינים/ות נא לפנות בכתב יד לת.ד. 5036 רמת־גן מיקוד 52150 עבור תמרוקים

לתעשיה הצבאית בירושלים

דרושים/ות

★ **מהנדס/ת תעשיה וניהול**
בעל/ת נסיון של 8–10 שנים בתחומי הפעילות הבאים: שכר עידוד, ארגון ושיטות מערכי יצור של מפעלי מתכת בטכנולוגיות מורכבות של מוצרים תעופתיים ומכניקה עדינה.

★ **מהנדסי/ות תעשיה וניהול**
בעלי/ות נסיון של 3–5 שנים בתחום התפ"י.
ידיעת השפה האנגלית ברמה טובה הכרחית.
יועדפו מועמדים בעלי ניסיון בתכנון הייצור באמצעות מחשב.
למועמדים מחוץ למרחב ירושלים תינתן עזרה זמנית בדיור.

לפנות אל: מחלקת כ"א, טל' 02־535161 או בכתב לת"ד 3635, ירושלים.

כמיפארם בע"מ

למשרדנו ברמת־אביב דרושה

מזכירה

בעל נסיון ביבוא

כישורים: שליטה מלאה בגרמנית ואנגלית כולל הדפסה וטלקס.
תנאים טובים למתאימות.
שבוע עבודה בן 5 ימים.

לקביעת ראיון, נא להתקשר טלפונית – 03־422031, מיום א'.

לחברה תעשייתית גדולה באזור גוש־דן

דרושים

כלכלן

לעבודה במחלקה כלכלית בתחומים: תקציב, בקרה ובדיקות כלכליות. נדרש נסיון של 1–2 שנים בתחום דומה, רקע בחשבונאות ונסיון בעבודה על P.C. משרה מס' 20

מרכז צוות יבוא

לריכוז כל פעילות היבוא בחברה. נדרש נסיון של 3–5 שנים ביבוא או עמילות מכס וידיעת השפות אנגלית וצרפתית. משרה מס' 30

נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 33263 ת"א ולציין על גבי המעטפה עבור מס' המשרה המבוקשת

דרוש:

עובד כללי לעבודות אחזקה

הכישורים הנדרשים: ★ תושב גוש דן ★ גיל מ־26 עד 35 שנה ★ כושר גופני טוב

משרה מלאה, התפקיד כרוך בעבודה בשעות חריגות ונוספות. שכר ממוצע: 900 ש"ח ברוטו, תנאים סוציאליים מלאים, משכורת י"ג ונסיעות.
העונים על הכישורים יפנו אישית החל מיום ראשון 31.1.88 משעה 13.00 עד 15.00 בלבד, לשד' רוטשילד 42 קומה ב' – מח' כ"א.

כלל חברה לביטוח בע"מ

סופר־פארם

לסניפים חדשים
בגבעת סביון
ובחיפה (חורב)
דרושים

1. מנהל/ת חשבונות
למשרה מלאה
בעל/ת 3 שנות נסיון עם יכולת עבודה עצמאית

2. מנהלת מחלקת קוסמטיקה

לחיפה בלבד
★ בעלת נסיון רב בענף
★ יכולת להפעיל צוות עובדים
★ יכולת לנהל משא ומתן עם ספקים

לפנות בכתב ל־סופר–פארם ישראל בע"מ ת.ד 697 פתח־תקוה, מיקוד: 49106, בציון המשרה המבוקשת על גבי המעטפה.

לפנימיה של מוסד ציבורי גדול בירושלים

דרוש

מדריך חברתי

העבודה בשעות אחה"צ והערב.
המגורים בפנימיה הם חובה ומתאימים לרווקים.
פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפונים: 550271, 550270, 02־550269

מטעל [illegible] – [illegible]

מנהל [illegible]

בענף [illegible]

★ בעל נסיון [illegible]

[illegible]

לת.ד. 2108 [illegible]

יבואן [illegible]

אפריקה [illegible]

03־9643135.

לחברת יבוא ושיווק מוצרי קוסמטיקה

דרוש/ה

פקיד/ה למח' הזמנות

למשרה מלאה באזור
נדרש ידע בקלדנות P.C.
ואנגלית בסיסית.
לקביעת ראיון נא להתקשר: 03־809123 ולבקש את בלה.

לחברה מסחרית דרוש

מתכנת R.P.G. 2

עם שלוש שנות ותק למחשב IBM S/36.

לפנות בכתב יד לת.ד. 16 פ"ת 49100 עבור מחשב

עבור חברה מובילה בתחומה בתקשורת ופירסום

דרך לניהול אנשי יוצרות

דרוש **מנהל מכירות**

★ נסיון קודם במכירות ★ ידע בפירסום
★ יכולת משא ומתן בדרגים בכירים.
★ מוטיבציה גבוהה, יכולת לפעול בדרכים בלתי שגרתיות.
★ עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית.
למתאימים מובטחים רווחים כספיים גבוהים ביותר ותינתן הדרכה מתאימה.

נא לשלוח קורות חיים, עבור "דרך" הירקון 94 תל־אביב 63903 או טל. 03־234470, 225247 בין השעות 09.00–14.00.

לחברה תעשייתית בענף הכימיקלים

דרושים

★ **סוכן עצמאי**
– ידע במכירות
– כושר ניהול מו"מ
רכב מסחרי – יתרון

★ **דיילות מכירה**
– לעבודה ברשתות שיווק
– בעלות הופעה נאה
– דינמיות וחרוצות

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1371 ת"א, עבור מספר 6.

חברת תקשורת בתנופה

מחפשת

1. אנשי מכירות מהקו הראשון
• רכב - יתרון

2. טכנאי אלקטרוניקה
• נסיון - יתרון
• רשיון לקטנוע - יתרון נוסף

טל. 5447767 לרחל

גלן תקשורת בע"מ

עלית

לחברה תעשייתית בתחום המזון דרושים לעבודה בסניף החברה בפתח־תקוה

1. עובד מחסן
2. נהגים
בעלי רשיון נהיגה לרכב מעל 15 טון.
3. מלגזנים

להתקשר טלפונית: 03־9234122

ורד הגליל

תעשיית שוקולד וממתקים בע"מ

דרושה מזכירה בכירה

לאגף השיווק בתל־אביב

הכישורים הדרושים:
■ ידיעת עברית ואנגלית, כולל הדפסה.
■ ידיעת השפה הגרמנית - יתרון.

■ נכונות לעבודה בצוות.
■ על המועמדת להיות לאחר שרות צבאי/שרות לאומי

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1093
צפת 13100 לידי מנהל חבר העובדים
או טלפונית 03־499518־9 לדורית.

בואו לצעוד במפעלי שוקולד ...

שאש
שרותי אבטחה ושמירה בע"מ

לאבטחת מיתקן בטחוני
באזור תל־אביב דרושים

יוצאי יחידות קרביות

(או קורס ביקודי)

★ עבר ללא דופי
★ עד גיל 35

עבודה במשמרות, אפשרות למישרה חלקית, מתאים לסטודנטים.

נא להתקשר טלפונית: 242877, 03־236468

דרושים מאבטחים

בוגרי יחידות שדה לאבטחת גוף בכלכלה.

נא להתקשר לירושלים: 02־270208, 02־270364.

למעון ילדים
בית אפל – בגן יבנה
דרושה

★ **עובדת סוציאלית** למשרה מלאה
★ **מטפלות** – משרה מלאה

בדבר פרטים נא לפנות בין השעות 08.00–15.00 (ללאה)
טלפונים: 08־574922, 08־574152.

לחברה לתכנון וביצוע מוזיאונים
דרושה

מזכירה

לניהול משרד
נדרשת שליטה באנגלית, רצויה השכלה אקדמאית.
ל־5 ימים בשבוע. שעות 8.30–15.30
03־264263 לשבה לרינה

למשרד אדריכלים
דרוש/ה

אדריכל/ית

עם נסיון בעיצוב פנים
לפנות טל. 03־5440340.

מדפיס מעולה
לג.ט.או.
2 צבעים
דרוש חיש
טל. 03־335753

לחברת בניה
בתל אביב דרושים

תיקונציקים

יוצאי צבא, בניה, ריצוף מהאיקה הבית.
טל. 03־5449812,
03־222512.

בי"ס תיכון "תלמה ילין" גבעתיים
לספרית בית הספר
דרוש/ה

ספרן/ית

(עדיפות: רקע מוסיקלי ואמנותי)
לפנות טל' 737171, 03/735847

مكان من الأصل

مكتب من الاصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | ראשון גב דבר בבוקר

אופקים חדשים נפתחים לפניך

אינדיגו מערכות גרפיות בע"מ

פונה אליך, איש מקצוע מצטיין, המוכן להשקיע שעות ארוכות בהתמודדות עם אתגרים טכנולוגיים ומעוניין להצטרף למפעל טכנולוגי חדש.

פיזיקאי/מהנדס אלקטרו-אופטיקה

לעבודות פתוח מעבדתיות בתחומי האלקטרו-אופטיקה, מערכות סריקת לייזר אלקטרופוטוגרפיה. נסיון קודם של מספר שנים-יתרון.

מהנדסי תוכנה

1. בעל תואר ראשון (לפחות) במתמטיקה או במדעי המחשב ונסיון של למעלה משלוש שנים בפתוח מערכות זמן אמת ובתקשורת או בפתוח תוכנה לנתוח לשוני (קומפיילר. אינטרפרטר וכו'). הכרות עם מערכות תיב"ם-יתרון.

2. בעל רקע הנדסי של כשנתיים לפחות בתכנון מערכות דיגיטליות לפתוח מערך דיאגנוסטיקה מורכב למוצר המשלב מספר טכנולוגיות.

מהנדס מכונות

לתכנון מפורט. על לוח שרטוט, של חלקי מכניקה עדינה. בעל נסיון של 5 שנים לפחות ויכולת עבודה עצמאית. נסיון בתכנון מערכות הנעה ומנגנונים מתוחכמים-יתרון.

אם כישוריך הולמים את הדרישות שפורטו לעיל, כתוב אלינו:
אינדיגו מערכות גרפיות בע"מ
קרית ויצמן ת.ד. 150 נס ציונה 70451
- סודיות מוחלטת מובטחת

החברה
חברת אינדיגו מערכות גרפיות הוקמה לאחרונה במאי הנחע - קרית וייצמן עיסוקה - פיתוח, ייצור ושיווק מערכות הנועי לייצר השלבים במערכות גרפיות. אינדיגו מערכות גרפיות נמצאת בעמדת זינוק שתוביל אותה להמנות עם החברות המובילות בעולם בשוק ה-ENGINEERING GRAPHICS

יחוד המוצרים
מערכות ייחודי הלייזר. עבור שרטוטים בפורמט רחב מבוססים על טכנולוגית ה-ELECTROINK™. טכנולוגיה זו מקנה להן יתרונות ייחודיים. מהירות הדפסה הגבוהה פי 10 מזו של הנותנים המבוססים על טכנולוגיות מתחרות, איכות הדפסה גבוהה וחסכון ניכר, ללקוח בעלויות התפעול

טכנולוגית ה-™ELECTROINK
ELECTROINK™ הינו תהליך הדמיה המנצל דיו. "אלקטרוני" טכנולוגיה זו שפותחה באינדיגו אומצה על ידי חברות ענק המובילות בעולם בתחומי הדפוס והצלום האלקטרוני כבסיס לדור חדש של מוצריהן.

indigo graphic systems
חברה חדשה - אופקים חדשים.

י.ב.ס. תעשיות תוכנה בע"מ מובילה במתן פתרונות תוכנה ומערכות לארגונים בינוניים וגדולים.

י.ב.ס. מציעה עבודה בעלת אתגר בסביבה דינמית, מענינת במיוחד

בהמשך להתפתחות החברה אנו מחפשים:

מנהלי מכירות

משרה 0178
– הכרות קרובה עם התעשיה הישראלית
– הבנה בפיתוח מערכות
– רצוי ניסיון במכירות
– רצוי מהנדס תעשיה וניהול

משרה 0179
– רקע טכני והבנה ב: סימולציה כלי פיתוח תוכנה
– הכרות עם שוק HI-TECH בישראל
– רצוי ניסיון במכירות לארגונים
– רצוי מהנדס אלקטרוניקה

משרה 0180
– בעל דרגת סא"ל ומעלה
– רקע טכני בתחום האלקטרוניקה
– רצוי ניסיון במכירות לארגונים

מנהלי פרוייקטים

משרות 3־0181
– ניסיון מוכח בניהול פרוייקטי ע"א גדולים
– ידע מוכח בפיתוח מערכות גדולות
– הכרות עם סביבת VAX IX/I IBM 370

לקביעת פגישות עליכם להתקשר עם נאוה גורביץ באגף השיווק.

סודיות מוחלטת מובטחת.

י.ב.ס. תעשיות תוכנה בע"מ
רח' ברזיל 15
רמת אביב 69052
טל. 03-419281

IBS

למפעל עתיד ידע בצפון הארץ
דרושים/ות

★ משרה מס' 100:

מנהל אבטחת איכות

• כישורים:
★ מהנדס מכונות, בעל נסיון בניהול אבטחת איכות וביקורת בתחום המתכת, ברמת מוצרים תעופתיים.

★ משרה מס' 101:

ראש קבוצת תיכון

• כישורים:
★ מהנדס מכונות/אווירונאוטי, בעל נסיון בתיכון מערכות מכניות ומבנים קלי משקל.

★ משרה מס' 102:

תכנות C.N.C

• כישורים:
★ מהנדס/הנדסאי מכונות בעל ידע בתהליכי עיבוד שבבי ובתכנות C.N.C.

★ משרה מס' 103

מבקר איכות

• כישורים:
★ בעל נסיון בעיבוד שבבי ו־N.D.T.

למתאימים תינתן עזרה בדיור, כמו כן תינתן השתתפות בשכר דירה וכיסוי הוצאות הובלת מטען.

• מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים, השכלה, נסיון, מספר תעודת זהות ומספר טלפון אל ת.ד. 7321 תל־אביב, מיקוד 61072.
(נא לציין על המעטפה את מספר המשרה המבוקשת)
מועמדים מתאימים יוזמנו
סודיות מובטחת

לתעשיה הצבאית באזור חיפה
דרושים/ות

★ **מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה:**
★ לתחזוקת מתקני C.N.C בייצור.
★ דרוש ידע באנגלית ונסיון של שנתיים לפחות.

★ **הנדסאי חשמל:**
★ בעל ידע בפיקודים ובמערכות תעשייתיות.
★ בעל נסיון של שנתיים לפחות.

★ **אנשי אחזקה לטיפול בציוד מתוחכם:**
★ מכונאים בוגרי בתי ספר תלת שנתיים.
★ המכירים מערכות הידראוליות ופנאומטיות.
★ ידיעת אנגלית יתרון.

★ **חרטים/כרסמים לייצור מכשירים מדוייקים:**
★ בוגרי בתי ספר מקצועיים או קורסים בחריטה וכרסום.
★ בעלי 5 שנות נסיון.

★ **צבעים — לצביעה בריסוס:**
★ למוצרים תעופתיים.
★ לבעלי נסיון — יתרון.

המתאימים/ות יפנו בכתב בצירוף קורות חיים ותעודות המעידות על השכלה (כולל מספר טלפון לצורך התקשרות) לת.ד. 437, חיפה מיקוד: 31003
סודיות מובטחת

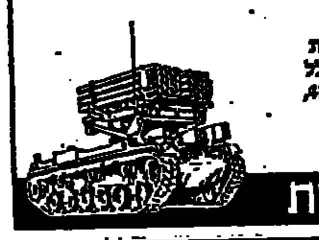

התעשיה הצבאית

אופטרוטק

חברתנו עוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק מערכות אלקטרואופטיות ממוחשבות המבוססות על טכנולוגיות מתקדמות בתחומי ראייה תבונה מלאכותית ומיועדות ליצוא.

מנהל/ת מחלקת יצוא

כישורים נדרשים:
■ הכרחי נסיון קודם של 3 שנים לפחות בתחום יצוא של מערכות אלקטרוניות.
■ השכלה תיכונית (רצוי אקדמאית) וקורסים מקצועיים בניהול יצוא.
■ שליטה מלאה בשפה האנגלית (רצוי גם הדפסה). עדיפות לבעלי שליטה גם בשפות צרפתית וגרמנית.
■ יוזמה, עצמאות ויכולת עמידה בלחצים.
התפקיד דורש עבודה מעבר לשעות המקובלות.
במיתוך נא ציין׳ 933CL018
סודיות מובטחת. כל המשרות מיועדות לגברים ונשים.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ובציון מס׳ טלפון אל: כח אדם, אופטרוטק בע"מ, ת.ד. 69 נס ציונה 70450

אופטרוטק. בית לאנשים יוצרים

נשיונל סמיקונדקטור
National Semiconductor

למרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה שבמגדל העמק, דרוש:

מהנדס תוכנה בכיר

משרה 4102

לפתוח ותחזוקה של מערכות תוכנה לאיסוף אוטומטי, עיבוד וניתוח נתונים הנדסיים.

תאור התפקיד:
– ניהול מקצועי של קבוצת פיתוח.
– אפיון, תכנון וכתיבה של מערכות תוכנת CAM

כישורים נדרשים:
* בוגר/מוסמך מצטיין במדעי המחשב.
* נסיון בהנדסת תוכנה.
* כושר ניהול קבוצה מקצועית.
* נסיון וידע בעבודה עם בסיסי נתונים ובעיבודים סטטיסטיים יהוו יתרון.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור אי.סי. בע"מ ת.ד. 619 מגדל העמק 1056 עבור מחלקת כח אדם ולציין את מספר המשרה.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

פרסום שפ

תלמה

דרוש/ה

מהנדס/ת חשמל
לניהול צוות חשמלאים ותכנון מערכות חשמל

כישורים דרושים:
• נסיון במפעל תעשייתי במערכות פיקוד וכוח
• ידיעת השפות עברית אנגלית
• גיל עד 40

המעוניינים/ות יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ובמליצים למח׳ כוח־אדם עבור מהנדס/ה חשמל לת.ד. 707 חיפה מיקוד 31006.

יש עבודה בחברת החשמל

להקמת תחנת הכח "רוטנברג" באשקלון דרושים:

מסגרים

הכישורים הדרושים:
★ בוגרי בי"ס מקצועי
★ בעלי נסיון
בריאות תקינה

העונים לדרישות הנ"ל יפנו אישית עם תעודת השכלה אל מח׳ כח אדם, אגף הביצוע רח׳ החשמל 16 קומה 12 תל־אביב

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

חברת החשמל לישראל בע"מ

סונול ישראל בע"מ
למשרד הראשי בחיפה
דרוש

עורך דין מנוסה

כישורים:
★ ידע ונסיון רב שנתי בנושאים מסחריים כלכליים לרבות טיפול במקרקעין, חוזים ומיסוי.
★ עדיפות למועמדים שהתמחו בניהול מו"מ וייצוג אינטרסים כלכליים ומסחריים.

מועמדים רציניים יגישו פניותיהם המפורטות בכתב יד למנהל אגף כח אדם ומינהל אישית לת.ד. 214 חיפה 31001
סודיות מובטחת.
מודעה זו מופנת לנשים וגברים כאחד.

משאבי אנוש
מיון והערכת מנהלים בע"מ

להברת מזון מהמובילות בענף
דרוש

מנהל מכירות ארצי

התפקיד:
אחריות על מערך המכירות הארצי, סניפים בערים הגדולות, מערך מכירות, הפצה וקידום.

הכישורים:
• נסיון מוכח בניהול מכירות, בקנה מידה אזורי לפחות, בתחום מוצרי צריכה.
• רצויה השכלה אקדמאית • גיל 30-35

הזדמנות טובה למנהל מכירות צעיר ומוכשר המעונין להוכיח עצמו בקנה מידה ארצי.

מיועד לגברים ונשים
המועמדים המתאימים יפנו קורות חיים מודפסים לת.ד. 189 רמת גן, 52101
סודיות מובטחת

שא"ש
שרותי אבטחה ושמירה בע"מ

לאבטחת מיתקן בטחוני באזור תל־אביב דרושים

יוצאי יחידות קרביות
(או קורס פיקודי)

★ עבר ללא דופי
★ עד גיל 35

עבודה במשמרות, אפשרות למשרה חלקית, מתאים לסטודנטים.
נא להתקשר טלפונית: 242877, 03-236468

המרכז למחקר גרעיני נחל־שורק
הועדה לאנרגיה אטומית

דרושים

★ **כימאי/מהנדס חומרים**
לקבוצת האמינות שלנו. בעל תואר ראשון או שני – בכימיה, הנדסה כימית או הנדסת חומרים, עם רקע בפולימרים.

★ **פיסיקאי**
בעל תואר שני או שלישי לעבודה בנושאים של אופטיקה לא לינארית ופיתוח לייזרים.

★ **טכנאי/ת כימיה — ביולוגיה**
בוגר/ת בי"ס טכני, לעבודת ייצור ובדיקת איכות של תרופות רדיואקטיביות.

★ **מתכנת/ת בכיר/ה**
עם נסיון בעבודה במערכות זמן אמת. נסיון של 3 שנים לפחות במערכת הפעלה UNIX ובשפת C. בעל תואר ראשון במדעי המחשב.

★ ★ ★

אנו עובדים חמישה ימים בשבוע ומקיימים מערך הסעות בכל איזור המרכז.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד, בצרוף קורות־חיים, נסיון בעבודה, רשימת ממליצים ומספר טלפון למחלקת כח־אדם, המרכז למחקר גרעיני, נחל־שורק, דואר יבנה 70600.

סודיות מובטחת.

1,000 $ ויותר
את/ה יכול/ה להרויח!

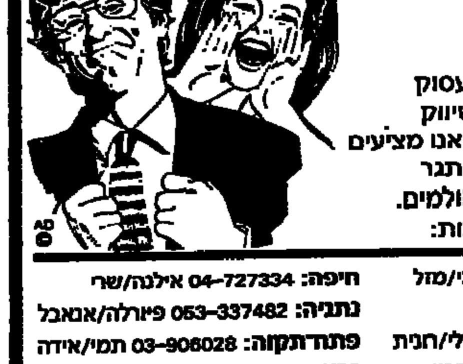

אם הינך מעוניין/ת לעסוק בתחום המכירות והשיווק במסלול קידום בטוח אנו מציעים לך עבודה מענינת, אתגר מקצועי ותנאי שכר הולמים.
לקביעת ראיון נא לפנות:

טבריה: 06-790462 אתי/מזל	**חיפה:** 04-727334 אילנה/שרי
נצרת: 06-574424 ציפי	**נתניה:** 053-337482 פיורלה/אנאבל
רעננה: 052-28295 אורלי/חנית	**פתח־תקוה:** 03-906028 תמי/אידה
רמת־גן: 03-788716 אהרון	**גבעתיים:** 03-731825 איריס/מירה
תל־אביב: 03-294986 מזל/אתי	**חולון:** 03-803170 צביה/נעמי
בת־ים: 03-594683 חנן	**ראשל"צ:** 03-9659170 אורלי/סלי
ירושלים: 02-246982 דינה	**אשדוד:** 08-551619 קטי/מיכל
באר־שבע: 057-34730 איריס	**אילת:** 059-71515 טובלי

המכללה לחינוך ע"ש א.ד. גורדון

לשנה"ל תשמ"ט

דרושים:

■ **מדריכה פדגוגית**
למסלול גננות — תואר שני.

■ **מדריכה פדגוגית**
למסלול גיה"ר (כיתות א׳-ג׳) תואר שני

■ **מורה למתמטיקה**
תואר שלישי

■ **מורה לריתמוסיקה**
(½ משרה)

■ **מורה ללשון עברית**
תואר שלישי

מועמדים בעלי נסיון העונים על הדרישות הנ"ל יפנו בכתב בצירוף תעודות והמלצות
מכללת גורדון — רח׳ טשרניחובסקי 73 חיפה

למפעל תעשייתי במפרץ חיפה
דרושה

1. מזכירה בכירה

• השכלה תיכונית ומעלה
• ידיעה טובה של השפות עברית ואנגלית כולל ניסוח והדפסה.
• נכונות לעבודה בשעות נוספות וביומי ו׳.
• נסיון בניהול משרד ועבודה עם מעבד תמלילים וטלקס.

2. מזכירת יבוא

דרישות המשרה
• השכלה תיכונית ומעלה
• ידע ונסיון של 3 שנים במסמכי יבוא, שחרור והשבונות ספקים.
• ידיעה טובה של השפות עברית אנגלית, הדפסה.
• נסיון בעבודה עם מערכת מחשב וטלקס.
• העבודה שישה ימים בשבוע
המעוניינות מתבקשות לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. 1116 ולציין על המעטפה את המשרה.

לסניף "תנובה" נתניה
דרושים

מפיצים
לחלב ותוצרת חלב

הכישורים הדרושים:
★ רשיון נהיגה למשאית
★ ידע בנושא שיווק מוצרי מזון
★ בושר גופני טוב ★ עד גיל 35
★ ידיעה טובה בחשבון

תינתן עדיפות בקבלה למועמדים בעלי נסיון מעשי בחלוקת מוצרי מזון.
התחלת העבודה משעה 03.00 בבוקר.
מועמדים מתאימים תושבי נתניה, חדרה והסביבה הקרובה מתבקשים לפנות למנהל השיווק מר בני שולץ, לצורך תיאום פגישה וקביעת ראיון בטלפון 053-344266.
– סודיות מובטחת –

רדט
הנדסת אלקטרוניקה בע"מ
להטיבת ציוד ומערכות
דרושים

מהנדסי מכירות

בעלי נסיון מוכח, ידע טכני מבדיק ויכולת משא ומתן ברמה גבוהה.

תחומי העיסוק:
א - צב"ד דיגיטלי ממוחשב
ב - מערכות גרפיות וציוד CAD/CAM
ג - מערכות בדיקה אוטומטיות
ד - מערכות תנאי סביבה

פניה בכתב לרדט - ת.ד. 43137 ת"א 61430 לידי פייבל יעקב.

צב"ד - זה רדט!

לחברת תיירות בתל־אביב
דרוש/ה

מומחה נסיעות

בעל/ת תעודה
נדרש נסיון של 5 שנים בתיירות יוצאת
לקביעת ראיון טל. 03-442763.

בירושלים
דרוש/ה אדריכל/ית
לעבודה מעניינת
עדיפות ליודע/ת תוב"מ
02-522164 – 02-528624

לחברה רב לאומית עתירת ידע

מנהל פיתוח

דרישות התפקיד:
* מהנדס אלקטרוניקה בעל נסיון מוכח בפיתוח ציוד ומיכשור אלקטרוני.
* הבנה והכרה מעמיקה של מערכות חמרה ותכנה מתקדמות
* כושר מוכח בהבאת מוצר משלבי פיתוח, ייצור ועד להחדרה
* כושר מוכח בהנהגת צוותי פיתוח בתחומי חמרה ותכנה
* יכולת התוויית כיווני הפיתוח הטכנולוגי של החברה

המועמד המתאים יהיה חבר הנהלה וידווח ישירות למנכ"ל. יהנה מתנאים משופרים עם אפשרות להנות מפרות ההצלחה של החברה

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ל־ת.ד. 53180 ת"א 61531

שמרנו לך מקום טוב. פיברוניקס

פיברוניקס בע"מ, מקבוצת אלרון, מהחברות המובילות בתעשיה עתירת הידע בישראל, מפתחת ומיישמת בעפן יחודי פתרונות מתקדמים בתחום תקשורת הנתונים.
מוצרי החברה מפותחים ומיוצרים במרכז החברה בארץ ונמכרים בכל רחבי העולם.
עם הרחבת פעילות החברה אנו מציעים לך להצטרף למקום טוב.

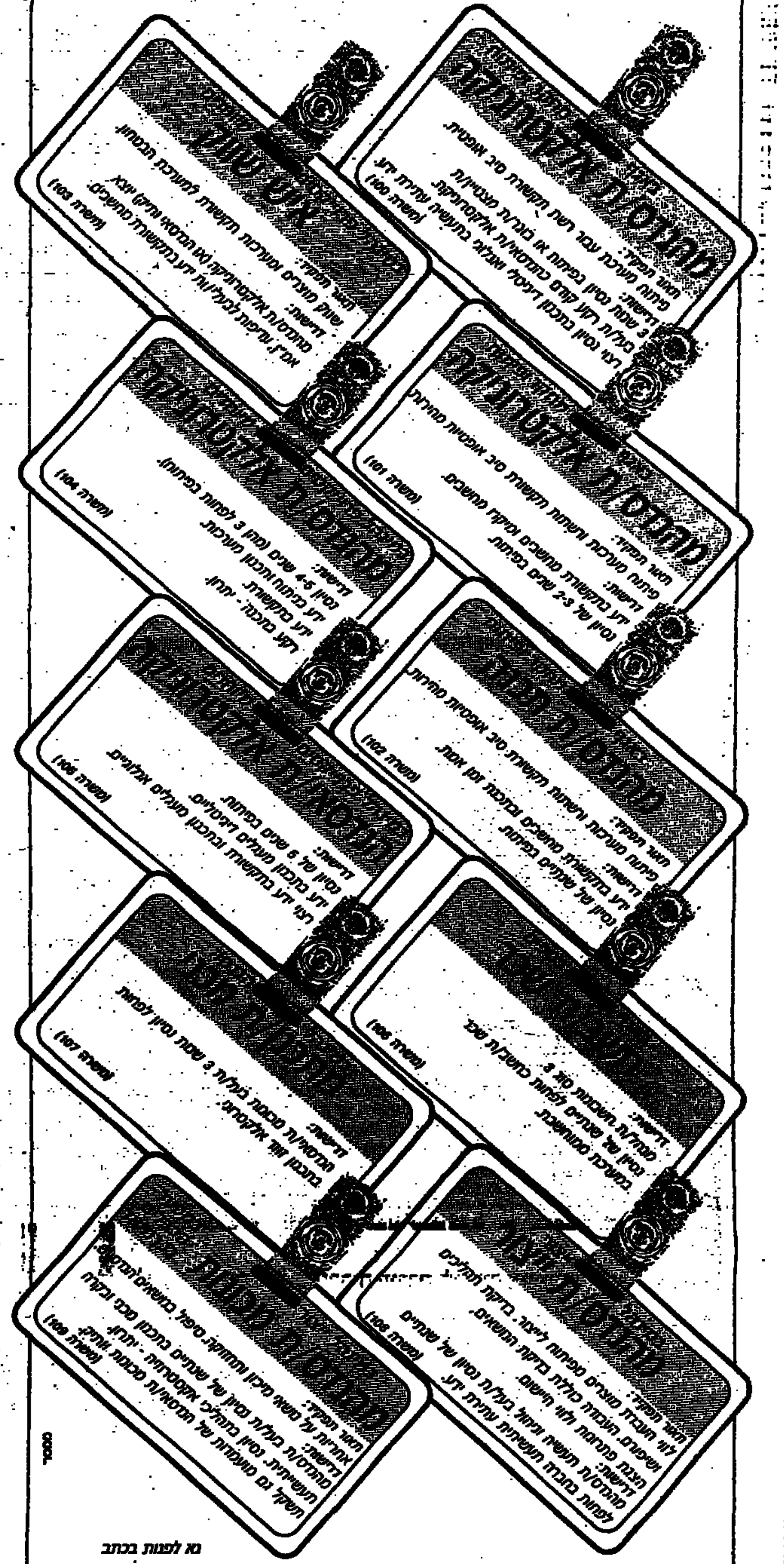

נא לפנות בכתב
בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי
ובציון מספר המשרה אל:
פיברוניקס בע"מ - גיוס עובדים,
סוכנות דואר מת"מ חיפה 31905.
סודיות מובטחת.

פיברוניקס בע"מ
תקשורת סיבאופטית

הצטרף אלינו. שמרנו לך מקום טוב.

משרד החינוך והתרבות
אגף הנוער

מתנ"ן
מפעלי תרבות
ואמנות לנוער

דרושים
עוזרים לרכזים חינוכיים

בתחומים: כלי קשת וכלי נשיפה

דרישות התפקיד:
– נגינה בכלי קשת או כלי נשיפה
– נסיון בעבודה עם תזמורת
– כושר ארגוני
– נסיון בעבודה עם נוער בחינוך מוסיקלי
המשרה הנה חלקית וכוללת עבודה בשטח לאמנות.
העובדים שיבחרו יועסקו ע"י מתא"ן
בדבר פרטים נא לפנות למשרד מתא"ן:
טל' 02-224012, 02-223488
עד ליום 15.2.88.

מוסד ילדים בני ברית
מחפש

מדריכים ומדריכות

לטיפול בילדים בעיתיים
לתקופה הקרובה ולשנת תשמ"ט
משרה מלאה, בעיקר בשעות אחה"צ ובערב
כולל גם עבודה בשבתות ובחגים.
המעוניינים, בעלי נסיון קודם ו/או השכלה מתאימה בתחום רלוונטי יפנו בכתב לת.ד. 16017 ירושלים מיקוד 91160
עבור משרת מדריך.
מועמדים יוזמנו לראיון על יסוד הפניות בכתב. יש לכלול בתוך קורות חיים מפורטות ובמידת האפשר לצרף המלצות.

למפעל מזון באזור ראשון-לציון דרוש:

עוזר טכני למנהל אחזקה

הכישורים הדרושים:
★ הנדסאי מכונות
★ נסיון בניהול צוות עובדים
★ ידע באנגלית טכנית
★ ידע בשרטוט
לפנות בכתב יד לת.ד. 13139, ת"א עבור "מוסף 271".

לחברת „שריג'בי" אלקטרוניקה בע"מ
ירושלים
יבואני ג'דמי – איטליה
מורפי-ריצ'רד אנגליה
וסוזן, מוצרי חשמל ביתיים
דרושים

סוכנים

בעלי ניסיון בשיווק מוצרי חשמל לעוד עובדים וחנויות חשמל ברחבי הארץ.
לטלפן – 02-226326 למיכאל שריג.

לכפר הנוער הדתי גבעת וושינגטון
דרושות
★ ערים – ל-½ משרה
★ מזכירת ב"ס – עם נסיון בעבודה
בפרטים נא לפנות לטלפון: 08-525381, 08-522457

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת.ד. 92 ירושלים 91920
משרה מספר ח/201/88
בכפר הנוער "כנות" הדסה נעורים
דרוש/ה
מדריך/ה חינוכי/ת
שכר לפי דירוג עובדי הוראה
נא לפנות טלפונית ל-04-834343 או בכתב לכתובת הדסה נעורים.

יעל תכנה ומערכות
בית התוכנה העצמאי הגדול בישראל

דרושים/ות
ראש צוות SYSTEM
★ שולט במערכות הפעלה VMS, RSX
★ נסיון בניהול צוות
★ 5-7 שנות נסיון במקצוע
מנהלי פרוייקטים בכירים
★ נסיון ב-VAX
★ נסיון בניהול
★ כ-5 שנות נסיון במקצוע
לפנות בכתב ל"יעל" מח' "משאבי אנוש"
רח' בן גוריון 22, גבעת שמואל 51905

רשות שמורות הטבע

לרשות שמורות הטבע דרוש:
פקח אזורי — כרמל
הדרישות: רקע בטבע וידיעת הארץ, רצוי תואר ראשון בביולוגיה או גיאוגרפיה. התנאים: 1. בשטח (קריאת מפות) רקע בהדרכה, בריאות תקינה, רשיון נהיגה.
העבודה בשעות לא מקובלות.
מגורים – באזור הפיקוח.
המעוניינים יפנו למשרדי רשות שמורות הטבע למלוי שאלונים עד לתאריך 5.2.88
★ ירושלים – רח' ירמיהו 78.
★ חיפה – אוניברסיטה, בנין המדרגה חדר 457 יום ג' 19.00–20.00. יום ד' – 19.00–20.00.

רשות הנמלים
המשרד הראשי – תל-אביב
אגף קרנות מוסמכי

דרושה מזכירה

דרישות התפקיד:
1. השכלה תיכונית מלאה או השכלה מקצועית מקבילה.
2. נסיון של 5 שנים לפחות במילוי תפקידי מזכירה או פקידה/כתבנית.
3. ידע מלא בהדפסה מושלמת במעבד תמלילים בשפה העברית ודרישות תיתנן לידע בהדפסה באנגלית.
4. כושר אירגון תיאום.
5. כושר ניסוח בכתב.
6. נכונות ויכולת לעבוד במידת הצורך, בשעות נוספות מעבר לשעות העבודה הרגילות.
בדבר פרטים נא לפנות לחטיבת הדרוש ברשות הנמלים, דרך פתח-תקוה 74, תל-אביב טל. 03-5121821.
פניות בכתב יש לשגר לת.ד. 20121 ת"א 61201 בצירוף קורות חיים המשך, לא יאוחר מיום 15.2.88.

לרשת חנויות
אקדמון
דרוש
מנהל שווק
מועמדים בעלי השכלה אקדמית
ונסיון שיווקי קודם
ייפנו לטלפונים:
02-584288
02-584294

U-MAN®

עבור אחת מלקוחותיו, חברה מצליחה בעלת מוניטין רב לשיווק בענף האופנה, דרוש
איש מכירות מעולה
(למגזר תנועות ההתישבות)
בעל מרץ ויוזמה לתפקיד עצמאי ומעניין, הכולל נהול מו"מ עם נציגי מוסדות, קיבוצים ועודי-עובדים. הוא מסחרי מפותח ומוכר אנשי מעולים – הכרחיים. נסיון במכירות ו/או רקע קיבוצי או התישבותי – יתרון.
אתגר רב בהשבצת מוניטין החברה, אפשרות קידום ותנאים טובים למתאים.
לפנות לאורי – טל. 03-299649. מישרה 933.
- סודיות תשמר בקפידה.

למשרד מכירות בתל-אביב
פקידה
דרושה
★ שליטה בשפה עברית אנגלית כולל הדפסה.
★ 6 ימי עבודה בשבוע.
★ לאחר שרות צבאי.
★ יתרון לשולטות בשפה הצרפתית.
מועמדות העונות על הכישורים הנדרשים יפנו בכתב יד לת.ד. 94 אשדוד או טלפונית: 03-233555 החל מיום שני בלבד.

דרוש:
נגר רהיטים
מעולה
בעל נסיון רב, לעבודה קבועה, בתנאים טובים.
טלפון: 03-230181.

לחברת הפצה למוצרי צריכה
דרוש
סוכן + נסיון
רכב הכרחי
נא לפנות עם המלצות
לת.ד. 314 בת-ים

למתפרה ברמת גן
תופרות מעולות
לאוברלוק ולמכונות.
תנאים מצויינים
03-659672

לכפר הנוער בן שמן
דרושים

א. לעבודה מיידית:
1. **טבח** – נסיון בעבודה במטבח ציבורי, מגורים במקום חובה.
2. **מורה לספרות ולשון** לכיתות ט'-יב' עם אפשרות להמשך עבודה בתשמ"ט.
3. **מורה למחשבים** – לחטיבת הביניים העל.
4. **מדריך חברתי** – נסיון בהדרכת בני נוער, השכלה על תיכונית, מגורים במקום חובה.
5. **אם בית** – נסיון בטיפול בבני נוער, השכלה תיכונית, מגורים במקום חובה.

ב. מורים לקראת שנת הלימודים תשמ"ט:
1. **למתמטיקה** – לחטיבת ביניים וחטיבה העל.
2. **לתנ"ך** – לחטיבה על.
3. **ללשון** – לחטיבה על.
4. **לביולוגיה** – לחטיבה על.
5. **לאנגלית** – לחטיבת ביניים וחטיבה על.
6. **למחשבים** – לחטיבת ביניים וחטיבה על.
מעוניינים יפנו אל כפר הנוער בן שמן מיקוד: 71904
טלפון 08-229111 בין השעות 8.00–13.00

קופת חולים מכבי

דרושים
למעבדה המרכזית ברמת-השרון
עובד/ת מעבדה
בעל/ת ניסיון בבדיקות המטולוגיות ולקיחת דמים או ניסיון בבקטריולוגיה ופרזיטולוגיה למשרה מלאה.
נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, לגב' לילי גרבסקייר – מנהלת מעבדת מכבי השרון סניף קופת חולים מכבי, רחוב אוסישקין 5 רמת-השרון. או בטלפון: 402474
למעבדה ברמת-גן
עובד/ת ללקיחות דמים
אח/ות או עובד/ת מעבדה במשרה חלקית בשעות לפני הצהריים
נא לפנות אל גב' ליק, טל: 7531455, 03-7524142

לחברה ארצית מובילה בתחום מוצרי הצריכה
דרוש
איש מכירות
למכירת מוצרי החברה לבתי-מלון ומוסדות. לחברה מיגוון עצום של מוצרים לשוק המוסדי והמועמד יעסוק במכירה שוטפת ללקוחות קיימים ובאיתור לקוחות חדשים.
על המועמד להיות נמרץ, דינמי ועצמאי ובעל נסיון מוכח במכירה לבתי-מלון ולמוסדות הארחה.
נסיון במכירה למוסדות ציבור – יתרון.
למועמד המתאים תנאים מצוינים.
המועמדים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 33263 ת"א.
נא לציין על גבי המעטפה „איש מכירות"

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה דינמית
דרוש
רואה חשבון
לעבודה מעניינת במטה חברה
בתחומי:
בקרה פנימית, הכנת דוחות לחו"ל, הנהלה ואחריות מקצועית להנהלת חשבונות במטה
הכישורים:
בעל נסיון בעבודת ביקורת של 2-3 שנים,
מוצא אנגלו-סכסי או בעל שליטה באנגלית ברמה של שפת אם.
מיועד לגברים ונשים.
המועמדים המתאימים יפנו קורות חיים מודפסים לת.ד. 189 רמת גן, 52101.
- סודיות מובטחת -

בית ירח
בית ספר תיכון מקיף
עמק הירדן טלפון 06-750803
דרוש
מורה למתמטיקה
למשרה מלאה
מילוי מקום החל מאפריל 1988,
עם אופציה לשנת הלימודים הבאה.
תיבדק אפשרות למגורים באחד מקיבוצי הסביבה.

פולגת
למחלקת גזברות בתל-אביב
דרוש/ה
מתכנת/ת
על F/38 I.B.M.
בדרש נסיון של 3 שנים ב-R.P.G.3
ונסיון במערכות פיננסיות.
משרה מלאה, 5 ימי עבודה
תנאים הולמים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים
ת.ד. 50360 ת"א 61500

לאגף בתי אבות
דרושים
אחות
בבית אבות רמת אביב נא לפנות:
בטלפון 03-413211
● כוחות עזר
בבית אבות בחולון
נא לפנות לטלפונים: 03-886373, 03-5059895

בית הוצאה כתר ירושלים
דרושים

1. עוזר למנהל השיווק
★ בוגר כלכלה ו/או מנהל עסקים ברמת ציונים גבוהה.
★ שליטה מלאה בשפה האנגלית.
★ יזם דינמי, אוהב שיווק.
★ התפקיד כרוך בניידות גבוהה – (נסיעות בחו"ל הארץ).

2. מנהל מכירות
★ אחראי על מערכת המכירות, החנויות, התקשורות הגבוה, וביצוע מכירות גדולות.
★ בעל נסיון במכירות בישראל. עדיפות למפיץ בשוק הוצאות, פרסום ומוצרי פר.
★ בעל רכב.
★ מקום העבודה-חברת בת של „כתר" בירושלים.
להגשת מועמדות יש לפנות בכתב יד תוך פירוט קורות חיים לת.ד. 7145 ירושלים. מיקוד 91071.

לחברת שיווק מזון בדרום ת"א
(בית מרכזים – יפו)
נהג
לחלוקת סחורה
★ עם רשיון ג'.
★ רצוי ניסיון בחלוקת מזון.
★ יכולת לעבוד שעות נוספות בעת הצורך.
הערה: החברה אינה מעמידה את הרכב לרשות העובד לאחר שעות העבודה.
לקביעת ראיון נא להתקשר
03-321181 בין 8.00–13.00

לחברת מזון בת"א דרוש
מנהל אחזקה
הכישורים הנדרשים:
★ מהנדס מכונות
★ נסיון מוכח בתעשייה בתחום אחזקת מכונות
★ כושר ניהול צוות מקצועי
★ בעל יכולת ארגונית
★ ידע והבנה טכנית
★ יכולת להתגבר על תקלות טכניות
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 147 ת"א ולציין עבור „מנהל אחזקה"

לחברה סיטונאית לתיירות
דרושה
פקידת מכירות
לתיירות פנים
הכישורים הדרושים:
★ נסיון של שנה לפחות בתיירות פנים.
★ ידיעת אנגלית.
★ ידע המחשב (פוקס) – יתרון.
נא לפנות טלפונית: 03-5449547 עד 16.00

למוסד ציבורי גדול במרכז הארץ
דרוש
רופא
דרישות התפקיד:
נסיון של 3 שנים לפחות לאחר שירות צבאי.
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 7093 מס' 556, הקריה ת"א
פנים מתאימים ייענו.

לחברת תקשורת גדולה בתל-אביב
דרוש
מהנדס תקשורת ומחשבים
נסיון במערכות תקשורת, תוכנה, מיני מחשבים וניהול צוות עובדים.
טלפון 03-251161 ת.ד. 33249 ת"א 61332

המחלקה המשרדית
חבר
לסניפנו בתל-אביב
■ כתבניות למעבדי תמלילים
עברית/אנגלית בתוכנה: WORDMILL, אינשטיין, WORDSTAR.
■ כתבניות "לניר" מנוסות - מיידית.
אפשרות לשעות גמישות.
■ ברמת החייל והאזור מנהל/ת
חשבונות סוג 2-3 מיידית - נסיון קודם של 3 שנים.
■ מזכירות מנוסות דו-לשוניות
לעבודות זמניות או קבועות - מיידית -
אפשרות לשעות גמישות.
לעבוד בחבר להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בניין מגדלור, בן יהודה 1 טל: 03-5101420
ירושלים: טל: 02-234265
חיפה טל: 04-663966
• הצטיידו בתעודת זהות והמלצות
• שעות הקבלה 08.00-18.30

החברה גדולה לעמילות מכס
בתל-אביב דרוש
פקיד יבוא בכיר
עם נסיון מוכח בסיווג
טלפון: 03-336033

לקבוצת
השמירה
חטיבת האלקטרוניקה
דרושים
לסניפי תל-אביב וירושלים
★ טכנאים
לשרות והתקנה למערכות הזעקה ומערכות גילוי וכיבוי אש
הכישורים הדרושים: ★ טכנאי אלקטרוניקה (יועדפו טכנאים בעלי נסיון) ★ בעלי רשיון נהיגה. תנאים מצוינים למתאימים.
★ מקדמי מכירות
לאזורים תל-אביב, הרצליה, רמת-השרון וכפר-סבא
★ בעלי הופעה נאה ★ כושר שכנוע.
תנאים מצוינים למתאימים.
מועמדים מתאימים יפנו:
עבור סניף תל-אביב ואזור השרון -
טל. 03-707131/2 - לרדיסל
עבור סניף ירושלים - טל. 02-240449 - ליהודית.

האוניברסיטה הפתוחה
דרוש/ה
סטטיסטיקאי / ת
המשרה כוללת ייעוץ למחקרים בתחום פסיכולוגיה וחינוך, עיבוד וניתוח נתונים סטטיסטיים והרצת תוכניות במחשב
הכישורים הדרושים:
תואר שני לפחות (או לקראת סיום) בסטטיסטיקה.
ידע מרחב בסטטיסטיקה ובשיטות מחקר.
נסיון מעשי בעבודות סטטיסטיות ובהרצות במחשב.
נא לפנות לצוות הערכה באוניברסיטה הפתוחה רח' קלאוזנר 16, רמת אביב, ת.ד. 61392 טל: 03-422663 בציון קורות חיים מפורטים, נסיון קודם בעבודה ובמספר טלפון להתקשרות. סודיות מובטחת.

למפעל תעשייתי בענף הרכב
דרוש
מנהל מחסן
כישורים נדרשים:
* 5 שנות נסיון במפעל תעשייתי
* נסיון בניהול מחסן ממוחשב וצוות עובדים
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 2052 אזור תעשיה הרצליה ב' 46120
– סודיות מובטחת –

לחברה הוותיקה בישראל
דרושים **נציגי מכירות**
רכב כלשהו – חובה!
קורות חיים בכתב יד
לת.ד. 2121 ת"א 61091. טלפון: 03-724936

קיבוץ קטורה
בערבה
מחפש אחות מוסמכת עם נסיון
התחלת העבודה יוני 1988
לפנות לברברה פינסקר
או לאורי 059-73167

למשרד דוד מיתן אדריכל
דרושים
1. אדריכל
בכיר לנהול האגף הטכני
2. אדריכלים –
3 שנות נסיון
לפנות לחנה או שרה טל: 03-236055, 242654

מזכירה למשרה חלקית (ש"ע 2-9)
– ידע במעבד תמלילים WH
(הדפסה עברית + אנגלית)
– ידיעה מושלמת באנגלית הכרחי
מיידי
נא לפנות בכתב יד ל: בית אליעל, רח' בן יהודה 32, חדר 1211

דרוש
איש מכירות
למערכות ממוחשבות
עם נסיון מוכח
כישורים נדרשים:
* מהנדס/הנדסאי מכונות
* ידע במחשבי תיבים – יתרון
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 22650 ת"א מיקוד 61226

דרושים
אינסטלטורים מקצועיים
(שכירים) לפנות לשמוליק
טלפון: 03-9614514 לא בשבת

בית הספר לטכנולוגיה
של האוניברסיטה הפתוחה
לצוות הפיתוח של מערכת הלימודים
דרושים
בעלי מקצוע באלקטרוניקה ומדעי המחשב
* לתפקידי פיתוח מרכזיים
בעלי תואר שני או שלישי
* אסיסטנטים/יות (בעלי נסיון בהוראה)
מהנדסי אלקטרוניקה (רצוי תואר שני)
לקורסים אלקטרוניקה סיפרתית
מיקרופרוססורים
מערכות תקשורת
לפנות בכתב אל מנהל הפיתוח ביה"ס לטכנולוגיה של האוניברסיטה הפתוחה
ת.ד. 39328 תל-אביב 61392

דרוש **כלכלן**
בעל רקע בהשבונאות או רו"ח מתחיל
לתפקיד מנון בתחום השקעות והתשבונאות
לפנות לת.ד. 3187 ר"ג 52130
עבור "השבונות"

בתפרה מוסמך במינהל עסקים (בוגר כלכלה)
מעוניין בתפקיד הכרוך באחריות על נושאי מנהלה וכספים, רצוי בעסק קטן בתפתחות.
בהצעות נא לפנות לטלפון
03-842702

إصكان من الوجل

אלבני – חסיד אומות עולם

(נתן רועי).– רפיק וסלי הוא האלבני הראשון שזכה בתואר חסיד אומות עולם מ„יד ושם". מיד לאחר שהחליטה הוועדה במוסד, לפני כשבועיים, על הענקת התואר לו ולהוריו (שמתו בינתיים) הוחל בבירור האפשרויות להעביר לו העיטור (מדליה ותעודה). הוא מתגורר בטיראנה בירת אלבניה. וסלי נודע בארצו כצלם מלחמה מעולה שפעל עם הפרטיזנים האלבניים במלחמת העולם השניה. הוא ובני משפחתו הצילו אז משפחות יהודיות מיוגוסלאוויה שנמלטו לאלבניה. אחד הניצולים, צלם הפרסום גברא מנדיל, העביר לוועדה את הבקשה להעניק לו תואר חסיד אומות עולם שאכן הוענק לו (ולמשפחתו). בין וסלי למנדיל יש קשר מכתבים שנים רבות ומכתביו של הראשון מגיעים, למרבה הפלא, מאלבניה המבודדת. לכבוד העניק וסלי שם עברי – רון, כשם נכדו של האיש שלימד אותו לצלם – אביו של מנדיל שהלך זה מכבר לעולמו. בתמונה: וסלי (שני משמאל) עם משפחתו בטיראנה ב־1987.

אכלו, שתו ופצחו...כספת

מאת נתן רועי
סופר „דבר"
לענייני משטרה

כספת ובה מיליון שקל בשיקים ו־7000 במזומן נשדדה אתמול לפנות בוקר מהסניף המרכזי של חברת פיאט ברחוב יצחק שדה 30 בתל־אביב. הכספת נמצאה בשעות הצהרים בצד הדרך המובילה לאזור, ליד חולון, ובה חלק גדול מהשיקים.

שלמה עוז, מנהל, הסניף סיפר אתמול כי השודדים חדרו לחדר הכספות לאחר שניתקו את מערכת האזעקה. לאחר מכן התיישבו במקום, אכלו סנדוויצ'ים, שתו תה, פיצחו את הכספת והוציאוה באין מפריע מתוך הבניין המוקף בגדר ברזל.

דיניץ השיג דחייה בביטול ההקצבות לחינוך הגבוה

מאת יקיר צור
סופר „דבר"

חבר הנאמנים של המגבית נענה לבקשתו של יו"ר ההנהלה הציונית שמחה דיניץ והסכים לדחות בשלב זה את החלטתו לבטל את ההקצבות לחינוך הגבוה בישראל. בכך הוסר האיום של קיצוץ 50 אחוז מתקציב ההסתדרות הציונית העולמית.

ראשי חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית יגיעו לארץ בסוף השבוע הבא. בישיבת החבר תועלה שאלת איחוד תיקי הסוכנות היהודית וכן יידון יישום המלצות דו"ח כץ להעברת מערכת הקליטה מהסוכנות למשרד הקליטה.

על פי בקשת ראשי המגבית תידחה בחירת מועמדה של מפלגת העבודה לתיק העליה מ־7 בפברואר ל־11 בו. הם ביקשו לראיין את שני המועמדים, אורי גורדון ועוזי נרקיס, לפני שיקבעו סופית את עמדתם.

תיק יו"ר עובדי עת"א – יטופל

מאת נתן רועי
סופר „דבר" בתל־אביב

שר המשפטים אברהם שריר הודיע כי הפרקליטות תסיים בקרוב טיפולה בתיק הפלילי נגד יו"ר ארגון עובדי עיריית תל־אביב אריה ניצן שנחשד בפלילים ומשמש עדיין בתפקידו.

הוא חשוד במעשים מגונים בעובדות העירייה ושוחרר בערבות בבית המשפט בתל־אביב ביולי 1987 על ידי השופט יצחק בארא"ה. לפני שבועות אחדים הוחזר תיקו למשטרה להשלמה והתבררו פרטים חדשים.

בתשובה על שאילתה שהעלה ח"כ רן כהן (ר"צ) כתב השר שריר: „התיק בעניינו של אריה ניצן הגיע אל פרקליטות המחוז ביום ה־2 בספטמבר 1987, הנמסר לפרקליטה אשר הבטיחה לטפל בו בזמן הקרוב".

מזכירי מועצות פועלים „מתקשים לגמור החודש"

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

12 מזכירי מועצות פועלים דורשים ממזכ"ל ההסתדרות שיתערב למען העלאת שכרם מאחר שהם „מתקשים לגמור את החודש", כדבריהם.

בכינוס מזכירים שנערך השבוע בפקיעין, יזם מזכיר מועצת פועלי קריית מלאכי, שלמה סופר, עצומה ליו"ר האגף לארגון ומועצות הפועלים בהסתדרות, גדעון בן ישראל, ובה דרישה לשיפור שכרם. על העצומה חתמו זכי ביטון, מזכיר מועצת פועלי ראשון לציון, העומד בראש חבר מזכירי מועצות הפועלים וכן מזכירים של מועצות פועלים בעכו, כרמיאל, חדרה, קריית אונו, חצור הגלילית, בית שאן, קרימה, מעלות, נצרת ועוד.

סופר מסר ל„דבר" כי שכרו מגיע ל־1,200 שקל נטו ואילו מזכירי מועצות פועלים בישובים קטנים משתכרים רק 1,000. לדבריו, הוא מטפל לעתים קרובות בקבוצות עובדים המשתכרים יותר ממנו.

מהאגף לארגון נמסר בתגובה כי שכרם של מזכירי מועצות הפועלים בשלוש הערים הגדולות מגיע ל־1,600 שקל (נטו); בערים בינוניות 1,400 וביישובים קטנים 1,100 שקל. „זו הכנסה בהחלט נמוכה", הודו גורמים אלה. הם הוסיפו כי בקרוב תוסדר פגישה בין המזכירים למזכ"ל קיסר בניסיון לפתור את הבעיה ולשכך את התמרמרות במועצות הפועלים.

משרד התחבורה פתח במסע השמצה נגד אגד בהקשר לאוטובוסי־השבת בבירה

מאת אריה אורד
סופר „דבר"

משרד התחבורה פתח אמש במסע השמצה נגד אגד על רקע פעילותה של תנועת המרכז בהפעלת קו נסיעות בין בתי־החולים בירושלים בשבתות, אף על פי שאגד אינו קשור כלל לפעילות זו. גורמים הקרובים לנושא סבורים כי מסע ההשמצה נועד לשרת צרכים פוליטיים של אישים המעוניינים לשאת חן בעיני המפלגות הדתיות.

לשכת דובר משרד התחבורה פרסמה אמש הודעה שבה נאמר כי המפקח על התעבורה פנחס בן־שאול פתח בחקירה נגד אגד כדי להעמידו למשפט על הפעלת הקו בין בתי־החולים בעין־כרם והר־הצופים בשבת האחרונה ללא רשיון. אולם בבדיקת סופר „דבר" הובהר ששום אוטובוס של אגד לא היה מעורב בהפעלת הקו בשתי השבתות האחרונות. למרות זאת נמסר מלשכת הדובר, בתשובה על שאלת סופר „דבר", כי המפקח עומד על גרסתו בדבר פתיחת חקירה נגד הקואופרטיב.

שניים מהאוטובוסים, שהופעלו בשבתות האחרונות, שייכים לחברות מזרח־ירושלמיות ואילו מיניבוס מן הסוג שאיננו כלל בבעלות אגד, שייך לחברת „גת". זו חברה נפרדת לחלוטין מאגד, השייכת אומנם לחברי הקואופרטיב, אך אינה קשורה בו בשום דרך. היא מבצעת נסיעות מיוחדות בלבד. כלי־הרכב שלה צבועים בצבעי החברה ועליהם סמליה. אין כל אפשרות לטעות ביניהם ובין אוטובוסים של אגד.

עוד הובהר כי הנהלת אגד הורתה לסניף שלה בירושלים עוד לפני כמה שבועות שלא להחכיר אוטובוס לתנועת המרכז לצורך הפעלת הקו שלה כדי שהקואופרטיב לא ייקלע למחלוקת פוליטית. גורמים באגד רואים בפרשה ניסיון נוסף להכפיש את שמו של הקואופרטיב על־ידי משרד התחבורה ולהבאיש את ריחו בעיני חוגים דתיים. אולם גורמים פרלמנטריים סבורים כי הכוונה היא לזהות בעקיפין את מפלגת העבודה עם הפרת הסטטוס קוו בענייני דת בירושלים.

חוגים משפטיים לא־ממשלתיים מדגישים כי אין עבירה בהפעלת נסיעות מיוחדות – בשבתות או בכל יום אחר – בין בתי־החולים של הדסה בעין־כרם ובהר־הצופים, בתנאי שהנהג לא גבה תשלום מהנוסעים. ביצוען של נסיעות כאלה אינו טעון כלל רשיון. נושא זה עומד עתה להכרעה משפטית על־פי כתב־אישום שהוגש נגד חברת אוטובוסים מזרח־ירושלמית בשבוע שעבר. המשפט עומד להיפתח ביום ה'.

צווי פינוי לבתים מסוכנים בירושלים

מאת יורם לוי
סופר „דבר" בירושלים

עיריית ירושלים הוציאה אתמול צווי פינוי לשני בנייני מגורים בשכונת הר נוף הנמצאים בסכנת התמוטטות. כן הוציאה צווים המורים לדיירים לחזק אותם.

לפני כמה שבועות התמוטט בית בשלבי בנייה ברחוב הקבלן בשכונה. נבדקו הסיבות ולאחר שהתברר כי היו חריגות מהותיות מתקני הבנייה הוחלט לבדוק שני בניינים נוספים ברחוב הקבלן 12 וברחוב קצנלבוגן 58 שנבנו על ידי אותו הקבלן המאוכלסים בכ־40 משפחות. המומחים מצאו כי גם שני הבניינים נבנו בחוזק לא מתאים, הבטון היה לקוי ולא הוכנסו כמויות ברזל כנדרש.

אתמול נענה מנהל מחוז ירושלים במשרד הפנים לבקשת מהנדס מבנים מסוכנים בעירייה וחתם על צווי הפינוי. חלק מהדיירים כבר פינו.

★ מאז תחילת העונה עלה מיפלס הכינרת ב־80 ס"מ, שהם 136 מיליון מ"ק. המיפלס עולה בקצב של שני ס"מ ביממה. מומחי „מקורות" מעריכים כי בקצב זה תתמלא הכינרת ותעלה על גדותיה בסוף מארס.

★ יעקב חפץ מנכ"ל „דלק" נתמנה ליו"ר התחרות „צה"ל בישראל יפה" לשנת 1988 מטעם המועצה לישראל יפה. התחרות מתקיימת זו השנה החמישית ותקיף את כל מחנות צה"ל הגייסות.

מהיום מחליף מחשב את טופס 17 בבתי החולים של קופת חולים הכללית. הייעול והפישוט התהליכים הושג בעבודה משותפת של קופת חולים ולשכת המס – כך צוין בטקס חנוכת השיטה שנערך אתמול בבית החולים בילינסון בהשתתפות מזכ"ל ההסתדרות ח"כ ישראל קיסר, הגזבר ארטור ישראלוביץ ויו"ר ההנהלה המרכזית של קופת חולים פרופ' חיים דורון. קיסר בירך על החידוש והשינוי שבהפעלה המשולבת של המחשב המרכזי בקופת חולים עם מחשב לשכת המס, דבר המאפשר למשרדי הקבלה בבתי החולים לוודא את מצב זכויות החולה והתשלום המיסים בהקשת מספר תעודת הזהות בלבד. קיסר הוסיף כי בימים הקרובים תונפק תעודת חבר הסתדרות חדשה מלווה בכרטיס מגנטי וציין כי ההסתדרות נעשה ככל יכולתה לשפר את שירותי הבריאות לחבר במקביל למאבקה על הגדלת תקציב הבריאות. דובר קופת חולים דוד תגר מסר כי הכנסת המחשב משחררת כיום את כל חברי קופת החולים מהצורך לקבל במרפאות טופס 17. (כתבה דנקה הרניש, צילם מ. דיקל)

המושבים חוששים ממתקפת נושים אחרי חתימת ההסדר

מאת דויד מרשיב
סופר „דבר"
לענייני חקלאות

תנועת המושבים צופה „מתקפת" נושים בעקבות החתימה על הסדר המושבים, אשר תביא בעקבותיה תגובה קשה מצדם ולהתערבות גורמים פוליטיים במשבר – אמר אתמול מזכיר תנועת המושבים גדליה גל בדיון במזכירות התנועה לאחר חתימת ההסכם. לדבריו עדיין מוקדם לשפוט אם ההסדר הוא הישג או מכשלה.

בהמשך הדיון נתקבלה החלטה האומרת כי תנועת המושבים אינה שותפה לשמחת החתימה על הסכם ההסדר וזאת בשל הסחבת בת השנה בחתימתו. עם זאת היא סבורה כי הוא הפתרון הטוב ביותר, בכפוף לכך שהמושבים בהסדר לא יידרשו על ידי הבנקים לשלם בעתיד סכומים נוספים בגלל גרעונות מפעלים אזוריים או ערבויות הדדיות בין מושבים. כן מבקשים המושבים העמדת אשראי הולם ופריסת חובותיהם באורח סביר שיאפשר להם לעמוד בתשלומים.

ראש מינהלת ההסדר אברהם סנפירי אמר כי המינהלה כבר מנהלת מו"מ עם 50 מושבים בקשר להסדר. הוא הודה כי חלק מהמושבים „עדיין יושב על הגדר", אולם לדעתו במצב הקיים ההסדר הוא האלטרנטיבה הטובה ביותר. הוא הזהיר כי המינהלה תפסיק להיות כלם בפני הגורמים המבקשים לגבות את המגיע להם מהמושבים וכי על המושבים להבין שעליהם לשלם את חובותיהם. לדעתו קל יהיה לחבר מושב להצטרף להסדר כחבר באגודה שיתופית מאשר כמושבניק בודד. המינהלה, הוסיף, מחייבת המשך הפעילות של המושב באגודה.

סנפירי הטעים כי ארגוני הקניות יעסקו בעתיד רק בנושאי תשומות חקלאיות; מפעלים אזוריים לא כלכליים ייסגרו או יימכרו. חברי מושבים, אשר אינם מסוגלים להמשיך ולהתפקד כחקלאים, יצטרכו למצוא תעסוקות אלטרנטיביות.

דו"ח: מים גרועים בת"א

מאת נתן רועי
סופר „דבר" בתל־אביב

מבקר עיריית תל־אביב שמואל רוביצ'ק מתריע בדו"ח השנתי שלו על איכות המים הירודה בעיר.

בדו"ח שהוגש להם הופץ אתמול באורח רשמי נאמר כי „על הנהלת העירייה לפעול באופן נמרץ לקדם את הטיפול בשיפור איכות המים. קיים חשש שעם הזמן טיב המים ילך ויתדרדר".

★ 30 רופאים, העובדים בשירותי הבריאות של המינהל האזרחי ברצועה ישתלמו בנושאי מדע, בקורס שנפתח אתמול באוניברסיטת בן גוריון בבאר שבע וימשך שנה.

עכשיו במחיר מיוחד

חתום על דבר לשנת 1988

ותהנה מטובי הכותבים
דבר
דבר השבוע
דבר אחי

שם דבר בעתונות

„דבר" אגף השיווק, טל. 03־286141

צאו משיגרת החיים והרשמו

סמינרים לימודיים בתנאי נופש

3־4 סופי שבוע בבתי ספר שדה עם ארוחה מלא

לחובבי בוטניקה
„בעקבות הפריחה"
לימוד והכרת תופעות הפריחה של צמחים, עצים ופרחים באזורי הארץ השונים
פגישת פתיחה 8.2.88 בשעה 19.00
בית ציוני אמריקה ת"א, המרצה פרופ' יעקב גליל.

למתעניינים בפרהיסטוריה
„בעקבות ציידים קדומים"
מסע מרתק לעבר הפרהיסטורי של הארץ: תרבות האדם הקדמון, התנאים האקלימיים הצמחיה ובעלי החיים.
פגישת פתיחה 15.2.88 בשעה 19.00
בית ציוני אמריקה ת"א, המרצה פרופ' עופר בר־יוסף.

פרטים והרשמה: גם באמצעות כרטיסי אשראי
מח' טיולים רח' השפלה 3, ת"א טל' 382501
ובסניפי החברה: ירושלים 02־222357, חיפה 04־664135,
כרמיאל 04־981010, באר־שבע 057־32156

החברה להגנת הטבע

לאבא אליעזר אבינועם

משפחתנו התברכה
באבא ובסבא נפלא

אשר הגיע לגבורות – 80 שנה
עד 120

מאחלים:
פסיה אבינועם
נעמה ואריה דינור ובני ביתם
עמית ויפה אבינועם ובני ביתם
אסתר ושמואל בורשטיין ובני ביתם

מפעלי תרבות וחינוך בע"מ
המחלקה לנופש עיון וטיול
ממשיכים בהרשמה

לנופש פורים בים־המלח
במלון „עין בוקק" בתאריכים 28.2.88–6.3.88

לנופש פסח בטבריה
במלון „עדן" בתאריכים 1.4.88–10.4.88

כולל: כלכלה מלאה, הסעות מתל־אביב למלון וחזרה, רחצה במרחצאות, טיולים, הרצאות, פעילות תרבותית וחברתית ועוד.

לפרטים מלאים והרשמה נא לפנות למשרדנו ברחוב וייצמן 32 תל־אביב (בנין בית ליסין) או בטלפון 03־257813 .218452

ההסתדרות הכללית
המרכז לתרבות ולחינוך
המח' להשכלת מבוגרים

הסוכנות היהודית
לארץ ישראל

האוניברסיטה
הפתוחה

כנס ארצי של תלמידי „כלנית"

יתקיים ביום א' 31 בינואר 1988 בבית הועד הפועל של ההסתדרות, רח' ארלוזורוב מס' 93 תל־אביב (אולם הישיבות קומה 7)

דברי ברכה: ח"כ ישראל קיסר – מזכ"ל ההסתדרות
פרופ' נחמיה לבציון – נשיא האוניברסיטה הפתוחה
פיני שומר – סגן יו"ר המרכז לתרבות ולחינוך
ששון סימן טוב – מנהל המחלקה להשכלה ולחינוך

מעוניינים לקנות
מיכלי חלב
בקירור ישיר
מ־8000 ליטר עד 10,000 ליטר
לטלפן 03־5516393 לרפי

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של יקירתנו

עדינה דקל

הלוויה תצא היום, יום שישי י' שבט תשמ"ח 29.1.88 בשעה 11.00 לפני הצהרים מבית הלוויות העירוני רח' דפנה 5 תל־אביב לבית העלמין בקרית שאול.

יושבים שבעה בבית המנוחה רח' ארלוזורוב 53, תל־אביב
אוטובוס ייצא בשעה 10.30 לפני הצהרים מבית המנוחה.

אבלים:
בנה וכלתה: יוחנן (יוניק) ואריזה דקל
נכדיה: עדי ודן
אחיותיה וכל בני המשפחה

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ

משתתפים בצער המשפחה
על מות

ישעיהו אברך ז"ל

ההנהלה והעובדים

במלאת שלושים לפטירתו של חברנו

יוסי שחורי ז"ל

נעלה לקברו

ביום שני י"ג בשבט 1.2.88 ובשעה 15.30 בשעה 16.00 נתייחד עם זכרו במועדון לחבר.

בית הנוטרים

במלאת שלושים לפטירתה של יקירתנו
ובמלאת שנתיים לפטירתו של יקירנו

רחל וישראל (משה) (פרידמן) גורודצקי ז"ל

נעלה לקברם לאזכרה וגילוי מצבה ביום א', י"ב בשבט תשמ"ח 31.1.1988 בבית העלמין בשכון ותיקים, נתניה.
רח' השבעה 4, נתניה, טל' 053־23822.

המשפחה

סוד הקיום היהודי / יזהר סמילנסקי

הוויכוח היום אינו על השטחים, אף־על־פי שהוא על השטחים; ולא על הבטחון, אף־על־פי שהוא על הבטחון; ולא על השלום, אף־על־פי שהוא על השלום.
על מה הוויכוח?

הוויכוח הנוקב היום הוא על היהודי. אם יש דברים בעולם שליהודי אסור לעשות. אם יש דברים שכולם בעולם עושים והיהודי לא יעשה. דברים שכולם יכולים לעשות וגם עושים בלי הגבלה, וכל מיני איסורים שאחרים יכולים לדרוס ולא דורסים – והיהודי לא. מפני שהוא יהודי.

מפני שהיות היהודי יהודי, אינו מלה ריקה. יש עליו הגבלות ויש איסורים. ויש דברים שמבדילים בינו ובין השאר, לאו־דווקא דברים שעושים הבאה או עושים קל, או נוח, או פשוט – אלא ממש להיפך: שעושים קשה יותר, ומגבילים את הנוחות ומפחיתים את הקלות ומסבכים את הפשוט.

כגון, כל מה שנוגע למיעוט נרדף. כגון, כל מה שנוגע לעוול ולצדק. כגון, כל מה שנוגע לשימוש הכוח ולכיבוש הכוח. כגון, כבשת הרש. כגון, הרצחת וגם ירשת. וכגון, צדק צדק תרדוף.

כי אם כל אלה הן רק תביעות מצחיקות, וליהודי הכל מותר כמו ללא־יהודי, ובלבד שיהיה מקיים את כוחו – נשמט אז מתחת רגלינו איזה אכפת גדול, יסודי, ראשוני, אכפת חסר הגדרה פשוטה, אבל אכפת שכמוהו כמו הקרקע: אם איננו – הכל נופל. אם איננו, אז להיות יהודי ולהיות לא־יהודי היינו הך. ולמה אז להיות דווקא יהודי.

ממש כמו הקרקע מתחת הרגליים.

להתקיים, להישרד, לא להישמד, כן, בוודאי, אין שאלה.

אבל במאבק על הקיום, גם במאבק על הקיום – יש דברים שליהודי אסור לעשות ושיהודי לא יכול לעשות. מעצם היותו יהודי. גם כשקשה.

כגון, לרשת מה שאינו שלו.

כגון, להתעלם מזעקת העשוקים.

כגון, לגרש את שכניו.

כגון, לדכא בזולת את מה שהוא שונא שידכאו בו.

או שאתה יהודי או שאתה כולם. ואם יהודי – אז יש דברים שאינך יכול לעשות. את מצוות הדת, למשל, אפשר לעשות או לא לעשות בכל מקום בעולם. אבל כאן, על האדמה הזאת, מבחן היהודי הוא במוסר ההתאפקות, בחובת ההתאפקות.

והתובה הזאת, היא כנראה סוד הקיום היהודי.

השטחים: מי מחזיק במי / חנה זמר

סיוט. הנערים הפלשתינאים האלה במחנות הפליטים המנסים להתנער מהשלטון שלנו ביידוי אבנים ובהפגנות, בהצתת צמיגים ובבקבוקי תבערה, במובן מסוים כבר הביסו אותנו. הם הצליחו לגרור אותנו לתגובת־יתר, כאילו מתוך אובדן עשתונות וערעור שיווי המשקל. מדיניות המכות מצטלמת יפה, אבל התמונה היא מכוערת.

יכול הקורא לשאול, כפי ששאל נשיא המדינה את הרב שיינלה: מה האלטרנטיבה? מה החלופה להרבצה, לשבירת העצמות, להטרדת זקנים בביתם, להפחדת נשים וילדים, למעצרים מינהליים, לגירוש, לכל הדברים הנתעבים שאנחנו ממהרים לגנותם כשהם מתרחשים בחצר אחרת? צריך להפנות את השאלה לתומכי הכיבוש שאפילו לא רואים בו כיבוש. אחרים אינם חייבים להציע חלופת פתרון למצב שלפי דרכם לא היה נוצר כלל. יש במדינה הזאת המון יהודים, אבסולוטית ויחסית, שאינם מאמינים בכיבוש: הנוחרים מן ההסתאבות שהוא מביא עמו; הרואים את הסכנה הדמוגראפית והחברתית המדינית שבסטאטוס־קוו. הם הציעו חלופה מזמן. תרופה למחלה, ולא רק לסימפטומים שלה.

מתר תהיה רגיעה, במקרה הטוב. אלא שהכל מודים כי המצב לא יחזור לקדמותו. צריך יהיה להחזיק היבה כוחות בשטחים, המשקע של "היד הקשה" יישאר, והשנאה תהיה עמוקה משהיתה. ומתרחבים הבוחרים שלנו שוב יצטרכו להרביץ חוק באלות מעצי בוק של ייצורם ההמוני שוקדים עתה, ולשבור עצמות אם יראו בכך צורך. ואנחנו נצפה שמה שיעשו זאת שם, ובבואם הביתה יהיו ילדים נחמדים וסולדים מאלימות. עיגול מרובע בלתי אפשרי.

ובאילו אין חוות זאת קשה דיה, מתלווה לה אצלי סיוט: אולי כל העימות המכוער הזה בין ערבים ליהודים איננו אלא בבחינת אימון, מעין חזרה כללית, על עימות בין יהודים ליהודים שאולי עוד מזומן לנו. זוהי סכנה שאינה חייבת להתממש. אך ככל שההסדר יתמהמה, כן תחריף הסכנה של מלחמת יהוד ביהוד.

הסברה. הציבור הישראלי, בלי הבדל מין והשקפת עולם, איננו אוהב את הדיווחים המפורסמים על הנעשה בשטחים. אנשים כאן מסרבים להבין כי מה שמראים להם כאן, למורת רוחם, הוא רק צל חיוור של מה שרואים על מרקע הטלוויזיה בארצות אחרות. מהומות מושכות עתונאים ואכן נחתו עלינו גדודים של כתבים ושדרי רדיו וצוותי טלוויזיה רבים מרחבי העולם. יש להם מה לדווח.

בשלב כלשהו הם מגיעים אל עמיתיהם הישראלים, שואלים שאלות, מבקשים השראה. באל־כורחך אתה מוצא את עצמך בעמדת מסביר. לא תגיד לו, חלילה, מה שאתה כותב, אתה תגיד לו מה שאתה רוצה שהוא יכתוב... עתונאי מנוסה שעשה כאן עבודת תחקיר טובה, הביע באוזני ספק, בלשון המעטה, בסיכויי ההסדר. נניח לערבים, אמר, עליהם אשאל אותם. האם את רואה רוב בישראל שמוכן לוותר אם לא על כל הגדה המערבית הרי על חלקים גדולים ממנה. איפה הרוב הזה?

הזכרתי לו את סיני, את העמדה הנחרצת של המערך להחזיק רצועה יבשתית מפיתחת רפיח עד שארם־א־שייך בכל הסדר, את עמדת הליכוד שהרחיקה לכת גם מכך, את טוב־שארם־בלי־שלום־משלום־בלי־שארם של דיין, ואת הקונסנזוס הלאומי המוחלט על המינימום הבטחוני הזה – ואיך הקונסנזוס התהפך בן לילה, בגלל עמידת דום של סאדאת בעת ניגון התקווה.

זה יכול לקרות שוב, אמרתי, ולאט לאט השתכנעתי גם אני, שיש אלטרנטיבה לקיפאון ולתוצאותיו המאיימות, ויש אלטרנטיבה גם למלחמת אזרחים אפשרית. טוב שלפעמים צריך להסביר לזרים...

השלכות. מסתבר כי יותר משאנו מחזיקים בשטחים, השטחים מחזיקים בנו. הם שולטים בנו כמעט בכל השטחים. או נגיד התחומים, כדי שלא יהיה בלבול. צה"ל המשמש חיל מצב איננו אותו צה"ל הערוך היטב למלחמה. ראינו זאת ב־1973 וביתר שאת ב־1982. מי יתן שלא נצטרך להיווכח בכך פעם נוספת.

האשליה של ארץ־ישראל־גדולה יוצרת אשליות גם בתחומים אחרים. העבודה היהודית נפלה קורבן לייבוא הזול של פועלים מן הצד השני של הקו הירוק, וגם המיכון החוסך עבודה נפל קורבן לייבוא הזה. ההתמקדות הלאומית הבלתי נמנעת בבעיית השטחים, בהתנחלויות, בוויכוח הציבורי סביב כל אלה, הביאו להזנחה פושעת של עניני־פנים, להשלמה עם דלדול השירותים הציבוריים מול עליית הצריכה הפרטית, עם רווחה חסרת תשתית ועם הרפת הקיטוב. שירותי הבריאות הציבוריים הם דוגמה טובה. בעוד שרמתם הולכת ויורדת, הרפואה הפרטית הולכת ומתבססת. "אדם מן היישוב" העומד להתאשפז לניתוח, דואג לבקר תחילה במרפאתו הפרטית של מנהל המחלקה, ומי שיש לו כסף רב הולך ישר לניתוח פרטי. וזו רק דוגמה אחת מרבות למצוקה שאין לה תשובה ציבורית. תור ארוך של אמללים, שבנו בשעתם את המדינה הזאת, ממתין למות אחרים כדי שיגיע למיטה בבית חולים סיעודי. אין מסגרות לקליטת ילדים מפגרים ובעלי מום כרוניים. באין אמצעים, בתי הסוהר הם חממה לפשע. החינוך מצטמק, ההתיישבות מתקפלת.

מזה שבועיים ויותר שורת אנרכיה בבתי החולים הממשלתיים. רבים משלמים במחיר בריאות, אבל הכותרות תפוסות על־ידי השטחים, כי המדינה לכודה בהם. הם שולטים בנו.

לאן נעלמת, בני דימאג'יו? / אמיר אורן

דוקטור ביילינשטיין, אני מניח

„מה נשמע אצלכם, בסטייט דיפרטמנט?"

„פחות או יותר כמו אצלכם, במועצה לבטחון לאומי."

„ילדים רעים, מה? נפגשים עם סוכן אש"ף."

„טוב, זה רק בזכות הישראלים. הם הדביקו את הכינוי הזה לחנא סיניורה. אנחנו היינו מסתפקים בפגישה עם אותו סיניורה שקרא למרי אזרחי בשטחים, אבל אם הם מתעקשים לומר שהוא אש"ף, אז המזכיר שולץ נפגש עם סוכן אש"ף."

„אגב מזכיר, ראית את הישראלי?"

„הדוקטור? המשופם?"

„כן, צעיר יחסית, בערך בן 40. בא לדבר על הוועידה הבין־לאומית."

„אותי הוא שיכנע."

„גם אותי."

„מוכרחים לדחוף את שמיר לוועידה. אולי כדאי ללחוץ על מובארק להיפגש איתו."

„שמיר בעד ועידה והוא נפגש עם מובארק לעתים תכופות."

„לא אברשה שמיר, יצחק שמיר."

„על כל פנים, אני השתכנעתי מהמזכיר הישראלי שאסור להמשיך בעניין הוועידה ושאין טעם בנסיון לדחוף את שמיר."

„מוזר מאד. יכול להיות שהוא שינה את דעתו בחמש דקות הליכה מרחוב סי ל־17 פינת פנסילווניה?"

„אני לא יודע. אולי זה קשור לכיפה שהוא חבש."

„אצלי הוא לא חבש שום כיפה."

„אתה בטוח שאנחנו מתכוונים לאותו ישראלי?"

„אני מדבר על יוסי ביילין."

„לא, הוא כבר לא מזכיר הממשלה. כעת הוא מנכ"ל משרד החוץ."

„אז אתה בכל זאת מדבר על שמיר."

„בכן שגם שמיר הוא מנכ"ל משרד החוץ. זה מסובך אצלם. ביילין מתקרא המנכ"ל המדיני. אצלי היה אלי רובינשטיין."

„עם כל הכבוד לדוקטורים המדיניים האלה, אותי מדאיגים הגנרלים שלהם."

„מישהו מסויים?"

„לא, אני מודאג מהתרבות הפוליטית ומהמצב החוקי. עד עכשיו אמנם לא היה מי שינצל אותם לרעה, אבל מחר עלולה לקום קבוצת אלופים שתעשה את זה."

„מה פתאום? אין שם משטר צבאי."

„בשטחים יש – ומה שקורה בשטחים מחלחל גם לישראל. אני לא מצפה מכל מדינה שתאמץ לעצמה את החוק שלנו, שאוסר על גנרל לכהן כשר־ההגנה בעשר השנים הראשונות שלאחר צאתו לגימלאות. הישראלים נמצאים בשנות ההתהוות המדינית שלהם, ואם גנרלים כמו וושינגטון וג'קסון וגראנט נבחרו אצלנו לנשיאות אחרי תקופות בטחוניות חשובות, סביר שדיין או וייצמן או שרון או רבין יכהנו אצלם בארבעים השנים הראשונות כשרי־בטחון. לכן גם לא נורא אם במשבר קיצוני, כמו במלחמת יום־הכיפורים, מגייסים שם שר שהיה רב־אלוף פתוח משנתיים לפני כן לשירות צבאי פעיל. העניין הוא שדווקא עכשיו, כשהצבא והמשטרה שם מופעלים גם בשטחים וגם בישראל, גנרל אחד הוא שר־הבטחון ואחר הוא שר־המשטרה. וזו עדיין לא הבעייה: שים לב לסמכויות אלופי הפיקודים."

„מה רע בהן?"

„הם יכולים להטיל עוצר על כל ישוב בישראל. ברור שעד עכשיו הם עשו את זה בפקודת הרמטכ"ל, שקיבל הוראה מהדרג המדיני, אבל אין שום מניעה חוקית לכך שמחר או בעוד שנה יתעורר איזה אלוף פיקוד צפון ויחליט להטיל עוצר על חיפה."

„או אלוף פיקוד מרכז, עוצר על כל ירושלים, כולל הכנסת וקריית הממשלה?"

„בדיוק. תאר לעצמך מצב שבו שלושת אלופי הפיקודים מסכמים ביניהם עוצר כל־ארצי. הרמטכ"ל יכול להדיח אותם, אבל רק באישור שר־הבטחון, אבל בינתיים גם השר בעוצר, או אולי בכלל משתף פעולה עם האלופים. אם ראש־הממשלה הוא גם שר־הבטחון ויוזם את המהלך, ישראל במשטר צבאי בלי הפיכה, כי הכל לפי החוק."

„תסריט מעניין, אבל איפה תמצא ראש־ממשלה או שר־בטחון כזה? ואיזה אלוף פיקוד ישתף איתו פעולה?"

„אילו כתבתי לך בסוף נובמבר תסריט שבו מתחילה בדצמבר תסיסה בשטחים ומתרחש כל מה שקרה בחודשיים האחרונים, היית אומר שזה בדיוני. מה דעתך על בחירות לכנסת שבעקבותיהן שרון שוב שר־בטחון, והרפה נוספת במצב – כנימוק להפעלת תקנות לשעת חירום – ואלופי פיקודים שאותם ממנה שרון מקרב המטורמרים על קיפוח או מי שפרשו ושחייבים לו תודה על התפקידים האזרחיים שסידר להם?"

„זה כבר לא יקרה במשמרת שלי. אני הולך הביתה עם רייגן."

„ואתם מוכנים להסתפק בכך שהזכרון האחרון שלכם מהמזרח־התיכון יהיה מהשיחות עם ביילינשטיין, או עם סיניורה, שאותו כינה רבין השבוע בלעג 'דוח"ר'?"

„אם זה היה בלעג, הוא בוודאי אמר 'דבר'."

„ממש לא ברור לי מדוע אתם – אנחנו – משתהים. קראת את הקטע המזרח־תיכוני בדו"ח הנשיא לקונגרס על אסטרטגית הבטחון הלאומי, לפני שבוע?"

„מה פירוש קראתי? כתבתי! אני יכול לצטט מהזכרון. 'למרות שפע התמורות במזרח־התיכון במרוצת העשורים האחרונים, נותרו היעדים האמריקאים קבועים במידה מרשימה. בהתאם לשאיפתם העילאית של עמי האזור, נותרנו מחוייבים עמוקות לסייע לחישול שלום צודק ומתמיד בין ישראל ושכניה. מטרותינו האזוריות כוללות גם הגבלת ההשפעה הסובייטית, עידוד בטחונן ושגשוגן של ישראל ושל ידידותינו הערביות, ובלימת הטרור שבחסות מדינות. להשגת מטרות עלינו לדלג אל מעל לכמה מכשולים קשים ובכללם המתחים הישראליים־ערביים, הנמשכים ועמוקי־השורשים, הבעייה הפלשתינאית הטעונה ברגשות, תנועות דתיות ופוליטיות אנטי־מערביות קיצוניות, השימוש בטרור כבמכשיר במדיניותן של מדינות ותמיכה סובייטית בכוחות הקיצוניים, במקום בכוחות המתונות. להמשיך?"

„כן. כעת הרי אתה מגיע לתוכנית רייגן."

„במאמצינו להתגברות על מכשולים אלה, אנו דבקים באסטרטגיה המשולבת כלים דיפלומטיים, כלכליים וצבאיים. אשר לתהליך השלום הישראלי־ערבי, היוזמה האמריקאית מ־1 בספטמבר 1982 עודנה אבן־הפינה לגישתנו. בד בבד עם פעולה דיפלומטית לצמצום הפער ולאיפשור משא־ומתן ישיר, אנו מספקים גם סיוע צבאי וכלכלי לידידינו באזור, לחיזוק בטחונם אל מול האיומים הנמשכים. משטרים מתונים חייבים לחוש בטחון, למען יוכלו להסתכן בעשיית שלום. בה בעת, עודנו נכונים להתעמת עם ולבנות לחץ בין־לאומי על אותן מדינות, דוגמת לוב ואיראן, המעניקות חסות לטרור ומעודדות חתרנות כנגד ממשלות ידידותיות.' איך זה?"

„בסדר, וכיוון שגם אני זוכר את הנוסח במלואו, אני יודע שלא שכחת את סוריה – היא לא מופיעה גם במקור. שמתי לב שגם המונח 'ועידה בין־לאומית' אינו מופיע במשפט המתייחס לאיפשור המו"מ הישיר. זו תמצית סבירה של המדיניות, אבל אין להקיש ממנה שמשהו ממשי עומד להתבצע כדי ליישם אותה. אולי יש לך עצה, כיצד לשכנע את הנשיא לבנות עוד מהלך אחד, אחרון?"

„בסעודת הערב החגיגית עם גורבצ'וב היה חשוב לרייגן מאד להציג בפניו את ג'ו דימאג'יו. גורבצ'וב כאילו לא בדיוק ידע מי זה דימאג'יו, אבל אם יורי אנדרופוב באמת אהב תקליטי ג'ז, קשה להאמין שגורבצ'וב לא שמע על שחקן הבייסבול המופלא של ה'ניו יורק ינקיס' בשנות ה־30 וה־40, בעיקר משום שהיה גם אחד מבעליה של מרילין מונרו. דימאג'יו החתים את רייגן ואת גורבצ'וב על כדור בייסבול."

„מה לזה ולשטחים?"

„אפשר להסביר לרייגן שמתנהל שם משחק בייסבול בין עמים, האבנים של ה'ג'יבאליה דודג'רס' או ה'באלאטה ברייבס' נגד האלות של ה'גבעתי ג'ייאנטס'. אולי כך הוא יסכים לשפוט."

„נחמד, אבל לא סביר. עוד כשהיה שדר־ספורט, בתחנות־רדיו נידחות במערב־התיכון, קיבל את תיאור המהלכים במברקים ורק קיין אותם כאילו הוא ממש נוכח במגרש."

שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר

האמבוש של ג'ורג' בוש

סגן הנשיא בוש, הרץ לנשיאות, ערך עימות נוקב עם מגיש החדשות של רשת סי־בי־אס. מי ניצח?

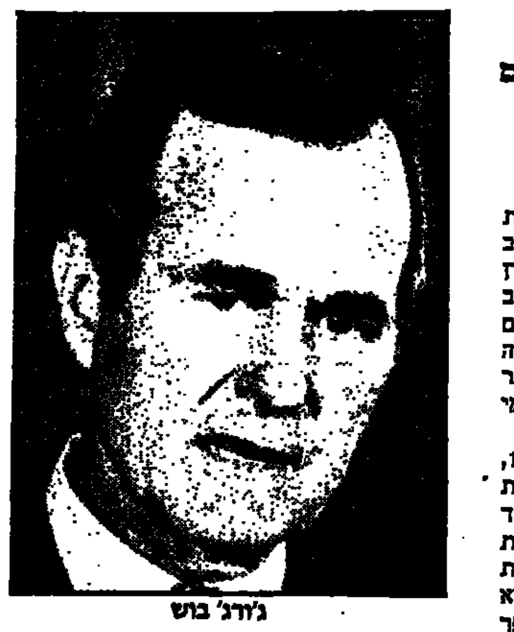
ג'ורג' בוש

אמריקה סערה השבוע סביב התנגשות חסרת תקדים, בשידור חי של מהדורת חדשות הערב של הסי־בי־אס, בין סגן הנשיא ג'ורג' בוש לבין מגיש התכנית דן ראת'ר. השניים התכתשו בריב מילולי כולל עלבונות אישיים וביטויים חריפים והעיתונות הייתה כמרקחה: היו שעסקו בשאלה מי התחיל בריב, מי אשם, והיו מתחכמים יותר שניסו לברר מי ניסה כאן להציב מארב למי ומי יצא טוב יותר מהסיפור.

הסיפור הזה מתחיל בעצם ב־1980, כשהעיתונות האמריקאית התחילה לאבד את שיניה האיומות מול קסמו של המועמד לנשיאות רונלד רייגן. המעצמה השביעית שהפילה את כל חללי ווטרגייט והפכה את העיתונאות החוקרת, בלא מורא, בלא משוא פנים לאידיאל נערץ, שמשך אל בתי הספר לעיתונות אלפי צעירים תאבי תהילה, החלה מתקפלת אל מול הימין החדש. מושל קליפורניה רונלד רייגן, שצץ על הבמה כמועמד [illegible] היתה שבעה, עייפה ומותשת מגינויי המימד החדש שתלה בה האשמות על היותה אנטי־לאומית, חטטנית ואגרסיווית מדי. רייגן הציג רקורד פעולה שקרי של שנותיו כמושל קליפורניה והעיתונות האמריקאית קנתה אותו בלי בדיקה, כשהיא מועלת חמורות בתפקידה. רייגן סיפר כי קיצץ תקציבים בקליפורניה, ביטל משרות והעניק עבודות פרודוקטיוויות לנתמכי סעד, בעוד שהאמת היא כי בימיו תפחו תקציבי המדינה, וכך הצליח להבחר, נישא על השקר ועל ההבטחה כי ידאג לקיצוץ תקציבים פדרליים כבשיא. לשבחו של רייגן ייאמר כי אכן קיים הבטחה זו – גם התקציבים הפדראליים תפחו באורח מרהיב, כדי ליצור את אשליית השפע שהתפוצצה בנובמבר השחור. אולם גם בקדנציה הראשונה של רייגן עדיין נהגה העיתונות כחתול מאולף המגרגר בנועם על ברכי אדונו, נמנעה מלבקר, לחקור ולתקוף ואפילו כתבי הטלוויזיה החצופים של הבית הלבן הלוו מתנהגים כאילו עברו קורס ריסנון [illegible]

אפילו כשהופל המטוס האמריקאי נושא הציוד הצבאי מעל ניקרגואה והאיש מצוותו ששרד, יוג'ין האסנפוס, הודה כי הוא הועסק על ידי חברה הקשורה בסוכנות הביון המרכזית של ארה"ב, עדיין נטו עיתוני ארה"ב להאמין לטענת הממשל כי המטוס שוגר על ידי קבוצה פרטית מאוהדות ה"קונטראס", ולא ערכו בדיקות נוקבות שאולי היו מעלות אותם, כמה שבועות מוקדם יותר על הסיפור הגדול של הפרשה האירנית.

אולם זו היתה הפעם האחרונה. כשהתעוררה פרשת אירן־קונטרה, החלה העיתונות האמריקאית שבה לעצמה. הנשיא רייגן נראה מעתה חלש, מסוגר, מנותק ונדמה היה כי הוא מאבד את היכולת האגדית שלו לשכנע את העם האמריקאי, על ידי פנייה ישירה מעל ראשי העיתונות, בצדקתו. הוא וממשלו הפכו לטרף קל ולגיטימי, המערכות הציבו כתבים רבים בצוותי החקירה המיוחדים, כתבי הטלוויזיה המכסים את הבית הלבן שבו להיות חצופים ופוגעים לעיתים, כפי שנהגו בג'ימי קרטר המסכן ונדמה היה כי העיתונות החליטה לא להותיר אבן לא הפוכה עד שתתגבר האמת, לא לקבל עוד תירוצים והתחמקויות ולא להרפות מהסיפור עד שהוא ממוצה עד תומו.

לא רק הנשיא רייגן ואנשי ממשלו היו הקרבנות לגישה החדשה. היו אלה עיתונאים של ה"מיאמי הראלד" שפלשו בלא רחמים אל פרטיותו של המועמד הדמוקראטי גארי הארט וחשפו את פרשת האהבים שלו עם דונה רייס. הייתה זו כתבת של תחנת הרדיו הציבורי של וושינגטון שעלתה על סיפור עישון המריחואנה של המועמד לבית המשפט העליון דאגלס גינסבורג וגרמה לו להסיר את מועמדותו.

התעוררותה של העיתונות מתרדמת־עידן־רייגן שלה משכה אליה את אש הביקורת הרגילה – שוב נשמעו טענות שהעיתונות חטטנית מדי, רומסת כל פינה מוצנעת בחייו של איש ציבור, וגארי הארט חזר אל המירוץ לנשיאות כשהוא נהנה מאהדתם המופגנת של מתגברי העיתונות ועושה קריירה – אף כי לא מהירה במיוחד – מהלקאת העיתונות.

העורכים והכתבים לא נבהלו והלוו נערכים לסריקה מדוקדקת של עברם, קשריהם ופעילותם של כל המועמדים לנשיאות. ה"ניו יורק טיימס" ערך שערורייה קטנה כששלח שאלון למועמדים בו נשאלו שאלות אינטימיות ביותר ונדרשו לוותר על הסודיות של תיקיהם הרפואיים ושל תיקיהם הפיננסיים. השערורייה עברה והעיתונות המשיכה לבדוק ולגלות: הסנטור הדמוקראטי מדלוואר ג'ו ביידן נאלץ לפרוש מהמירוץ לנשיאות לאחר שהעיתונות חשפה את העבודה שעשה בנאומיו פלגיאט לנאומים של מועמד הלייבור באנגליה לראשות הממשלה ניל קינוק, ולאחר שגילתה עוד כי ביידן מסר גירסה לא נכונה ומפארת מדי של הישגיו האקדמאיים. העיתונות הביאה עד היום לפרישתם מן המסלול של עוזרים בכירים של המועמדים מייקל דיוקאקיס ובוב דול בשל מעידות ציבוריות וכספיות שלהם. עתה היא

(סוף בעמוד 18)

בגללכם איננו מה שרצינו להיות / יצחק בן־נר

מרביצים ובוכים

אנחנו מחטיפים לכם משום שהצלחתם להציג אותנו בעיני העולם כמות שאנו: שבעים, שחצנים, לא־סובלניים, גרושים בבטחון עצמי

אולי לא תבינו, אבל בכל זאת, כדאי שתדעו: אנחנו מרביצים לכם, מפני שיש לנו סיבות טובות להרביץ. אז מרביצים ובוכים ושיהיה שקט כאן.

● אנחנו מרביצים לכם בגלל שהעולם הפסיק לרחם עלינו והחל לרחם עליכם.

● אנחנו מחטיפים לכם משום שהצלחתם להציג אותנו בעיני העולם כמות שאנו: שבעים, שחצנים, ברוטאליים, היסטריים, לא־סובלניים, גרושים בבטחון עצמי, גיזעניים ומגעילים: גזע אדונים. ישראל, עכשיו, היא שמיר האטום, שרון שכל האמצעים כשרים לו, רבין הכפייתי, פרס חסר האונים; גאולה כהן הוגנת בהיסטוריה את ההקצנה. ישראל, עכשיו, היא שני החיילים, מיפלצות של רוע, המתעללים בכיכר ציון בירושלים בערבים והעוברים־ושבים שאינם יכולים לעשות דבר. ישראל, עכשיו, היא אנשי המערך הממשיכים לשבת בממשלה ולדבר נגדה, בבחינת ללכת עם ולהרגיש בלי. והיא מתוני הליכוד ושפוייו, מאולמרט מזרחה, שמשתפים לעמוד על שפיותם ונותנים לקיצונות, לטירוף, לגזענות ולאופורטוניזם להחליט על עתידנו, רוח הים הכבוד, ביודעם היטב, שבסופו של דבר תצטרך ישראל להדבר עם מי שהוא מפחדת להעלות את שמו על דל שפתיה, אש"ף. ישראל עכשיו היא ראש הממשלה החוגג עם טהורי כפיים, הבאבות החציירות האליהה, את שובם של ימי הביניים ההזייאת המכשפות, האובות והידעונים ובאותה עת מגרש את איש המצפון היחיד המעז לדבר גבוהה, בטרום של הימין, ומראה בכך עד כמה קל המעבר המהיר מתנועה דמוקראטית למפלגה כפייתית. ועד כדי כך הצלחתם להציג אותנו כמות שאנו, עירום ועריה, עד שאפילו הצבועות במדינות מפגינות סלידה מאיתנו.

● אנחנו שוברים לכם את העצמות, מכיוון שמסתבר לנו, בגללכם, שאיננו מה שרצינו להיות, 40 שנה אחרי. אנחנו שמנים, אטומים, פלצנים, מאוהבים בעצמנו ללא תקנה, ובאותה עוצמה שאנו שונאים את זולתנו, על שאינו אוהב אותנו כמונו.

● אנחנו חובטים בכם בכל עת, מפני שגיליתנו, בהזדמנות זאת, שאין בנו כבר תקווה גדולה מעצמנו לעתיד, אלא לשעה הקרובה בלבד ושכל נכסינו ואמונתנו ומורשתנו משועבדים לצורך ה־IN המיידי. פתאום, אחרי מאה שנות התחדשות ואחרי ארבעים שנות עצמאות, גיליתם לנו שאנחנו גלותיים כאבות־אבותינו, אחוזי פחד מכל מה שיגלה, כביכול, את "חולשתנו" ואת "היסטינו", תולים את יהבנו ביושב־במרומים ובאותה עת מתמכרים לאשליית הכוח ולפכרון שבהפיכת צבא בבן ולוחם לקלגסים.

● אנו מרוצצים את גולגלותיכם על שאתם מעיזים לשנוא אותנו ככה, אחרי עשרים שנה שבהן העלינו לכם את רמת החיים, את רמת ההשכלה ואת רמת המודעות העצמית שלכם. הרי בלעדינו לא הייתם מגיעים כלל ליכולת מפתיעה כזאת של מרי אזרחי מתוחכם – ועם זאת, הרי אתם בסך הכל המלצרים שלנו ופועלי הבניין שלנו ואוספי האשפה ושומרי הלילה ובוני ההתנחלויות שלנו, חוטבי העצים ושואבי המים של עם סגולה. משרתים. ומי מוכן למצוא קב של מרדנות במשרתיו הנרצעים?

● אנחנו הולמים בכל אברי גופכם כי הוצאתם מתוכנו, כמו מוגלה, את הרוע האפל ביותר, שרבץ עד כה במעמקינו, וילדתם בנו את המפלצות השחורות הברוטאליות, הפורחות בין הצמיגים הבוערים, וגרמתם לנו ליהנות מן הרוע, מן האלימות ומן היכולת ליירא אחרים בכוחנו.

● אנחנו נקין את דמכם, משום שאתם דוחפים אותנו אל הקיצונות חסרת הפשרות ומאלצים אותנו למצוא צידוקים מתחסדים לקיצוניותנו ולאטום בכוונה את לבנו, ומשום שגיליתם לנו שמזמן איננו יכולים להקיש מעצבנו אל זולתנו וללמוד מסבל העבר שלנו על סבל ההווה של אחרים.

● אנחנו נפוצץ לכם את הצורה, משום שבגללכם הפך המערך, עם רוממות השלום והאחווה וההידברות שבפיו, לשוטרו של הליכוד. הוא העושה את העבודה המזוהמת והוא הנושא באשמה, תוך הסכמה אומללה שבשתיקה, ששר הבטחון שלנו הפך ליותר שרון מרבין, בדרך למילוי שליחותו הקשה וכפויית הטובה, להשיב את השקט על כנו, ללא קשר לצורך בפתרון מדיני. וכששרון נושף בעורף בלי הרף, אין זו משימה קלה. והשאלה הנצחית היא, מדוע מתקשה כל כך אדם חכם לצאת ממצב שאדם פיקח כלל לא היה נכנס אליו.

● אנחנו גורסים אותכם לגמרי, משום שבגללכם מתחילים גם השפויים והמפוכחים שבנו להאמין, בבין פאטאליזם ספקני, כי אין ברירה ונגזר עלינו, כמו בימיו של בגין, שרק הימין יביא להידברות ורק מנהיג כשרון יצליח להעביר ויתורים ופשרות בדרך להסדר, כי השמאל מלקן וחסר השפעה ורחוי והמרכז עייף ומודק וחלש ומבולבל.

● ואנחנו לא נסלח לכם לעולם, גם לאחר בוא השלום, על שהייתם אויבים תואמים לנו ולמידותינו הסגוליות: גם אתם קנאים, אטומים, קצת מטורפים, מוכנים להרוג ולאבד הכל בשל קצת קרקע וקורטוב כבוד, מלאי שינאה, מסוכסכים ביניכם לבין עצמכם, מפחדים לראות מציאות נכוחה, מוותרים על ערכים אנושיים בסיסיים ומוכנים להיות מונהגים על־ידי מנהיגים צבועים, אטומים, רודפי שררה, דמגוגים ומוגי לב, השולחים ביד קלה ומדרבים המונים אל קיצם המיותר. שתתביישו לכם. אנחנו כבר שכחנו להתבייש.

עכשיו, אם עדיין לא הבנתם את פשר המכות, אז קחו אותן לא כפשוטן, אלא במשמעות הפילוסופית שלהן. זה יכאב פחות, ותזכרו גם, שהשנה היא שנת בחירות לישראל.

מסע בארץ היאור / חיים גורי

פגישות קהיריות

„אתה משוגע עכשיו לנסוע למצרים!" שמעתי מפי ידידים דורשי טובתי שהוסיפו כי „זו השעה הפחות מתאימה לכך". הרצאתי במרכז האקדמי הישראלי בקהיר נקבעה לפני זמן רב ולא חשבתי כי עלי לבטלה בשל „מאורעות הימים האחרונים" אף שבלבי קינן לרגע הספק שמא יחרימו המוחמים את הרצאתי או יבואו מעטים בלבד. דבר העלול להביכני או לפגוע בכבודה של האכסניה הישראלית בלב בירת מצרים.

יצאנו לדרך באוטובוס „אגד" שהסיענו עד מסוף רפיח. ישבו עמנו שם כמה זוגות ישראלים וזרים המתיירים באזור וכן חבורה עליזה של נהגי „אגד" שיצאו לחופשת רווקים במצרים ולא חדלו לשיר ולצחוק ולהרעיש לאורך הדרך הארוכה כאילו אין צרות לישראל. „אם הכביש עולה היא עולה בגלילה", שרו ועברו עד מהרה ל„כל העולם כולו גשר צר מאד והעיקר לא לפחד כלל". באותו לחן השיבו – „כל העולם כולו משקאות קלים והעיקר קוקה קולה קר". הם עירבו להיטים אחרונים במצעדי הפזמונים למיניהם עם שירי נשמה של תנועות-הנוער בהכבר הימים. והיה טוב ויפה ונחמד. בשנות הארבעים לחייהם היו וכולם שירתו בסיני וגם דיברו ביניהם מה מצפה להם בגופים הכוכבים.

„אתה משוגע עכשיו לנסוע למצרים!" שמעתי מפי ידידים דורשי טובתי שהוסיפו כי „זו השעה הפחות מתאימה לכך"

ואני אמרתי בלבי כי הנה אני שב מצרימה לאחר אחת עשרה שנים. לפני כן הייתי שם כעיתונאי בעת ועידת מינההאוז, בדצמבר 1977. היתה זו פגישה שאזכרנה. דברים הקורים לנו בפעם הראשונה חקוקים היטב. בינתיים ביקרו בארץ היאור מאות אלפי ישראלים. לי זו פעם שניה. לרעייתי, ראשונה. אז טסנו מלוד לקהיר; כעת אנו עושים דרכנו באוטובוס מהלך שעות.

במסוף רפיח התעכבנו כשעתיים. רבים שבו ארצה אותו יום וקבוצות של ישראלים ותיירים ירדו דרומה. שאלנו את השבים אם נתקלו בעת שהותם בעוינות או בתיחות והללו השיבו בשלילה. עמוסי צרורות היו וניכר היה כי פקדו את הרחובות והשווקים שבהם ניתן לקנות מוצרי עור וכלי נחושת ופסלונים וציורי פפירוס ושאר מציאות. סוף סוף היינו בצד המצרי. עלינו על אוטובוס שלהם, מרווח ונוח והתחלנו לנוע בפתחת רפיח.

הנוף הכוכר כל כך, גבעות החול המתמשכות, משוכות הצבר, המטעים, חלקות השדה, העדרים, בתי הבכון וחושות החומר, הסוכות והאהלים האפלים. ואין סימן כלשהו לעיר ימית ובנותיה, כאילו לא היו ולא נבראו. אלמלא נהרסה ימית עד היסוד היתה משמשת כאתר זכרון להיותנו שם שנים אחדות, מאמינים כי נישאר שם. גם אני הייתי חלק מהאשליה

כן, גם אותנו הזהירו לבל נשתה ממי ברז כלשהו ורק מים מינרליים חתומי בקבוק יהיו עמנו כל הימים והלילות. והיו שהזהירו לבל יאכלו ירקות למיניהם או פלאפל ברחובות אך איש לא הזהיר את בני ארצנו לבל יקנו מכל הבא ליד

הגדולה כי ניתן יהיה לחולל שם פשרה טריטוריאלית, כי שדות התעופה הכבירים והמשוכללים והעיר והמושבים בסביבה יישארו כחלק בישראל. גם אני תמכתי בכך והאמנתי, או רציתי להאמין בכך. גם אני חלק מ„מסמך גלילי". טוב זכר. בנאומו בכנסת הכריז אנואר אל-סדאת: „לא אוותר על שעל אחד של אדמה ערבית קדושה". פינינו את סיני עד השעל האחרון תמורת השלום הזה. רצועת עזה נשארה בידינו והיא סוערת כעת, צחונת עשן ורוגמת ושובתת ומפגינה וכספת השכימה במספד הצעקה של הקינות. עקפנו אותה בדרך כרם שלום. רק משוגע ינוע כעת בדרכיה.

לנוע בדרך הים אל ארץ הצרים: רפיח, אל-עריש, קנטרה, לראות את השונה שבדומה.

„הנה הסק"ס הנה הסדנה" קראו בחדוות היכרות בחורשת המילואימניקים לשעבר, אך עד מהרה גיליתי כי נוספו לה לבירת סיני מבנים חדשים שלא ידעתם אז, הן בקרבה של העיר והן לאורך הדרך, בגוף הדקלים, לא הרחק מהים הצלול להפליא – מלונות וחוילות ומסעדות והיתה זו אל-עריש קצת אחרת. אך שוב פגשנו בתמונות המוכרות כל כך, באותם עצלתיים מצריים, ב„בוזאיטה" הידוע, בסבלנות ההמתנה המהורהרת של קבוצות גברים המעשנים בשפיפה בפתחי חנויות וסוכות נצרים, בזמן הרחב הנילוסי המאפיין את העם הזה, המכפיל את כספו מדי דור והעשרי אורך רוח וקבלת דין.

עם דמדומי ערב הגענו לקנטרה וזו היתה כבר מצרים המוכרת כל כך. האוטובוס חנה בפתח מבנה כואורך המשמש כמסעדה וכבית קפה למקומיים ולנוסעים. ועמד שם מצרי צעיר הודק בשר קצוץ סביב שפודים מוארכים לתתם על הגחלים המאריכות וניחוח הצלי עמד באוויר עד אשר ישראלי אחד הכריז, כמהמר על החיים ועל המוות, כי הוא לוקח קבאב בפיתה ומה יכול להיות? אך אשתו אחזה בזרועו והתחננה לפניו כי יתגבר על יצרו ולא יעשה זאת כי הנה עוד מעט נגיע לקהיר ושם נוכל לאכול במקום נקי בעוד זה עונה לעומתה כי הנה את רואה שכולם אוכלים מזה ואף אחד לא מת מזה, בעוד זו איננה מרפה מבעלה אחוז הבולמוס ומזהירה אותו לבל יטעם מהמגבל הזה ועוד חסר לך שתקבל איזו מחלה כבר בראשית הטיול שלנו... והיה שם תייר אחד מאוסטרליה שלא שמע את גנותה של מצרים בעניני היגיינה ואכל מן הצלי ההוא ועיני הישראלי ההוא כלות והוא נועץ בזוגתו מבטי זעם על בלעו שהוצא מפיו.

כן, גם אותנו הזהירו לבל נשתה ממי ברז כלשהו ורק מים מינרליים חתומי בקבוק יהיו עמנו כל הימים והלילות. והיו שהזהירו לבל יאכלו ירקות למיניהם או פלאפל ברחובות אך איש לא הזהיר את בני ארצנו לבל יקנו מכל הבא ליד. ואכן, שם, בקנטרה, באותה חניה בת שלושים דקות, הזלו אחינו היקרים פושטים על הדוכנים שבסמוך באותה תשוקה ישראלית

מצאנו עצמנו בעין-הסערה, ב„ככר השחרור" אשר בלב קהיר. לא מצאתי דומה לה בהמולתה ובצנפתה הצפופה והנרחקת וצופרת ובנהגיה המתמרנים כאשפי הקרקס

שאין לה מרגוע והחלו הופכים בערימות הבגדים או מתפעלים קולנית למחירם האפסי של קופסאות „קרם ניבאה" כחולות כאילו לא יוכלו בלעדי אלה בעיצומו של ינואר. אלה קנו מים ואלה ממתקים וסיגריות ואלה מעיל או „קרם ניבאה" שיצאו לו מוניטין בצד „קרם ולוטפה" שאף הוא הלך שם יופי עד אשר הודיע הנהג שאנו ממשיכים בדרכנו.

ערב על תעלת סואץ. ספינות ענק עושות דרכן צפונה, בשעות הבוקר הן נעות לעבר ים סוף. ובין לבין אנו צולחים את התעלה על גבי מעבורות והנהג אומר שהגענו לאפריקה. והיו שם רחובות חושות מהובהבי אור חלש ואדם רב ובהמה רבה ופה ושם האור בדרך לאיסמעיליה בית קפה מצרי שנלקה מכרס ישן ומוכר. גברים בגלאביות ובמצנפות אריג כרוכות על ראשיהם ונרגילות וספלוני קפה ושולחנות ששבש ושם חנות מכולת זעירה וצפופה ומוסך מואר כלשהו ונשים אפלות וסיעות זאטוטים וחמור וגמל ופרד ורוכבו. כבר לילה. לילם של עניים. ושקט ושלום. לילה בלי ידיעות. לילה השייך לעם ארץ היאור והדלתה ולאנשי החיץ החקלאי. דקלים ועצי מנגו.

ופתאום בא בי זכר השבעה עשר באוקטובר שנת שבעים ושלוש כאשר צלחנו טרם שחר את התעלה בגיהנום האש והעופרת. גם שם עמדו פתאם הדקלים האלה ועצי המנגו והחורשות העולות מן האור. ועכשיו זו דרך רגילה ויומיומית בשגרת התיירות הישראלית האוהבת כנראה את מצרים. אלה באים לשם לבלות ולקנות ולהמר בבתי הקאזינו המרובים ואלה הולכים שבי אחר קסמי מצרים הפרעונית, אחר אוצרות האמנות המופלאים בלוקסור ובאסואן ובאבו-סימבל אשר שם גולת הכותרת.

נסענו בדרך המדבר לקהיר ובאנו בשעריה ועד מהרה מצאנו עצמנו בעין-הסערה, ב„ככר השחרור" אשר בלב קהיר. שם ירדנו מן האוטובוס וצרורותינו בידינו. לבה של עיר המיליונים. ראיתי ככרות רבות בימי חלדי בתוככי ערי ענק „חדשות ומאובות" אך לא מצאתי דומה ל„ככר השחרור" הקהירית בהמולתה ובצנפתה הצפופה והנרחקת וצופרת ובנהגיה המתמרנים כאשפי הקרקס ובהמוניה הבאים ונפלטים ללא הרף, הקופצים מאוטובוסים שועטים וחונקים עליהם להצטרף בעוד אלפי אחרים מנסים לעבור אל עברה האחר בנהרות כלי הרכב המאיימים לבלעם ואין רמזור לרפואה ואין סדר קיטויות רק אנרכיה נפלאה וחוגגת המורגלת בעצמה והמסתדרת

איכשהו לפי צופן נסתר השייך רק למקומיים הללו במגלופוליס המואר ורועש בין האבודה בבקעת החומר הנישא בארמנות.

אז, בעמדנו שם אובדי עצות ומשוועים למונית כלועגן הצלה, לא פיעננתי אל נבכן את שנודע לי כעבור יום יומיים כי את הככר הזאת ניתן להבין רק על רקע האופי הלאומי הזה המיוחד במינו שיש בו התחשבות הדדית ויכולת פירגון וחוש הומור. ומשהו מעלשי כוח המאפשר את החיים.

★★★

שעה ארוכה עמדנו שם עד אשר עלה בידנו להשיג מונית ולחוש הודיה עמוקה כלפי אותו צעיר אלמוני ששאל לאן ברצוננו לנסוע. „הוטל מארוזה" אמרנו לו ושאלנו למחיר הדרך וזה נקב בסכום חמישה גינה כלומר חמש לי"מ שהן שניים וחצי דולר. המחיר נראה לנו הוגן להפליא. נסענו ברחובות זרים וגם חששנו במקצת למראה הדרך המתארכת עד אשר ניצבנו בשער המלון. לאות תודה על ששפנו הוספתי לנהג לירה נוספת וזה הודה מקרב לב וגם רשם על פניו חיוך מסויים. למחרת ידעתי כי סידרו אותי וכי אין לשלם תמורת שרות כזה יותר מלירה וחצי לכל היותר מעליש.

„אתה יכול להאמין לי, מר גורי, שאלה אנשים טובים ויש להם באמת לב טוב והם נתנו לנו כבוד ולא היה להם באמת התורה שום חשבון של כעס אתנו ורק שמחו מאד שבאנו לשם לברך את הזוג הצעיר ואיחלו לנו כל טוב שיהיה לנו"

בלובי של המלון שמענו עברית מעברים ונודע לנו כי כאן מתגוררים רבים מאחינו בני ישראל, יוצאי מרוקו, שעלו באלפיהם לרגל לקברו של הבאבא סאלי בין קהיר לאלכסנדריה וכמו שחקתי בלבי על ההזהרות שהוזהרתי לבל ארד מצרימה לעת כזאת. בשבעים אוטובוסים באו ממרחבי ארצנו ורבים מהם כאן ב„מארוזה פאלאס הוטל" הם מלהגים במרוקאית ועברית עד שחשנו עצמנו בבית.

ליד שולחן שמענו אחר כך את סיפורה של אשה נאה וכבדה במקצת מהמידות האידיאליות העונה לשם סול. היא סיפרה לנו כי לאחר העליה לרגל הגיעו לאלכסנדריה לאחד המלונות הידועים. נערכה שם חגיגת חתונה מפוארת ומצרים רבים נאספו שם לבושים לתפארה. המדריך הישראלי הזהירם לבל ידברו עברית והללו שמעו בעצתו ודיברו ערבית מרוקאית. והיו שם אורחים נוספים שלא מבני המשפחות שתרמו מכיסם לזוג הצעיר כמנהג המקום והתחמם לבם של אחינו למראה הטקס ואף היא וחברותיה וחבריה לדרך הרימו תרומתם וברכו את החתן והכלה ביד רחבה. וכאשר שאלום המקומיים מאין באו לעירם השיבו להם כי מישראל באו והכל חיבקום ונישקום וברכום מקרב לב אותם ואת ישראל ארצנו עד שדמעות התרגשות מלאו את עיניה הגדולות של סול שאמרה לי: „אתה יכול להאמין לי, מר גורי, שאלה אנשים טובים ויש להם באמת לב טוב והם נתנו לנו כבוד ולא היה להם באמת התורה שום חשבון של כעס אתנו ורק שמחו מאד שבאנו לשם לברך את הזוג הצעיר ואיחלו לנו כל טוב שיהיה לנו". ולרגע נשכחו הצרות וההרצועה והעשן והקללות והדם ברפיח והדם בראס בורקה וכמו חשתי שם מתוק לזמני הפורענות האלה.

לגמנו קפה והעלינו עשן וסול אמרה לרעייתי כי ניתן להשיג בקהיר בגדי עור ותיקים וארנקים יופי ובזול, סחורה טובה, „וכדאי לך ללכת לרחוב עדלי או לרחוב תלאת אחרב, שמה ליד קפה „גרופי" יש להם מעילים וגם עור מכל מיני גדלים ואם אני הקנתי שם משהו טוב את בטח תוכלי לקנות בשבילך איזה דבר אלגנטי".

ופתאום נזכרתי כי באתי לכאן להרצות בפני סטודנטים ומרצים דוברי עברית ולומדיה ושאלתי את עצמי אם יבואו וכמה יבואו וכיצד תתרחש הפגישה שהרי הללו שייכים לאינטליגנציה זו, כך ידענו, בקורתית מאד כלפי ישראל וגם מגלה ניכור ועוינות לא מעט. וכך נתבלעו עלי הגיגי השעה היתה מאוחרת מאד.

בבוקר שבנו אל ככר „השחרור" ובאנו אל המוזיאון הגדול השוכן בשוליה שאצורים בו רבים מאוצרותיה של מצרים. הרבה נטלו שליטים זרים שהיו כאן וחוקרים וארכאולוגים שחפרוה וחשפוה. לא בפעם הראשונה אני כאן אך שוב עמדתי שם בין כל הצליינים שבאו שמה מרחבי תבל לחזות בפסלים ובארונות הקבורה ובתכשיטים ובלוחות הבולות חקוקי הכתב הקדום ובשלל הצורות והעצמים מעשה חושב, מגע ידם של גאוני הקדם שביקשו להוליך שולל את המוות ולהעניק חיי נצח לאלים ולמלכים. וסביב כל לשונות העולם בפי מורי הדרך וגם העברית שלנו מבקיעה מעברים. רבים מבני ארצנו פגשנו שם ומישהו אמר לי כי התיירות הישראלית תורמת תרומה של ממש לאוצרה של מצרים, כי ישראל תופסת מקום תשיעי ברשימת הבאים וראשונה היא ערב הסעודית. וגם אחב"י אלה אמרו לי כי לא נתקלו בעת ביקורם בשום סימני עוינות והסתייגות. להיפך חשנו רצויים ומקובלים, אמרו לי ורווח לי וקיוויתי כי רבים מהמוזמנים יבואו אחר הצהרים לשמוע דברי במרכז האקדמי הישראלי השוכן ברחוב אל-ניל 29 ליד מלון „שרתון" המפואר.

היו אחר כך שעות של שוטטות בחוצות העיר שחזרה אט אט אל זכרוני. הלכנו אל ככר סולימן באשה אל קפה „גרופי" המפורסם וכי איך יתכן אחרת?! וישבנו ולגמנו ספלולי קפה והבטנו בתנועה התוססת. קניתי לי את „אג'יפשן גאזט" באנגלית המוסר את עיקרי הדברים המופיעים ב„אל אהרם" ובאו בי הדברים כסם רעל באשר קראתי שם את דברי יאסר ערפאת היודע לספר כי ישראל משתמשת בפצצות גאז מדמיע מיוחד במינו תוצרת ארה"ב הגורם לתמותה בקרב הניזוקים ממנו וכי היא מייבאת מדרום-אפריקה מומחים לדיכוי מהומות וכו'...

ופתאם חשתי כי עדיין אינני יודע דבר על המתרחש במצרים, כי לא שוחחתי עם איש מבניה על המתרחש בארצנו ולא קראתי עדיין את הכתוב בשלל עתוניה השייכים למפלגת השלטון ולמפלגות האופוזיציה. באנו אל הארץ הזאת אך עדיין לא באנו אל נשמתה.

סובבנו ברחובות וצפינו בחלונות הראווה וגם סעדנו לבנו במסעדה ידועה ומומלצת המכונה „פלפלה" שמלצריה לבושי גלאביות וחבושי צניפים ושבנו למלון מארוזה והחלפנו בגדינו ולעת ערב הלכנו אל המרכז האקדמי שבו אני אמור לשאת את דברי.

באנו אל המרכז האקדמי הישראלי השוכן בקומה השלישית של בית גדל מידות, שמור על ידי שוטרים ואנשי בטחון. המרכז נוסד בעקבות הסכם השלום במאי 1982. מנהלו הראשון היה פרופ' שמעון שמיר מאוניברסיטת תל-אביב. אחריו בא פרופ' גבריאל ורבורג מאוניברסיטת חיפה. מנהלו הנוכחי הוא פרופ' אשר עובדיה אף הוא מאוניברסיטת תל-אביב ועוזרת לידו אשתו רות. הוא נועד לשמש חוקרים ישראלים הבאים מצרימה וחוקרים וסטודנטים מצריים מאוניברסיטאות קהיר. כ-25 סטודנטים כאלה באים בממוצע ליום לצורך עיון וקריאה בספריה המכילה כ-7000 ספרים וכתבי עת במדעי היהדות, תולדות עם ישראל וארץ ישראל, לשון עברית הדקדוק וספרות עברית בשירה ופרוזה. כאן מתקיימים סמינרים ונערכות הרצאות, אחת לשבוע. חוקרים וסופרים ואנשי רוח באים מישראל ונפגשים עם הקהל המצרי. רוב המפגשים נערכים בעברית. המרכז האקדמי עוסק גם בהשתלמויות והענקת מלגות לחוקרים וסטודנטים מקומיים הבאים לישראל להשתלם באולפנים ומכוני מחקר ואוניברסיטאות.

וכך הגעתי גם אני אל המקום הזה ופגשתי שם את פרופ' עובדיה ואת דוד שגיב איש השגרירות שלנו ועוד ישראלים העושים שם. אט נמלא החדר הגדול במצרים שבאו, מורים וחוקרים וסטודנטים, צעירים וצעירות מהן ארוכות שמלה ועטויות שביס כסמל לצניעות של בנות טובים משכילות. והיה שם גם נציג השעה העברית בקול קהיר שהקליט כל מלה

קראתי ב„אג'יפשן גאזט" את דברי יאסר ערפאת היודע לספר כי ישראל משתמשת בפצצות גאז מדמיע מיוחד במינו תוצרת ארה"ב הגורם לתמותה בקרב הניזוקים ממנו וכי היא מייבאת מדרום-אפריקה מומחים לדיכוי מהומות

שאמרתי ועתונאי מהשבועון „אוקטובר". בלט בין הבאים פרופ' ע' הדובר עברית שוטפת והוא מעודכן בכל המתרחש בקרית-ספר שלנו. עבודת הדוקטור שלו עסקה ב„השילוח" אך הוא מכיר אישית את א.ב. יהושע ואת עמוס עוז ועוד שמות מפני ספרותנו. הוא קרא את „מולכו" ואת „קופסה שחורה" וגם גילה בקיאות בתגובת הבקורת והדים שהתגלגלו עד מצרים. לי היתה זו פגישה ראשונה עם משכיל מצרי המכיר היטב פרקים בתרבותנו אף שאינני יודע אם אכן מפענח הוא את סתרי הדברים. בשירה, הודה האיש, אינו מתמצא די הצורך. הוא שאל את רעייתי מה דעתה על נתן אלתרמן וזו השיבה לו כי אלתרמן, חרף מחלוקת זו או אחרת על יצירתו, הוא אחד מגדולי משורריה של ישראל בעת החדשה. „אך הוא נחשב ל„משורר-חצר" השיב המצרי. מעניין הוא לא קרא, כדבריו, אף שיר אחד של אלתרמן אך ידע שהוא „משורר-חצר" ואני התעניינתי כיצד הגיע ההיגיון הסכיבתי הזה אליו היכן וממי למד את ההגדרה הזאת.

האולם נמלא ואני פתחתי בדברים. כבדרך ביקור קראתי שלושה משירי שתורגמו לערבית: „מן העזומה", „ירושה", „אודיסס". אחר כך אמרתי דברים על דורות בספרותנו החדשה. גם סיפרתי להם על פגישתי בדצמבר 77 עם ד"ר חוסיין פאווזי, מגדולי אנשי הרוח בארצם, שאמר לי כי „כל מודיעין טוב חייב לקרוא את שירתו של העם היריב מפני ששירה היא הביטוי האינטימי, העמוק, האמיתי לנשמתו של עם".

בלט בין הבאים פרופ' ע' הדובר עברית שוטפת והוא מעודכן בכל המתרחש בקרית-ספר שלנו. הוא קרא את „מולכו" ואת „קופסה שחורה" וגם גילה בקיאות בתגובת הבקורת ובהדים שהתגלגלו עד מצרים

בתום ההרצאה החלו השאלות. סטודנט בשם מוחמד, העושה עבודת מ.א. על „ספר הקבצנים" ו„מסעות בנימין השלישי" של מנדלי מו"ס היקשה על השיר „אודיסס" שבו מדובר בנודד העייף השב אל עיר מולדתו ומוצא עצמו כזר ונכרי „בין אנשים שדיברו יוונית אחרת", והנותר לבדו בלילה ברחוב הריק. הוא שאל אותי אם בתת-מודע שלי אודיסס אינו מייצג את המצב של היהודי-הישראלי החש זרות ודחיה בקרב עמי המזרח שאינם מקבלים אותו ומדברים אליו ב„יוונית אחרת". הפירוש הזה, אני חייב לומר, הרהים אותי במקצת ואולי היה בו כדי להעיד על הלכי רוח הרוחות בארץ השכנה, בנטיה לגרור את הנושא השירי אל הזירה הזו המעסיקה כל כך אותם ואותנו. סטודנט אחר שאל אותי האם אני יכול לאשר את העובדה כי בספרות העברית החדשה מתגלה החייל הישראלי כסופרמן יהיר ומתנשא הבז לכל אויביו. השבתי לו כי לא מצאתי בספרות העברית החשובה דמות כזאת המאפיינת את כל הלוחמים העבריים וכי ההיפך הוא הנכון, כי

סטודנט אחר שאל אותי אם אני יכול לאשר את העובדה כי בספרות העברית החדשה מתגלה החייל הישראלי כסופרמן יהיר ומתנשא הבז לכל אויביו

סופרים ישראלים עוסקים בלוחם בשר ודם, אדם שיש בו גם פחד וצער ורחמים וספקות וכי [illegible] ... עוד השפיעה מלחמת אוקטובר על הספרות העברית [illegible] ואני אמרתי להם דברים על הביטוי הספרותי למלחמות השונות ועל ההבדל ביניהן ועל השוני בהתייחסות וכיצד השפיעה מלחמת יום הכיפורים על החברה הישראלית ועל חשבון-הנפש ועל הספרות כתגובה אחרת לזעזוע הזה.

עמדתי שם בעת שהחזו על תופעה מענינת: מלחמת ששת-הימים ותבוסתו הקשה של צבא מצרים חוללה בארץ היאור תגובה ספרותית מדהימה בעצמתה ובכאבה. מלחמת אוקטובר, המתפרשת בעיניהם כמערכה נצחון שמחתה את חרפת המפלה, עדיין לא זכתה לתגובה ספרותית נאותה ויששה כמו הזמנה לסופרים לעסוק בה.

ונשאלו שאלות נוספות שהשבתי עליהן, פחות או יותר. אחר כך שאלתי אני את הנאספים: מה עומד היום במוקד החוויה המצרית, מה הם הנושאים העיקריים שבהם עוסקת הספרות המצרית? והיו שהשיבו לי ודיברו בכנות על הדברים.

את אשר שמעתי שם מפיהם ואת אשר נודע לי אחר כך מפי אנשי אקדמיה ועתונאים ופוליטיקאים אספר בפעם הבאה. נתארכו הדברים ואני עדיין לא אמרתי את חוצי. יצאנו אל הלילה הקהירי הצונן אשר רוחו הציעו כי נלך לאכול משהו.

(רשימה ראשונה)

באנו לסייר קצת בארץ ישראל / דני רובינשטיין

חזרתי בציר מוזיאון ישראל

בעבר הרבו אנשי „גוש אמונים" למתוח ביקורת על צה"ל ומערכת הבטחון ועכשיו – כאשר אחד מהם משבח את „המוטיבציה הגבוהה" בדיכוי המהומות – הדברים נשמעים קצת מפחידים

יום שלישי בבוקר, צומת א-רם מצפון לירושלים על אם הדרך לרמאללה. תנועת המכוניות בכביש סואנת, אולם החנויות מסביב סגורות. א-רם באופן רשמי הוא כפר המשתרע ממזרח לכביש ובצדו כולו בשטח יו"ש. מצידו השני, המערבי, של הכביש זוהי כבר מזרח ירושלים שסופחה לישראל. אבל כמעט כל המכוניות היוצאות מהכפר נושאות לוחיות זיהוי צהובות (ישראליות), כלומר לבעליהן בערים יש תעודות זהות של מזרח ירושלים חרף העובדה שהם מתגוררים בתחום הממשל הצבאי של הגדה. כיצד זה? פשוט מאד. א-רם כבר מזמן איננו כפר אלא פרבר עירוני גדול וסואן עם בתי-קומות וחנויות ומרכזי מסחר ומלאכה.

בא-רם ובסביבתו הקרובה מתגוררים 30 אלף נפש, אולי יותר, רובם ערבים שגרו קודם לכן בירושלים ועברו לכאן בשנים האחרונות. במזרח ירושלים לא היתה תכנית מתאר (בעצם התכנית לא אושרה סופית עד היום), ערבים לא קיבלו כמעט בניה ציבורית ואלפי משפחות ערביות קנו אדמות ובתים על גבול השטח העירוני בא-רם בשכונת בדואר בקצה בית-חנינה, באל עזריה ובכל האזור הערבי הסוגר על ירושלים מצפון ממזרח ומדרום. במקומן של המשפחות הערביות שמצאו את שכונות מזרח ירושלים ואת העיר העתיקה באו משפחות כפריות בעיקר מחברון – כך שהתמונה הדמוגרפית (והפוליטית?) באזור הפכה מורה: מצד אחד גרים במזרח-ירושלים (כלומר בישראל) אלפי משפחות של ערבים שלפי תעודות הזהות הם תושבי הגדה ומצד שני גרים בגדה אלפי משפחות ערביות שלפי תעודת הזהות הם תושבי ישראל.

אבל מה זה חשוב בכלל? מזרח ירושלים ובנותיה הפכו כבר מזמן לפסיפס דו-לאומי: שכונות יהודיות, שכונות ערביות, ובמעגל רחב יותר עשרות כפרים ערביים ועשרות התנחלויות ישראליות, גם עיירות ערביות ועיירות יהודיות. ביום שלישי בבוקר בצומת א-רם היו הרבה חיילים, הרבה משאיות שיצאו מאזור התעשיה של עטרות וגם מעט עתונאים שקיבלו שם את נציגי ועדת הפנים של הכנסת בראשותו של דב שילנסקי מהליכוד שבאו לסייר בסביבה. הם מגיעים במיניבוס ויורדים להתבונן, וצעיר ערבי בעל גוף מזהה ביניהם את חברי הכנסת הדרוזים אבל נאצר אדין ווידאן עסעד וניגש להתרה.

אהלן, הוא אומר, ושילנסקי עונה לו: באנו לסייר קצת בארץ-ישראל.

הערבי אומר: אהלן וסהלן, אבל כאן זה לא ארץ ישראל זה הגדה המערבית הכבושה. הערבי מדבר עברית לא רעה, אך הוויכוח בינו לבין שילנסקי איננו מתפתח.

בהנחיית מועצת יש"ע (מתנחלי גוש-אמונים) אין פנאי לשיחות והכל ממהרים לעבר הכביש החדש שנסלל סמוך לצומת א-רם ומוביל מזרחה. זהו כביש יפה וטוב וריק כמעט לחלוטין, מפני שהוא מוביל רק לשלוש-ארבע התנחלויות קטנות. בתקציבי הענק שהושקעו ומושקעים בגדה בחציבה וסלילה של כבישי התנחלויות היה אפשר לרשת את כל מדינת ישראל בכבישים מהירים סופר-מודרניים, אולם זו בעיה ישנה ובסיור הפעם אין היא, כמובן, נדונה.

מגיעים להתנחלות מכמש, אחר כך לעופרה ושם פוגשים בראש מועצת מטה-בנימין פנחס ולרשטיין ואנשיו. היישוב היהודי באזור התפתח והתרחב בצורה מרשימה. מעבר לשכונות מזרח ירושלים יש פרברים עירוניים גדולים: בדרום אפרת שליד גוש עציון, במזרח מעלה-אדומים, בצפון גבעת-זאב ובצפון מערב הר-אדר. הישובים הקהילתיים וההתנחלויות מתרחבים, מי יותר ומי פחות: כפר אדומים, ענתות, מכמש, רימונים, עופרה, בית-אל, פסגות, חרשה ומעבר להם עוד חגורה של ישובים יהודיים מרוחקים יותר. מעט חקלאות, מפעלי דוכרבגים, תעשיה אלקטרונית ואופטית, בתי מלאכה מודרניים, רשת חינוך ושרותים מפותחות. גם בתוך שטח מדינת-ישראל יש אזורי ישוב מעורבים יהודים וערבים, בגליל המערבי המרכזי, במשולש, בנגב. גם בתוך שטח ישראל יש פערים ברמת שרותים בפיתוח. אבל כאן הדברים שונים בתכלית.

בישראל הערבים הם (כמעט) שווי זכויות. הם בוחרים את נציגיהם למועצות המוניציפאליות, בוחרים את נציגיהם לכנסת, מנהלים מערכה פומבית למען ענייניהם, נהנים ממערכת הרווחה החברתית, הרפואית, החינוכית של המדינה (אם כי קצת פחות). בגדה המערבית ובמועצה האזורית „מטה בנימין" שוועדת-הפנים מבקרת בה עכשיו אין זה כך. למתיישבים היהודים יש הכל: כל החרויות וכל הזכויות וכל השרותים. ולערבים אין כמעט כלום. אפילו נשכח לרגע את הענין הלאומי הרי ההבדל בין ישובי „מטה בנימין" ובין המועצה הכפרית של א-רם וסילואד ודיר-דיבואן ומזרעה אל-שרקייה הוא עצום. לראשונים יש משכנתאות לשיכון ותמיכה ממלכתית בכל אשר יפנו, ויש להם ביטוח-לאומי והסעות תלמידים וכמובן חופש ביטוי וחופש תנועה, הכל, כמו לכולנו. לערבים הנתונים לממשל צבאי אין כל זה.

ראש המועצה פנחס וולרשטיין מראה לח"כ שילנסקי ולעוד 3 מחברי ועדת הפנים את עופרה, את הבתים האחידים והנאים, את אזור התעשיה, את מדרשת ארץ-ישראל, בית-ספר שדה, אולפן, המרכז לחקר המערות (מה זה?). הוא משבח שוב ושוב את צה"ל, את המפקדים והוא אומר: „החיילים עושים עבודה נפלאה במאורעות הללו ובכל פעם שאני רואה את רמת המוטיבציה שלהם אני נפעם מחדש". בשנים הקודמות הרבו ראשי „גוש אמונים" למתוח ביקורת על צה"ל ומערכת הבטחון ועכשיו – כאשר אחד מהם משבח את „המוטיבציה הגבוהה" בדיכוי המהומות – הדברים נשמעים (לי לפחות) קצת מפחידים.

אחר כך שילנסקי ועובדיה עלי (גם כן ליכוד) מברכים ומשבחים את המתנחלים על אומץ-רוחם ובמיוחד על האיפוק שהם מפגינים בשעה קשה זו. אכן בשבועות האחרונים שמענו מעט מאד על המתנחלים וח"כ עובדיה עלי אומר שוב לוולרשטיין שהאיפוק שלהם ראוי לשבחים. מבין כל המתנחלים היה זה הרי פנחס וולרשטיין שירה לאחרונה מנשקו על מיידי אבנים והרג צעיר ערבי, וליד השולחן יושב גם רבש"ץ בטחון מקומי, ששמו שי בן-יוסף, שבולם בטלוויזיה ירה בעיירה אל-בירה ונדרשה חקירה למעשיו. ואם שני אלה מקבלים את השבחים על האיפוק שהפגינו – צא ולמד מה צריכים לעשות מתנחלים שלא מתאפקים.

בשיחה משתתף גם אל"מ, מפקד צבאי בכיר ביו"ש. אחרי שבחים וברכות למתנחלים הוא מנתח בקיצור את הנעשה בשטח: „השטח נרגע... השטח רגיש מאד" וכו'. לוקח כמה דקות להבין שבעגה הצה"לית המקומית „השטח" פירושו הערבים. כמו שכולם בדיון הזה מדברים על „צירים" ומתכוונים פשוט לכבישים, אבל לזה כבר התרגלנו (כאשר חזרתי הביתה לירושלים אמרתי שנסעתי דרך ציר מוזיאון-ישראל ובני הבית הסתכלו בי קצת בתמהה).

אחרי עופרה נוסעים למרכז רמאללה ושומעים שם דעות אחרות. בבוקר „עזרו" להם קצת לפתוח את החנויות, ברכבי המסחר, ובמעיבנים מתווכחים אם צריך לשבור שביתות מסחר בכוח או לא. זוהי סוגיה ותיקה בממשל הצבאי והמרדניות הישראלית. בעניין זה מתחלפות לפעמים מטילים עוצר וסוגרים חנויות ולפעמים שוברים שביתה ופותחים בכוח חנויות.

במרכז רמאללה הכל נראה רגיל וסביב לחברי הכנסת מתאספים עוברי אורח רבים. „אין שביתה ואין מהומות", אומר שילנסקי וזידאן עסעד מתרגם את תשובת הערבי: „כל הזמן יהיו צרות ומהומות עד שתהיה לנו מדינה ויהיו זכויות". לא צריך להיות אינטליגנטי במיוחד כדי להבין שבשיחה הזאת לא יגיעו להסכמה. לאט לאט סביבנו עוד ועוד עוברי אורח ונדמה שאם נשאר שם עוד רגע, תהיה הפגנה גדולה.

כמעט חודש ימים היתה כאן שביתה והיו הפגנות ונפגעים. רק השבוע יצאו מתפללים מהכנסיה המקומית והיו יריות והיו מכות ויבשת ושבירי אבנים במרכז העיר, ואילו עכשיו בדרך לירושלים אפשר לראות שבמורדה העיר סגורות עדיין רוב החנויות ובינתיים זו רגיעה יחסית.

לא ערבי זה לזה

את כרטיס החבר החזיר דראושה למפלגה רק שלושה ימים לאחר שהכריז על פרישתו. קשה להימנע מהמחשבה שקיווה שראשי „העבודה" יבקשו ממנו בקול תחנונים לחזור

„איני יכול עוד", אמר בשבת שעברה ח"כ עבד אלוהאב דראושה והטיל „פצצה" לזירה הפוליטית, הפגיעה בימים אלה. מבקר תיאטרון היה בוודאי משבח אותו על חוש התזמון הדרמטי שהפגין ועל התפאורה האנושית שבקרבה בחר להודיע על פרישתו ממפלגת העבודה. מבקר פוליטי חסין מפני רגשנות וולה תסביכים נזכר בוודאי ב„איני יכול עוד" אחר, בעריקה מרשימה יותר, זו של ראש הממשלה מנחם בגין. גם אם לא יילך בעקבות בגין, למעצר־בית מרצון, „השבת השחורה" עוד תסייע את זכרונו של ח"כ דראושה, שכן היא קצבה את פעילותו הפוליטית עד סוף הקדנציה הנוכחית, וקשה להניח שזאת היתה כוונתו.

אין לדעת אם האמין שקריאתו לעמיתיו הערבים חברי מפלגת העבודה ללכת בעקבותיו תיענה, אך עובדה היא שעד כה לא הוצף בית מפלגת העבודה בכרטיסי־חבר מוחזרים במחאה. גם את כרטיס־החבר שלו שלח רק שלושה ימים אחרי שהודיע על פרישתו מהמפלגה, וקשה להימנע מהמחשבה שקיווה, בסתר־לבו, שראשי „העבודה" יירדו על ברכיהם ויבקשו ממנו בקול תחנונים לחזור בו מצעדו הפזיז. הח"כ הבודד הראושה נותר בגפו, ולכל היותר יוכל לנהל דיאלוג עם משה עמירב, שגם עזב השבוע את מפלגתו בטריקת דלת.

במפלגת העבודה ניסו בימים האחרונים לאמוד את הנזק שגרם לה ח"כ דראושה בצעדו הקיצוני ובנימוקים שסיפק לתירוצו. ניתוח חסר תסביכים יוביל למסקנה שיותר משגרם דראושה נזק למפלגת העבודה, גרם נזק לעניין הערבי, שבשמו דיבר. הנזק האישי שהמיט על עצמו אינו רלוונטי, שכן את מעשהו עשה בהכרה מלאה. על־פי עדותו שלו, לא היתה ההודעה על הפרישה גחמה לא־מבוקרת אלא מהלך מתוכנן.

ח"כ עבד אלוהאב דראושה לא ייחשב על־פי שום קריטריון אובייקטיבי כחבר־כנסת חרוץ, מסור ובר־לבב. את קולו השמיע די הרבה, אך בעבודה השוחרה של חבר־כנסת, זו הנעשית בוועדות ובשדולות, לא ייגע את עצמו. הוא הרבה בנסיעות לחו"ל, פגש מנהיגי עולם ושגה באשליות שהוא מתקבל אצלם בזכות העמדות שייצג. עמיתיו מרק"ח ומ„המתקדמת" מבטאים את העמדות האלה לא פחות טוב ממנו, והרבה יותר זמן, אלא שהם אינם נמנים עם הממסד. ההגינות מחייבת שיכיר בעובדה שהשתייכותו לממסד השלטוני היא שפתחה בפניו דלתות, אבל הוא דימה בוודאי שקולו הצלול היטה אליו אוזניים כרויות.

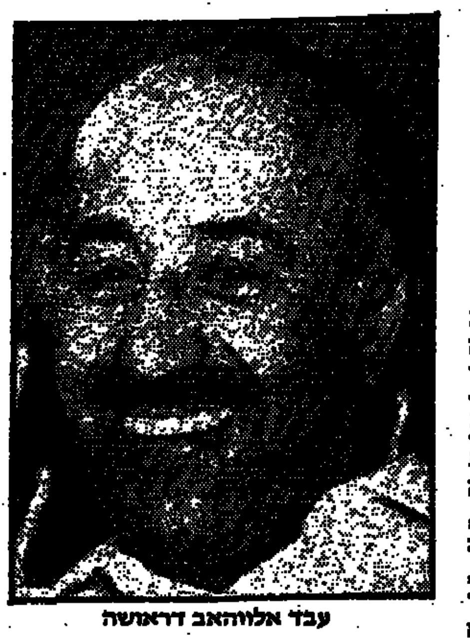
עבד אלוהאב דראושה

לרשימת המערך לכנסת הוצנח על־ידי המנגנון, שהלך שבי אחרי השכלתו וגילו וראה בו טיפוס חדש של חבר־כנסת ערבי. כל מה שנדרש ממנו, מלבד חברותו במפלגה, היה שיכיר את מצעה. משום מה בחר לקדם בכנסת ובפעילותו הפוליטית החוץ־פרלמנטרית דווקא את הנושא היחיד, כמעט, שלגביו המסר של מפלגת העבודה הוא חד־משמעי ולא מטושטש: לאו מוחלט לכל משא־ומתן עם אש"ף. אפילו ח"כים יונים, שאיתם מצא שפה משותפת ועניין משותף להיאבק עליו, טענו שהפריז מאוד בחודשים האחרונים ונסחף יותר מדי לקוטב שאליו לא יכלו להתלוות אליו. לקידום האינטרסים של הציבור שאותו הוא מייצג בכנסת לא הקדיש אפילו אחוז קטן מן הזמן והמרץ ששיקע בפעילותו להידוק הקשרים עם הפלשתינים בשטחים, למורת־רוחם של ערביי ישראל. ואף שהוא חש נעלב שלא ניתן לו להתבטא בסיעת „העבודה" בישיבה מסוימת, רק כפיות־טובה מדברת מגרונו. מפלגתו נהגה בו לפנים משורת־הדין ולא הכבידה עליו את רסן המשמעת הסיעתית והמרות הקואליציונית, בגלל תסביכיה שלה. ח"כ יהודי לא היה זוכה ביחס סלחני כזה.

אגב, במה שנוגע לנוחותו האישית לא גזר על עצמו הזדהות מוחלטת עם המקופחים והנדכאים. כשנודע על הפלייתם לרעה של העובדים הערבים במלון „רמדה־רנסנס", שבו עושים הח"כים את לילותיהם בימי פעילותה של הכנסת, החרימו אותו הח"כים זמן מה. ח"כ דראושה היה בין הראשונים ששבו אליו, בהתגנבות יחידים.

כשנדרש השבוע להחזיר את המנדט שסיפח לעצמו, טען שיותר מ־50,000 ערביי ישראל נתנו את קולם למערך (כולל „יחד") בבחירות לכנסת, ופירוש הדבר יותר משלושה מנדטים, ולכן המנדט שלו שייך לו ביושר. אילו נשאלו כל חמש רבבות המצביעים למפלגת העבודה האם תמכו בדראושה ישירות, קשה להניח שהיה זוקף לזכותו מנדט אישי אחד. מקובל בציבור הערבי, שמועמדותו של נציג מישוב כלשהו לתפקיד נכבד מסיטה את החשבים משיקולים קטנוניים, ומטעמים של יוקרה. לוקאלית מעבירים רובם את תמיכתם למועמד שלא היו בוחרים בו לראשות הכפר, למשל. בכפרו של דראושה, איכסאל, הצביעו למערך בבחירות האחרונות פחות מ־50 אחוז מבעלי זכות ההצבעה (836 מתוך 1,999 הקולות הכשרים, שהם 42 אחוז).

שילובם של מועמדים מקרב המיעוטים במפלגות הציוניות מלמד על תמורה במערכת השיקולים הפרגמטיים בקרב הציבור הערבי מצד אחד, ועל החישובים האלקטורליים של המפלגות הציוניות, מצד שני. את הציבור הערבי מנחה השאיפה לשפר את מעמדו באמצעות השפעה ישירה בתוך המפלגות ובאמצעותן על המערכת הפוליטית. המפלגות הציוניות, לעומת זאת, לוטשות עיניים לפוטנציאל האלקטורלי שהציבור הערבי אוצר. זו הסיבה שמפלגת העבודה, למשל, מתכוונת להגדיל את הייצוג של הציבור הערבי ברשימתה לכנסת, ואף תפלה אותו לטובה: על־פי התקנון שמעבדים במפלגת העבודה, לרגל שינוי אורחות־הבחירה של המועמדים לכנסת, ישוריינו לשני נציגים ערביים, ולהם בלבד, מקומות ריאליים ברשימה לכנסת בשני הסיבובים – בסיבוב בחירתם ובסיבוב שיבוצם. אגב, אם ישכיל הציבור הערבי לנצל את הדמוקרטיזציה, יוכל להרוויח מועמד נוסף, בתנאי שיהיה מועמדת – אינעם זועבי, למשל – שתפיק את היתרון שבשריון הייצוג לנשים.

באווירה הפוליטית הרווחת כיום, שמפלגות הימין עוד ילבו אותה במערכת הבחירות, מפלגת העבודה לא תעיז להקים קואליציה צרה עם רק"ח ו„המתקדמת", ואף לא עם מפלגה ערבית מתונה כלשהי. ח"כ דראושה טועה ומטעה אם הוא סבור שיקים מפלגה חדשה, אפילו יעלה הדבר בידיו, ויוביל אותה לקואליציה עם מפלגת העבודה, בהנחה שיזדמן למפלגת העבודה להקים ממשלה צרה. אם רק"ח ו„המתקדמת" ישמרו על שיעור כוחן בבחירות הקרובות, ויש הסבורים שהן יזכו אף לתגבורת בעקבות ההתעוררות בשטחים וביטויי ההזדהות שגילה הרחוב הערבי, יגרע בלוק הקולות הפוטנציאלי שמפלגת העבודה תוכל ליהנות ממנו. כל נגיסה נוספת לטובת מפלגה ערבית מהמאגר הזה רק תחזק את מפלגות הימין, מפני שאגף ה„מנודים" יגדל. ציבור הבוחרים הערבי המזוהה עם מדינת ישראל ורוצה לקדם בה את מטרותיו ושאיפותיו, גם הפוליטיות, באמת ובתמים, יבזבז את קולו אם יתן אותו למפלגה ערבית חדשה, אפילו מתונה. לא די שהיא עצמה תישאר באופוזיציה, היא תגרור איתה לשם גם את מפלגת העבודה. ועל מי ישליכו הערבים השפויים, בכלל זה ח"כ דראושה, את יהבם? על הליכוד, ה„תחיה", „צומת" ו„כך"?

תתארו לעצמכם

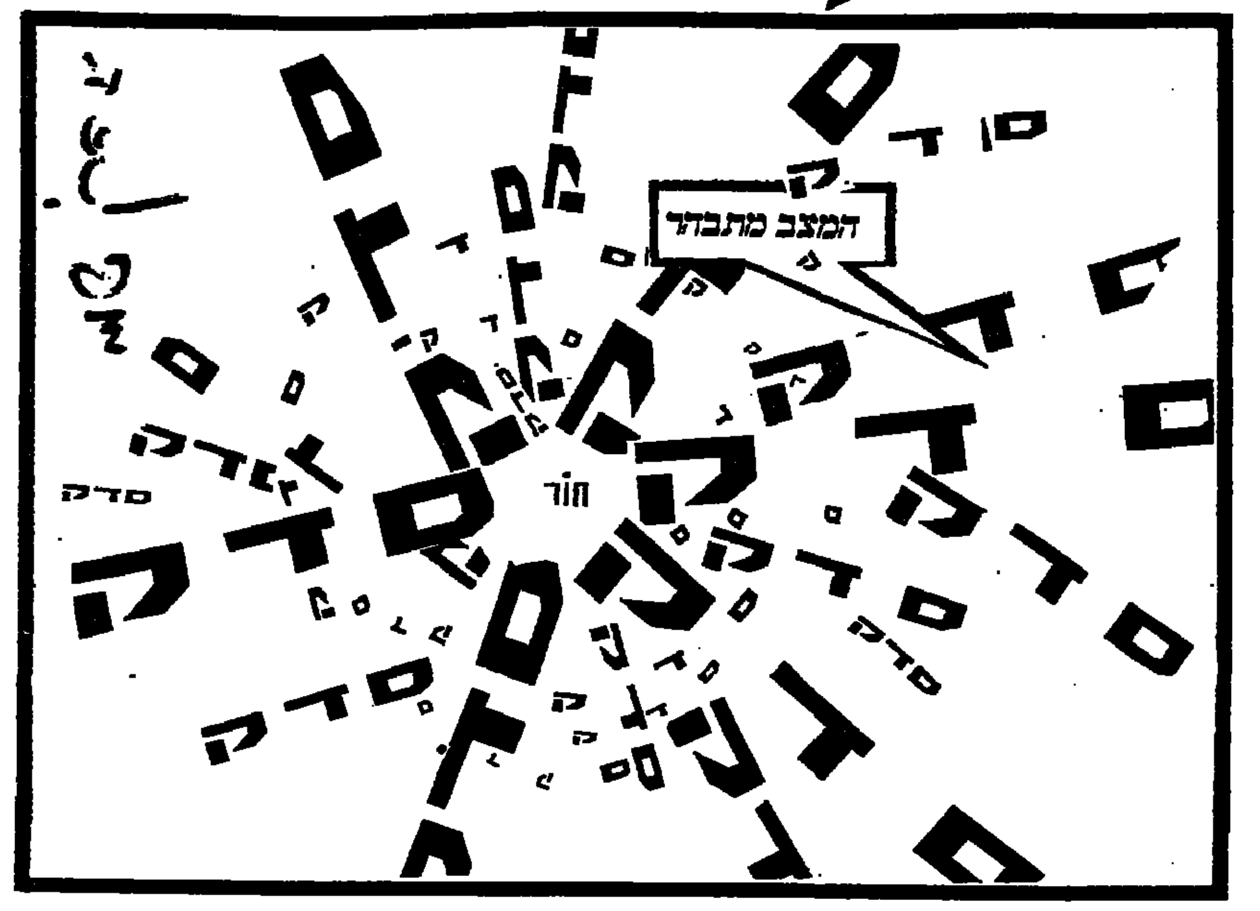

איפה שיש בעיות יש גם הסתה/ יורם לוי

ממזרח ייפתח השלום?

ראשי התנועות המזרחיות בישראל מזהירים: בשכונות יש הקצנה בכיוון התחיה וכהנא והקצנה דתית שיכולה להוליד אסונות גדולים יותר

„השימוש במונח מזרחי נצי בא לתת לגיטימציה לכל אותן זוועות שעושה ממסד שהוא לא מזרחי, אבל רודף ואוהב פלשתינים. אם המזרחי שונא ערבים ומקדש את האדמה – מדוע אינו נוהר בהמוניו להתנחל בשטחים?" אמירתו הקשה של השחקן יוסי שילוח מתנועת „החזית המזרחית" עוררה מעט אי נחות בקהל באי יום העיון שהתקיים השבוע במכון טרומן של האוניברסיטה העברית בירושלים בנושא „המזרחיים והשלום".

ליום העיון זומנו ראשי התנועות המזרחיות, הפועלות כיום בישראל, אשר ניסו לענות על השאלה הפוליטית־חברתית אם נכון הדימוי שדבק למזרחיים של שנות ה־80 כי הם ניצים בדעותיהם ושונאי ערבים. מדבריהם של המתדיינים שבה וצפה הרגשת הקיפוח העדתי מהולה בספק קביעה ספק משאלה, כי המזרחים הם שיביאו בסופו של דבר את השלום לאזור.

„אין מנוס מלהודות בעובדה שיש הקצנה בשכונות", קובע מני ברזילאי איש תנועת האוהלים מירושלים. „זו הקצנה מרובת פנים וגוונים לכיוון ימין כמו התחיה וכהנא והקצנה דתית שיכולה להוליד אסונות גדולים יותר מהקצנה לכיוון הימין הלאומני". ברזילאי סבור כי לתנועות המזרחיות אין השפעה בשכונות, אפילו לא על שכבת המשכילים, וראשי התנועות צריכים לכן להתפכח ולשנות את ציפיותיהם. הפתרון לדעתו לעצירת ההקצנה נעוץ רק בפעולת חינוך לטווח ארוך, כאשר בעול החינוכי צריכים לשאת אנשי השכונות ועיירות הפיתוח עצמם.

דוד חמו מתנועת „יתד" קובע, כי למזרחיים בארץ יש בעיות שהמרכז מימין ומשמאל של המפה הפוליטית אינו מעוניין לפתור אותן. „במציאות היום יש את כל המרכיבים שהמצב הזה ימשך". לדעתו תנועת שלום עכשיו מתעלמת מן האוכלוסיה המזרחית ואלה מוצאים מעין מקלט בגופים ניציים שבעצם מייצגים מחאה פוליטית חברתית. הוא חוזה כי המשך האטימות של המרכז והרחבת ההשגים של האוכלוסיה הערבית ישראלית בכל שטחי החיים יגרמו למזרחיים לכיוון של הזדהות פלשתינית. „מי שבולם את תהליך פתיחותה של ישראל למרחב הערבי הוא השמאל האשכנזי, יש פחד מכל דבר שהוא מזרחי. כיוון העתיד הוא של מזרחיות והמזרחיים הם שיעשו זאת. אחרת לא יהיה לנו עתיד".

אבנר עמיאל, המעורה בנעשה בשכונות ירושלים בתוקף תפקידו כמתאם פעולות חברה וקהילה בעירייה, סבור, כי המעמד הבינוני לא חש בקיפוחן של השכונות. „איפה שיש בעיות סוציאליות קשות יש קבוצות שמוכנות להיות מוסתות ולהזדהות עם הקבוצות הקיצוניות ביותר". הוא טוען, כי יש קשר בין הקולוניאליזם בגדה לקולוניאליזם הפנימי. השימוש בעבודה ערבית זולה הפך למכשיר דיכוי של אנשי השכונות ולשוט שמאלץ אותם להסתפק בשכר נמוך. לדבריו אנשי שלום עכשיו מסרבים לשלב את המוטיב הסוציאלי במחאתם ולכן הם מאבדים את תמיכת השכונות. העמדה הניצית של המזרחיים בשכונות היא עונש על ההתעלמות מבעיותיהם החברתיות. „אם תהיה התיחסות לבעיות של השכונות תהיה סולידריות גם בעניין השלום".

ד"ר שלמה אלבז מתנועת „המזרח אל השלום" סבור, כי המפתח לשלום הוא בידי המזרחיים ולתנועות המזרחיות אין ברירה אלא למשוך את המוני המזרחיים אל תהליך השלום. לדבריו הקמת תנועת שלום מזרחית באה לתת כתובת לאותם מזרחיים הרוצים בשלום אך נמנעו מלהצטרף לתנועות אשכנזיות מתנשאות, כי לא הרגישו בהן נוח. „אלינו הם לא יוכלו להראות את אותה התנגדות שהם מביעים ל,שמאלנים' וכו'". לדעתו יש להרגיש את האותנטיות המזרחית בניסיון להפתח לסביבה. „יש בבסיס התודעה הישראלית זלזול כנגד המזרחי – יהודי וערבי – ונגד מזרחיות בכלל, צריך לשקם את המושג מזרחי בתוכנו, להיות שייכים לאזור ולהתנהג בהתאם". אך הוא מדגיש כי החתירה לשלום קשורה קשר הדוק למאבק לשוויון חברתי.

יוסף שילוח טוען, כי באותה מידה שבודקים את יחסו של המזרחי לשלום יש לבדוק יחס זה גם אצל האשכנזים, ואפילו יותר. הוא דורש מההנהגה להניח לרגשותיו של המזרחי ולא להתלות בהם כדי להצדיק את הרגשות המפעמים בה עצמה. לטענתו בעוד הממסד מכנה את הפלשתיני בכינויים גועניים, נוצר בין המזרחי לפלשתיני קשר יומיומי בשכונות המעורבות או בעבודה.

למרות הדברים הנוקבים של הדוברים הטונים בלטו לעין ביום העיון שני דברים: העדר הסכמה ותאום בין התנועות המזרחיות בשאלת הזהות הפוליטית והאם צריך לפעול בתוך או מחוץ למערכת הפוליטית. חשוב בכך הוא הרושם שנוצר כי תנועות אלו אינן מייצגות ולא הצליחו לחדור אל קהל היעד הבוחרי שלהן ולשנות את הדימוי הניצי אותו הם כל כך רוצים לנפץ.

המשקעים והקלפי

ד"ר יורם פרי, סוציולוג פוליטי מאוניברסיטת ת"א וחבר מערכת „דבר", אמר ביום העיון, כי רוב רובם של סקרי דעת הקהל מצביעים על קשר הדוק בין השתייכות עדתית לעמדות פוליטיות. לדבריו ניתנו בעבר הסברים מוטעים לדימוי הניצי של המזרחיים, שהתחזק בעקבות עליית הליכוד לשלטון בקולותיהם.

ביסוד הסברים אלה עמדה ההנחה שהניציות היא נתונה, קבועה ובלתי ניתנת לשינוי, וכי היא נבעה כתוצאה מן ההיסטוריה של היהודים במדינות ערב, או מן המבנה הנפשי־הפסיכולוגיה החברתית שעצבו לאחר עלייתם לישראל. לטענתו, לחינוך יש השפעה רבה על העמדות הפוליטיות. בעלי השכלה גבוהה נוטים ליוניות. לכן, מכיוון שלמזרחיים יש השכלה פחותה הם נוקטים עמדות ניציות. מצב זה הוא, לדעת ד"ר פרי, בר־שינוי. לדבריו, המזרחיים הצביעו למפלגות הימין בשל תחושת קיפוחם על־ידי הממסד האשכנזי. לאחר הזדהותם עם מפלגות אלה אימצו גם את עמדותיהן הפוליטיות הניציות. עובדה למשל, שהמזרחיים תמכו בהסכם השלום עם מצרים, מכיוון שהלכו אחר עמדת מנהיג הליכוד בגין.

ד"ר פרי קובע, כי בסופו של דבר ילך הרוב אחרי האליטות הפוליטיות. האליטות הפוליטיות הימניות הן ברובן אשכנזיות ואין קיימת בהן החלוקה של אשכנזים־יונים, מזרחיים־ניצים. לדעתו עמדת הממשלה היא שתכריע בקביעת דעות מדיניות אפילו הן מנוגדות לעמדות הרוב בציבור.

איזה מין מוסר יהודי/ חגי אשד

המפתח נמצא בידי שולץ

מוסר של עם מתגונן כולל גם את הזכות לטעות. חיצי הביקורת היהודיים בארה"ב מופנים משום מה ליצחק רבין שכבר הכריז כי נחוצים אמצעים מדיניים

אותם אמריקאים יהודים – שהם קודם כל אמריקאים לפי אזרחותם, נאמנותם ובטחונם האישי והקולקטיבי – שמותחים ביקורת חריפה מאין כמוה על התנהגותה של ישראל בשטחים ודורשים את התפטרותו של שר הבטחון הישראלי יצחק רבין, טועים בכתובת. לא שאין להם זכות או יסוד למתוח ביקורת על ממשלת ישראל, צה"ל ועל שר הבטחון, ולו גם בסיגנון ההיסטרי והצעקני שהם בחרו בו. אבל, כידוע, צדקה ואולי גם צעקה – צריכה להתחיל מבית. על אחת כמה וכמה כאשר האשמה מתחילה מבית. ואולי גם האפשרות למנוע אותה, שהוחמצה בעבר ושהיא קמה לתחייה בעצם הימים הללו. הם פשוט טועים בכתובת. קורבן חיצי ההיסטריה שלהם – יצחק רבין, הוא לאמיתו של דבר קורבנה של הסיטואציה שנוצרה לא במעט בהשתתפותו של שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ. כך יצחק רבין וכך גם צה"ל כולו שנקלע לסיטואציה אכזרית לא באשמתו.

האמריקאים היהודים הללו, שבאים בטענות בשם מוסר היהדות, שוכחים שיש הבדל בין מוסר יהודי של עם יהודי בארצו ובמדינתו, החייב להגן על בטחונו ועל שלום אזרחיו, לבין מוסר יהודי גלותי של אמריקאים יהודים שהצבא האמריקאי, שהם ובניהם ובנותיהם אינם חייבים לשרת בו, ואף אינם מרבים להתגייס לשורותיו, מגן עליהם ועל משפחותיהם ועל בטחונם האישי והקולקטיבי. מוסר של עם מתגונן כולל גם את הזכות לטעות ולתקן את הטעויות ולשלם את מחירן. ויש הבדל בין המוסר של טובע שמנסה להינצל לבין המוסר של מי שעומד על חוף מבטחים ומגנה את הטובע על שהוא מתיז מים מלוכלכים לכל עבר בנסיונו לחלץ את עצמו.

צה"ל נקלע לא באשמתו לסיטואציה שהוא אינו רגיל בה והוא לומד על בשרו איך להגיב ואיך להתגונן מפניה. ואולי הוא לא גמר ללמוד ולטעות ולתקן את טעויותיו. יתר על כן שר הבטחון יצחק רבין יודע ואומר שהסיטואציה שצה"ל נקלע לתוכה בשטחים יכולה להיפתר רק באמצעים מדיניים ולא באמצעים צבאיים בלבד. הוא תומך במאמציו של שמעון פרס, מאז היותו ראש ממשלה ועד לאחר מכן בהיותו שר חוץ, לחפש פתרון מדיני לבעיית השטחים. שמעון פרס הצליח במאמציו. באותו חלק של המאמצים שהיה תלוי בו. החלק המשלים והמכריע של מאמצים אלה היה תלוי לא בו אלא בג'ורג' שולץ. הוא היה צריך לבוא למזרח התיכון בחודשי אפריל־מאי 1987 כשבידיו המפתח לקידום תהליך השלום שעליו הסכימו שמעון פרס והמלך חוסיין. אך שולץ נסוג אותם ולא בא למזרח התיכון וזאת לפי דרישת יצחק שמיר שהועברה אליו על ידי משה ארנס. וזהו נקודת המוצא האמיתית להידרדרות בשטחים שהתפרצה עכשיו.

מאז ועד היום ג'ורג' שולץ ויצחק שמיר הם הכתובת הנכונה לכל חיצי הזעם המוסרי והמדיני של האמריקאים היהודים והלא־יהודים. הם שסיכלו יחדיו את הסיכוי למניעת המצב שנוצר בשטחים עכשיו. אילו היה שולץ פועל לפי התוכנית המוסכמת הישראלית־ירדנית־מצרית אולי כבר היתה מתבססת ועידת השלום ואולי תושבי השטחים לא היו מידרדרים למצב של חוסר תקווה ולמעשי ייאוש ומרי, שחייבו את צה"ל לדכא אותם בכל האמצעים שהוא ידע ולא ידע להשתמש בהם. לצה"ל אין ברירה. הוא ימשיך לחפש, על בשרם של התושבים הפלשתינאים, את האמצעים הצבאיים שיאפשרו לחדש את המאמץ המדיני לפתרון בעייתם. אבל המאמץ הזה אינו תלוי בצה"ל וגם לא בשר הבטחון יצחק רבין.

בימים אלה מתנפץ „הסטטוס קוו של שולץ ושמיר" במזרח התיכון ונרקמות תוכניות רבות לשינויו. נערך עתה מעין מירוץ בין יוזמות מדיניות לקידום תהליך השלום. הנשיא מובארק יוזם תוכנית שיש לה כמה שלבים גלויים וסמויים וחלק מהלכיה הראשונים פורסמו עד כה. עוד נשמע ממנו בשבועות הקרובים. הסובייטים הקדימו אותו והגישו למועצת הבטחון את תוכנית המקסימום שלהם, שנועדה לשמש כבסיס לדיונים ולמיקוח אמיתי על היוזמות המדיניות השונות. הם הקדימו את האמריקאים כדי להודיע שוב שהם צריכים להיות שותפים לכל מהלך מדיני במזרח התיכון וגם כדי לעורר את האמריקאים מתרדמתם ולאלץ אותם להשתתף במאמצי השלום. גם מזכיר האו"ם שלח לאיזור שליח מיוחד והוא ישתדל להיות שותף בשם או"ם ליוזמות השלום בעתיד. שר החוץ המערב גרמני הנס דיטריך גנשר רוקם תוכניות פיתוח כלכליות, במקביל לחיפוש הפתרון המדיני וכהשלמה ותמיכה לביצועו של הפתרון. אלה יכולות להתבצע על ידי הקהיליה האירופית ובעיקר – על ידי מועדון שבע המדינות המתועשות ביותר בעולם – העתיד להתכנס בחודש יוני.

בידיו של ג'ורג' שולץ נמצא עדיין ה„אס" של כל היוזמות – „הסכם לונדון" שהושג באפריל 1987 בין שמעון פרס והמלך חוסיין. וזאת בידיעת האמריקאים אשר הסכימו להגישו כתוכנית אמריקאית לכל הצדדים. ואליו נוסף מיסמך ההבהרות ששלח שולץ ליצחק שמיר לפי בקשתו והכולל 19 נקודות בדבר מחוייבותה של ארה"ב לגבי נוהל הוועידה הבינלאומית. אמנם, המלך חוסיין נכווה ברותחין כאשר שולץ התכחש להסכם הזה לאחר מכן ומאז הוא מתקפד מפני האמריקאים בזהירות ובצדק. אבל יש להניח כי אם שולץ יתייצב מאחורי התוכנית הזאת, כפי שהבטיח לעשות, לא ירצה ולא יוכל חוסיין להתכחש להתחייבותו ל„הסכם לונדון" על כל נספחיו.

המפתח שוב נמצא בידי שולץ. ולא כן הנבנע שהוא שוב ישמיט אותו מידיו ויסתבך בכל מיני תוכניות נפל של יצחק שמיר שאין להן סיכוי להתקבל על הצדדים ולהוות בסיס להתקדמות. ממילא הם יביאו להמשך המצב הקיים בשטחים ולהידרדרות הגוברת במעמדה של ישראל בדעת הקהל האמריקאית בקונגרס ובאמצעי התקשורת. ואולי יש חוגים בממשל ובקונגרס שהם שבעי־רצון מהחלשת השפעתם של „הקול היהודי" בבחירות ושל הלובי היהודי הלוחץ עליהם? זה מה שקורה עכשיו.

בין כל היוזמות לשינוי המצב בשטחים מתחולל עתה מירוץ. הצד השווה שבהן הוא שהן לא עוסקות בשאלה אם שנת 1988 תהיה שנה של קיפאון מדיני וגם לא בשאלה אם לשים קץ לסטטוס קוו בשטחים, אלא בשאלה איך לשים קץ לקיפאון ולסטטוס קוו בשנה הזאת. בימים הקרובים, ולכל המאוחר עד פגישת הפיסגה הצפויה בין רייגן לגורבאצ'וב בחודש יוני, נדע יותר על עמדת ארה"ב במירוץ הגורלי הזה לשלום ולבטחון במזרח התיכון. ואגב, עד אז לא כדאי למפלגת העבודה לעזוב את הממשלה. אם יקרה משהו חיובי לקידום השלום באיזור, כדאי יהיה להשתתף במשהו הזה.

ההפתעה הבאה / אוריאל בן עמי

סיפורים מן החזית

א. הדרגות והשכל

ועכשיו, אחרי שהכוח החליף את המוח – באה הדרדרה המתלולת. אחרי שאלפי החיילים נשלחו לשם, החליטו להגדיל את התקן. החליטו שמעתה ישלוט תת־אלוף על השטחים, במקום אלוף־משנה, עד כה. החליטו שמעתה ישלטו אלופי־משנה על המרחבים ביו"ש, במקום סגני־אלופים עד כה.

אולי חשבו שתת־אלוף יהיה חכם יותר מאלוף־משנה ואלופי־משנה, לפי אותו הגיון, יהיו חכמים מסגני־אלופים. בינתיים הושג רק העלבון. המפקד הנוכחי של כוחות צה"ל ביו"ש ומפקדי המרחבים שלו רוצים לעזוב את תפקידיהם. קשה להם לעכל הצנחת קצינים בכירים מעליהם ואילו הם ייאלצו לשמש כסגניהם.

אך מעבר לעלבון, צריך לתהות על ההגיון. מערכת השטחים הינה מורכבת ומסובכת ואינה דומה לשום מערכת צה"לית אחרת. עכשיו, בעיצומו של ההלם, יונחתו מפקדים חדשים וחסרי נסיון בתחום זה, על השטח ויידרשו לתת פתרונות – רק בזכות דרגתם הבכירה.

גם מערכת דובר צה"ל פועלת על־פי אותו הגיון תמוה ביו"ש. בימים הקרובים עתיד להגיע לפיקוד המרכז קצין בדרגת אלוף־משנה, שישמש נציג דובר צה"ל בפיקוד. אותו קצין שירת בעבר בתפקיד זה במשך יותר חמש שנים בדרגת סגן־אלוף. הוא נעים־הליכות ועשה בעבר את מלאכתו נאמנה. אך לפי עדותו שלו – עם עזיבתו לפני חודשים אחדים בלבד – הוא נשחק בתפקידו ומאס בו. עכשיו הוא חוזר כדי להשתחרר מצה"ל בדרגת אלוף־משנה.

דובר צה"ל מגייס עתה מדי שבוע קציני מילואים כנציגיו בשטחים. אלו נוחתים בשטח, כאילו מכוכב אחר ואינם מבינים את המתרחש סביבם. ובמציאות המסובכת הזאת, הם אינם אשמים. מאות עיתונאים, ישראלים וזרים מתנפלים עליהם בשאלות והם אפילו אינם מכירים את הגזרות השונות. אילו דובר צה"ל היה מגייסם לחודש ולא לשבוע היתה עבודתם נראית אחרת. הם היו לומדים תחילה את השטח ורק אחר־כך מסבירים אותו. לעומת־זאת, הם נראים עתה מגוחכים וחסרי בטחון בעל־כורחם. אבל דובר צה"ל הנוכחי, תא"ל אפרים לפיד, מתעקש לריב עם העיתונאים, יותר מאשר לשתף איתם פעולה. צה"ל, מיותר לאמר, יוצא רק ניזוק מכך.

ב. החזית והנשק

הציבור היהודי ביו"ש עדיין שומר על שתיקה. בעצם, אין להם עתה מה לומר, מלבד תודה גדולה לצה"ל. הם מבינים עתה היטב, שרק צה"ל יכול להגן עליהם ונמנעים מלהתחכם בפעולות עצמיות. מפקדי צה"ל ביו"ש משבחים אותם על שיתוף הפעולה ועל ריסונם העצמי, לעת עתה. אבל, הם חוששים גם מהתלקחותם האפשרית.

בחודשים האחרונים הוקמו מוקדי דיווח אחדים, ברחבי יהודה ושומרון. אלו הוכיחו עצמם ביעילותם וכן מבחינת תחושת הבטחון הפסיכולוגית. תושבי יו"ש היהודים יכולים להתקשר עשרים וארבע שעות ביממה למוקד שבאיזור מגוריהם ולהתריע על כל בעייה. הם טוענים, כי יש להם עתה כתובת ובכך כבר יש מענה לבטחונם.

מוקדי הדיווח מאויישים בידי חיילי מילואים וקציני בטחון אזרחיים של המועצות האזוריות ביו"ש. הם מצויידים במערכות־קשר ישירות לצה"ל, למשטרה, למגן דוד אדום ולאחראים על הבטחון בכל הישובים היהודיים. עם קבלת התראה על אירוע, הם מזעיקים מייד את הגורם האחראי לטיפולו.

אורחים, המבקשים לנוע בכבישי יו"ש, יכולים להתקשר לאותם מוקדים ולוודא, כי הכביש אינו חסום, מכל סיבה שהיא. כאשר הם נתקלים ברכבם במחסום אבנים, הם מונחים שלא לפנותו מחשש למילכוד. במקרים כאלה, עליהם לשוב לטלפון הקרוב ביותר ולדווח למוקד הזה מזעיק את הצבא.

מוקד הדיווח מתאם גם את רכב הליווי הצבאי להסעות הילדים לבית־הספר. מדי יום מלווה צה"ל כארבעים קווי הסעה, רק בתחום המועצה האזורית מטה בנימין. כל נסיעה מאורגנת בתחום המועצה, הכוללת גם נסיעות נשים ללימודי יהודה, מלווה ברכב צבאי.

הבטחון הזה מחייב גם שאלה על מיקומה של החזית במדינת ישראל. השבוע פנו תושבי יו"ש לחברי כנסת, בבקשה לשריין את שמשות עשרות האוטובוסים של המועצה האזורית מטה־בנימין. הם עשו חישוב, שמדובר בעלות של כשלושה אלפים שקל לכל אוטובוס וטענו כי זוהי עלותם של המיסה פגוי טנק (לכל אוטובוס).

לבקשה נוספה גם בקשה נוספת: לקבוע את ישובי יהודה ושומרון כבעלי הסיווג הבטחוני הגבוה ביותר, כמו ישובי רמת־הגולן. סיווג כזה יזכה אותם באמצעי הגנה, כגון גידור אלקטרוני על חשבון המדינה. ישובי יו"ש נחשבים עתה כבעלי סיווג בטחוני בדרגה ב' דרג'. בקשתם להימנות עם הישובים בעלי דרגה א', הגבוהה בסולם, פירושה הודאה כי יהודה ושומרון עברו לקו החזית.

אין ספק, כי גם מבחינת ההסברה תהיה זו מכה קשה להתיישבות היהודית ביו"ש. אם עד עתה ביקשו, הבתונים לפתות, להוכיח ש"החיים ביו"ש הם נורמליים לגמרי" הרי שעתה הם מתקשים בכך יותר ויותר.

כלפי חוץ, הם מבקשים לומר: "עברנו כבר גלים כאלה בעבר ונעבור גם את הגל הזה". אבל זוהי למעשה ראציונאליזציה של אלה שהשקיעו את כל הונם בבניית בית־קבע ביו"ש. יותר ויותר מביניהם מתחילים להכיר בחומרת המצב וחוררים מאחריותם המוסרית לסכן גם את ילדיהם.

בנחמת טיפשים גורסים אחרים שהחזית איננה נחלת יו"ש בלבד, והנה וואדי ערה ויפו הם ההוכחה לכך. הם גם גורסים שהקשר המתהדק בין ערביי ישראל לערביי השטחים הוא הוכחה נוספת לכך, כאילו הקשר הזה נוצר מעצמו בלבד.

אבל, המפוכחים ביניהם יודעים שהמכות לא פתרו דבר. ערביי השטחים ילקקו את פצעיהם וינהלו בעתיד קרבות מתוחכמים יותר. כגון ייצור אמצעי לחימה מאולתרים המופעלים מרחוק והמאפשרים להם להיבלע.

בינתיים, אף אחד אינו מעז לשאול בקול רם: כמה אמצעי־לחימה נגנבו מצה"ל בידי גורמים פליליים וחבלנים והמוחזקים אצל ערביי יו"ש – לשעת פקודה. קצין בכיר בצה"ל הודה באחרונה כי קיימת הפקרות בתחום גניבת הנשק בצה"ל וכי קשה לנהל מעקב מדוייק אחר הנבות שנגנבו. בית המשפט הצבאי בשכם הודיע על כך לאחרונה, תוך נזיפה חמורה בתופעה.

דבר אחד ברור: קיים שיתוף־פעולה בין יהודים מוכרי נשק לבין ערבים הקונים אותו לפעולות חבלניות עוינות. זו תהיה כנראה „ההפתעה" הבאה לאלה שרגילים להיות מופתעים, כל הזמן.

هكذا من الاصل

יהדות פולין. היתה ואיננה

במשך חמישה ימים בשבוע הבא ייערך בירושלים כינוס בין־לאומי ראשון מסוגו על קורות יהדות פולין, תרבותה ויצירתה. הכינוס מלווה בסדרת תערוכות ובפסטיבל סרטים. אל הכינוס יגיעו למעלה מ־100 מומחים בהם חוקרים בכירים מפולין ומחמש ארצות נוספות

קהילה במצוקה / יקיר צור

הם היו שלושה וחצי מיליון

מוורשה, לודז', וילנה ולובלין הם הועברו לאושוויץ, טרבלינקה, מיידנאק וסוביבור. רק שנים אחדות קודם לכן החלה לפרוח תרבותם ופעילותם הפוליטית הגיעה לשיא לאחר שנים של פרעות וגזרות – ופתאום הכל אבד

בראשונה פרחה הקהילה היהודית בפולין במאה השש־עשרה, כאשר הישוב היהודי מנה כמה עשרות אלפי יהודים שישבו בכששים ישובים ופיתח חיי קהילה תוססים ואחרי כן, בין שתי מלחמות העולם, כאשר ברפובליקה הפולנית התרכז הישוב היהודי הגדול באירופה, שהגיע בשנות העשרים של המאה העשרים לכדי שלושה וחצי מיליון נפש, אשר היוו כ־10 אחוזים מאוכלוסיית המדינה. עם תום מלחמת העולם השניה, לאחר שהושמד רובה של יהדות זו, נעשה נסיון לשקם את החיים היהודיים בפולין, אולם גלי האנטישמיות חיסלו תקוות שווא אלו וכיום נותרו שם רק מתי מעט יהודים.

יהדות פולין, שראשיתה אי שם בתחילת האלף השני לספירה, היתה לפני 40 שנה לאחד המרכזים הגדולים של יהדות העולם. יהודים מכל רחבי אירופה באו ללמוד בישיבותיה. אז התארגן ועד ארבע ארצות – ועד כלל־ארצי של הקהילות היהודיות בפולין – שהיווה את הרשות העליונה המנהיגה של יהודי פולין. ועד זה עמד בקשר עם שלטונות המדינה, נשא ונתן איתם על גובה המיסים ובידו הופקדה האחריות לגבייתם. "למעשה היה זה מעין פרלמנט זוטא של יהודי פולין. לוועד היתה סמכות להתקין תקנות ולהסדיר עניני כלכלה, חינוך, אורחות חיים בקרב הציבור היהודי וגם שימש כשתדלן וכמייצג הציבור היהודי בפני השלטון הפולני", אומר ד"ר שלמה נצר, חוקר תולדות יהודי פולין באוניברסיטת תל־אביב.

תקופה מפוארת זו באה לקיצה עם פרוץ מרד הקוזקים בראשותו של חמלניצקי. בפרעות [illegible] אכזריות, היו־רצח, כפרעות ת"ח, נרצחו אלפי יהודים וקהילות רבות במזרחה של פולין הושמדו. יהודים רבים נמלטו למערב אירופה. הגזרות הקשות שבאו בעקבות זה מהשלטונות ובעקבותיהן התפוררותם של מוסדות ההנהגה היהודית והתעוררות המשיחית עם הופעתו של שבתאי צבי ברחבי מזרח אירופה, שימשו רקע לצמיחת החסידות בפולין. בהשפעת ר' ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט) ותלמידיו – ר' יעקב יוסף מפולנא, המגיד הגדול ר' דב בר ממזריץ' – קמה תנועה חדשה, החסידות, שסחפה המונים. "חצרות" החסידים שהוקמו בפולין, נפוצו אף מעבר לגבולותיה. מנגד, קמה בוילנא, המרכז התורני הגדול, "ירושלים דליטא" – ההתנגדות לחסידים שאופיינה בפולמוס חריף בין הצדדים ולוותה בחרמות ובנידויים. בראש המתנגדים עמד ר' אליהו, הגאון מוילנא.

בסוף המאה השמונה עשרה חדלה פולין להתקיים כמדינה עצמאית. קשייה הכספיים, המחלוקות הפנימיות בתוכה והאנרכיה, עשו אותה טרף קל לשכניה – פרוסיה, האימפריה ההבסבורגית והקיסרות הרוסית, אשר חילקו ביניהם את אדמותיה של פולין. יהודי גליציה, מצאו את עצמם תחת השלטון האוסטרי, ולמרות העוני והפיגור הכלכלי היה מצבם טוב מזה של אחיהם בשטחים שעברו לידי רוסיה, שם סבלו היהודים מתחיקה אנטי יהודית ומגזרות תחום המושב. בין היהודים נמצאו גם פטריוטים פולנים שהשתתפו בנסיונות המרד של הפולנים נגד הרוסים. תקופת ההשכלה הביאה להתקרבות בין היהודים ובין הפולנים.

במחצית השניה של המאה התשע עשרה החלה להתעורר בקרב יהודי פולין תחושה לאומית וצורך בהתארגנות לעזרה הדדית סוציאלית. זו למעשה ראשיתה של חיבת ציון. הוועידה הראשונה של פעילים אלה, "חובבי ציון", התקיימה ב־1884 בקטוביץ על גבולה המערבי של פולין. "קטוביץ", אומר ד"ר נצר, "נבחרה בשל היותה נקודת מפגש בין שלוש מדינות: רוסיה, אוסטריה וגרמניה. הוועידה התקיימה במסווה של התכנסות לחוג את יום הולדתו ה־100 של סר משה מונטיפיורי, אולם התקבלו בה גם החלטות בזכות תמיכה בהתיישבות בארץ ישראל".

הרפובליקה הפולנית הדמוקרטית שלאחר מלחמת העולם הראשונה, שוב כינסה את היהודים תחת קורת גג אחת, כ־3.5 מליון נפש התרכזו בערים הגדולות: וארשה, לודז', למברג, קראקא, וילנה ולובלין. בהן הגיע מספר היהודים, לפי מפקד שנערך בשנת 1931, לכ־30 אחוז מכלל יושביהן. מבין הערים והעיירות הקטנות (ה"שטעטלעך") היו כאלה שרוב תושביהן היו יהודים. ישובים אלו שקקו חיים יהודיים רבי תוכן שקיבלו ביטוי בתחומים שונים.

עתונות יהודית ענפה, מקומית וכלל ארצית ביידיש, עברית ופולנית, סיפקה מידע שוטף ושיתפה את האוכלוסיה היהודית במאבק הפוליטי על זכויותיה. שני העתונים הגדולים, ה"היינט" וה"מאמענט", נבו לתפוצה אף מעבר לגבולה של פולין. גם היצירה הספרותית פרחה, בפרוזה ובשירה, בעיקר בשפה האידית, אולם גם בעברית ובפולנית. בשנות העשרים צמחה בפולין קבוצה של סופרים ומשוררים יהודים שבין הבולטים שבהם היו פרץ מרקיש, מלך ראוויטש, אורי צבי גרינברג, י.ל. זינגר, יצחק בשוויס־זינגר, קדיה מולודובסקה ואיציק מנגר. גם התיאטרון היהודי זכה להצלחה. בין להקות התיאטרון הידועות היו "הלהקה הווילנאית", "הוויקט" – התיאטרון האמנותי הוורשאי, "יונג טעאטער" וכן "עזאזל" ו"אררט", שעם שחקניו נמנה גם הצמד דז'יגאן ושומאכר.

ההצלחה הפוליטית היהודית הגיעה לשיאה בבחירות לפרלמנט ב־1922, כאשר היהודים, שאירגנו את בלוק המיעוטים יחד עם האוקראינים, הבילרוסים והגרמנים, הצליחו להכניס לפרלמנט 35 נציגים, כ־9 אחוזים מהפרלמנט. ליהודי שנבחר כחבר פרלמנט היתה חסינות פרלמנטרית. הוא יכול היה להופיע בפרלמנט ולומר כל מה שיש לו בלי שיהיה נתון לסכנה של מעצר ומשפט. "מאבקם של היהודים בפרלמנט היה כולו מאבק פוליטי להשגת תביעות מסוימות שבמעט ולא הושגו", אומר ד"ר נצר. "מה שכן הושג היה שתביעות אלו הושמעו מעל במה פומבית בפרלמנט ובאמצעות העתונות היהודית בארצות השונות ניתן היה לקרוא על בעיותיהם הפוליטיות של יהודי פולין בקהילות היהודיות השונות ברחבי אירופה וארה"ב וכך לשמש כבוח פוליטי מנע".

שנות השלושים של המאה העשרים הן שנות הפורענות והדעיכה. בד בבד עם הדרדרות המצב הכלכלי הפך המשטר בפולין יותר ויותר אוטוקרטי והמדיניות האנטי יהודית גוברת. במחצית השניה של שנות השלושים מתרבים הפוגרומים. הפולנים בוחנים דרכי הגירה של יהודים אל מחוץ לפולין. אחד הרעיונות שהעלו הפולנים ואשר טופח אחר כך על ידי אייכמן היה ישוב יהודי במדגסקר.

ערב פרוץ מלחמת העולם השניה ישבו בפולין קרוב לשלושה וחצי מיליון יהודים, רובם היו מרוכזים בערים הגדולות. בוורשה עצמה התגוררו כ־350 עד 400 אלף יהודים. התחושה היתה של קהילה במצוקה. עם פרוץ המלחמה וכיבושה של פולין על ידי גרמניה, הופעלה מדיניות אנטי יהודית שיטתית, באמצעים אכזריים ביותר שכללו פגיעות בנפש וגזילת רכוש שנמסר לידיים אריות. היהודים נאלצו לשאת טלאי צהוב על בגדיהם, הורחקו ממרכזי הערים ורוכזו בגטאות. רבים מהיהודים נתפסו לעבודות כפיה ונשלחו למחנות עבודה ולמחנות ריכוז. ב־1941 החל "הפתרון הסופי" שבו הושמדה רוב יהדות פולין במחנות אושוויץ, טרבלינקה, מיידאנק, בלז'ץ, סוביבור ואחרים. בקרב היהודים שנותרו בגטאות וביחוד בקרב חברי תנועות הנוער התגבשה ההחלטה על התנגדות אקטיבית מזויינת. "לא נלך כצאן לטבח", קרא אבא קובנר, בכרוז שפירסם בינואר 1942. מרד גטו וארשה הפך סמל לגבורה יהודית. אלו שנמלטו מהגטו הצטרפו למחתרת הפולנית והשתתפו במרד של 1944.

עם תום מלחמת העולם השניה נעשה נסיון, על ידי רבבות בודדות של פליטי השואה, לחדש את הישוב היהודי בפולין. גלי האנטישמיות של תחילת שנות החמישים והמסע האנטי־יהודי ואנטי־ציוני שלאחר מלחמת ששת הימים חיסלו כמעט לחלוטין את הישוב היהודי. היום מתגוררים בפולין כמה אלפי יהודים שיהדותם כמעט אינה ניכרת בהם ורק שרידי בתי הכנסת ובתי הקברות נותרו בערים אילמים לישוב יהודי מפואר שהיה קיים אלף שנים ואיננו עוד.

הבורגנים באים

ב־1924 נקט ראש ממשלת פולין, גראבסקי, שורת צעדים לייצוב הכלכלה הפולנית, כגון הכבדת מיסים על סוחרים והעברת תעשיות פרטיות לידיים ממשלתיות. צעדים אלו, שפגעו בהמוני יהודים מהמעמד הבינוני, היו התמריץ העיקרי לעלייתם של עשרות אלפים ארצה. כך החלה העלייה הרביעית שכונתה גם עליית גראבסקי. עלייה זו, שהיתה בחלקה הגדול עלייה של בעלי הון מהמעמד הבינוני הנמוך (סוחרים, בעלי מלאכה נתעשיה זעירים ומתווכים) השפיעה בהשקפת עולמה ובדפוסי חייה על האווירה הכללית בישוב. הם הביאו איתם את התרבות העירונית של בתי הקפה במזרח אירופה והכניסו נימה אינדיבידואליסטית ודגש על אינטרסים [illegible] ההתיישבות היהודית החקלאית וחיזוק תודעת השורשיות.

יותר מכל השפיעה העלייה הרביעית על התפתחות הישוב העירוני בא"י, שעד אז נחשבה, בהשוואה להתיישבות החקלאית, כלא יוקרתית. העיר תל אביב קלטה יותר מ־50 אחוז מעלייה זו והאוכלוסיה גדלה מ־21,500 באמצע 1921 ל־40,000 בסוף 1925. בסוף שנה זו הגיע שיעור ריכוז היהודים בערי ארץ ישראל ל־83 אחוז – שיעור שלא היה לו דומה באותו זמן בשום ארץ אחרת להוציא אנגליה. גידול עירוני זה, ללא תוכנית על ארצית, הביא לפריחת הספסרות בנכסי דלא ניידי ולצמיחתם של מאות ספסרים, סוכנויות תיווך וחברות למסחר קרקעות. בתוך חודשים ספורים עלו מחיריהם של המגרשים העירוניים בתל־אביב עד 400 אחוז. הדבר האיץ את המשבר הכלכלי של 1926, שהביא להתמוטטותה של "עליית גראבסקי" וחזרתם של אלפים לפולין.

כמו גריז מתחת לציפורניים / טלי זלינגר

המתנדבים של דוידי

4000 צעירים ובוגרים מגיעים מדי שנה מחו"ל הישר לבסיסי צה"ל כדי לסייע בסדנאות, ימ"חים ובשיקום מעוזים לאורך הגבולות. 43 כבר התחתנו עם אנשי הבסיסים

בבסיס חיל השריון בגולן כבר התרגלו, לא יכולים בלי. כמו הגריז מתחת לציפורניים, כך טבעי ומובן מאליו הקשר עם הקבוצות של דוידי, שכבר היו לחלק מתבנית העבודה וחלק מהנוף. "סראל", המפעל הלאומי למתנדבים לישראל, שכוונה שיש לה זרועות בישראל וב־13 ארצות – בארה"ב דרך אירופה ועד דרום אפריקה, – היא הגורם הפעיל ביותר לייצור קשר חם ויעילות בין יהודים חורשי טובתנו וצמאי ריגושים לבין צה"ל. בראשו עובד היום הפעיל אל"ב במילואים אהרון דוידי, שהיה קצין צנחנים ראשי, ובשורותיו באות רבות של מתנדבים בכל רחבי הארץ שנפלו ברשת ההתלהבות הכותפת שסוו דוידי וקומץ מסוגעים לדבר, אנשים עם סבלנות של ברזל ורצון טוב.

אחד הדברים הבודדים, שיצאו לטובה ממלחמת לבנון המקוללת, הוא אולי המפעל הזה. הורתו וראשיתו בימי מלחמת לבנון כשמיושבי רמת הגולן נזקקו לסיוע בעבודות החקלאיות ומישהו הציע שדוידי יעזור להביא קבוצות מתנדבים מארה"ב שיעסקו את מלאכת הבנויים. המתנדבים הגיעו בהמוניהם. הם שוכנו באוהלים, עסקו באבטחת עצמם, ואף התחילו לעזור קצת גם בבסיסים העורפיים של הרבה, שיוקו במלחמה. הם אהבו כל רגע. אחרי המלחמה כבר לא היה צורך בהם, אבל התנופה כבר הזמינה המשך פעילות – וכך נולדה עמותת "סראל". ספק אם דוידי, ידיד קרוב של רמטכ"ל לבנון רפול ואיש רמת הגולן, היה מצטרף להגדרת מבצע של"ג כמלחמה מקוללת, אבל הוא בכיה הגיזה את ההשקפות הפוליטיות וממעט לבדוק גם בציציותיהם של שותפיו. להיפך, כוונת עמותת "סראל" לכנס בין שורותיה את כל מגוון הקשת הפוליטית והחברתית, וכל זה במטרה אחת – לחשוף בפני יהודים בכל העולם, בעיקר בגילאי נוער עד 25 ומבוגרים מעל גיל 45 ועד בשלות בוגרת של שנות ה־60, את בבני הארץ המובטחת באמצעות הקשר עם צה"ל, באמצעות שותפות פעילה בעשייה.

מדי שנה מגיעים כ־4,000 מתנדבים. בכל חודש חורפי מגיעים כ־150 איש, אישה ונער ובחודשי הקיץ במספרים גדולים הרבה יותר, וביניהם כ־20 אחוז החוזרים פעם שניה ויותר. רוב המתנדבים עובדים במחנות צה"ל, לנים ומתבלבלים בבסיסים, הופכים – כבר אמרנו – לחלק מן הנוף. הם צובעים, מגננים, מסדרים ציוד, מתקנים ומתחזקים כלי רכב, רוחצים סירים ובישלים, מקימים גדרות ועוד. במהלך שהותם של שלושה שבועות הם מבלים בארץ ומקבלים תוספת חינוך בערבים, בשיעורי עברית, שיחות עם אנשי צבא ומרצים והזדמנויות להתארח במשפחות שכבותן יש בארץ יותר מאלף הקולטות את הבאים והנותנות להן הזדמנות להציץ לחיים האמיתיים, להרגיש שייכים ולהתקשר מספיק אל המקום כדי לרצות לבוא שוב ואולי אף לעלות ארצה. מיעוטם, לפעמים מטעמים אידיאולוגיים, עובדים בבתי חולים ומסלול התכנית שלהם דומה בעיקרו.

בצה"ל אוהבים את התכנית הזאת. בשנת העבודה '87 יסוכמו 100 אלף ימי עבודה שנתן פרויקט "סראל" לחיל התחזוקה. תא"ל אלפסי, מפקד חיל התחזוקה רואה בתכנית נכס, גם חינוכי וגם מעשי. "משרה התעופה אני אחראי על הטיפול בהם. מדור מתנדבים מטפל בהם, שולח אותם למקומות העבודה בצבא, לסידורים והדרכות חינוך. העבודה שהחבר'ה האלה עושים בסדנאות, במרכזי אג"א ובימ"חים ואפילו בשיקום מעוזים בקו בקעת הירדן ולבנון, היא עבודה נהדרת. יש להם מוסר עבודה גבוה, לב חם להתנדב ולעשות עבודה וזה גורף את החבר'ה שלנו לעשות יותר. הקושי הוא להתאים את הקבוצות שלסטנותיהן שונות, למדריכים המתאימים. ביחידות אוהבים אותם מאד ויש דרישה גבוהה. המפגש עם אנשים מאיכות חיים אחרת, הוא רק לטובתנו". מדור המתנדבים בראשות רס"ן בפירות סריר מחזיק אנשי מילואים, בעיקר כאלה שהיו נפלטים מסיבות בריאות וגיל מן השירות, בעלי רמה גבוהה ומוטיבציה ואלה הופכים לראשי קבוצות, מדריכים, הורים של המתנדבים.

גדולתו של המפעל הקטן הזה בתמימותו אולי. משה גולמי ראשוני, לא מסייר עדיין, נלהב כמו תינוק. מקבל משכורת אחד ותקציב של כ־200 אלף דולר שרובו תרומות, ורק 40 אלף דולר בשנה שעברה מכספי תקציב הבטחון תחת סעיף "קרן תמיכה במוסדות חיצוניים". הכסף לא מגיע אוטומטית, הצתה נבחן כל שנה מחדש ו"סראל" צריכים להוכיח בכל פעם מחדש למה צריך אותם. עכשיו זה כבר פחות קשה, הרקורד שלהם עשיר בהישגים. למעלה מ־800 עולים חדשים שורש העליה נבט בהם דרך התכנית ושראשיה סייעו בכל לקליטתם, הרבה יותר ממשרד הקליטה או הסוכנות בתוקף היחס האישי הפרטני ורשת ההכרויות הקשרים הסבוכה שפרושה לרגליהם בכל מקום בארץ. 43 חתונות בין מתנדבי התכנית לבין אנשי הבסיסים המארחים, מזה 36 חתונות בבסיס ג'ולים הן הוכחה ומאות מתנדבים, שהאריכו שהייתם בארץ ופנו ללימודים באוניברסיטאות כאן, זו הוכחה נוספת. "אני לא חושב שאנחנו מטיפים לעליה או מייצרים רעיונות יש כאין", אומר ואביק שפריר, יד ימינו של דוידי, איש יחידות עילית של צה"ל ובעל עבר גם בעבודה עם יהדות בחו"ל. "אבל אנחנו מציגים תהליכי החלטות אצל כאלה שממילא חשבו על הרעיון הזה. היכולת שלנו לסייע בכל מיני דרכים להשתלב כאן, ההבנה שלנו את רגשותיהם והקשיים שלהם והחסכון שאנחנו חוסכים להם בריצות וטרטורים, עושים את שלהם".

בשבוע הבא יקבלו מידי יו"ר הכנסת את פרס יו"ר הכנסת לאיכות חיים לשנת תשמ"ח "על פעילותכם המצויינת בתחום הגברת העליה, מניעת הירידה והקלת הקליטה". בחגיגה הם לא יהיו לבד, הרבה מפרגנים להם, יש אבל גם כאלה שמפרגנים פחות. גופי הקשר עם יהדות התפוצות לא כל־כך אוהבים את "סראל". "אנחנו מציעים תכנית זולה יותר, אנחנו מוכיחים שלא צריך להיות מימסד משומן ועתיר תקציבים כדי לעשות עבודה, והם לא אוהבים את זה", מסביר דוידי. הוא עצמו פנסיונר מצה"ל לא מחפש כל תמורה. "פעם קראתי איזו קינה של תא"ל פורש מצה"ל שבכה את עתידו. תאמיני לי, אפשר להיות מהמנסיה אחרי 30 שנות שירות. אני לא מחפש עבודה עם משכורת".

משכורת לא, עבודה כן. הם עובדים 12 שעות ביום, טווים עוד ועוד קשרים עם גופים שיכולים לתרום ולסייע כדי להקטין עלויות של הבאת הקבוצות והחזקתן כאן, גופים שיכולים אולי לתרום בכסף או במעשים לשיפור תנאי הפרויקט. אחרי חמש שנים הם לא מתביישים לומר: צריך עוד כסף. לא הרבה, לא סכומים מוגזמים, אבל יותר. והם מחפשים תורמים. בארץ ובעולם. רק חשבון הטלפון שלהם היה בשנה שעברה 12 אלף דולר עם כל השיחות לחו"ל לתיאום הקבוצות או לעידוד ודחיפה כשעגלה נתקעת – אם בגלל חששות מהמצב בארץ, מה שיכול לפעמים להביא קבוצות מלבוא, אם בגלל קשיים לוגיסטיים אחרים. 40 אלף דולר הוציאו בשנה שעברה על סיבסוד חלקי של כרטיסי טיסה לחלק מן הבאים בקבוצות. יש להם שיתוף פעולה חלקי ולא קבוע עם חלק מהמימסד הציוני בתפוצות, אך הם סומכים בעיקר על כושר השכנוע של עצמם, על הלהט שמשדרים נציגיו המתנדבים המשוטטים בעולם.

"כמו שאלה שבאים הם לפעמים קצת משוגעים, כך גם אנחנו שעוסקים בזה", אומר מושיק רייניץ מכפר הס, שהלך לפרנסתו ופעיל מרכזי להגאתו. "בחיי שקומזיץ על חוף הים עם מפקד ג'ולים או סוף שבוע אצל משפחה נהדרת במושב עין ורד, שווים בעיני יותר מכל פרס. זאת שמחה אמיתית".

אוי, אוי / יוני להב

קשה להיות יהודי

"היינו צריכים לירות בהם מהרגע הראשון בלי להתחשב במסמר ובדעת הקהל"
(יצחק שמיר, מן העיתונות)

"אנו צריכים להגיע לקלחותיהם של הערבים, הדתיים, ומצביעי 'התחיה' ו'כך'"
(משה ארנס, מן העיתונות)

אוי, אוי. למה לא ירינו בהם מן הרגע הראשון, אתם שואלים? בגלל שהתחשבנו בבוסר ובדעת הקהל. כאלה אנחנו, יהודים רחמנים בני רחמנים. חושבים על כל העולם חוץ מאשר על עצמנו. אלא מה?! אז עכשיו, אה־גוויעע חוכמים שאנחנו, עכשיו אנחנו מבינים שהיינו צריכים לירות בהם מן הרגע הראשון, אבל אנחנו תמיד מבינים מאוחר מדי, ולמה, אתם שואלים? בגלל הלב היהודי החם שלנו, בגלל שאנחנו [illegible] שאפילו שהם עראבושן, הם בני־אדם, בן הלב [illegible] ניצבים מהשייגצים האלה, והם עושים לנו קונפליקטים גם, לא עלינו, ומצד אחד אנחנו הרי לא נלך כצאן לטבח, אבל מצד שני כל הפת"חים האלה, לא? אנחנו צריכים לראות אותם על הפיגומים שלנו ובמסעדות ילנו הם מנסים לתפוס לנו את הכבש, כן, הם רוצים שנסתכל להם ישר בתוך העיניים השחורות והאפלות שלהם, ולנו הרי לא נעים להסתכל להם שמה, אז הם נהנים מזה שלא נעים לנו, כי הם מנצלים את העובדה שאנחנו, יש לנו נקודה חלשה מאוד בתוך הלב, אנחנו יותר מדי טובים, יותר מדי מבינים, ואז הם זורקים על הילדים שלנו, על החיילים הסברס המוצלחים שלנו, הם זורקים עליהם כל מיני פצצות ושורפים כל מיני שמעטס אבל אנחנו, יש לנו הוראות אי־פתיחה באש, אז אנחנו מורידים להם את האף קצת, שוברים להם קצת את העצמות בשביל לא לשים להם כדור במצח, אז ישר כל האנטישמים מהאו"ם ומהעיתונים שלהם מתנפלים עלינו. אפילו שלנו כואב על הערבושן המסריחים האלה יותר משלכל העולם ביחד איכפת – כי אנחנו כאלו – אבל אנחנו, הרי, תמיד יוצאים אשמים בסוף, ואז אנחנו שוב סובלים, וכאילו שכל זה לא מספיק, יש לנו גם רגשי אשמה בגללם; ואף אחד לא מרחם קצת גם עלינו.

א. הקולות הערביים זה ברור. אחרי שדראושה עזב את המערך הוא צייץ "משך ארבעים שנה רימה אותנו המערך". "נכון מאוד" צוהל ארנס, ראש מטה הבחירות של הליכוד: "גם אותנו רימה המערך משך ארבעים שנה: אתכם הדפו על היותכם ערבים, בעוד שאותנו רדפו על זה שאנחנו לא מפא"יניקים. אתכם רדפו על כך שאתם פדאיין, ואותנו רדפו על 'אלטלנה' ועל ארלוזורוב. יש לנו פה אינטרס משותף: יה, ברעכן! בכוחות משותפים נצליח לשבור את המערך סופית!"

ב. הקולות הדתיים. "זה ברור. מתי היה לכם כל כך טוב פה? מתי קיבלתם כל כך הרבה בשביל כל כך מעט? בעצם, במחשבה שניה, אצל המערך קיבלתם יותר; ובמחשבה שלישית, אצל המערך תמיד תקבלו יותר, כי הרי אותנו אוהבים בכל מקרה, בגלל שאנחנו גסי־רוח באורח כל כך ישראלי שורשי, כעוד שאת המערך לא סובלים בלי קשר למה שהם יעשו, כי הם הרי המערך, ולכן הם צריכים להתאמץ כפל כפליים: אז למה אנחנו יותר טובים בשבילכם בכל זאת? בגלל שזה כל כך טבעי שנהיה ביחד: זה כל כך ברור שהדתיים, העולם התחתון, סוחרי הנשק, המתנחלים, האספסוף למיניהו ומעמד העבורישים ילך איתנו לכל מקום. או בבקשה".

ג. מצביעי 'התחיה' ו'כך'. "אז זה נכון ש'התחיה' ו'כך' הם 'ליכוד יפה' כמו שפעם העידה על עצמה התחיה כ'מפד"ל יפה'" זה נכון שהם יותר אידיאליסטים מאתנו, יותר ישרים מאיתנו מבחינת הקירבה לרעיון המרכזי, יותר צעירים ברוחם אתנו אבל הרי עם מוסר לבד אי אפשר לנהל מדינה, ולכן אנחנו נהיה קצת 'תחיה', קצת 'כך', והרבה מפא"י, בשביל שהרעיונות היפים שלנו לא רק ייראו, אלא גם ייעשו; ובסופו של דבר זה מה שחשוב, לא?"

האמבוש של ג'ורג' בוש

(סוף מעמוד 15)

יושבת על הצוואר של ג'ורג' בוש ואינה מרפה.

בוש הוא עתה המועמד המועדף של הרפובליקאים, מקדים את מתחרהו העיקרי והיחיד בעצם, בוב דול בסקרים בכל המדינות להוציא את איווה. הוא נהנה מהיוקרה שמאציל עליו הנשיא רייגן: "סגני הוא סגן הנשיא הטוב ביותר בתולדות ארה"ב" – ולמרות שהנשיא הודיע כי עליו להישאר נייטרלי במירוץ, ידוע כי הוא תומך בסגנו ורוצה לראות בו את הנשיא הבא של ארה"ב.

אולם לבוש יש בעייה קטנה: המעורבות שלו בפרשה של איראן־קונטרה לא זכתה עדיין לבירור מעמיק ורציני, בעיקר בשל התחמקותו של סגן הנשיא מלענות על שאלות מטרידות. בוש נמצא בנושא הזה במצב קשה למדי: אם יודה כי היה מעורב, תמך בעיסקה של נשק תמורת בני ערובה ולא הזהיר את הנשיא מן הכשלה – יידבק בו הכתם של השתתפות בשערוריה הגדולה של העשור. אם יאמר כי לא היה מעורב באורח מעשי – ינצלו זאת יריביו כדי לטעון כי בעצם שימש כסגן נשיא לצרכי תפאורה ובילה שמונה שנים בבית הלבן בתור הלך מהדהם. הבעייה של בוש מחמירה עוד יותר בשל כך שבמשך כל תקופת סגנותו הציג את עצמו כ"מומחה מספר אחד של הממשל למדיניות ארה"ב בנושאי הלוחמה בטרור". אם אתה היית כזה מומחה – שואלים מתנגדיו ובעיקר בוב דול, איך זה לא התייעצו בך בנושא האירני? ואם התייעצו אתך ונתת עצות אחיתופל איזה מין מומחה אתה בכלל?

בוש ויועציו החליטו תחילה על מדיניות של התחמקות. בוש נמנע משאלות על הנושא ובמקביל נדחק לפינה והוכרח להשיב – ערפל את התשובות. כך היה זה בוש היחיד מבין 13 המועמדים לנשיאות של שתי המפלגות שנמנע מלהשתתף בסדרת הראיונות הטלוויזיוניים שעורך הכתב הוותיק מרווין קאלב. בוש ועוזריו ידעו כי המדובר בראיונות של שעה שבהם יש למראיין מספיק זמן להתעקש על תשובה ברורה ואת הצרה הזאת – החליטו – הם לא צריכים.

אולם הנושא האירני המשיך לרדוף את בוש. בוויכוחים הפומביים של המועמדים היה זה אלכסנדר הייג שהיה מסריד אותו בלעג פעם אחר פעם בשאלות בנושא וגם הכתבים לא הרפו ממנו. השאלה המרכזית הייתה: איזו עצה נתת לנשיא? בוש השיב כי היחסים בין הנשיא לסגנו הם יחסים סודיים וכי חובת הסודיות מונעת ממנו להשיב. התשובה לא שכנעה למרות שגם רייגן אמר כי בוש צודק בגישתו. עצתו לרייגן בשאלה האירנית היא חלק מהרקורד של בוש על פיו הוא צריך להשפט במירוץ לנשיאות, קבעו כותבי המאמרים. אם לבוש לא הייתה סיבה טובה להסתיר ולהסתתר מאחרי מסך הסודיות – הוא היה מוזמן מגלה בדיוק מה אמר לרייגן.

ואז החליטו בוש ויועציו כי הדרך היחידה היא לתקוף, להכות בשואלים על היותם חטטניים ועל כך שהם מסיטים את הוויכוח על הנשיאות לסמטה צדדית ואינם דבקים בדרך המלך שהיא בירור עניני של עמדות המועמד בשאלות המעיבות על עתידה של ארה"ב. בוויכוח פומבי של המועמדים הרפובליקאים, שנערך לפני חודש באיווה, תקף בוש בחריפות את המנחה, עורך ה"דה מוינס רג'יסטר" ששאל אותו על הפרשה האירנית, ותקף גם את עיתונו. הקהל הגיב בתשואות ובוש הבין כי מצא את הדרך. לפני שבוע נשאל על הפרשה בפגישה עם כתבי ועורכי ה"ניו יורק טיימס" ואמר: אתם כל הזמן שואלים אותי על כך ואני לא רוצה לדבר על כך וזהו זה".

ואז הגיעה הבקשה של רשת הסי־בי־אס כי בוש יעניק ראיון למהדורת החדשות של הרשת במסגרת סדרת דיוקנאות שהרשת עורכת על המועמדים לנשיאות. בוש ואנשיו הסכימו אולם התנו תנאי – הראיון ייעשה בשידור חי. דן ראת'ר, העורך והמגיש של חדשות הסי־בי־אס הסכים ונפל למארב. בוש ואנשיו החליטו כי הדרך הטובה ביותר תהיה להלום בראת'ר, הנחשב על ידי הימין האמריקאי לסמל הנטיות הליברליות של העיתונות והטלוויזיה. הם ידעו היטב כי שידור חי מאפשר למרואיין מתודרך היטב להכתיב את הקצב, להעמיק בשאלות מביכות ולתקוף בלי שלמראיין תישאר נסיגה. ראיון מוקלט מראש הוא בשליטת רשת הטלוויזיה היכולה לערוך אותו כרצונה. להשמיט מה שאינו מוצא חן בעיניה או מה שמיותר ומעכב את הקצב. שידור חי, ידע בוש, יהיה משחק ביתי. בוש ואנשיו ניצלו גם את העובדה שבקשת הסי־בי־אס הייתה לראיון לצורך דיוקן, כדי לצייד את בוש בטענה שישמיע במהלך הראיון כי הוליכו אותו שולל לגבי מטרת הראיון ולא סיפרו לו כי הוא ייסוב סביב הפרשה האירנית. אנשי הסי־בי־אס, לעומת זאת, היו בטוחים כי הם שהכינו את המארב. שכן כפתיח לראיון הכינו כתבה תחקירית מודגשת שהציבה סימני שאלה רבים ונוקבים על מעורבותו של בוש בפרשה. התחקיר קבע, כי בוש השתתף בישיבה בבית הלבן שבה הביעו שולץ ווינברגר התנגדות חריפה לעסקה האירנית, וקבע גם כי בוש תודרך בירושלים על ידי עמירם ניר על העיסקה ולפיכך אין כחר לטענות שהשמיע כי לא ידע על העיסקה עד תאריך מאוחר.

אולם אם ראת'ר ציפה כי בוש ייבהל, יתגונן, יהיה נבוך ומבולבל – ציפתה לו מכה ובוש אף הכניס מכה מתחת לחגורה כשדיבר על הפרשה הלא נעימה שבה נטש ראת'ר בכעס את אולפן החדשות של הסי־בי־אס, לאחר שהתברר כי שידור של משחק טניס עומד לנגוס דקות ארוכות מהמהדורת החדשות, רק כדי להתברר כי המשחק הסתיים מוקדם מהצפוי, לרוץ בקוצר נשימה לאולפן ולגלות כי היעדרותו גרמה לכך שהמסך של מאות תחנות הטלוויזיה הקשורות ברשת הסי־בי־אס היה אפל במשך שש דקות ארוכות ויקרות מאד.

לבד מהתחמקות מפרשת אירן רצו בוש ויועציו להוכיח כי בוש אינו "יורם". הכינוי הזה – באנגלית "ווימפ" – דבק בבוש מתחילת מסע הבחירות ובוש מנסה כבר חודשים לנער אותו. עכשיו הוכיח כי אינו "יורם" וכי הוא יודע היטב להלום מהלומות מכאיבות. מי שיכול לעמוד באומץ ובקרמומוריות מול דן ראת'ר יוכל לעשות כך גם לגורבצ'וב. הראיון היה ארוך ללא תקדים במהדורת החדשות – 9 וחצי דקות והנה קטעים נבחרים ממנה:

ראת'ר: אדוני סגן הנשיא, דונלד גרג מכהן עדיין כיועצך הנאמן. הוא היה מעורב במשלוחי הנשק ל"קונטראס" והוא לא דיווח לך על כך. כשיועצו הנאמן של הנשיא רייגן האדמירל פוינדקסטר לא דיווח לנשיא – הוא הודח. מדוע גרג עדיין בבית הלבן?

בוש: משום שאני בוטח בו... אני חושב שזאת שערוריה... הכתבה הזאת שאתם עושים – האנשים שעובדים אתך – יש אצלך איזה מר כהן – אמרו לי שזה הולך להיות דיוקן פוליטי. זה דיוקן פוליטי? אתם סתם קופצים עם דברים שכבר נבדקו בקפדנות... אני דורש משחק הוגן ואני חשבתי שבאתי הנה לדבר על דיעותי על החינוך או על הקיצוצים בתקציב.

ראת'ר: אדוני סגן הנשיא, הנשיא רייגן עצמו אמר כי הוא רוצה שכל העובדות בפרשה האירנית ייצאו לאור. הוא אפילו מסר לבדיקה את יומניו האישיים...

בוש: הוא לא מסר את היומנים שלו...

ראת'ר: הוא מסר חלקים מהם.

בוש: וכמו, דן, הבה נהיה זהירים כאן כי אתה...

ראת'ר: כן אדוני, אני רוצה שאתה תוודה כי הבעייה.

בוש: אני אוהד...

ראת'ר: אני רוצה להשמע כוונתך...

בוש: אבל כך אתה נשמע, דן (צוחק), הערב הזה הוא לא ערב גדול כי אני רוצה לדבר על מדוע אני רוצה להיות נשיא, מדוע 41 אחוזים מהציבור תומכים בי...

ראת'ר: אדוני סגן הנשיא, השאלות האלה...

בוש: אני לא חושב שזה הוגן לשפוט את כל הקריירה שלי על בסיס העלאת גירה של הפרשה האירנית. איך היית מרגיש אם הייתי שופט את הקריירה שלך על בסיס אותן שבע דקות, בהן עזבת את האולפן בניו יורק. היית אוהב את זה?

ראת'ר: אדוני סגן הנשיא...

בוש: אני רוחש לך כבוד אבל אני לא רוחש כבוד למה שאתה עושה כאן הערב...

ראת'ר: אדוני סגן הנשיא, אני חושב שתסכים כי התאמתך לנשיאות והשאלה איזה מין אנשים סובבים אותך היא היא חשובה יותר ממה שהעלית עכשיו לגבי...

בוש: ובכן, אני רוצה להישפט על בסיס כל הרקורד שלי...

ראת'ר: ובכן, אני רוצה לברר את הכל...

בוש: ואתה לא נותן לי אפשרות... אתה כל הזמן חוזר על כל מיני שאלות ישנות. מה חדש בזה? חשבתי שזאת תבנית חדשה...

ראת'ר: נותרו באורח ברור שאלות בלא מענה, האם תהיה מוכן לכנס מסיבת עיתונאים לפני הבחירות המוקדמות באיווה ולענות על שאלות ש...

בוש: ערכתי 86 מסיבות עיתונאים מאז חודש מארס ...

ראת'ר (קוטע אותו בגסות): אני מבין שהתשובה שלילית. תודה רבה, אדוני סגן הנשיא.

בתום הראיון החלו הטלפונים לצלצל בתחנות הטלוויזיה ששידרו את הראיון ובמטה הבחירות של בוש. רוב המצלצלים כעסו על ראת'ר, חשבו שנהג בגסות ומטהו של בוש חגג – האיש שלהם הוכיח שהוא לא יורם, צבר הרבה נקודות אצל האגף השמרני של המפלגה הרפובליקאית ואולי הצליח לזנב ביתרונו של בוב דול באיווה.

המומחים הורו כי בוש רכש יתרון בטווח הקצר, אולם בטווח הארוך עדיין תרדוף אותו השאלה האירנית, וכשיעבור המאבק מהזירות הפנימיות של המפלגות לזירה של מאבק ארצי בין בוש לבין מועמד דמוקראטי – ינצלו הדמוקראטים את נקודת התורפה הזאת כדי להעמיד את בוש בפינה. השאלה היא אם מעורבותו של בוש בפרשה האירנית מעניינת את הציבור באותה מידה שהיא מעניינת את העיתונות. מסתבר שאפילו ההתכתשות של בוש עם ראת'ר שיצרה כותרות, סיפורים ארוכים ושפע של מאמרים ותכניות טלוויזיה – עניינה יותר את אנשי התקשורת השסים תמיד לעסוק בעצמם, מאשר את קהל הצופים. סקר נילסן העלה כי במהלך הריב בין השניים נטשו כרבע מליון צופים את רשת הסי־בי־אס ועברו אל תכנית החדשות המתחרה של האי־בי־סי.

אולם מה שברור הוא שבוש קנה לעצמו אויב רב־עצמה – מאז הריב דומה היה כי ראת'ר ורשת הסי־בי־אס הוציאו חוזה על בוש. החלו עוסקים בו ובמעורבותו בפרשה האירנית ביתר התלהבות, מאזכרים את הנושא ערב ערב בראש מהדורות החדשות וכוראי מתכוונים גם לבדוק פרשיות נוספות הקשורות בבוש. וכך יוצא שאם אכן ייבחר בוש למועמד הרפובליקאי, הוא יצטרך לרוץ לא רק נגד המועמד הדמוקראטי אלא גם נגד דן ראת'ר.

אין צורך לקרוא לזיכרון שיבוא, הוא חלק ממך / חייקה גרוסמן

יבשו הדמעות

הציונים מימין ומשמאל, הבונדאים, הקומוניסטים, היהודים, פרנסי העדה, הגבאים וגם הצעירים כמוני שלא אהדו במיוחד את הבעל־ביתיות של ראשי הקהילה — כולם כאחד שאבו מאותו מאגר זכרונות קולקטיבי: גבורת המכבים, חורבן הבית, שלטון זר, גירושים, עלילות, פוגרומים והשכלה והתחדשות

ישנם אנשים שמתייחסים לעבר מנקודת ראות של ההווה. ואילו אני משתדלת לדון את בעיות ההווה לפי מה שהצלחתי ללמוד מן העבר.

כולנו חולי נוסטלגיה. היא עושה לנו טוב על הנשמה, שרים „מיין שטעטעלע בעלץ". מי לא מכיר את הצביטה המתוקה־מרה בלב? מי לא חש את הלחלוחית הדומעת בקצה העין? באה מין הרגשה של התעלות, של הזדככות. נדמה שגם שילמת חוב למה שהיה ואיננו. הנה אתה פטור מלחשוב מי ימלא את החלל, שנוצר אחרי השמדתם של שלושת המיליונים בפולין ועוד שלושה מליונים במדינות אירופה האחרות. ברגעים כגון אלה אתה מרחף מעל גלי הזכרונות וניתק מן החיים המחייבים תשובות.

ריב לי עם אלה שבעיני דמיונם בראית הקהילה היהודית של אז בפולין — קהילה שהיא כולה „גוי קדוש". כולם מתו שם על קידוש השם, העם היה בדמיונם כולו סולידי, ערב זה לזה, חדור רוח של עזרה הדדית וכולם — חכמי תורה ודעת.

ריב לי גם עם אלה שמדמיינים את הקהילה היהודית כאילו חיתה וחיות על רוחות בגיטו סגור, רוחש לבשי שטריימלך, כולם מתרפסים לפריץ, שפלי ברך, פחדנים.

הריב קשה, כי למעשה אתה נלחם נגד מיתוס שמקורו בבורות. בעיני, כל גדולתה של יהדות פולין, בהיותה ציבור של בני־אדם חיים, גם משכילים ונאורים וגם פנטיים, גם פועלים ובעלי מלאכה וגם סוחרים, גם רודפי צדק, גם מנצלים, גם סבלים וגם בעלי בתי חרושת, נאמנים ומורדים עם עמם וגם מתכחשים אליו. הכל מכל בכל כל. עם חי תושם גם את שלום השבת וגם את „הדמונסטרציות". כל צבעי הקשת הפוליטית של דעות, כל הטעמים ביצירה, באמנות, בתיאטרון, בספרות. כנראה לא מקרה הוא הדבר שבלשון האידיש, כאשר רוצים לתאר משהו טעים באמת, אומרים „יש להבר הזה כל הטעמים". היה באמת ועוני ושפל, היתה השלמה עם גורל של עם נרדף, אבל היה גם עושר (בעיקר רוחני), היתה גם התעלות והיתה המרידה ולקיחת הגורל בידיים.

העימות והמאבק על הדרך לגאולה חדרו לכל בית יהודי. הם התלהטו סביב כל שולחן של שבת. לא חסרו עננים כבדים אשר כיסו את פני השמיים. היו חיים מרים כלענה, אך היה גם כאב ההתחדשות של אומה מתחדשת בשפתה העתיקה, בתקוותיה ובכמיהתה לעליית השחר גם לעם היהודי.

בגיל תשע־עשרה נחתה עלי המלחמה. מה הספקתי עד אז? לא הרבה. בסך הכל הספקתי לסיים חוק לימודי התיכוניים בגימנסיה העברית, למלא כרסי בתנ"ך, בספרות עברית וספרות אירופה, בהיסטוריה ובלטינית ומעל לכל — לספוג את עושר הביטוי באידיש. מקורו באותו פולקלור של אמא, באמרי השפר הרוויים הומור מתוק־חמוץ. אלה בלי ספק הצילו אותי לא פעם, ברגעי יאוש, במצבים שנראו ללא מוצא וללא פשר. כמובן, הספקתי גם לקרוא פרקים חשובים בפילוסופיה ובפסיכולוגיה. למען היושר יש להודות שלא תמיד הבנתי את משמעותם. אולם בלעדיהם לא היית ראוי להיות מדריך בהשומר הצעיר.

בגיל שש־עשרה או שבע עשרה ידענו בתנועה לנהל ויכוח ולערוך משפט ספרותי על ספר מספרי גורקי או רומן־רולן או מחזה של איבסן. או על סיפורים חסידיים פרי עטו של פרץ. אהבנו להכעיס את מנהל הגימנסיה העברית, אשר סלד למשמע שפת אידיש בפי תלמידיו. היינו מיטיבים בתנועה לקרוא במקום את שלום־אש, את שלום עליכם, את קולבק. לא, את הדת החרדתיים לא שנאנו. חס וחלילה. הסבים שלי היו מלמדים ורבנים יראי שמיים. אחד „מתנגד" ואחד „חסיד". הם לא הפריעו לנו לחיות את חיינו.

ראיתי את בחורי הישיבה באים לביתנו „לאכול ימים". לא לעגנו להם, ריחמנו עליהם. שמעתי את הפסוק איך „נהרגים באוהלה של תורה" והבנתי כי גם משפחה ציונית כשלנו, חצי חילונית ופתוחה לרוחות הזמן, צריכה להגיש להם ארוחה חמה וכי אין ללעוג להם למרות שדרכי ההשכלה היו חסומות בפניהם.

אם ישנו נושא לגעגועי — הריהו החיסון המוסרי והרגישות לעוול שפיתח הנוער היהודי בתנועת הנוער החלוצית, בבית הספר ובבית. גם בבית. עד היום אני שותה מאותה באר. לא כל המים אזלו ממנה. השנים: ראשית עלייתו של היטלר לשלטון, מלחמת האזרחים בספרד, החזית העממית בצרפת וארץ ישראל והקיבוץ — מקור ההשראה. כל מעיינות הנפש הופנו לחינוך להגשמה, לעליה ולקיבוץ ולהומניזם. להיות „א מענטש" בכל מצב. ימים אלה מעלים אצלי זכרונות על מאבקים, ויכוחים, התלבטויות בתנועה, בבית הספר, בבית, בקהילה.

היה שבוע עצמי, כי כל סכנות ההתבוללות, שארבו בשנים אלו לפתחו של האדם באירופה — אלינו לא יגיעו, לנו זה לא יקרה.

הציונים מימין ומשמאל, הבונדאים, הקומוניסטים, היהודים, פרנסי העדה, הגבאים וגם צעירים כמוני שלא אהדו במיוחד את הבעל־ביתיות של ראשי הקהילה — כולם כאחד שאבו מאותו מאגר הזכרונות הקולקטיבי: גבורת המכבים, חורבן הבית, שלטון זר, גירושים, אינקביזיציה, גיטאות, עלילות, פוגרומים והשכלה והתחדשות. אחד פנה לחזו שכינתו של המשיח, האחר ציפה לאור העולה מן החופש הצריך לעם. הזכרון רשם גם את שומרי החומה הפנטיים וגם את פורצי החומה, גם את החולשה הפחד וגם את הגבורה וההגנה העצמית מול הפוגרומשצ'יקים.

הנה מוצאת אני מספידה את יהדות פולין. לא לכך התכוונתי. אי אפשר להחיות את המתים. אפשר כמובן לבכות אותם. אך לי אזלו כבר הדמעות. מכיוון שאי אפשר להחיות את העבר מסתפקים ביום אחד בשנה „ביארצייט", בהזכרת נשמות.

היום, בו נשמעת הצפירה ועומדים דום ליד המכונית הדוממת בכביש הוא גם מיוחד וגם לא מיוחד כל כך. בסופו של דבר מתהלכים לצדי מלווים קבועים. חברים שאינם. ביניהם אנילביץ' המרשים, טוסיה החינגית וגם אמא. היא נראתה רזה כל כך בגיטו.

אני צועדת עם ריח הערב ברחוב אבן גבירול ורגלי אצות באותו זמן גם ברחובות ובסימטאות של וארשה, ביאליסטוק ווילנה. הערים של הגיטאות. אל ריח התמרוקים, שעולה מן הנשים בבית הקפה, חודר תמיד ריח של קרביד, החומר ששימש לבעירה במקום חשמל ונפט. גם ריח של מרק מן המסבה לעניים — מלווה אותי יחד עם ריח הפרדסים.

עד היום צריכה אני להתגבר למראה שורות בני־אדם מתמשכות. שם הלך אחד ימינה ואחד שמאלה. סלקציה במגרש המיון, לפני העליה לקרונות.

הנה גמרתי את משמרתי לניהול ישיבת הכנסת, אני יורדת מן הכסא הרם וסדרן מסדרני הכנסת קרא לי בחיבה: חייקה. כך סתם חייקה. כדי לשמח את לבי הוא מברך אותי באידיש, שואל לשלומי. גם זו סיבה טובה לזיכרון. הכל חי בתוכך, הכל חלק ממך „בלכתך בדרך, בשכבך ובקומך". אין צורך לקרוא לזיכרון שיבוא, הוא בא כאורח קבע, קרוי ובלתי קרוי, רצוי ובלתי רצוי.

מה נדהמתי כאשר עתונאי משכיל וחביב שאל אותי: למה את נוסעת לפולין? מה יש לך לחפש שם? למה את נוסעת לשם בשעה שאת מדירה רגליך מגרמניה? לשוני דבקה לחכי. שלא כדרכי בדברי על נושא זה פרצתי בסוף ואמרתי, כי מי שאיננו מבחין בהבדל בין אנטישמיים „רגילים" לבין מתכנני „הפתרון הסופי" ומבצעיו, איננו מבין כלום. הצטערתי אחר כך על התשובה, אך האמת נשארת אמת.

חייתי בין פולנים, שלא ידעו כי יהודיה אני. שמעתי את הלהג האנטישמי גם כשהובילו את היהודים לתאי הגזים. סחטנים („שבאלצוביניקים") רדפו אחרי לא פעם, כשהשגיחו כי יצאתי מן הגיטו והסרתי את הטלאי. קצרה היריעה מלספר את אשר ראו עיניה של יהודיה אחת קטנה, שבניגוד לכל חוקי הגזע נולדה בלונדינית.

אחרי הכל, מול מכחישי השואה בעולם, מול הרביזיוניזם ההיסטורי המולך בגרמניה, המצדיק או לפחות מבין את המניעים של הנאציזם, אין הפולנים של היום מצטיירים כה גרוע. אני מעריכה את הנסיון הנעשה בפולין לדון מחדש את מידת האשמה של הפולנים, כאשר הם הפגינו אדישות ואפילו שנאה עיוורת ליהודים והסגירו אותם כאשר הגיטו עלה באש. היתה בפולין שלאחר השואה אפולוגטיקה שאני דוחה ויש גם פתיחת פצעים וביקורת עצמית. סיפורי הסרק על מרד משותף, כביכול, יהודי־פולני בגיטו גובלים בציניות שלא תסולח. יחד עם זאת אין לשכוח את אלה מקרב העם הפולני שהושיטו יד עוזרת וחרפו נפשם למען הגיטו הבוער ולמען הצלת יחידים. יש להבדיל בין האחראים להשמדת עמנו — הנאצים הגרמנים — לבין יתר עמי העולם. אם נאבד את חוש המידה והפרופורציה — אחת דרכנו לטהר את השרץ ולהעניק האבסולוציה לגרמניה הנאצית.

עם בוא הזכרון אפעיל כל קורטוב של הגיון. השפיות היא בן הלוויה הנוסף לאותה חבורה שומרת צעדי. זו נחוצה כדי לא לשקוע בחשכת „האדם לאדם זאב" ולא „עם לעם — עדת זאבים". כי אחרת — איך נמשיך לחיות כל עוד אפשר?

מתוך תערוכת צילומים על יהודי פולין (ראה גם עמ' 28)

עפר מקברו של יוסף לקברו של יוזף / יעקב שביט

בצל הנשר הלבן

הלאומיות הפולנית בין שתי מלחמות העולם עודדה את גיבוש התודעה הלאומית היהודית הפטריוטית בפולין. מחד היה זה האקלים הלאומי שהעמיד את המדינה והשאיפות הלאומיות בראש סולם העדיפויות ומאידך היתה זו „פולין המרשעת" והאנטישמיות שמנעה מיהודים להתערות בארץ והאיצה בהם לחפש פתרון

בראשית שנות השלושים תיאר שליח מארץ־ישראל את ביקורו בפולין כביקור בגוף ארץ־הורתו: בן נידח הוא השב אל קרקע הילדות לאחר שנות־נדודים חוס, כדבריו, „בכאב הגדול של הבן, השב לביתו ואם חורגת תפגשהו". השיבה אל פולין כארבעים שנה לאחר כליונה של הציוויליזציה היהודית הגדולה, עמוקת־השורשים ורבת־האנפין שחיה על אדמתה, איננה כמובן עוד אל „מולדת חורגת" אלא אל בית־עלמין שבו רק מרחפות רוחות־מאוב של נוכחות חזיוניות עצומים. לגבי הרוב, פולין איננה „מולדת תרבותית" אלא מולדת פיזית. הם שבים לא אל תרבותה של פולין, שבאחדותה אינם יכולים להשתתף, אלא כאל ארץ שבה התקיימה היסטוריה יהודית גדולה ורבגונית.

כבר בשנות השלושים ניתן למצוא ביטוי לענין זה בתיאורי מסע בפולין. כך, למשל, מספרים יהודים בווהלין לאותו שליח על היותם עומדים להיות מנושלים בשרירות־לב ממקום בו התגוררו מאות בשנים, ואחד מהם אומר לו בכאב: „קשורים היינו בטבורנו לאדמה הזאת. מה לא עשו הגויים בנו הרסו, שדדו, טבחו ואף התעללו. אולם דמינו לעץ רב־ענפים: באו עלינו במשור ובגרזן, הפילו את הגזע והשורש נשאר. שוב צמחנו, שוב גדלנו, וקשה היה לעקור אותנו. אולם אלה הפולנים הופכים (עכשיו) את העץ על השורשים". וכך מתוארת החברה היהודית, על פסיפס תרבויותיה, כנטועה עמוק ב„אדמת הסלוויים", קשורה אליה קשר טבעי ואינטימי, מהווה חלק בלתי־נפרד מנופה ואווירתה. מכאן ההיצמדות אליה ומכאן כאב העקירה. החזרה לפולין איננה על כן חזרה אל התרבות הפולנית (מושג בעייתי כשלעצמו), אלא אל ההיסטוריה היהודית בפולין, אל הציוויליזציה היהודית היחידה והמיוחדת במינה שהיתה לאיבנה־חזרה זאת נעזרת לא במעט בהתחדשות המיפגש־עימות בין יהודים ופולנים, המתנהל באמצעות המבקרים בישראל בפולין, ובאמצעות המחקר האקדמי הענף והפורה באוניברסיטאות ירושלים ותל־אביב: מיפגש־עימות שהכנס המדעי המתקיים בירושלים הוא אחד מביטוייו: מיפגש אקדמי המוקדש לזכרון העבר ולפרשנותו.

על הדיאלוג הזה רובץ כמובן מאליו צילה הכבד של השואה, ובמוקדו ניצבת השאלה מה היה חלקה ומשקלה של האנטישמיות הפולנית, הסבילה והפעילה כאחד, בהשמדת היהודים. מכאן נפרש הדיון לשאלה מה היתה פולין ליהודיה: מעוז־אורחים שפתח בפני היהודים את שעריו, העניק להם בסבלנות ובנדיבות הגנה ולהם אפשרויות יחודית במינן, מקום שבו, כדברי ר' משה איסרלש בבאה הס"ח, יוכלו לשבת בטח עד „ביאת משיחנו"? או אולי הנדיבות נבעה משיקול תועלתי ואנוכיי, פרי הנסיבות המיוחדות של ההיסטוריה הפולנית, והיתה תמיד מכוונת וספוגה באנטישמיות. מה היתה פולין זאת — מקום המאופיין בבערות, ניצול, פרימיטיביות ואנטישמיות שורשית, או ארץ של עם־זאת, כשעבר, נאבק לחרותו, הגבלה לעיתים נטיות פילו־שמיות. תהיה התשובה אשר תהיה, עובדה היא כי התאפשר ליהודים לכונן בה ציוויליזציה, שהיתה פסיפס של תרבויות, שהיתה רחבת־היקף מבחינה דימוגרפית ומגוונת מבחינה חברתית ותרבותית. האם היתה ל„פולין" זאת, ישות עצמה, משתנה ומפוצלת מפני עצמה, השפעה על כיווני ההתפתחות של התרבות היהודית כעבר לעובדות ה„אובייקטיביות", כלומר מעבר לתנאים המדיניים והכלכליים־חברתיים שקבעו את מסגרות ההתפתחות הפיזית.

הבלטת ביסוד הזיקה ה„טבעית" לפולין כ„ארץ" מדגישה את העובדה, שלפחות עד מחצית המאה הי"ט, התפתחה התרבות היהודית בפולין כהוויה נבדלת מסביבתה הקרובה. בכל מקום, כתב הסופר לב לבנדה ב־1866, קלטו היהודים וספגו מכל אומה את תרבותה. אבל בפולין, למרות המגע המתמיד בן חמש מאות השנה עם הפולנים, ולמרות שהתרבות היהודית היא אקלקטית מטבעה, לא קלטו דבר מהתרבות הפולנית ש„חלפה על פניהם מבלי כל שייר ושימן". פולין היתה עבורם „מקום מסחר, ידיד, ולא מולדת", במובן של מולדת תרבותית. במאה הי"ט נמצא מי שהתלונן נגד האינטליגנציה היהודית כמי שחיה בפולין תוך ידיעת שילר ואי ידיעת מיצקייביץ'. ואכן, ממי אפשר היה לקבל השראה תרבותית: מהאציל הפולני שצויר בדרך־כלל כהולל אכזר ואנטישמי או שבא מן הכפריים שצוירו כהוויה קמאית פרימיטיבית ואנטישמית אף היא? גיבושה של התרבות הלאומית אחרי המרד הגדול של 1863 הקביע והוגמו על הציבוריות היהודית והצמיח מתוכה שכבה של יהודים הרים, משכילים, דוברי פולניה, קשורים לתרבותה. שכבה זאת גדלה בפולין העצמאית כתוצאה מגידול מספרם של יהודים בוגרי בתי־ספר פולניים ואוניברסיטאות. בכל מקרה, מדובר בשכבה צרה לעומת למעלה משלושה מיליון היהודים האחרים שחיו הלכה למעשה באוטונומיה יהודית תרבותית, כלאה ודיברו בשפתם הלאומית: האידיש.

ההיסטוריה הפולנית החדשה יצרה תופעה יחודה במינה כמעט. פולין קמה כמדינת־לאומים השואפת להיות מדינת־לאום. קיומו של ביעוד לאומי־תרבותי יהודי היה מבחינה זאת גם עובדה אובייקטיבית וגם עובדה לגיטימית. האנטישמיות הפולנית והשאיפה לאינטגרציה לאומית־תרבותית חסמו את האופציה של התערות, ואילו היקפה וחוסנה של החברה היהודית, למרות פיצולה המעמיק, אפשרו לה לכונן חיים ציבוריים במלוא־היקפם ולכל גילוייהם, ובתוך כך להעצים את תודעת הייחוד הלאומי־התרבותי באופנים שונים. התירבות (אקולטוריזציה) היה תהליך שחל על שכבה מצומצמת ואילו המודרניזציה הקיפה את רוב הציבוריות. מודרניזציה פירושה היה הופעת מפלגות פוליטיות, דפוסי פעילות פוליטית־ציבורית חדשים, ספרות יפה באידיש ובעברית לסוגיה, בתי־ספר מודרניים ועוד. התודעה הלאומית היהודית המתארגנת במסגרות פוליטיות (של ה„בונד", ושל התנועה הציונית) המופיעה כהסתגלות וכתגובה להופעת הלאומיות הפולנית והמדינה הלאומית הפולנית — מדינה שרבים חששו מפני הופעתה מתוך הנחה כי היא עתידה להיות מטבע בריאתה מדינה אנטישמית. בעיני משקיפים רבים אנטישמיות עמוקה זאת היתה הסיבה העיקרית להיעדר ההתערות והטמיעה. „התופעה הבולטת בחיי היהדות הפולנית זהי ההסתגלות לשלטון הפולני ולתרבות הפולנית... אלמלא האנטישמיות הגלויה של החברה הפולנית, שאינה נותנת ליהודים להתקרב אליה ועל כן היהודים חיים בתוך גוף נבדל, היה הפרוצס הזה של ה,התפלנות' מהיר מאד", כך כתב ה„קונטרס" של שנת 1926.

לפנינו איפוא תופעה בעלת שני ממדים: הלאומיות הפולנית מעודדת התגבשותה של תודעת ייחוד לאומית יהודית בפולין. לאומיות זו רואה ביהודים גוף זר, שאינו יכול ואינו צריך להשתלב בפולין החדשה, ואינה נוטה חיבה יתרה להופעתה של „לאומיות יהודית על גדות הויסלה", וכן בזמן מתפתחת ומתעצבת הלאומיות היהודית בגונה הכונקרטיסטי הציוני כאחד. האקלים הלאומי האינטנסיבי בפולין, המעמיד את המדינה והשאיפות הלאומיות (ולא המעמדיות והחברתיות) בראש סולם העדיפויות אינו יכול שלא להטביע את רישומו על ההוויה הלאומית היהודית. על כן מדברים דוברי־הציונות — גם הסוציאליסטים שביניהם — על רומנטיקה של הקרבה מתוך אידיאליזם לאומי, על חשיבות הייחוד הלאומי, המיתוס הלאומי, ההירואיזם הצבאי וכו'. מול הלאומיות הפולנית עולה איפוא לאומיות שוות־ערך, שגם לה רומנטיקה משלה, סמלים וגיבורים משלה: שגם לה מולדת משלה וגם לה זיקה היסטורית־מיסטית למולדת זאת. אין כאן אקולטוריזציה במובן של ויתור על ערכים ותרומות תמורת אחרים המאומצים מן הסביבה הקרובה, אלא צורה של השפעה תרבותית: שאילת ערכים וסמלים תוך תרגומם ללשון היסטורית „אותנטית".

כשכתב אורי צבי גרינברג על פולין הריהו מלא הערצה לפולין זאת „הקמה לתחיה ונשרה הלבן צורח משפת ים הבלטים עדי ים שחור". הלאומיות היהודית צריכה ללכת בעקבותיה ולפרוש את שלטונה ברחבי הארץ המובטחת. פולין מעוררת קנאה בשל היחס ה„טבעי" של אוכלוסיה לארץ ולאדמה וכן בזמן היא פולין שנאת נפשו, „פולין המרשעת", העתידה לקום ולכלות את היהודים החיים בה מדורי־דורות. פולין ראויה להערצה ולחיקוי לא רק בשל הסתגלות והכורח הטראגי של הנסיבות אלא משום שראוי ללמוד ממנה פטריוטיזם גאה, אהבת מולדת, מלחמת חרות לאומית ויחס למיעוטים המערערים את קומה הלאומי־דיבוני.

לא היה זה פלא שהימין הציוני (הרביזיוניזם) ביקש להפיק לקחים מנסיונה המדיני או מנסיונה הלאומי של פולין. בקוטב האחד ביקש ללמוד ממנה את עליונות המדינה על פני „האינטרסים המעמדיים", את היות המדינה המכוננת של החברה והלאום: בקוטב השני ביקש ללמוד ממנה את אתוס „הכבוד הלאומי" והמהפכנות הטרוריסטית והצבאית. יש המבקשים להתכחש לגילויי זיקה ואהדה אלו, שהביאו כצדים להערצה עיוורת בכוחה הפוליטי של פולין, ולראות בהם לא יותר מ„ריאליזם מדיני", שהרי המבקש את תמיכתה הפוליטית של פולין ראוי שידבר בשפתם של שליטיה. הכחשה (או מוטב הכחשות) זאת איננה אלא בריחה. הראשון ידוע מן הימין כתב לא מזמן, כי אין לדבר על אהדה רביזיוניסטית לפולין או על הזדהות איתה — ובוודאי לא על נגבה לאבק את ערכיה — שהרי אף חבר בית"ר לא גידל שפם כשל פילסודסקי. אפשר, אף כי דומני כי מעטים גם טיפחו זקן כשל מיכאל הלפרין; בכל מקרה היו אלה צעירי בית"ר שעלו בתהלוכה לקברו של המרשל המת בקרקוב בתהלוכת לפידים והביאו קומץ עפר מקברו של יוסף אחד — יוסף טרומפלדור — לקברו של יוזף פילסודסקי. ההזדהות היתה, עמוקה ובעצם טבעית, וגם השראה היתה, ובגחוך להתעלם מקיומן ולנסות למחוק את העבר. היה כאן, כצד הימין הציוני, מהלך כפול של הזדהות עם הערכים הלאומיים הפולנים תוך נסיון להפוך את האנטישמיות שלה — את הפיכת „שאלת היהודים" בפולין לשאלה מרכזית של מדיניות הפנים והמדיניות החוץ — למנוף בהגשמת הציונות. התכחשות זאת לזיקה העמוקה שבין הרביזיוניזם כתנועה פוליטית־עממית לתרבותה הלאומית של פולין ואל ההיסטוריה של פולין כמודל של השראה והתנהגות, איננה כמדומני רק פועל יוצא מהרצון להציג את הלאומיות היהודית — לפחות בגונה ה„ימני" כמקורית ואותנטית ללא תנאי; היא גם פועל יוצא מן האהבה הנכזבת אל הלאומיות הפולנית, שלא היה בכוחה לסייע לתחיה הלאומית היהודית ושהוספה את מלחמתה עם הבירוסט הנאצי.

302,100 — בישראל

על־פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה חיו בישראל בסוף 1986 302,100 יהודים ממוצא פולני. 147,300 ילידי פולין והיתר — 154,800 בנים לאב שנולד בפולין. כשליש מילידי פולין הם בני 45 עד 74 ו־34,200 הם מעל לגיל 75. מקרב בניהם של יוצאי פולין — כ־70,000 הם בני 34—44 ו־24,600 הם בני למעלה מ־45 שנה.

פולנית, אידיש או עברית / אבירמה גולן

אני יהודי פולני

פרופ' חנא שמרוק חוגג נצחון קטן בהצלחתו לארגן בשבוע הבא כינוס בין־לאומי על תולדות יהודי פולין ותרבותם. בשנת הלימודים הבאה הוא מתעתד לנסוע לוארשה. אשתו לא מתלהבת. „לי לא הרביצו שם מכות, אז אני לא מוכרחה. הוא כן"

ב־1 בפברואר הם יתאספו באוניברסיטה העברית, ובמשך חמישה ימים ידונו ביהודי פולין, במקומם בהיסטוריה ובתרבותם. עשרות חוקרים מכל רחבי העולם, יהודים ולא־יהודים. זה יהיה הארוע החשוב ביותר והמקיף ביותר בחקר יהדות פולין. פרופ' חנא שמרוק, מן המרכז לחקר תולדות יהודי פולין ותרבותם, נרגש ומאושר מאוד לקראת הכינוס. אולי אפילו חוגג איזה ניצחון קטן: נושא יהדות פולין, שהיה דחוק הרחק במשך שנים, מתחיל מקיפוף לעורר התעניינות, ופה ושם סערות ציבוריות. שאלתי אותו מה קרה פתאום, והוא השיב שהתהליך מעניין ומורכב.

יש איזו התעוררות בנושא הזה, אומר פרופ' שמרוק, גם אצלנו, ובמקביל גם בפולין עצמה. אולי אפשר לקרוא לתופעה הזאת בשם תחיה. היו זה קורה בארבע או חמש השנים האחרונות. היו כינוסים בקולומביה, באוקספורד ובקראקוב, ומאחורי כל הכינוסים עומדת אותה קבוצה של אנשים, שהבולטים ביניהם דווקא אינם יהודים. שמרוק מזכיר את הרקטור־לשעבר של אוניברסיטת קראקוב, יוזף גירובסקי, את פרופ' טומשבסקי מאוניברסיטת וארשה ואת ההיסטוריון של הכנסיה יז'י קלוצ'ובסקי. ההתעניינות העיקרית היא בתרבות היהודית, לכל גוניה וגילוייה. התרבות, ובעיקר הספרות, היא גם תחום המחקר וההתעניינות של פרופ' שמרוק עצמו. בשנים האחרונות הפך הקשר שלו עם פולין להיות ממשי וחי הרבה יותר. ההתעוררות, הוא אומר, חלה בשני הצדדים באותה שעה ובאותה עוצמה של סקרנות ורעב. אצלנו התופעה כבר די ידועה — חיפוש השרשים, חיבור־מחודש של קשר שנותק, הגדרה־מחודשת של הזהות היהודית־ישראלית.

בפולין, אומר שמרוק, ניתן עכשיו לכתוב ולומר כמעט הכל. לחופש הזה יש, כמובן, שני צדדים — גם דברים אנטישמיים עולים וצפים על פני השטח. מה עוד שיש אפשרות לפרסם במחתרת, או בחצי מחתרת, והעיתונים הרשמיים כותבים על מה שפורסם במחתרת. באווירה הזאת, כאשר כל המעיינות מתחילים לנבוע והזרימה התת־קרקעית הפכה גלויה, נחשפות בעיות אמיתיות ונידונים רגשות, שטואטאו עמוק־עמוק מתחת לשטיחי האשמה העבים. לפני כמה שנים פורסם ספר שטען שרק הציונים היו מעוניינים בפוגרום בקלצה, הספר עורר פולמוס וכעס וגם לא מעט הסכמה.

השלטונות הפולניים, אומר שמרוק, מגלים כאן מדיניות נבונה: הם יודעים שעם הגל האנטישמי החזק, שאי־אפשר להלחם בו, מתחזק גם הגל הפילושמי.

התחיה המתחדשת הזאת תשיב, אולי, סופרים מסוימים, שנדחקו אל השוליים בגלל יהדותם, אל המקום המרכזי שהם ראויים לו. יהדות פולין שבין שתי מלחמות העולם יצרה תרבות מיוחדת במינה ועשירה מאוד, שנקטעה כמעט כליל בשואה. המיוחד בתרבות הזאת מורכב מכמה גורמים, והראשון שבהם הוא התלת־לשוניות של היוצרים. הסופרים והעיתונאים היהודים בפולין למדו פולנית וכתבו פולנית. גם בבתי הספר היהודיים היתה הפולנית שפה ראשונה, והשכלה גבוהה נרכשה אך ורק בפולנית. הדברים מאוד מסובכים, טוען פרופ' שמרוק, משום שהיו יהודים שיצרו בעברית, בקונטקסט הפולני, היו שכתבו באידיש בקונטקסט הפולני, והיו אחרים, בעיקר פובליציסטים ועיתונאים, שכתבו בפולנית, למען קהל יהודי.

„אשמת הפולנים"

הסימפוזיון „בעיות מוסריות של השואה בפולין", הצפוי להתקיים במסגרת הכינוס על תולדות פולין, נולד בעקבות מאמר שפרסם לפני שנה יאן בלונסקי בשבועון „טיגודניק אובשרנה" בקראקוב, ואשר עורר שדים ובלהות מרבצם. בלונסקי ביקש לבחון את יחסם של הפולנים לשואה על־פי שירים אחדים של צ'סלב מילוש. המסקנה (בצורה מתומצתת ופשטנית) היא כי אפילו הפולנים שלא שיתפו פעולה ושלא מסרו יהודים לידי השלטונות — עצם נוכחותם במקום ובזמן שבהם התרחשה השואה יוצרת אצלם, בהכרח, אשמה, או לפחות בעייתיות. מאמרו של בלונסקי עורר בפולין ויכוח חריף אף שנקודת המוצא היתה, למעשה, ספרותית. הויכוח, שפרץ בפולין בכל עוז, נמשך עד היום, ומעורר, כמובן, גם הנמקות אנטישמיות, לא מעטות. בדיון שייערך בארץ, ואשר יהיה, ללא כל ספק, לוהט מאוד, ישתתפו נציגים מישראל, אנגליה ופולין. מפולין יגיעו ולדיסלאב ברטושבסקי, ממייסדי ארגון הפולנים שעזרו ליהודים בצד הארי של וארשה ויאן בלונסקי, כותב המאמר עצמו.

שאלתי את פרופ' שמרוק על הרמה הספרותית של היהודים שהתעסקו לכתוב בעיתונות היהודית (לעומת אלה שפנו תפנית חדה תיכון להסתגן אל החברה הפולנית) והוא הודה שייתכן שהיתה כאן גם איזו נחיתות, איזו התחמקות ממאבק קשה ומתסכל שמעטים היו מסוגלים לעמוד בו, אך הוסיף שאין לזלזל בשום־אופן ברמת הכותבים. גם סופרים שהתרחקו מאוד ממקורותיהם היהודיים, ציין שמרוק, כמו, למשל, יוליאן טובים, שבו והתקרבו אל המקורות הללו ואל הזהות המכאיבה הזאת כאשר לא היתה עוד ברירה. עם פרוץ מלחמת העולם השניה פירסם טובים שיר בשם „יהודון", וכתגובה על השואה כתב מסמך בשם „אנו יהודי פולין". כתב היד של המסמך הזה נמצא היום במרכז לחקר יהדות פולין בירושלים, ופרופ' שמרוק תרגמו לעברית. בשנת 84, כשהגיע לפולין עם קבוצה, מסר לאלמנתו של טובים את המהדורה הראשונה של התרגום לעברית, בצירוף התנצלות על שלא ביקש ממנה רשות לפרסם ולמעשה הוא ניסה לבקש רשות, אך לא נענה. הבקשה לא הגיעה אליה כלל. אלמנתו של טובים התרגשה מאוד מן המחווה והתירה לו לפרסם כמה עותקים שירצה. את שכר הסופרים המגיע לה ביקשה לחלק בין עניי ירושלים.

במקביל לספרות היהודית־פולנית פרחה, בין שתי מלחמות העולם, ספרות האידיש. להתפתחות של ספרות האידיש קורא שמרוק התפרצות, ולא פריחה, מפני שהחל בשנות התשעים של המאה שעברה ועד למלחמת העולם השניה התחולל זינוק מטאורי ממש של ספרות האידיש בפולין. מה שנותר מן התפארת הזאת היום איננו יוצר עוד בפולין עצמה. בשביס־זינגר חי בניו־יורק ואברהם סוצקבר חי בתל־אביב. שרידים.

הספרות העברית שגשגה, למעשה, עד מלחמת העולם הראשונה, ואיבדה את מרכזיותה עם הקמתו של המרכז בארץ־ישראל.

פרופ' חנא שמרוק הספיק ללמוד שנה אחת באוניברסיטת וארשה לפני שפרצה המלחמה. היום, כאשר היחסים בין ישראל ופולין הולכים ומתהדקים, וסערות ישנות שבות להתחולל על פני השטח, הזמינה אותו אותה אוניברסיטה עצמה ללמד ולהרצות בשנה הבאה. שמרוק, המכהן בארץ כראש החוג ללימודי אידיש באוניברסיטה העברית, רוצה לנסוע. אשתו איננה מתלהבת מהרעיון. „לי," היא אומרת, „לא הרביצו שם מכות, אז אני לא מוכרחה. הוא כן."

עמשא

לספרות, אמנות ועיון

שתי וריאציות על הנושא „ברלין"

מאת דוד גורביץ

„ברלין היא המקום ההיסטורי של האבות" – אומר ויס ונדרס, ביוצרי הסרט „מלאכים בשמי ברלין",[1] או כפי שנקרא בבקורה – „כנפי התשוקה". „ברלין היא עיר העצבות האבודות" – כותב קיבסטון מקייסין בהקדמה שלו לספר „ברליקארט", המלווה את התערוכה המקיפה על ברלין כנערכה באחרונה במוזיאון לאמנות מודרנית, ניו-יורק (1987). „ברלין, ברלין, ברלין, כרגריה בבבולות, צולעת כבעה. הצווחת נותק. ואם הם נותקים או הם בתים, הכל על הדיבורים, זה נגמר, סוף, נשכח כזה" – אומר קולו של הכספר-המתעד שמלווה את נפילת גבוה פרנץ ביברקופף ברומאן „ברלין, אלכסנדר פלאץ" של אלפרד דבלין: המסע בברלין מטכש נקודת מפנה בקארנבל הבוזת של הגבור ב„כולכר" לא.ב. יהושע. ברגה, כי ברלין יותר מכל מקום אחר הופכת היום לצומת מטאפורי כולל לכבי שאינו יכול להיכלס מן החשבון ההיסטורי, כאינו יכול להרשות לעצמו לקבל את הצעתו של הכספר הכבוכס ופשוט – לשכוח.

איך אפשר לשכוח חור פעור? ברלין היא חור פעור בתודעה ההיסטורית, ברלין היא צלקת תצויה על ידי החומה, ועל החומה רץ האיש הפעתרי של ג'ונתן בורופסקי (אמן אמריקני שצייר ציורי גרפיטי על חומת ברלין) ועיניו צופות בהדרה אחורנית. המבט לאחור, המבט הרטרוספקטיבי מצייר את ברלין „כבקום מוסאלי": צומת שבו נפגשת האוטופיה המודרניסטית (תנועת הראוה כבודרה בציירך לברלין, תנועת האקספרסיוניזם ועוד) עם החיה האפוקליפטית של הרומנטיקה הגרמנית: עיר שבה הולכים בני האדם על חוקת ריבוד המתקרטת לאחר כלהבת העולם הראשונה, אך בה גם נולדים המצעדים הנאציים, שיוציאו באופן כבדיל מן הכוח אל הפועל תוך פחות מרבע באה את אימרתו הציניות של הגל „ההיסטוריה אינה אלה דלפק השחיטה של העולם".

ברלין היא, איפוא, לב ליבה של „הנפש האירופית". בהסיפור של התחלה הסוף, הסיפור הארכיטיפלי על גן העדן ועל הגיהנום, ועל הגבולות המטושטשים ביניהם. „עיר היסטורית", שכל אבן באבניה מספרת סיפור על נסיונות קיצוניים לחסל את ההיסטוריה, להתגבר על „האנושי" („אנושי, אנושי מדי" – היה גורס ניטשה) באמצעות מטאפיסיקה קיצונית. וזהי אותה תבונה של מוסיקליות פאוסטית (ת. מאן: „ד"ר פאוסטוס"), שבשמה נעקה נסיון לכת לאנושיות הפשוטה, האפרורית, העיר-בורגנית, כדי להפיח בה אנרגיה דמונולוגית, ספוגה ברבהומיאלים ואגנראניים ותימרות עשן של אחרית הימים. אלים טבטונים, עיניהם שטופי דם ורצח, דורכים על במת ארץ, מגפיהם האימתניים רומסים כפרים שלמים העולים בלהבות, כמו בתמונתו של האמן הגרמני גאורג בייזליץ: „ולד-ארביטר", 1968/9, או בציור אחר שלו „הגדיים הגדולים", 1965: שתי דמויות אנדרוגיניות, שאיבריהן אינם מתאימים לכוללות אורגניות, משקפים את מיתוס האמן – מוקף במיתולוגיה של כוח, בסודים ואוצרים סימליים מן ההיסטוריה הנאצית. אצל אנסלם קיפר – עוד אמן גרמני עכשווי – תשתקף תבונה דומה: תלמים עמוקים, חרושים במורשאות של טנקים וזרעי כוות, מצויירים בפרספקטיבה מעוותת. (אנסלם קיפר: „מבצע ארייה" 1983/4), או דמויות מופת מן ההיסטוריה של פולין, כבולות ע"י גדר תיל של מחנה ריכוז מטאפורי, כשבעים, במעגל הלכוד – מתרוצצים טנקים ילוחותיים משורבטים עוד בפרספקטיבה שטוחה, מעוותת – נוסח ציורי הגרפיטי (א. קיפר: „עוד לא אבדה פולין", 1978) ולבסוף: האם יש מוצג שיתמצת באופן מהותי יותר את המטאפורה הברלינאית שלנו יותר מן המיצג של ג'וזף בויס: „סינון (חלחול) המזרגבי לפסנתר-כנף" (בויס, 1965, מרכז פומפידו: פסנתר כנף קונצרטנטי מכוסה בארון מתים „בתכריכים חומים", שעליהם סמל הצלב האדום: הפסנתר הוא עיוור, מגושם, באיים, כמו פיל של תיבעל (מיתוס של כוח: צירוף אפל של מטאפיסיקה ומוסיקה, כוח דמוני או שיר אבל על המתים. התמונות של מוסיקה מודרנית.

האם יכולה ברלין לברוח מן המלנכוליה הרומנטית, בהתרכת הבדידות הקיומית, מן הקלאוסטרופוביה? נראה כי כל האמנים הגדולים כחו או יצרו בה, הוא במחצית הראשונה של המאה העשרים: גאורג גרוס, מאקס בקמן, ארנסט לודוויג קירשנר, פריץ לאנג („רוצח על העיר", „מטרופוליס"), א. דבלין („ברלין אלכסנדרפלאץ"), ועד ל„ימינה ביברליך", קיפר, בויס (ציור מיצג) ונדרס (קולנוע) מכר הבזיקה (כפרות) – הכל נמסכו לקסם של ברלין

1) וים ונדרס: „מלאכים בשמי ברלין" תסריט: וים ונדרס, פטר הנדקה. בימוי: וים ונדרס, צלום: אנרי אלאקאן, גרמניה/צרפת, 1987.

2) אלפרד דבלין: „ברלין, אלכסנדרפלאץ": תרגום מגרמנית: ניבה בדאריה. „הספריה": תשמ"ח: 398 עמ'.

אלפרד דבלין

כמטאפורה של מקום „קדוש ואיום" או אם נרצה – מטאפורה על כעורבות פוליטית ומודעות היסטורית: נסיון להתמודד עם שורשיה של האוטופיה ולתהות על כשלונה באמצעות ההתנצבות במאוחות סוגסטיביים קיצוניים של רוע, שנראה כאילו הם תלויים באוויר ומרחפים מעל לאותה „עיר פאנטסטית", אולי „פאנטאסמית" יותר על הפירה.

★

זהו תמיד אותו נושא עתיק המלאך והמלאך שנפל והיה לשטן, סולם יעקב או „התופת" של דנטה, „מלאכים בשמי ברלין" בסרטו האחרון של וים ונדרס („פאריז טקסס", „ידיד אמריקני"), או השטנים המאכלסים את דפיו של ברלינאי ותיק יותר – א. דבלין ביצירת המופת שלו בכל „ברלין, אלכסנדרפלאץ" (1928), שקדמה לאפוס הענק שלו „נדודים בבליים" (1938): לפני שאנו צוללים למחוז התוהה של דבלין, אין אנו מוותרים על ההומניזם האופטימי של ונדרס.

סיפורו של ונדרס הוא סיפורם של שני „מלאכים" מובסלים, המופיעים מתוך השמים המעוננים-אפורים של ברלין ודרך היסודים שלהם רצופה במיגנסציות קומיות – חזרה להוויה הגשמית של בני האדם. וים ונדרס שולח את גיבוריו לאודיסאה גיאוגרפית בתוך רחובות ברלין, במעקב אחר הזרם ההיסטורי של הרבעים העובלים בחומת ברלין, בשחזור „אימי העבר" באמצעות ציקור ביזיר הצילומים של סרט שעלילתו מאוחרת אל מתנות היריכה. ואולם המלאכים אינם מסתפקים רק בהיסטוריה של הרוח הגרמנית הברלינאית, הם מתבוננים אירוניים באסונות האנושיים של הפרט (מנקודת מבטם „האולימפית" יכולים אסונות אלה להיתפס כבריחה מגושכת ובלתי מוצלחת) או בשמחות הקטנות שלו. („המלאך המאוהב", מתבונן מתוך „תשוקה אפלה" בתשוקותיהם של המשתתפים בקונצרט רוק אירוטי). לעיתים, הם עסוקים במעקב אירוני אחר מאבקים אינטופיים של „המספר הזקן", המכתת את רגליו בעולם של ספרים ורוח כדי להעיר את „סיפור" לדורות הבאים ולהוים את הבדור מכל: עוברת מתוך המתוקף.

זה הנושא הגדול של ונדרס: איך להפוש את הזכרון הגבלית, איך לתאר את עולם הרוח השוקע – על רקע ברלין המגלמת ומייצגת אותו. מנקודת מבטו של האדם הנבוי הער וה„מלאכי" של ונדרס, יש בכך משום אמון הראשי, ילדותי משהו בעצמנו של „המילים", בתקופה שראתה בעליל לאן הובילו מילים מתלהמות, מלוות בתיפופי טאם טאם שבטיים. בפעם האלף האחד יתגה המלומד הישיש, הפאוסטי של ונדרס: מדוע אין האדם מעריץ והספר על השלום: מדוע כל יצירות המופת שלו מן האודיסאה של הומרוס ועד לאחרון הרומנים המודרניים מלאי הערצה נסתרת (פאטיסטית במהותה) לדרמות הגדולות, למלחמות, לצלקות שמשאיר אחריו המוות. הישיש המספר מגלם איפוא, את הזכרון החי שממשש באופן מופלא את המושג היסטוריה ואת הנסיון המתמיד לברוח ממנה. וזהו, אחר הכל, שוב הנושא הגדול של המטאפורה „ברלין".

סרטו של וים ונדרס פוגע בלב לבה של הנפש האירופית ובנהל הדרשיה פיוסי עם עזרפי המטאפיסיקה שהאווירה הברלינאית ספוגה בה. ואולם מגמת פניו חותרת ליצור קונטרפונקט אירוני בעניין ל„היסטוריה מטאפיסית" זו. התפישה התרבותית הגרמנית שאפה באופן מסורתי להתרומם מעל לאנושי, לזנוח את הבכחון האנושי תמורת שילומים בעולם הגבוה של הרומנטיקה – „אלה העולמות הגבוהים, זו בחלומות ראיתם" (ביאליק: „עם דימדומי החמה"), או בעולמות „הנבוכים" של הגיהנום הפאוסטי. פניה של הרומנטיקה היו תמיד „להגיע דרך היסורים אל הכוכבים". הנה, ונדרס נוטל את מלאכיו משמי הכוכבים, מן הספירה הנצחית והא-היסטורית שלהם ומציב אותם בהשתוקקות אל הממיכות האנושית, אל ההנאה הכריזמאלית של צבעים, ומרים, צלילים, שמחות אנושיות כנגן – אהבה. המלאך האחד (השחקן ברונו גנץ) נופל ברשתה של לוליינית קרקס עצובה ומנסה לרדת מן הנגות של ברלין כדי לזכות בה. זהו מסלול שמבליך אל מתחת לשמים של ברלין, אלה השמים המעוננים במטאפיסיקה קודרת וזכרון היסטורי מעיק (ואכן הפרק כצולם כנקודת מבט „קיודה" ו„מלאכית" זו תנוסה אל השחור-לבן הגויל) אל קשת הגנינות הזוהרת בצבעים טבעיים של שמחות אנושיות פעוטות, המאפשרות לו למלאך להרגיש לראשונה את קיומו כבן אנוש המשתוקק להיבדים ולכן רואה הכל במושגים של „סרט צבעוני" (הצבע מבטא באופן מסותי רגשות ותקוותיו.

מלאכו של ונדרס: מובן, אכן, לשלם בזופן לב את המחיר: לזכות באהבה של בשר ודם תמורת ויתור מרצון על חיי הנצח שלו, רק כדי שיוכל לשנות את הסטאטוס שלו ומבלאך מבטל ומשועמם (בהתחבק ומבית מתפקידו המסורתי כמלאך גואל או מלאך חבלה, למלאך אנושי המוכן להתמודד עם הינון השטמה של העולם הזה. לא בכדי כופה ונדרס על המלאך שלו נקודת מבט של „ג-יילד", הנשמע לאורך הסרט באמצעות הקול הדובר. הילד רוצה כל הזמן לגעת ולהבין באופן בלתי אמצעי את „העולם המתגלה" (את ההיסטוריה המתגלה) וסיבות קיומו בתוך שכזה: באופן בעניין, הקול הדובר אצל ונדרס מדבר כמעט באותן שורות של אבדות הפגר ברומאן שלו „כולל הכל", ולכן ניתן להביא את הדברים גם מפי המלאך-הילד (הילדים הם תמיד מלאכים, לא?) הומבוי:

„כשהילד עוד היה ילד הוא אהב לשאול שאלות של ילדים: איך נברא העולם, למה מתים, היש להיות כשמעוננו? מנין הוא הקוסמוס ולאן הוא הולך, האמונות הנשיבה מן העבודים כל כך."

★

נוכח הזיווג המלאכי-ילדותי של ונדרס, המציג מעין אופטימיות צנועה ו„אנושית" מול התהומות הרגשוניים של המטאפורה „גרמניה, ברלין", מופיע אלפרד דבלין עם צמד מלאכים שונים לגמרי השומרים את צעדיו של הגבור – פרנץ ביברקופף.

„ושני מלאכים הולכים לצדו, שורגן ותרחו שמותיהם. הם מתווכחים ביניהם, פרנץ עומד בחומה, הולך בהמון, אך אלם. רק הם שומעים אותו מתנוחה בהראשת. ליה עוברים שוחרים במריקה. הם לא מזהים את פרנץ. שני מלאכים הולכים לצדו." („ברלין, אלכסנדרפלאץ", עמ' 334).

★

ברור להולסון כי מלאכיו של דבלין אינם דומים כלל לזוג מלאכים קיטשיים השומרים את צעדיו של האדם כמו באיזו אגדה מתוקה לילדים. מדובר במלאכי חבלה החוככים בדעתם אם לקחת את נשמתו בו ברגע, או להזהות את ביצוע גזר הדין למועד מאוחר יותר. הגאולה לאותו רוצח לשעבר, הנע ונד כקין מודרני ברחובות הזהים של ברלין, אינה אפשרית, מכר מאד יתבדר כי המלאכים אכן שומרים את צעדיו אך מתפקדים כצמד בלשים אכזריים, „מוציאים לפועל", המזכירים את צמד השומרים האפליים של ק. ב„המשפט" של קאפקא, ה„מלווים" אותו אל „מיתת הכלב" שלו בסוף הרומאן. עם מלאכי חבלה אלה המאכלסים את דפיו של דבלין, יצטרך ונדרס להתמודד כחלק מן המורשת של ה„צייטגייסט" („רוח הזמן") הגרמנית שלה.

בדפיו של דבלין, אנו תמיד נשארים עם תחושת הדרה מתמדת לנוכח השאלה: האם יצליח הגיבור להחזיק מעמד „בתופת" הדנטאית המודרנית, שלתוכה שתל אותו המחבר. משוטט ללא מטרה מבר לבר, נתקף בהלוצינציות מעוררות חרדה על גגות בתים המתמוטטים ומתליקים. „לעברו, חשוף... לקול ההלמות האקספרסיוניסטית של פטיש הקיסור הגולם ללא רחמים בפסי ה„טראם" בכבר אלכסנדר, נע לאורך חלונות ראווה, שלטי פרסומת, זונות וסרסורים, נושם את הקצף הנוחי של ברלין „בבל, העיר הזונה" (שם, עמ' 200) –

האם יוכל איש כזה להיגאל? האם באמת יכו אלה המלאכים את הסדם, לאותו איש בעל הכוונות הטובות משום שהוא „חזק ותמים, ומפני שכבר פעמיים החזיק מעמד"? זוהי תמצית השאלה הנשאלת במחזה המוסר האליגורי שכתב דבלין ברומאן האפי הגדול שלו.

פרנץ ביברקופף, גיבור היצירה, אסיר משוחרר מנסה לשקם את חייו מול המטאפורה הדמונית ברלין, שהכנה להיות מונגצות בצורה כה פתגסטיבית – מגחומת ובאיימת – בציוריו של גיאורג גרוס. ברלין של דבלין מכיזה, לא במקרה, את התופת של דנטה, גיבורו של דבלין, כמו גם גיבורו של דנטה, אמור לשכן לעצמו היסב את הכתובת השחורה בפתח השיר השלישי של „התופת" לדנטה. „חדלו מכל תקוה, הוי הבאים בשערי" עד מהרה יתברר, אכן, כי המלאכים יחליטו לסגור על טרפם: „קודם המלאכים ימשו אתנו, המבט בעיניו יהיה שונה כזה שהיה כהן כשעמד את בית הקפה. אבל המלאכים יוקרא, גבירותי הבנותי, ובין שאתבם מאמינים, זה יקרה." (שם, עמ' 342).

נקודת המבט של דבלין לא תאפשר לגיבור מותנות של אסקפיזם בורגני החפץ לסגור את עיניו ולאטום את אוזניו מול צופרי הפורענות בעיר הגנתית, הרומה, פטישי האוויר ההולמים ברשבוקת יוזרו על עצמם ויוכרו את עובדת קיומם. באמצעות חזרה אובססיבית של המטאפורה: פטישים רצחניים יתנתגו גם על גולגלות של חזירים נאקים, תמרי אנוש בבתי-מטבחיים בקליבאריים, או על ראשים אנושיים (ראשה של מיצי, חברתו של פרנץ, מרוסק ע"י פטיש). מציאות הגיהנום היא הראית בברלין של דבלין ואין פרצה פה ובצפצה. במציאות זו, המלאך האחד שונכה למלוך הוא מלאך המוות, שגם הוא הופך למעין נאורדה סטרדנית בתוך מילות הרומאן:

„בתנים ובמבבולות עיר לגיהנום, העולם הזה לא מעניין אותנו עוד, מאדנו הוא יכול ללכת לעזאזל עם כל מה שעליו, נמתנתיו ומעליו, עם כל האנשים, גברים ונשים, עם כל האספלט המתולכן. אין על מי לסבוך. לו צישוך קטנה אני, הייתי תופסת גרוש זבל, זורק אותו לאוזור בשתי רגליים ועף לדרכי. לו הייתי מים, כלב, חתול, הדבר הטוב ביותר היה לרבוץ על האדמה ולהתגלגל מה שיותר מהר" (שם, עמ' 336).

התפאורה הברלינאית יוצרת תחושה של התמוטטות כוללת, קריסה אפוקליפטית, הדולה מן המטאפורה ברלין את כל המטען הרמוני שלה. זוהי זעקה אקספרסיוניסטית מול מציאות של רוע אנושי אמורפי, הוורם כמו נהר המוות בגיהנום של דנטה, מול רכבות מבהילות במרחקים, פטישי אוויר, יללות צופרים, גרדים מילוליים פולחנים פמישיסטיים (שוב: עיין בתמונות הפטישיסטיות של ג. גרוס: הבאות של רגע או פליריסים מתמשכים עם הנצח. הכל עתיד לשקוע, במין נבואת זעם, נוסח ברטולד ברכט, („הכבור המוחץ של הערים" 1925-8), או יעקב ואן הודיס – בשיר שנחשב למאניפסט של התנועה האקספרסיוניסטית:

מראש הבורגני הבובע עף/כמו צווחה בוקעת מאמסיים/בנאי נופל מגג נשבר לשניים/את החופים (אומרים) הים שוטף. סופת בליב קופצת מבהילה/החופה, למעך את הסכרים/לרוב האנשים יש נזלת/הרכבות צונחות מן הגשרים". מתוך: „הנוין העולמי", (תרגם: ש. זנדבנק).

במציאות זו של שקיעת העולם, כאשר האל והשטן

(המשך בעמוד הבא)

אלכסנדרפלאץ, ברלין (1927)

ש. שלום

בְּמִלָּה אַחַת

(פרק מתוך „ספר השמחה")

בָּרָא

הֲלָלָה
קִינָה
אֲבֵלָה
אִינָה.

קֶרַע בֶּגֶד,
קְרַע בֶּרֶךְ,
קְרָא רַע –
בָּרָא.

דָּבָר

(מיכלאנג'לו אל פסל משה: דבר!)

אֱמֹר מֹשֶׁה, דַּבֵּר.
הַשְּׁתִיקָה הוֹרֶגֶת.
הַזְּמַן דּוֹלֵק דּוֹהֵר –
אַל תַּעֲמֹד מְגֻגָּר.

הֲרֵי שֶׁבָּא עִם חַיָּה,
לֹא יְפַעַנְחוֹ אַחֵר
אִם תְּאַלַּמְנָה שְׂפָתֶיךָ –
דַּבֵּר!

מִדּוֹת

מַה הַמַּכְאוֹב?
אֶתְגָּר לַחֲלוֹף.
מַה הַסֵּבֶל?
שֶׁחוֹר מֻהְבָּל.

מַה הַחֹלִי?
גּוּף זֶה לֹא לִי.
וּמַה הַמָּוֶת?
נְשִׁיקַת הָאַהֲבָה.

אֲדוֹנָי אֵיתָנִים

אֲדוֹנָי אֵיתָנִים
נַהֲרָהּ נָא תֵּבֵל,
בְּקִפְאוֹן קַרְחוֹנִים
סוּפָה לַחֲלֹל.

מוֹסְרוֹת הַיַּבֶּשֶׁת
מוֹסַד הַיֵּשׁ,
בְּחוֹמוֹת פְּלֻשֶׁת
בְּשַׁלְהֶבֶת הָאֵשׁ.

זָהֳרוֹרֵי עוֹלָמִים

חִידַת מְשֻׁלָּשִׁים
פּוֹרֶה וְבָתָה,
לְהַרְהֵר עוֹלָלִים
הִגִּיעָה הָעֵת.

תַּכְלִית מוֹדִיעָה
שֶׁרַע שֶׁלֹּא יָדַע
סַרְגֵּל מַבִּיעָה
הַשְּׁתִיקָה לְבַדָּהּ.

שִׂמְחַת הַמָּוֶת

שֶׁקַּיָּם עוֹד דָּבָר
בּוֹ אֶפְשָׁר לִבְטֹחַ,
כִּי לַלֵּב הַנִּסְעָר
יָבִיא מָנוֹחַ.

שֶׁמְּסַפֵּק בַּעֲלָה הוּא,
שֶׁמְּפַקְפֵּק אֵינֶנִּי
שֶׁאֲנִי אֶמְצָאֵהוּ
וְהוּא יִמְצָאֵנִי.

טֶרֶף־שַׁלֶּכֶת

טוֹרֵף
שַׁלֶּכֶת
בְּגוּף
קֵיצִי.

אוֹב
קִצִּי –
לֹא אִירָא
מַלְכּוּתִי

אִשָּׁה

אִשָּׁה הוּא (שמות כט, יא)

לֹא מִקְדָּשׁ לֹא מִזְבֵּחַ,
וְאֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד
בִּלְבָבְךָ הַקּוֹדֵחַ,
בִּבְשָׂרְךָ הַבּוֹעֵר.

לוּ תַּעֲלֶנָּה שַׁלְהֶבֶת
בְּאִישׁוֹן לֵיל אַכְזָב,
לְאַבְלֵי דּוֹר צַלְמָוֶת
הַשִּׂמְחָה כִּי תּוּשַׁב.

מִלָּה אַחַת

קָצְבוּ לִי יָמִים סְפוּרִים לִהְיוֹת,
כֹּה וָכֹה וְלֹא עוֹד.
וּמִן הַדְּבָרִים הָרַבִּים שֶׁעוֹד יֵשׁ לִי לוֹמַר
עָלַי לִבְחֹר הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר טֶרֶם הַכֹּל נִגְמַר.

וּשְׁעוֹן הַחוֹל מִתְרוֹקֵן בַּלָּאט,
וּלְסִיּוּם נוֹתַר עוֹד כְּדֵי מִלָּה אַחַת.
לְמִלָּה הָאַחַת שְׂפָתַי אֶפְתַּח:
שָׂמַחְתִּי

פִּינְלָה

[illegible]

רְאוּת פָּנֶיךָ לֹא פִּלַּלְתִּי,
גִּיל גָּמַעְתִּי מִדִּבְכָא,
שְׁאוֹל סִלְסַלְתִּי וְהִגְאַלְתִּי.

מִקְדַּשׁ תְּפִלָּה, מִזְבַּח דִּמְעָה
לְשִׂמְחָה, כִּי לֹא תִשְׁקֹט עוֹד.
קַח נָא אֶת נַפְשִׁי עִמָּהּ,
אַל תְּחַנֵּנִי לְחַכּוֹת עוֹד!

שירה כקריאה לעזרה

מאת לאה שניר

אלכס ליבן, „לכתוב געגועי" (שירים), הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987; 47 עמ'.

משוררים רבים עמדו ביצירתם על הסבך האינטלקטואלי והאמוציונאלי הנלווה ליחסי הגומלין שבין המשורר, השירה, המציאות והקורא. בספרו „לכתוב געגועי" מקדיש אלכס ליבן שער שלם לסוגיה זו. כתיזות הקודם בין ארבע המהויות שאין להפריד ביניהן, עוסק בחוט השני גם בשאר השערים, שבהם משמשת השירה כאמצעי לניסוח של תמונות מציאות מתורגמות ללשון מראות פנימית של המשורר.

השיר הפותח את הספר הוא נסיון גבישי לתאר את השירה על היקפה והורכבותה. „אתה אומר קטיפה ואני / אומר נחמה אתה / אומר נחמה ואני / שירה שוב איני / אומר נחמה / ודאי לא / קטיפה. / אתה מכליב ואני / איני פורם." (5). אפילו מיקומם של יסודות ה„אני" וה„אתה" בשיר יש בהם כדי להצביע על הדינאמיות חוסר היכולת לקבוע בוודאות מהי השירה, היכן גבולותיה, מה הם מרכיביה או מחולליה הבלתי משתנים. הסכבתה ליחסים דיאלוגיים של „אני" „אתה" מוציאים את השירה מכלל סגירותה בנסיון לנסח אופן של התקרבות המשורר להבנת עצמו, ובעיקר הפקעת השירה מול"ת אמות של המשורר, ויצירת מערכת סמביקאסטית בין השיר לקורא.

דימוים של „שירים על השירה" עלול להיתפס כחזרה מייגעת שמוטב אולי לנסחה בשיר אחד או שניים. אלא שיש כאן התייחסות מתוך נקודות מבט מגוונות המפתיעות לעיתים בצירופיהן. התהיה לעיצוב תודעה שירית עצמית, יוצרת אכן מבט מכליל, אחר שנבחנות האפשרויות השונות המוכלות בה. אלמנטים בסיסיים של נוף: „הר", „נחל", „ים" ניתנים בתבניות אנלוגיות לשירה, ויש בכך משום אמירה מפורשת בדבר ההכרה שאלו הם תוכריה של השירה מאז ומעולם. „קו המים מפכה בי / מפיק מתוך הים מפה הנה / דקות אימת קודר האודך / שחורים את עוד הפור" (6). תמורי השירה הם מראות מציאות המתורגמים „להמזי נפשי לידי", יש שהם מתנסחים במלים, ויש שהמלה חומקת מכלל אפשרות להשתמש בה. פרפרי הלילה הומים „יתרגמו למה שהם / היו ובכבר אינם / מלים / שטופות אור שמש / לא / שלי (שם). חוויות מעולם האמנות אף הן מאומריה של השירה. כך שיר של קאופיס מעלה זכרון מוות בקרב תרמופילאי, ואיך ניתן לחבר זאת לצלילי התשיעית של בטהובן? „המלאנכוליה של קאופיס פוגשת / משהו בתוכי אבל גם התשיעית / איזה זה וזה אם כי כה / שונה. למי מהם בתוכי / אם כן עלי להאמין" (7).

השירה היא מן האמנויות העתיקות ביותר על כן לא ייפלא כי משוררים רבים נאחזים ביסודות מיתולוגיים לצורך תיעוד לידי של הלכי-נפש או רעיונות בעלי עומק הגותי. מגמה נפוצה בשירה המודרנית היא עריכת אינטרפרטאציה אישית המשנה את משמעות הסיפור המיתי. אלכס ליבן דבק ברצף ובמשמעות המקורית. הלבירינט והמינוטאורוס הם מטאפורה לצורך הבאש של המשורר להיענות לאתגר המפגש עם „חיות-השירה". זו שהיא חרת אסון, כאגית, סוגסטיבית. אין בכך חידוש, אך יש בכך אולי משום הפקעת המימד האישי והחלתו על כלל האמנות: שכן המיתוס הוא ביסוד ארכיטיפי ועל כן פורץ גבולות, כולל ומכליל.

השירה, אומר אלכס ליבן, היא מעשה-געגוע לפי שאינה מודעת לעצמה ובלתי נשלטת, כדרך הגעגוע. „אני כלל לא בטוח שהמשורר / יודע שהוא כותב שיר / שלא לדבר שהוא שר." (12). יש בה אותו יסוד אותנטי שהוא השורש והמקור הראשוני שבו אין התחושות מנוסחות עדיין במלים. כמו הקוקרות טרט לאחור, כך שב המשורר אל מקורות שירתו הפרח משמש לו כמטאפורה להליכה זו שבניגוד לכיוון הזרימה. „הפרח / זורם בחזרה אל הבצל / אני מתבונן בפקעת נחמה / או ליותר דיוק / שירה." (9). בשיר היפיפה „בלילות אביר" שהוא מן המשובחים בשירי הספר, מתקשר ההרהור על שבירותה של השירה בזכרונות מן העיר תציה השוקעת לאיטה ומעלה בזכרון את „הבכית הפורצלן שהשארתי בחדר השינה / בבית אבי מאחורי שכל המזרות / בשברים בהן" (10). אין זאת אלא שהשירה, נביעתה תמיד מאיזה רובד השקוע אי שם במפת הזיכרון. ובכל שהוא אינטימי יותר כן מתחזקת יותר תחושת ההפתעה בזיהוד שבין הגורם אשר הוליד את השיר לבין השתלשלותו ומסקנותיו. בשיר זה, מודה המשורר כי החלום הוא המצב הוודאי של השירה. בעוד-הערות היא מצב האופק הסכנה.

ואולי השירה היא החרדה ליצור כאין גבולותיו ולא היא. שירת התכנים בכלוב ותחיותם השכונות במורכים, משמשת לו למשורר עילה לומר דברים עגומים בדבר החופש – שפירושו מוות. שירת התכנים בכלוב מעוררת בו מצוקה. „גם שירה / נשמעת לי לא פעם כקריאה לעזרה." (13). האדם ניתן להימלט מפני חופש הבחירה ולכן הוא כולא עצמו בכלוב ומתרגם את המרחב המצומצם להלל מתגן מפני המוות. המשורר, אף הוא לעיתים נחבט בסורגי כלאו ומשתמש בתחליפי מלים. „תופש הוא קוות אני שומע / איך התוכית צוחת בראשות / (...) וניתוחיהם הקצרים בכלוב / נידמים אז בעיני לקפיצותיו / הקצרות בעולם / כאשליה של חופש קטוע" (שם). המשורר יכול ליצור רק מתוך נופיו ולכן בהתהלכו באוויר האמבולי, המצל של הברושים בארגן, אין הוא שואב נחמה, געגועיו נוסעים אל קצה הקיץ. אל רוח הקמסין. „בברושים בארגן לא צריך / משוררים. בברושים בארגן לא צומחים קוצים בקיץ (...) הנ:ארץ רחוקה, ארצי".

חטיבת השירים המרכזית בקובץ מתרכזת בשלושת שערי הספר הבאים. רוב השירים מובגלים בהיקפם ויותר לי לומר, כי עריכה קפדנית יותר היתה עושה טובה עם המשורר. אילו השמטו אחדים מן השירים, בעיקר מן השער השלישי, שירים אלו אינם מצטיינים לא בייחודם הסגנוני, ולא באמירה שיש בה משום תוספת של הטקסט. אולם מרבית שירי חטיבה זו מביאים אל הספר את מיטב העניין והתובן שבו: בצד הצבעוניות והעושר שבתיאור מראות נוף, יש בהם בשירים איזה עיסוק מתמיד בתודעת-המוות. הבליין ההתפוררות שאין דרך להימלט מפניה. „כל מה שאני נוגע בו מתפורר" (20). אומר המשורר בעשותו בחומרי העולם אינטרפרטאציה אישית משלו. „שלכת אפשר להגיד" פשוט משלכת הזהב של / הצבות כמה בבאלי" (15). תהליך הקלקלות, השלם התיצנח בתודעה, מפחית מערך העולם ומבסס את מסקנת התגדעה כמוסר נפשי עמיד. יש בכך ביטוי לקו האופייני לשירה הרומנטית המרגישה את עליונות

אלכס ליבן

התודעה על העולם. „חיי העצבים" (16). בשיר היפה במיוחד „במסדרון הקונסרבטוריון למוסיקה" מעיר מפגש עם תמונות צבעוניות של אלימות, תחושת יופי הרופה. המוליכה למחשבה העגומה בדבר חיטת הזמן. אפילו יופיו של ציור שצבעיו נקיים ובהירים, אינו מבטל את הכורח לחשוף את קוי ההתפוררות והודעת הסוף. עם זאת, השירה היא כבודות נחמה, שכן בצד היותה משרתת את התחושות המודאה כנגד המוות, יש בה כח לשמור את הגופה ואת הזכרון. „כמה / יפה שאני יכול להתפתות ליופי הנקי / הזה ולעמוד לשקוע בתוכו / כל כך יפה אני חושב איזה במפגש / של הכבול יזהק לכן עולם כמו בשער / התחש פה הקיך כמעט בלתי נראה / של הצבע / השחור" (16).

יש מן השירים השואבים מראשיתם ועד סופם על לשון שיש בה מן ההגבהה, ויש שהם עשויים מעשה שטנטני לשון גבוהה המנומכת באורח מודגש ע"י שיבוצה של לשון כתובה. שירים אלו הם החזקים יותר ומלוכים את הגלישה אל בריקואתיבי ברי, (סכנה התבצבת לפתחם של שירים בעלי עושר אימאז'יסטי). הכחישות, אם היא משולת ועיין מתפתח: מתריפה המסורות את באמורה. ואכן שיריו של אלכס ליבן יש בהם לעתים תכופות אמירות ישירה, כזה למשל השיר הכן „שיר קיבוץ" (19). שיש בו נקון אמירה במעט על גבול הפרוזה. כבאה הציור האבסורדי המצרף שני ניגודים שהלכים להיקף מילולי מצומצם. יש כדי לומר, הנה שיר אפילו שיר במיטבו: ביום מהלכים פעילי הקיבוץ בנאות יחידה נבונות. ברחוב מסוף 27, גוברים ומוכרי קיבוץ. אנשים בריאים. משולי חלומות, רחוקים ח"כ פרקא מן השירה ומן ההויה. זהו שאמאחו של שפיות. אבל „החיים האמיתיים" מתרחשים בלילות. המוריות המעמותות, הכבפשות של הציר מסוף, יתבאות אל הרחוב. „בלילה: ברחוב מסוף יאנשים אחרים. בצעד מהוסס מוקעים: פעועים יוצאים / מתוך הבזיוזים בחשלים בכלימתם נפלים" (19). רחוקה האמן המתבונן בלא משוא פנים, הוא המושף את המציאות על אמיתותיה: חוויות הרשת, השלוה והביטחה, השלמות, כל אלה אינם, אלא מסווה למה שהמתרחש באמת, ואפילו החושות היא עולם הנברא במוחו של האמן. „זהו שיר שנאה" מצוייר

המשורר, ויש באמירה בוטה זו משום קביעת העובדה עגומה, שלעולם לא תיתכן פגישה מפרה ואמיתית בין שני העולמות. אולי רק המשורר לבדו הוא המסוגל להתבונן בשני הקוים המקבילים: העולם הקשה, בגבולו, והעולם האומנות שיש בו מן ההויה הבריאה האופטימית וכדרך האקסיומה האוקלידית שבה שני קוים מקבילים ייפגשו רק באין סוף, כך במציאות אין הם יוצרים קואורדינטה משותפת.

על אף הרוח העגמומית שיש בה מבימור הפיכתו, מונה איזה אור רך על שירי הספר הזה הנמנע אולי כמעט במתכוון מלבחור בקו של אמירה אירונית וכוריה לשמה, הייתי מבקשת להעז ולומר כי מאחורי ההתבוננות האנושית בל כך עומד פרט ביוגראפי בעל משמעות מרכזית לחייו של המשורר. יחסיו המיוחדים עם אמו. זה שיש בו עדינות רבה, ורגישות, קרבה שבקרבה, מזן את יחסו של המשורר לעולם. ברגעיה האחרונים בא הבן אל בית החולים לבקרה. „אכלת?" שאלה כמו. / בכית. „אמא אהובה הכל בסדר" / אמרתי במבט ובידי פגזה ניגבתי. / ואגעתה או נטשה את הגוף הרפה האני / ידעתי שאמא מתה עכשיו..." (40). אמירות פשוטות, רחוקות מיופי, רחוקות מביעור, ודיוק של איזו קרבה מופלאה שבה הראגה הבסיסית לקיום מנצחת את תודעת המוות המתקרב ומלמדת על קשר. שיריו של אלכס ליבן משדרים רגישות לקשר אנושי חמים, בלתי מתחזב, לא מצטעצע. והעידון השירה המגובלת יש בכך משום נאמנת משום מגע הקטיפה בנפש.

שירתו של אלכס ליבן היא שירה ארצישראלית מאוד. כשירי הטבע אתה קורא נוף של פרחים ועצים ארצישראליים. אף השירה יכולה להיכתב על ידו רק במקומו שלו, ולא במדינות הים. מראות הטבע בארצו רגעית של התבונה משדרים את שלימותם המוחלטת כנגד השירה המוגבלת ע"י הבחירה במלים. „מלך אני באתו / במצוק מנוח / יתן לפרבד יהודה / מה שאני כל שירי / לא אוכל" (37). עם זאת, ההתבוננות בטבע מתרחשת מתוך יחס דיאלוגי המעניק למראה משמעות חובה הזורגת מגבולות עצמה. לחיקת קופים מעל לעפם מכירה במפת בזרירה את תבליט מפת חיי המשורר, כאשר עוברת מתוך המתקרב: רוח שחוצלה לנשב, יש בה בכי להעלות הזהורי דבאת ברבר מתצית הכוס הריקה או המלאה, ותחושת ההחמצה שבבחירה כלשהי בין שני האפשרויות.

השיר היפיפה „מלך הרועים", שהוא תגובה ליצירה על פסלו של הבציגר, מציג אולי באורח מטאפורי את מוגבלותן של המלים לתאר את ההויה הרוחנית או המוחשית. „מלך הרועים רואה באור הגמיש / מראות שרק מלך רואה / מלך הרועים צופה מן ההרים / לא נתון למראות לגעת בו / מלך הרועים נוטה מפשטים / או בשקט עדין מיים את הוליל" (35). בצדו של שיר עשיר זה, מופיע שיר בעל לשון פשוטה בחריסק, כמעט יבשה. המוסרת הרהורים על חיים זמנות דרך עיני המשורר המתבונן בעגלים המובלים לשחיטה. היכולת לפעול ברמות לשוניות שונות ולהעביר באמצעותן את המבקש להאמר, מעידה על אלכס ליבן שהוא יודע את מלאכת השיר, ולעיתים תכופות מיטיבה עמו בו השירה.

שערו השישי של הספר הוא תגובה אולי מלאכותית במקצת, על אירועי מלחמת לבנון, בשעה זו שבה מתרחשים הרבנים העודאים. „היום הוא רם ועיני הממצה חשוכות / המשורר משיל את הסגולה ובוכה / מה / והיא שירה." (45) והוא שואל. מה מקומה של האמנות האם יש בה כדי להרניע לפקוח עיניים אולי להציג משום מקלט אולי היא הקו התכהי שבין המציאות לבין הבכייה ואולי באמת שירה היא קריאה לעזרה.

וים ונדרס

הוגו פון הופמנסטל

★

יֵשׁ אֲנָשִׁים הַדּוֹנִים לָמוּת לְמַטָּה
בְּמָדוֹר הָעֲבָרִים שֶׁשָּׁם נוֹגְעִים הַמְּשׁוֹטִים הַכְּבֵדִים
רְכוּת בַּמַּיִם, –
אֲחֵרִים דָּרִים לְמַעְלָה בְּקִרְבַת הַהֶגֶה
בְּקִיאִים בִּמְעוּף הַצִּפֳּרִים וּבְכוֹכְבֵי שָׁמַיִם.

יֵשׁ אֲשֶׁר לָעַד כִּבְדֵי־אֵבֶר יִרְבְּצוּ
אֵצֶל שָׁרְשֵׁיהֶם שֶׁל הַחַיִּים רַבֵּי־הַתַּסְבֹּכֶת,
וְלִקְרָאתָם – אֲשֶׁר כִּסְאוֹתֵיהֶם נָכוֹנוּ
אֵצֶל הַסִּבִּילוֹת, הַמַּלְכּוֹת מִקֶּדֶם,
שָׁם יוֹשְׁבִים הֵם כְּמוֹ בְּבֵיתָם
כִּקְלוּת הָרֹאשׁ וְהַיָּדַיִם.

אֲבָל צֵל כִּשְׁלָךְ מֵחַיֵּיהֶם שֶׁל אֵלֶּה
אֶל עָבְרָם שֶׁל הַחַיִּים הַלָּלוּ
וּקְשׁוּרִים הֵם הַקַּלִּים אֶל הַכְּבֵדִים מִנֶּגֶד
כְּמוֹ אֶל הָאֲוִיר וְאֶל הָאָרֶץ:

עֲיֵפוּת עַמִּים שֶׁלְּגַמְרֵי נִשְׁכְּחוּ
מֵעַפְעַפַּי לְמַחוֹת אוֹ לְהָסִיר שׁוּב לֹא אוּכַל
וְלֹא לִמְנֹעַ כְּנַפְשִׁי הַמְּפֻחֶדֶת
נְפִילָתָם שֶׁל כּוֹכָבִים מֻרְחָקִים בָּאֹלֶם.

רַבִּים הַגּוֹרָלוֹת הַנִּרְקָמִים עִם גּוֹרָלִי גַּם יַחַד,
וּכְמוֹ קְלָפִים הֵם נִטְרָפִים כֻּלָּם בְּקִיּוּמֵנוּ,
וּמְנַת חֶלְקִי גְּדוֹלָה הִיא מִשַּׁלְהֶבֶת
הַדַּי אֲנִי אוֹ מְהִיקוּת הַנֶּבֶל.

תרגם: עדי נחמני

יוסל ברגנר, ציור ל„המשפט" של קאפקא

סוד האינטריירים של הבן יוסף

מאת גדעון עפרת

יוסל ברגנר, איש אשר ככל שמגלה יותר הוא מסתיר יותר. בכל ציוריו עד כה: גילה־גילה־גילה, הוציא־הוציא־הוציא, אבל לאמיתו של דבר, הסתיר־הסתיר־הסתיר.

מאז תחילת הדרך הוא מוציא: ציוריו מ־1940 מתרחשים ברחוב, בחצר, בכיכר. בחוץ נמצא את ילדיו העצובים, ויהיו אלה יהודי וארשה או ילדי אוסטרליה. תמיד בחוץ ולרקע נופי עיר, שתמיד הם בתים גבוהים וחשוכים, בתי וארשה השרופים. בתי ילדותו של יוסל. הללו אטומים, בלתי־עבירים, כאותם בנייני־חומות של הגיטו הוורשאי.

יוסל אינו חדל לצאת החוצה מהבתים הללו, החוצה מגיטו ולאוסטו. כשהוציא את רהיטיו וכליו לגלות מסעותיהם, הוא בעצם הוציא אינטריירים שלמים החוצה, למרחבים, ובזאת מנע מאתנו את הכניסה פנימה, לביתו, בית שהפך עתה לתפאורה של מקום אחר וזמן אחר. פורטרטים משפחתיים שלו מ־1956 צוירו תלויים על קיר, אך מניה וביה הפכו אלה לחלונות הקבועים בכותל־חוץ עם אנשים וחריפים המציצים בעדם. כותל חיצוני, כמובן, שהרי יוסל שב והניס עליו את שיח הילדים השמור עמו עוד מאז 1926, אוד מוצל מלהבות אבודה המתעודדות מחדש בציוריו.

בציורו „עיר מזרחית" מ־1955 יוצאים ילדים החוצה להעיף עפיפונים. אפילו סולם העניק ברגנר לאחד הילדים שלו, כדי שיורד מהמרפסת בעזרתו. כאילו עלה הבית באש והילד נמלט ממנו. האומנם כה רחוקים אנו מאמנות בהשערתנו זו? ראו את השניות של העפיפון והחליל, הוא על ילדיו של ברגנר באמצע ועד סוף שנות ה־50: העפיפון המוביל מעלה הרחק אל השמים, בעוד החליל הנטוע קבע באדמה ותפקידו לגרש עופות מזיקים, אבות אבותיהם של עופות מאיימים שימשיכו להסדיר את יהודיו, ברגניו והולכיו של ברגנר (החלונים – אף הם מין חלילים הנטועים באדמה). אימאז׳ עפיפון וחליל, אדמה ושמים, שני קטבים של בריחה, הבריחה, אימה. כחליל, נקבע ברגנר באדמת הארץ אך נרדף על־ידי עופות הזכרון הרודף כמעיף עפיפונים, היתה הילד המבקש להרחיק מפניו את המראות. שהרי לעפיפונים של ברגנר יש פנים, מעין מסיכות, פנים חזות וגדולות העונות כאילו לפני הילד, הוא הבן. ילד בצרות. הסולם של הילד מהמרפסת מתחיל להזכיר לי סולם מפורסם של בן־אלוהים שהורד מצלב.

כך או אחרת, ילדים ממהרים לצאת אל מחוץ לבית. משהו לא טוב בבית פנימה. אחרת, מדוע רומזת האשה בחלון ב־1956? וכלום מרמזות דמות המת הניבטת בחלון בציור „מות במשפחה" (אף הוא מ־1956) על המתרחש באינטריירים החשוכים תמיד של ברגנר, אלה שאפילו עששיות לא יאירום?

בראשית שנות השישים כבר מתחילים עצים להגיח החוצה מתוך החלונות. מבפנים הרי עצים עיניהם להיות בחוץ. עמם מציצים החוצה צפורים, מלכים ושאר דמויות, שאותן מכנה יוסל בשם „קדושים" – (1961). אני נתפס לעובדה, שה„פייאטה" המפורסמת היא המוקד לכל החלונות האחרים: אם אחות כאן בבנה המת ומלפ־ישו לידה. אם כן, בתוך הבית מת בן. מלאכים הם קדושים של הבן, בן־האלוהים, בן־המלך, הבן שניבט עדיין זולג דמעות מתוך חלונות הבית. סולם הצלב עודנו שעון בפנים, אך הבית כבר נפלש כל־כולו על־ידי עופות מבעיתים, שנים לפני „הצפורים" של אלפרד היצ׳קוק. עופות טרף האורבות לגופת הבן כך או אחרת, למהר ולצאת מהבית, בית־הגופה, כמו ב„אמדה" של יונסקו.

עתה גם מתגלה שלבית אין כל עומק. שהוא רק פאסאדה דו־ממדית, תפאורה תיאטרונית. שכן, עתה, מבעד לחלון, כלומר – מאחוריו, נשקף אופק רחב. לא ניתן להיכנס לבית שכזה. לכן, המלאכים של ברגנר מראשית שנות השישים, צאצאיהם של ילדי־עפיפונים ואולי בדמות שהפך למלאך ב„עלייה השמימה" של ברגנר, יעופפו מחוץ לבית. כאשר הם ייפלו ויתרסקו על האדמה כאיקרוסים, כמבקשי בריחה מזכרון הילדות, המופלים על אדמה שאינה גאולה מזכרון רודף זה, יצייר ברגנר את „חפירת המלאך" שלו. המלאכים הם עתה בתוך האדמה. ואפילו שאין עומק לבית, שאין לו פנים, מבקשים אנשים וחפצים לצאת ממנו. טראומת הגלות היא הסבר אחד. אלא, שבריחה מבית מאיים יכולה להיות גם בריחה אישית מפני עימות נפשי כאוב. דהיינו, להוציא־להוציא כדי שלא לגלות.

עכשיו סולם הצלב שב ומוצב על הקיר שמבחוץ כדי להקל על המלך ובני משפחתו לרדת. ראש פר שמגיח אף הוא מהבית קשור למסיכות חזות מקרנבלי־ילדים קודמים של ברגנר. בעבר כן גם עכשיו, ראש הפר הוא מסיכת גבריות מאיימת, שאולי תתחבר למסיכות הגדולות החזות שהיו פעם עפיפונים. דמויות־אב. שמא הפך יוסל ב־1970 עפיפון לסלע־אבן כבד העף ברקיע? סביב 1962 כבר נשלט הבית בתוכו על־ידי מלכים ופרים: לא אחד ולא שניים: מלכים ופרים רבים. גבריות מולכת המלך כרמז אפשרי, בין השאר, לשם מלך ראובוס, שמו של אבא. אך, יוסל מוציא גם את האב החוצה אל החלון והלאה בצורת הסולם של מות הבן, סולם שכמעט ואינו נוטש את ציוריו. כאשר כל הדרמה הזו תתחבר ב־1962 למחזה של נסים אלוני, „בגדי המלך" (יוסל יצר את התפאורה למחזה ב„הבימה") כבר מתחבא לו איישם באירוע העקיד ילד קטן הצועק – „המלך עירום", ואולי תוקף כאן את אבי־מלך שירד מהסולם של צליבת בנו. צועק או לא צועק, הילד איבד לעולמי־עולמים את מלכות ילדותו.

תקופתו הסוריאליסטית של ברגנר עומדת כולה בסימן הוצאת הפנים החוצה. הן, זהו הסוריאליזם: אינטרייר ההופך אקסטרייר. וכך, סצינות אינטרייר טיפוסיות של משפחה הלוגמת תה מסביב לשולחן מתרחשות עתה בתוך ביצה או בלב פרדס. היולר, הליצן (שהוא, כידוע, היפוכו של המלך במסורת הפוסט־שייקספירית), הבן, בן־האלוהים שיוצלב בחוץ הבית ב־1971, יושב עתה לשולחן המשפחה שהוצא אל מחוץ לבית. אובדן הבית מכורון הגלות הברגנרית הווארשאית הוא אפשרות אחת בלתי־נמנעת. אך, נדמה לי שברגנר המוציא את תוך הבית החוצה הוא ברגנר הנמנע כל אותה עת מהעימות עם פנימיות התת־הכרתית. כאבה. והוא מוציא אל בימת התיאטרון וממשיך את ההתפשטות, שהיא ההסוואה. תיאטרון האבסורד של עולם האובייקטים מגלה מצב קומי, אך מסתיר מצב פסיכולוגי: כלי־המסכה, הרהיטים וכו׳ שיצאו למסעות יוציאו את תוך הבית החוצה, כי תוך הבית הוא עדיין תמיד מקום־מות הבן. הציור הוא תפילה של הבן המת־חוזר: הנה, ב־1968 צייר „פולקה": וכו עוף הכפרה מת בתוך הבית. הכפרה היא השולחן המבטא את מביעת מות הבן, כוכור. כפי שסופרסטיקן מאותה תקופה מייצג ברטכו אייל שאף הוא גואלה מקפדת־הבן בתוכו הבית. אכן, ציורי תפילה של הבן על ילדותו הנעקרת.

ברגנר ממשיך לבקש ולברוח אל מרחבי השמים, לעופף כפרפר הנשמה ותוספו, מאמצת, אך הבן הכבול על־ידי אימותיו וצעיו, שיסודם בסוד ילדותו ויוסף הבן היהודי, אביו בעיקר. גם אם צייר ארבע נשים גדולות המתגודדות בפתוח (1964) הוא הד לארבע אימהות.

„בחלה", קורא ברגנר לציור כלי־מסכה המעופפים השמימה מעבר לחלונות ב־1970. לרהיטים שלו מאותה תקופה הוא מעניק מראות, באשר כולם אוטוביוגרפיה המספרת את סיפור הילדות. האגדה והמתה של הבן, היהוד בציוריו כאורפיאוס אל עולם המתים כדי לפגוש באהובתו. אאורידיקה של יוסל היא ילדותו. כמו „סוס העץ הזוהר" (1969), אף הוא חוזר אל עבר האופק, אותו אופק פנימי שמצאנוהו מציץ בתוך ביתו. אופק הזכרון. ב„פיטורה מטאפיזיקה" של ברגנר מראשית שנות השבעים ישנו „אוגוסט", שאותו אני מזהה בעיקר עם האפילה הניבטת מחלונות הפאסאדה של הבתים. כל הצליבות של אותם ימים בציורי ברגנר הם צליבות של הבן יוסל, כפי ש„הסעודה האחרונה", היא של משפחה המנוקבת כמצת־פסח והיא פנים־בית שיצא החוצה אל סצינת אוכל הנערכת על־ידי הבן־ישו־יוסל מתוך לחלונות הבית הילדותיו.

והנה, יוסל ברגנר נכנס הביתה. מאז 1975, מאז ציורי „המשפט" של קאפקא, הללו של שלוש פרצופ הם שלוגי אשתקד, הוא נכנס הביתה. הוא נכנס אל מקום הצליבה האמיתי. הקורבן חוזר אל מקום הפשע. ראו את ציורו „צעצועים מלגלגים" מ־1977: הצעצועים הם ילדותו של ברגנר, זו המתגלה עתה בתוך מרתף קשתות, אולי מרתף אינקוויזיציה, אשר בין צעצועיו גם קפסא עם צלב ולא רחוק ממנה הסולם הזכור לנו, ארון־המתים של ילדות האמן. עם זאת, אופייני ליוסל שיאכלס את צעצועי ילדותו בהיסטוריה הפונה אל הרחוב, כמו בציורו „ערב בחנות צעצועים" משנת 1977. העובדה המכרעת היא, שבשנים 1979־80 שב ברגנר ומיהר לחזור אל הנופים החיצוניים, בהם הטביע מעתה את חלום הלדה, אשליית ילדות אחרת של אומה, זו לאשליות ילדותו שלו. האשליה אורות שיבה בלתי־אפשרית לבית. מתוך לתפאורת הבית, בביצה, בפרדסים, בחפירת האדמה (מימצאיה כוללים עדיין את הבן הצלוב) – שם פוגש ברגנר באשליית הילדות החלוצית. הצמחים המדבריים עכשיו מבית מתגלים במשתלה, כמקום רבים, כילדים המגיחים ונמלטים מחלונות הבית. כן, עדיין ילדים נמלטים.

ב„רשומות ראשי הצפורים", ציוריו של ברגנר מ־1983, החל יוסל חודר למרתפי האינקוויזיציה של חייו. אנשים־צפורים נלקחו אמנם מה־הגדה המפורסמת, אבל כולם אנשים הממולכדים בתוך צפוני וכרותותיהם המבעתים. וכך, אנשים־צפורים, ביעמתי חייו האוטוביוגרפיים של ברגנר, חוזרים עתה להתרכזות המזכירים את ציורי וארשה המוקדמים שלו. חלקם עודם מהלכים בשממות הביצות, אבל חלקם מציצים פנימה. כרם, רק עתה, בתערוכה הנוכחית של ציורי קאפקא בגלריה „פארוך" מעז יוסל לחזור אל אפילת ביתו, להיכנס אל מעבר לפאסאדה התיאטרלית של חייו ואישיותו. התאורה תפוסה על־ידי הבמה החיצונית ולפיכך מוחשך מאד פנים הבית ולא נוכל לראות כאן הרבה, ובכל זאת, אקט החדירה פנימה נעשה.

אם להסתמך על הדברים שפרסמנו ב„הארץ" ב־8 לינואר, יוסל מעז סוף סוף לעמוד פנים אל פנים מול אבא. הבן המוצלב חוזר אל מקום הצלבתו כדי לעמוד אל מול האלוהים של חייו. „המשפט" של קאפקא הוא משפט חייו ומותו של יוסל ברגנר־יבדל״א. פה, סוף סוף באינטריירים של יוסל ברגנר, פה בחשיכה של בית שהוא השכת נשמתו, מתעמת יוסל עם שדיו. קאפקא הוא רק תירוץ, שהרי, אבא מתחבא מאחורי קאפקא. כבתוב „אם ציורי החלונות של ברגנר דברו אל הרוח מנגא, הרי שהציורים העכשוויים מדברים אל־אבא מלך, כוחותי משמע. אם כן, יוסל ק. שלנו מבטא רגשיה נפשית כדי לפגוש את אבא בציוריו. אך, מיהו אבא? אולי, בעל הסירה המסתורי, שאת פניו לא נראה לעולם, ולא במקרה קבע ברגנר את פניו כציור בתוך ציור, כאילו אישר לנו רק באמצעות הציור אוכל לדעת את אבא. ולפיכך, האם אין אבא כל אותם כוחות סופר־אגניים אוטוריטטיביים – שופט ב„המשפט", אימפרסריו באמן התענית" וכו׳ המחייבים תחושת בדידות. ניכור הפרסה של יוסל ק., הוא ברגנר מסמא, הוא אמן התענית, הוא – יוסל ברגנר.

תחכום דקוראטיבי

מאת טליה רפפורט

אוסוולדו רומברג, „ציורים חדשים", גלריה „ארטיפקט", רח׳ נחמני 43, ת״א.

בצדק קרא אוסוולדו רומברג לעבודות העץ התלת־ממדיות שלו בשם „ציורים חדשים" ואינו מתייחס אליהם כאל פסלים, כי אין בהם עיצוב של מסות בחלל. מה שמעסיק אותו, בעצם, הוא מפגש של צורות, צבעים, עיבודים ומרקמים, הלקוחים ממגוונות הקשרים שונים, ומפגש זה מתרחש על פני המישור, אם כי הוא מפוצל לעתים לשניים־שלושה משטחים והתפיסה שלנו אמונה לסיים את המלאכה, לקפוץ ממשטח למשטח, לחבר ולהשלים צורות.

במסגרת פניית הפוסט־מודרניזם העכשווי ליצירות ולזרמים קודמים בתולדות האמנות, יש אצל רומברג אזכורים רבים מן העבר, גם מעברו שלו (צילומי ציורים סוריאליסטיים מוקדמים שלו) וגם צורות וטיפולים השאולים מצד אחד, מסוריאליסטים כמקס ארנסט, מאטה ומאסון, ומצד שני מאמני „באוהאוז" גיאומטריים כקנדינסקי או פול קלי.

גושי העץ המתקצבים לפורמאטים גיאומטריים מורכבים ובלתי סימטריים מרוססים בצבע שחור עם התזות ונבלוי אור עמומים, כך שנוצרת אווירה של חלל קוסמי אפוף מסתורין. בתוכו צפים עיגולים עזי צבע בצהוב, אדום, ירוק או כחול, שלחלקם מרקם בגבשושי מתוספם. כדי לחזק את התחושה הפיסית־מישושית, גולפו אל תוך מצע העץ שקעים וגופים הנדסיים, כמו גלילים או חרוטים בפרספקטיבה הנבלעת למעמקי העץ.

פני השטח הרוססים של העץ המצוע עשויים להזכיר גילופי עץ עממיים פרימיטיביים ויש שמעולת הפירה הוא תוספת שכבות רבות של לוחות דקים בגוני עץ שונים. הדבר יוצר אסוציאציה של חומר טבעי ותהליך אורגני (בדומה לשכבות שלפיהן אומרים את שנות חיי העץ) ועם זאת מודגש היכב שזהו עץ שעובד, החולק הנחה בטכניקה תרנשתית שהפכה אותו למוצר סינתטי מאוד, במקביל לניגוד הזה בין האורגני לסינתטי פועל בעבודות הללו גם העימות בין צורות הנדסיות חדות, נוקשות ומדוייקות לבין רקע ציורי, אמורפי וקוסמי, שלא לדבר על הניגוד הבסיסי בין פיסול לציור שאמנים (כמו ארכיפנקו למשל) כבר טיפלו בו בעבר.

כאמן משכיל ותיאורטיקן שחוקר את שפת האמנות עצמה (כפי שעשה בציוריו מלפני שנים אחדות שכללו טקסטים, רפרודוקציות, ניתוח צבעים ועוד) אוסוולדו רומברג מגייס לצרכיו כל אמצעי ותקיים שיכול לשרת את מטרותיו. הוא עושה זאת במיומנות וחוש אסתטי רב – שתי תכונות שתמיד ניכרו בעבודותיו. מי שמכיר את המקורות מתולדות האמנות שמהם הוא שואב, ומביא בחשבון את כל הרמזים וההתייחסויות שעבודותיו נושאות, יתרשם ודאי מהחשיבה המורכבת שמאחורי הדברים ומשילוב הסגנונות. אחרים ייצאו מסופקים מהאובייקטים הדקוראטיביים מאוד האלו שעשויים לקשט כל סלון ההולך עם רוח הזמן. הדבר אינו נאמר, אגב, לגנאי. גם אני אוהבת דברים יפים. עם זאת, למרות המודעות הכפולה גם לערכים האסתטיים של הפסלים־ציורים הללו וגם למטענים הנלווים להם, יש בהם, לגבי, משהו קר, מלאכותי, סינתטי, מתוחכם, אך חסר נשמה, אלא שאפיונים אלה קיימים היום ביצירות עכשוויות רבות, עד כי נהפכו כמעט לערך.

רומברג מבטא בדרכו שלו את לשמי התקופה, את השלב שבו תקועה כרגע האמנות בת־זמננו, שמתבשלת במיץ של עצמה, ניזונה ממזון לעוס ואינה מצליחה (ברובה) לצאת מן הבצה הפוסט־מודרניסטית הטובענית.

אנרגיה אפלה

מאיה כהן־לוי, גלריה האם, רח׳ נחמני 43, ת״א.

הציורים עמוקי ההבעה של מאיה כהן־לוי נעים בין המוי גוף חיצוני (ברושים, הצריות) לבין ביטוי הלכי נפש פנימיים אינטנסיביים מאוד. הם סוערים באוירה היינית כבדה, מסתורית, ארכאית, לעתים אפילו טקסית ומאגית. אין כאן אזכור ברור של פולחן מסויים, אלא התייחסות כללית ומעורפלת למסתה להקשר, או לאווירה מיתית. בתמונה חריגה לכדי מבחינת הקומפוזיציה והצבעוניות מסתמן, למשל, מעגל של דמויות כהות התמונה מוקפת במסגרת של רישומים אקספרסיוניסטיים שחורים עם פרצופים דמויי מסכות פרימיטיביות (מתבונת שמזכירה את עבודותיו של אלשינסקי).

הציורים של מאיה כהן־לוי מתאפיינים בצבעוניות אפלה והדמטית של שחורים, חומים, אדומים והוורודים סמיכה וגסה. מוטבעת בהם אנרגיה רבה, גם אמוציונלית וגם פיסית, שכן מורגשת תנופת היד הנעה בכוח על פני הבד.

חלק מהעבודות כמעט מופשטות וקשה להגדיר את המתרחש בהן. פה ושם משורטטות על פני אזורי צבע רשנים וסוערים צורות הנדסיות (מרובעים, משולשים) שמזכירות מבנים חלולים או קיפולי נייר ואף כי הם באים, כביכול, מאזור אסבותי אחר, הדברים משתלבים באופן טוב והעבודות חזקות ומרשימות מאוד.

אוסוולדו רומברג (גלריה „ארטיפקט", ת״א)

מאיה כהן־לוי (גלריה „ראפ", ת״א)

בוגרים טריים

שלושה אמנים צעירים, גלריה „בוגרשובי", רח׳ בוגרשוב 60, ת״א.

בגלריה בוגרשוב מציגים עתה שלושה אמנים צעירים, בוגרים טריים של המדרשה לאמנות ברמת השרון, אך כל אחד מהם החל כבר לפתח עולם ציורי משלו.

עבודותיו של אבי ברג מטפלות בטבע ובנוף בדרכים בלתי־שגרתיות. בדיקן צפות ועולות אסוציאציות של מים – קו אופק של ים ושמים, גלי ים, אגם, תעלות, סירה, לווייתן, שחפים ועוד. נושאי מים אלה מבוצעים בשורה מגוונת של טכניקות ואמצעים, שחלקם פועלים על פני המסכת, חלקם חודרים לתוכה, אחרים יוצרים אשליית עומק ונפח ויש גם מרכיבים תבליטיים של ממש. העבודות כוללות משחקים צורניים עשירים, כמו גלי אופ־ארט המתעתעים בעין, צורות אורגניות ודגמים גיאומטריים, מערבולת ספירלית, טקסטורות גליות, פריחות נושפות כים ושאר ודיאציות עם הרבה תנועה חריפה בכיוונים שונים. שפע הטיפולים הזה יוצר טבע מסוגנן, מקורי ומרהיב.

ענת בן שאול לוקחת את מרכיבי ציוריה מסביבת חיים יומיומית, הכוללת שביל מרוצף אבנים, ענפי עצים, גדר, צבים, קקטוס, וכל עם כביכה, רוכבי אופניים, אדם קורא עתון, מאוורר וכו׳. אף שפריטים שיגרתיים אלה מצויירים בסגנון ריאליסטי למדי, אין כאן רצף סביבתי הגיוני ושוטף, אלא חיבור ציורי שרירותי ומסוגנן של המרכיבים השונים. כתוצאה מכך מתקבלת מציאות־לא־מציאות, בעלת עניין אסתטי שמעבר לזיהוי אלמנטים ריאליסטיים.

הציורים מפגינים משיכה רבה לדגמים צורניים מסוגים שונים וליחסי גומלין ביניהם. ענת בן שאול נהנית לפרט את צורות שריון הצב, מרצפות האבן, פסי זברה, קווים מתפתלים של טביעות אצבעות, חולצה בפוספכה משבצות ועוד. לצד כל אלה מופיעה גם כתמיות צבעונית חופשית ומתמוססת יותר. הצבעוניות נוטה לגוונים ירקרקים־אפורים שמנוגדים פה ושם בשחור־לבן ובכתמים כתומים. על אף הדקוראטיביות וסיכבי ההפצות מודעות (דגם הריצוף של ג׳אספר ג׳ונס! המשבצות לפעולות הכפלה וסיטוסריה של מיכל נאמן) יש בציורים האלה משחקים חזותיים מעניינים.

עבודותיו של חיים גלאון מתייחסות בדרכים שונות למכונות משחק מן הסוג שבו צריך לקלוע כדורים בעזרת מנוף קפיצי קטן שמתניקים אל החורים המיועדים להם, או לעבור מחסומים מעוגלים קטנים שאמורים לעצרם. הקשר הישיר ביותר אל מכונות המשחק הללו מופיע בעבודה כחולה שהקבה העליון שלה קשתי ומזכיר את הצורה המקבלת במשחקים אלה. העבודה גם מצויידת במנוף ידני ממשי ובכדור פינג־פונג אמיתי, אך כאן נכנסים למשחק מרכיבים נוספים, ציורים אסוציאטיביים ופיוטיים יותר, כמו הרקע המצוייר הדומה לשמי לילה כחולים מנוקדי כוכבים (שהזכיר לי ציורים של ואן גוך) והמלים הרשומות לאורך הקשת מעלה: „פיתחי לי אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי, שראשי נמלא טל, קווצותי רסיסי לילה". הצירוף הזה יוצר אווירה והבנביות אירוטית גם יחד והמנוף המשלח כדור אל החור נושא קונוטאציות מיניות ברורות, שמעלות בזכרון גם את „דודי שלח ידו מן החור".

בעבודה נוספת הולך גלאון צעד נוסף ומלבד הפורמאט דמוי המשחק, המנוף והכיס השקוף לקליטת הכדור, הוא גם כיסה את השטח בציור דינאמי של כדורים בתנופה, חורים שחורים מצויירים ומסלולי תנועה מפותלים. כך נוצר מתח רק בין אלמנטים ממשיים לבין המוחשה ציורית אשלייתית וההתגאה מיוחדת ובלתי־שיגרתית.

אף שכל אחד משלושת האמנים הצעירים האלה עוסק בתכנים ובצורות ביטוי אחרות, אפשר לראות מכנה משותף להם (ואולי גם לאמנים עכשוויים נוספים) את הנטייה לריבוי, מורכבות ציורית, עושר צורני וביתור בין אסוציאציות, הקשרים, חומרים וטכניקות.

אדם וחיה

מירי נשרי, רישומים, גלריה שרה לוי, רח׳ פינלס 10, ת״א.

עבודות הנייר הקטנות של מירי נשרי, התלויות בימים אלו על קירותיה של שרה לוי, עוסקות באותם נושאים שבהם מטפלות עבודות הדיקט הגדולות שלה – אדם וחיה. לעתים דומה שהיחסים ביניהם הם יחסי גומלין של שיתוף פעולה עד כדי התחברות או התמזגות ליצור כלאיים ויש שזהו מאבק סוער.

הרישומים מורכבים מקטעי דמויות אנוש, טלפי או ראשי בבאים ופה ושם משובצת גם ציפור. כל זה מצוייר באורח זורם ודינאמי בגוונים חומים וטקסטורות גבשושיות שנוצרות עקב עירבוב הצבע עם קפה.

הצבעוניות הזו, אופי הטיפול הצבעוני של בני אדם וחיות בעלים בתנועה את ציורי המערות הפרהיסטוריים ויש לדברים כוח הבעה יסודי וראשוני. מלבד זאת אפשר ליהנות בדפים הקטנים האלו גם מחיבורים בלאי הגופה, כתמיות גדולה וצורות מפתיעות שפועלות על הדמיון שלנו כמעט כמבחני רורשאך.

דפדוף ראשון
ספרים חדשים

מאת אבי סנא

תעודה

מות הסוסים

כתבים לתולדות חיבת ציון ויישוב ארץ ישראל (ו׳)/ ליקט וערך לראשונה אלתר [illegible] / הוצאת [illegible] / תל־אביב / 380 ע׳.

סידרת תעודות, ומסמכים מסביב לנושא הנזכר בשם הספר שעניינה בשנת 1886, „אולי שנת השפל הגדולה ביותר שידעו חובבי ציון עד אז, ולא רק משום שלא הגשימו את המשימות שעמדו לפניהם, אלא גם בגלל רוח המחלוקת שפשתה בקרבם". בין אלה, למשל, מכתבם של אנשי־גדרה אל „כבוד הנכבדים העומדים בראש הנהגת עניני חובבי ציון בארץ הקודש הי״ו, להודיעם כי „לבנו פתר ורחב לקראת הידיעה הבאה לנו מכי כי מראשית חודש מנחם אב תחדל לנו התמיכה היומית" וזאת, אחרי ש„את דרישת השעורים כבר כלינו, והתי הברכה כבשנה בינונית". ולפיכך „הלא תראו כי לא תמצא ידנו לכלכל את טפינו, אשר בהם תלוי קיומנו ותקוותנו על השנה הבאה... תנו לנו את כלכלתם להשעה תחדשים ואל נא תעלה תקותנו בתוהו". המהדורה המקורית. הופיעה בשנים 1919־1932. בסוף הכרך ציונים ביוגרפיים.

מחזות

כתב־היד

טרטיף / מאת מולייר / נוסח עברי: אברהם שלונסקי / ספריית פועלים / 159 ע׳.

ב־27 בפברואר 1932 העלה תיאטרון „הבימה" את המחזה „טרטיף" בתרגומו של שלונסקי. כעבור ימים אחדים כתב גרשון חנוך ב„הארץ": „חידוש הוא בלשון התרגום של שלונסקי לחרוזי מולייר. קלות הלשון המשתעשעת עם שמחת החרוזים המבריקים של שלונסקי מצאו להם כאן אחיזה וסרך". אפילו ביאליק אמר שהמתרגם הוא „לכבקעד" (לאמור, חריף וממולח). באו עכשיו „ספריית פועלים". ו„..יך שלונסקי" ונתנו בידינו מהדורה פקסימילית של כתב־יד התרגום שנתגלגל ושנשמר, וגם הוסיפו תמונות והכיבו שלונסקי עצמו. „חרוזות רבים כל הכמות הציון כנתוב. / ומה היולד הן הוא כיון. / כבר שלוש־מאות שנה אחרים את טרטוף / אבל הטרטופים היום עדיין..."

מתח

המתאבדים

רשימת כרבים/ מאת גבין לאויל/ תרגם מאנגלית עמנואל לוטם/ עם עובד – ספרי מסאי/ 250 ע׳.

נשיא ארה״ב מגיע ללוויה חשובה בלונדון בעת שהאנגלים רוצים לערוך הפשרה משלהם עם הגוש המזרחי. תוך כדי כך מתחולל מה שנראה כניסיון להתנקש בחייו. אבל הארי מאקסים, רב־סרן ששירת זמן־מה בלשכת ראש־הממשלה ושהופקד על חילוצו של הנשיא אם יהיה צורך בכך, נכנס לפעילות מטעמת והושף בעזרת כמה ידידים את רשימת כרבים קבוצת מסוריסטים שאות רעוּם לנבון על הקטיב מלו גם במחיר חייהם. דם ואש ותמרות עשן.

תרגום

שלוש אפשרויות

דויד המלך הוא/ מאת שמעון היים/ תרגמה מאנגלית בחירה בכן־ברן/כתר/ 191 ע׳.

היה לנו דוד המלך לפי ניתוק הלה, הנה הוא ניתן כדינו לפי יהודי אחר (יליד גרמניה שהיגר לארה״ב עם עלות הנאצים, ושב לימים לגרמניה המזרחית כדי להשתתף בה בשנות השישים בהיתקלות עם המכיר הנכר, וגם מודע לקורא העברי בזכות ספרו על אחשורוש היהודי הנודד). הדו״ח ששמו נקרא על הספר נכתב כביכול בידי אתנן האורחי במצוותו של שלמה, שקצב לו משכורת של נביא זוטר וגם רמז לו שכדאי לכתוב בתבונה, משמע בהתאם לרצון המלך. כך קיבלנו צירוף של שלוש אפשרויות, כפי שמעיד גם המחבר בהערתו בסוף הספר – רומן היסטורי או רומן תנ״כי או סיפור בן ימינו. לאמור, לרעתו הוסה הסיפור המקראי כפשוטו כדי להבטיח לגיטימיות לשלמה, ומכיוון שאין זה תריג בהיסטוריה. ומכיוון שאיתנו מתצג בספר מלכים א׳ כמי שהיה שני בחכמתו רק לשלמה, ומכיוון שלכשי אינטלקטואל תחת שלטון אוטוריטרי אינם דים להיים – הנה ציור.

בשמלות ארוכות

תאומת הקרח, תאומת האש / מאת ביור דורד / תרגמה מאנגלית פאני מאוריבר / אור־עם / 272 + 260 ע׳.

„קראתי" ספרים רבים של פמיניסטיות של המאה העשרים, אך אין משהו מיליטנטי יותר מהציירות שחוברו על־ידי נשות המאה התשע־עשרה" – נאום מחברת הנמכר הזה שעניינו בצמד התאומות בליזי דיוסטון לבית צ׳נדלר הנאבקות על מקומן בעולם באמריקה של סוף המאה הקודמת, המסובכת במתוכים ובהמוני שמלות ארוכות והירוקות תשוקות ואסביציות בעת ובעונה אחת.

אהבות באפגניסטן

עמק חמשת האריות / מאת קן פולט / תרגם מאנגלית שלמה גונן / כתר / 383 ע׳.

עמק חמשת האריות שוכן באפגניסטן ושואב את שמו מאגדה עתיקה־יומין. זה המקום שבעיד הבהב מותחים פולט לעלילה על רקע המלחמה בין הסובייטים הפולשים ובין האפגאנים. נערת תמורות מבר־צא אנגלי מאוהבת באמריקאי כפארים המתגלה בעיס סוכנות הביון המרכזית, ואפילו כאחד הסוכנים המגולחים ביותר. היא נגלסת בבד לה לרופאת של רופא צרפתי המתנדב לצאת לאפגניסטן כדי לרפא את לוחמי החירות (וגם כדי לרגל למען ברית־המועצות). שם מתגלה לה האמת הנרה ושם מופיע האהבה. [illegible]

מאז המהפכה

השעל הארוך/ מאת אנתוני מייר/ תרגם מאנגלית יוסף אשבל / מעורך קודאי מעריב / 304 ע׳.

„הארי ברייטמן, סוחר פרוות קנדי עשיר, נעלם מביתו. בתו המאושמת ממי אינה בוטחת במשטרה שתמצא אותו ומעסיקה לעזרה את ידידה משכבר רובבוס תורן, עיתונאי בדימוס ששוטט לפנים ברחבי העולם והירבה לעשות בברית־המועצות ועתה הוא יושב וכותב ספרים בעיר קטנה במדינת וירג׳יניה. כשתורן נענה לבקשה מסתבר לו שהשאלות נערמות בזו אחר זו ובכך הוא נקלע למסכת סבוכה של תכבים פוליטיים מאז ימי המהפכה הבולשביקית. בנדודיו בדרך אל פתרון התעלומה הוא הולך דרך בית קברות בקנדה ובית נכוש בוושינגטון וסוירת מגורים בפאריס ובקתת איכר בכפר סובייטי נידח, וגם לומר כמה סודות הנוגעים למשפחתו שלו.

כמעט מלחמה

הסרוף אחרי אוקטובר האדום/ מאת טום קלנסי/ תרגם מאנגלית יוסף אשבל / מעריב קודאי מעריב/ 407 ע׳.

„אוקטובר האדום" היא צוללת הטילים הגרעינית החדישה ביותר של ברית־המועצות ומפקדה מרקו רמיוס מוליס שמקומה יכרנה בידי ארצות־הברית, שכן נפשו קצה במשטר השולט בארץ מולדתו וחבר התעבות שביצע אביו מציק גם הוא על נשמתו. הוא מכין את הצוללת בדקדוקת לקראת המסע הזה, מביא בסוד כמה מקציניה, נעזר במבגנון תרגיל המכונה „חולי", אבל מקרים ומשגר מכתב למפקד הצי להודיעו על תכניתו. לפיכך מתפתח המרדף הנזכר בשם הספר המגיע, בגלל התערבותם של האמריקאים, כמעט עד למלחמת עולם שלישית. שמונה־עשר ימי מתח וסופם טוב.

ברנדאו מול יוליה

מלחמת התוכנה / מאת תיירי ברטון ודניס בנייש / תרגמו מצרפתית שלי וסמואל תמרי / מסדה / 171 ע׳.

מלחמת התוכנה נטושה בין שני הגדולים: הסובייטים מבקשים למחשב את ארצם ונאלצים להסתייע בטכנולוגיה מערבית – במחשבים ובתוכנה כאחד – ואנשיו של „הדוד סם" מבינים שזו השעה למלכד את התוכנה המוכרת באופן שיאפשר להם לשלוט בכל שיוצא בעתיד מעבר למסך הברזל. משני הצדדים יש פוליטיקאים ואנשי מקצוע בדרגים שונים (וגם הנרתקים מעורבים במידה מסויימת), אבל ליד המחשבים ניצבים בני־אדם – ברנדאו מזה ויוליה מזה.

רצה הגורל שיוליה „תתיכה" וברנדאו מקסים וגלגול קודם שלהם מתיר פרי בטן. מכאן איפוא סיס גם מימד רומנטי לתסבוכת והלעוריז לא יתואר הסוף המגיע ממש עד למלה האחרונה.

הנושא „ברלין"

(המשך מהעמוד הקודם)

משתפים ביניהם פעולה, אנו מתקרבים גם ל„קוטב העיצבון" של א.צ. גרינברג: „השליש בקטב. הוא שר העצבון/שולה למלכה לפני הזקן – – –/ואין סיפה בלב, „כי בולגנ מגרבנים/באס לזקן. נחלת גבינה/למעשים/על משק קודי באמצע הימים – /לצורך מהוהית בקוס והזמן/אל וסמאל לכבוד רכיבה/על סוסה מעין, אם בסירה לישיבה" (אצ״ג: „אנקריאון על קוטב העיצבון").

★

„ההיסטוריה היא סיוט מתמשך שהאנושות מנסה להתעורר ממנו" – כתב ג׳ויס ב„יוליסס" שלו. ברלין מהוה; אם נרצה בכך ואם לאו, נקודת מפתח בסיוט קיבוצי זה. אפשר כמובן למשוך בכתפיים ולהגיד – אם לצטט את ההמון האוראקסטי של דבלין – שזה „נורא שיש בעולם דברים כאלה, אבנתו ברוך לקולנוע" (שם, עמ׳ 342). ואולם אמנות אמת אינה יכולה לוותר על התמודדות עם „דלפק השחיטה של ההיסטוריה", שעליו דיבר הגל, כשם שאין היא יכולה להרשות לעצמה לוותר על קול הזעקה האקספרסיוניסטית המוזהרה מפני שקיעת עולם וקריסתו לתוך המסה הבלתי־מאובחנת נוסח ההמון רפובליקאי דעך באותו מן הכיכרות של רוסי (על הזיקה בין ההמון לכוח הטוטאלי עיין: אליאס קאנטי: „ההמון והכוח").

ההיסטוריה המודרנית של ברלין מדבלין ועד ונדרס משקפת, איפוא, שתי אופציות עקרוניות לבוננות. האופציה הראשונה היא להסכים לאמירתו של אדוארד גיבון, כי ההיסטוריה היא אגרוגת־ער של הסכלות, הטירוף והזוועה האנושית; תערוכת מרוה של טקסטים הזורמים – כערות מתברם – בלשון היה הגורפת עמה גם אותו, חמרים פיוטים וסתמים, מודעות עתונים, שלטי פרסומת, סקסטים „תרבותיים", שעל כולם מולך „הקוצר עם החרמש בידו" שהוא לכרבה הזועה „בית החיים האפוטרי" (שם, עמ׳ 366). האופציה השניה היא לנסות ולהכות את הרומנטיקה של המוות בנשקה שלה. להוריד אל וסמאל מ„קוטב העיצבון" הגרינברגי אל הקוטב האנושי, הקרסי, שאינו שאף לגבהים אך עדיין מסרב להסגיר עצמו לטירוף מטאפיסי, שכגהל פלירט מסוכן מרי עם התהום. כדי שנוכל לראות באיזו תהום מדובר, די אם נזכיר אחת מן התמונות הקלאסיות שבגלבות אותה: האיש המפורסם, הלבש בבדוס שחור, מניף בידו חרמש מושחז, אורב לאביר המשוטט ביער, כדי לשחק אתו משחק שח – לחיים או למוות. מלאך המוות שהזכרנו כופיע בצורה מהממת בבדרסו של ברגמן „החותם השביעי", אבל הוא מצוי, כמעט בכל עמוד של הגרודים הבבליים של דבלין. „שר את שירו האיטי" (שם עמ׳ 364־5). הגיבור שלו פרנץ אבן נפגש אתו פנים־אל־פנים ועומד חשוף מול ההוזיה השמורה הביזנטרית שלו (כמו באחר מיצורי הארמה של הצייר הגרמני לופריג): „נפתח אל הלילה השחור של השדות... אל המישורים הגדולים, הסטוחים, האלימים, פרבוכת עירוניות מהירות חוצות אותם, וזרקות בחשיבה אור לבן לשני צדיהן" (שם, עמ׳ 370). הוא נפתח אל האגושת הדורית, המקבלת עצמה של כוללות אורגניות־ביולוגית, מטוסטסת דיוק, הסדירה בסתרותרת של ורסיט רגע לפני סופה.

ביצירתו האחרת – „נדודים בבליים" (Babilonische Wandrung, 1938), נוטה דבלין ליצור היסטוריוסופיקציה פארודית של העולם. אלה פותחים בפסעות פיקארסקיים, מסתכבים בכתי מלון פריסאיים זולים ונוטים לראות בכליל החורק של צברת תלוהה את קול הפעמונים של הסירנות – הגנועות בעולם האפוס הכבוה של ההורים. אולם כאן, כמו גם ברומאן „ברלין אלכסנדרפלאץ", לפנינו „אפוס אירוני" שאכן מתייחס לעולם כאל כוללות טוטאלית, אך מבלי להסתיר את דעתו כי כוללות זו חתורת להיקומפוזיציה קצבונית של מרכיביה: והו אנטי־אפוס המתרחש מחוץ לעולם השלם והאופי שהוא „מבסט" באופן פארודי: „אני אריב של הגורל. אני לא יווני, אני ברלינאי" (שם, עמ׳ 47) – אומר אחד מן הפרצופים חסרי הזהות מבין יושבי בית הקפה בכיכר אלכסנדר. „זה איננו בדיוק סיפור על אירוניות צבאות הב׳ (שם, עמ׳ 82). אלות הנקם היווניות יקבלו מימד חדש, לא פחות מאיים בעולם האנטי אפי של דבלין: זהו סיפור אודות אודיסאה חדשה, שלעולם לא תוכל להחזיר את אודיסאוס־הביבקופף לביתו, מן הסיבה הפשוטה שמעולם לא היה לו בית לחזור אליו. מה שנשאר לעשות נוכח מצב עניינים זה איננו לפתוח במסע של התייפחות סנטימנטלית, כי אם לנסות לשרוד עם המלאך באמצעות הומור יבש, דיאלקט ברלינאי, מתוסטס, המסור סתור של הספר – המדריך את תבינו בגיהנום של ברלין.

במצב זה, הוא ממלא באופן אירוני את תפקידה של פאלס אתינה (או מינרווה – בלשונם של הרומאים), המדריכה הנאמנה שעזרה לאודיסאוס בהרפתקת חייו ומחזירה אותו מקץ עשרים שנה לביתו באיתאקה. ואולם, בניגוד לה, אין בכוחו של המספר לגאול את גיבורו; לספר־המדריך של דבלין אין עצה טובה יותר לתגיכו פרנץ מאשר לנסות לסגור אותו על מנעול ובריח וזמני (בית בכלאו מובן לעולם לא יהיה לו, כאמור), כאשר המבצר האידיאולוגי העתק החזק (הנאצי) או הארוס (הקומוניסטי) יעבור מול חלונו (שם, עמ׳ 385). רק כך יתבע ממנו התפקיד הנבעי שיורד לו לשמש כקאבטוס פירמוס (השה לעולה, במינוח הנוצרי), בעולם הגורם ושותק עד רק כל אנושיות שנקרית בדרכו.

דבלין מציע את ברלין כמטאפורה המורכבת ב„טקסטים" והבזקים המודבקים בטכניקה בריקולארית. הבריקולאז הוא מינוח של ק. ל. שטראוס („החשיבה הפראית") ומתייחס לכל פעילות של התקנה מאלתרת המצרפת חומרים שונים ש„נתלשו" מסביבתם הטבעית וצורפו לידי אחדות מערכתית אחת, בבלי סטוטסטה והתוחם הגבדלות של החומרים המרכיבים אותה. טכניקת הבריקולאז מנעת מתת החסר שלה מצפה כל קורא של רומאן מרסק זה – מתת החסר של הסטכמות (ולו אף מציאות של ריסוק והדיקומפוזיציה). גם תעגוג מודרניסטי זה להצביע על איזו משמעות גואלת והפיכה – אינו ניתן לו לקורא. השאיפה הגדולה לבטיגויות הנרמזות בכל אחד מרפיו של רומאן גדול זה אינה נבגית. המון הדברים המגובבים, המון הפרטים הברלינאיים המופעים לה על גבי זה (כבו בכיכון גרוטאות, או בהקף אופציים, מן הזור הישן), אינם שונים בהוהם ב„הבון המשמעויות" האוגרות שמבליהות בין דפיו. כבו אודותיה של השלמות ברלינאית המפלגת באורה את חשכת השרות, אך סופה שנעלמת אל הסיכה.

זהו רומאן על הרצון לגלות את הטוטאליות של חיי אנוש באמצעות „עיר טוטאלית" שהופכת למטאפורה טוטאלית למושג אמת, כפי שגרס וים ונדרס בפתח דבריו. ואולם תשוקה זו עצמה לידיעת הכוללות. להגדרת השאלה שהטרידה כל כך את קוהלת בן שלמה מהו „כל האדם" (וזה הסיום של ספר קוהלת: הגדרה אנתרופולוגית כוללת של חיי אדם, כבפוף לציור האמונה) – היא עצבה, או יותר נכון, מופרשות, השפכת לנושא הגדול של אלפרד דבלין, ב„ברלין, אלכסנדרפלאץ". „פעם חיו בגן עדן שני אנשים, אדם וחוה" – אומר המספר ב„פתח דבר האירוני" שלו לספר השני של הרומאן. „ובגיחה אופטימית זו אנו מבקשים לפתוח" (שם, עמ׳ 39). ואולם הסיום רחוק באור בגן העדן, כפי שהוא רחוק מן המלאכים הילהזנים של וים ונדרס. כשם שגיבורו של דנטה נאבד אף את התקווה הסהוררית לזכות ב„מות הגאול" – „כולם נטולי תקוות המוות/וכה לילות חיי חשכם עבק עד כי בכל גורל אחר קינאו", („התופת", שיר ג׳, 46־48) – כך גם לגו ההבדה, אם אם, כי הגיהנום האביתי אינו נמצא רק בביטוי המוסר האאוסטי של התופעות המתגאדות ברחבאו, כי אם בחוסר התחולת שלנו לייחס לתעודות זו ביטבעיות: „שמים בהירי־כוכב השקיפו על מרבציה החשובים של האנושות". האם נשאר בשהו מן הירשה האוטופית, אטלנטיס האבודה? האם התוסך של דבלין נמסר ששים שנה מאוחר יותר לידי גרמני צעיר בשם ונדרס, כדי שיוחזר את השדים לבקבוק, לאחר שהוחזם בכיתםה עצה ארוכה? זוהי שאלה מעניינת. אבל נדמה לי כי היא כבר שייכת לסיפור אחר, ואנחנו ביקשנו לספר, כאמור, רק שני סיפורים קצרים על אודות המטאפורה „ברלין".

יום עיון לכבוד ישעיהו ליבוביץ

יום עיון לכבוד פרופ׳ ישעיהו ליבוביץ במלאות לו 85 שנים יתקיים ביום רביעי, ט״ו בשבט (3 בפברואר) באוניברסיטת ת״א (בנין מקסיקו, אולם פאסטליכט) בשעה 9.30 בבוקר עד שעה 19.00. ישתתפו: ד״ר שלמה בידרמן, פרופ׳ דליה דרור, פרופ׳ עדן זיידל, פרופ׳ רפאל פאלק, פרופ׳ יוסף נידה, ד״ר יובל לוריא, ד״ר אברהם גוריאל, פרופ׳ יעקב כ״ץ, ד״ר מנחם קלנר, פרופ׳ אסא כשר, ד״ר יהודה מלצר, פרופ׳ אליעזר גולדמן, צבי ינאי, פרופ׳ אבי רביצקי, מיכאל שטר, עדי צמח ויהודית הנדל.

לרשת עתונות מקומית
דרוש/ה
עורך ראשי
לעתון מקומי ותיק בצפון הארץ.
תנאי העסקה מצויינים.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 28025 תל־אביב 61281, עבור מס' 207
— סודיות מובטחת —

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877
דרושות **מעבדות תמלילים**
עברית — ועברית / אנגלית מאזור השרון
הוד־השרון, כפר־סבא, רעננה, הרצליה ורמת־השרון.
למתאימות תנתן השתלמות חינם בתוכנה נוספת.
בוא למנפאואר בהקדם — זה משתלם!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
המשרות במודעת זו מוצעות לנשים ולגברים.

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

לאימפריה של קולנוע
דרוש:
מנהל אזור דרום
הכישורים הדרושים:
- ידע וניסיון בניהול וארגון מערך לוגיסטי וצוות עובדים גדול.
- ידע וניסיון קודם בניהול מכירות.
- ניסיון קודם בניהול רשת סניפי מכירות — רצוי.
- מגורים באזור באר־שבע והסביבה — חובה.
מועמדים מתאימים בלבד יפנו בכתב יד לאימפריה של קולנוע בע"מ, אגוד, רח' דבינסקי 5, המחלקה 52530.

ל.מ.ר.ך — מפעלי דפוס נצרת בע"מ
למשרדי החברה בתל־אביב
דרושה מזכירה
- למשרה מלאה
- בעלת נסיון של שנתיים לפחות
- ידיעה טובה בהדפסה עברית/אנגלית.
לקביעת ראיון לטלפן: 03-333625

לחברת ביטוח בתל־אביב
תשבת פוליסות בביטוח חיים
רצוי נסיון
03-292836

הוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981

דרושים **מורים דתיים**
ו/או **אברכים**
או **סטודנטים דתיים**
בכל רחבי הארץ לפרוייקט שיווק מיוחד לבתי כנסת.
עדיפות לבעלי רכב וטלפון.
למתאימים רווחים נאותים (משכורת+רווחים)
לשם קביעת ראיון 03-656285 בשעות המשרד.

אמפא
בתל־אביב דרושים
טכנאי שירות
- בוגרי בתי ספר מקצועיים.
- עדיפות לחיילים משוחררים יוצאי יחידות טכניות.
- בעלי רשיון נהיגה מעל שנה.
מועמדים מתאימים יפנו למר גאון, רח' המסגר 9, תל־אביב, טל. 379712, בין השעות 09:00—10:30.
מנהל/ת חשבונות
- סוג 3—2 בהנהח"ש.
- נסיון קודם — הכרחי.
מועמדים יפנו בכתב, בציון קורות חיים ונסיון בעבודה לאמפא דרך מתתיהו 36, תל־אביב, טל. 66181 (ליד גב' ברידה).

DB Dun & Bradstreet International
דן אנד ברדסטריט היא החברה המובילה בעולם בתחום המידע העסקי.
עם התרחבות פעילותנו אנו מציעים
תפקיד רב עניין ואתגרים:
נציג/ת מכירות
להרחבת מעגל לקוחות החברה וטיפול בלקוחות קיימים.
נסיון קודם במכירות - חובה, הכרות, הבנה בנושאים כלכליים ועסקיים, הריצות ומוטיבציה גבוהים, שליטה טובה באנגלית, הופעה נאה.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 20001 ת"א 61200 עבור מכירות
— סודיות מובטחת —

לין־ביכלר משאבי אנוש בע"מ
לאחד מלקוחותינו — מפעל תעשייתי בתחום המוצרים הכימיים
דרוש
איש מכירות
הדרישות: רקע בכימיה, אזור מגורים מרכז, רשיון נהיגה.
תנאים טובים למתאימים.
לפנות: טל. 03-416301, 03-427176, 03-421232

לעבודה בירושלים
ראש צוות SYSTEM למחשבי VAX
תעונה על הדרישות הבאות:
- ידע מעמיק ב-VAX / VMS
- נסיון בניהול צוות
- רצוי נסיון ב-DBMS
ת.ד. 3388 ירושלים 91033
ייענו רק פונים מתאימים

דרוש
תיקונצ'יק
לבניין מגורים גדול
רצוי פנסיונר
נא לפנות בכתב־יד בפרטים מלאים לת.ד. 21023 תל־אביב

לחברת "קליקספרס" בע"מ
סוכנים
להפצה בכל חלקי הארץ

לחברת שיווק והנדסת משאבות דרוש
הנדסאי חשמל
עם נסיון, רצוי בשטח המשאבות
לפנות בכתב עם פירוט קורות חיים
לת.ד. 1326 רמת־גן 52113

טלרד
תעשיות טלקומוניקציה ואלקטרוניקה בע"מ
דרושה/ה
מהנדס/ת פיתוח אלקטרוניקה
לפיתוח מכלולי תקשורת למרכזות טלפון ספרתיות
כישורים: * נסיון 3-8 שנים בפיתוח חומרה ממוחשבת.
* ידע בהפעלת מערכות פיתוח למחשבים זעירים (אינטל או HP)
* ידע במערכות תקשורת נתונים ממוחשבות (מודמים, ופרוטוקולים של תקשורת)
רצוי ידע במרכזות ספרתיות
לפנות לשושנה סלומון בטל. 03-238811 לצורך קביעת ראיון.
רק בעלי נסיון בפיתוח יענו.
ניתן לפנות גם בכתב־יד לתת שלם,
מנהלת מחלקת גיוס ותעסוקה,
טלרד — ת.ד. 50, לוד 71100
— סודיות מובטחת —
טלרד — קו אל העתיד.

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים/ות
* 87-1 **מהנדסי מכונות**
מהנדסי מכונות לעבודות פיתוח אמצעי לחימה.
הנתונים הדרושים:
מהנדסים בעלי נסיון בעבודות תיכון.
יוכלו לפנות גם מהנדסים ללא נסיון.
* 87-2 **מהנדס אלקטרוניקה**
לתכנון, אחזקה ותפעול של מיכשור ניסויים מודרני
הנתונים הדרושים:
נסיון של 3-5 שנים רצוי בתחום מכשור מכ"ם ומיקרוגל.
* 87-3 **מהנדס כימאי**
למעבדה כימית, לעבודות בחינה מחקר ופיתוח תכולות ניסויים בשטח ובדיקות חומרים עתידי אנרגיה.
* 87-4 **כרסמאים/חרטים למחרטות וגילות/CNC**
בעלי 10 שנות נסיון לפחות, ידע בקריאת שרטוט טכני ויכולת לעבוד באופן עצמאי.
* 87-5 **צלם**
בוגר בי"ס לצילום טכני (רצוי טכנאי)
מועמדים/ות יפנו בכתב ליחידת התעסוקה, ת"ד 1044, רמת השרון, מיקוד 47100. נא לציין מס' תעודת זהות ומספר משרה מבוקשת.

למפעל תעשייתי בפ"ת
דרוש/ה:
מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
עם נסיון בתעשיה ובמערכות ממוחשבות.
5 ימי עבודה בשבוע, תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 28161 ת"א 61281
— סודיות מובטחת —

למשרד רואי חשבון בתל־אביב
דרושה מזכירה
העונה למערכת הכישורים הבאים:
- שליטה בעבוד תמלילים (Wordmill) (גם הדפסה וגם ארגון העבודה של מדפיסות אחרות)
- שליטה באנגלית
- ידע בהנהלת חשבונות
- יכולת לעמוד במצבי לחץ ושעות נוספות
5 ימי עבודה בשבוע – תנאי שכר ושעות יקבעו בהסכמת הצדדים
לכתוב לת.ד. 7041, תל־אביב, תוך ציון הכישורים, שכר נדרש ומספר טלפון

לחברת יבוא באזור התעשיה הרצליה
פקידה/קלדנית
א'-ה' 9:00-17:00
יום שישי עד 13:00
עדיפות לבעלת נסיון
052-558133

מפעלי ים המלח בע"מ
למנהל אגף בחברתנו
דרושה מזכירה
לעבודה מעניינת
המזכירה תידרש למעורבות פעילה בעבודה תוך גילוי מסירות.
תועדף בעלת נסיון בהדפסה וידיעת שפות.
לתאום פגישה נא להתקשר לדר' י. גולדברג בטלפונים: 057-75141 / 665168
או בכתב לראש מחלקת כ"א
ת.ד. 75 באר־שבע 84100
מפעלי ים המלח — לביסוס הכלכלי של ישראל

לחברת לשווק מוצרי צריכה באיזור פ"ת
דרושים:
מנהל לוגיסטיקה
(משרה 2465)
לניהול מערך האספקות והמשלוחים
מהזמנת הסחורה עד למסירתה ללקוחות.
* בעל נסיון מוכח בניהול מחסנים ממוחשבים, צי רכב וצוות גדול
* צעיר, נמרץ ובעל נכונות להשקיע מעבר לרגיל.
מנהל שווק
(משרה 2315)
לניהול השווק והמכירות של קשת מוצרי צריכה
* בעל רקע מתאים ונסיון מוכח
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024, תל אביב 61110
סודיות מובטחת
המודעה לשני המינים
הלל
תהלת יעוץ לנושאי כוח אדם בע"מ

לחברת יעוץ
דרוש
יועץ בכיר
בשווק
אסטרטגיה, מחקר שווקים, הדרכה
ידע מתקדם + נסיון רלוונטי
לפנות בכתב ת.ד. 39446 תל־אביב

דרוש
מעצב
לחברה לעיצוב והפקות גרפיות ולפרסום רשת חנויות בכל הארץ + מבצעים
נסיון קודם ותיקים חובה
02-302188

דרוש
אדריכל
עם נסיון רב בפנים
אדריכל דה־מאיו
03-728235

מפעלי להב בית־שמש
דרושים
מנהל יצור - טכנולוג
- שיפור שיטות עבודה - מדידת זמנים - ידע בתפעיה - ניתוח מוצר
- נסיון מוכח בטכסטיל.
עוזר מחסנאי
נסיון במחסנאות
12 שנות לימוד
קריאה וכתיבה אנגלית — עברית
מבקרות טיב
ידע בטכסטיל
חמישה ימי עבודה
תנאים טובים
לפנות לגולדה 02-9137711/2/3

איגוד
לחברת התעשיה...
שרותי כח אדם
עד דרושות (כולל)
- מנהל מח' יצור לעבודה בבי"ח, רקע טוב בעבוד שבבי ר.C.N.C + ניהול צוות עובדים.
- מזכירות אנגלית עברית לעבודה קבועה זמנית
- כרסמים/חרטים + מפעילי C.N.C. עם נסיון.
- רתכי CO_2 בשתי משמרות.
- מנהלי חשבונות סוג 2-3.
- תדמיתנית בוגרת שוקק או ויצו – מאזור העמקים.
- מלחימות מנהל העמק והסביבה.

ביפ BIP
ישומים פסיכולוגיים INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
לאחד מלקוחותינו
חברת שיווק שרות ארצית במתג'ן
דרוש/ה בחיפות
מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
למשרה מלאה
בעל/ת 3 שנות נסיון לפחות בהנה"ח באופן עצמאי, בחברה מסחרית
(עד העברת החומר למאזן רואה־החשבון)
נא לשלוח קורות־חיים בכתב־יד אל:
ביפ ישומים פסיכולוגים בע"מ
ת.ד. 26004 תל־אביב 63902
— סודיות מובטחת —

המועצה המקומית עיר
מכרז פומבי משולב
דרושים/ות
1. מנהל/ת ספריה ציבורית עירונית (1/88 כ"א)
א. תאור התפקיד: אחריות וניהול צוות עובדים, היקצבה וניהול רכישות, וניהול דוחה"ת, מרים עם גורמי חוץ ופנים.
ב. דרישות התפקיד: השכלה בספרנות שלב ב' – מורשה או ספרן אקדמאי בעל נסיון בספרנות של 3 שנים לפחות, שליטה בעברית ושפה זרה נוספת.
היקף משרה 75%.
2. מנהל המחלקה לגינון ולנטיעות (2/88 כ"א)
א. תאור התפקיד: ניהול צוות עובדים, תיקצוב, פיתוח ותח"ם עם גורמי פנים וחוץ.
ב. דרישות התפקיד: בוגר בי"ס לשתלנות וגננות, או השכלה אקדמאית רלוונטית. נסיון 4 שנים בניהול לפחות, כושר הבעה בעברית בכתב ובע"פ, רצוי ידיעת השפה הערבית.
היקף משרה – מלאה.
3. עו"ס לטיפול בזקן
א. תאור התפקיד: טיפול באוכלוסיות הקשישים כפי שמפורט בתעש, ידע וארגון את נושא חוק ביטוח סיעוד.
ב. דרישות התפקיד: עו"ס בוגר או בוגר אוניברסיטה, 3 שנות נסיון, כושר ארגון ובכתב הכקיה. כושר הדרכה.
היקף משרה 75%.
דירוג ודגאי שכר בהתאם להסכמי השכר הרלוונטיים, בהתאם לכישורי המועמד.
חובת מגורים בעיר, ינתן סיוע בדיור ע"פ נוהלי משרד השיכון.
שאלון מועמדות ניתן לקבל בבית אדם, טלפון מספר 057-957911, 057-955119
הגשת מועמדות עד לתאריך 12/2/88
אברהם שוחט
ראש המועצה

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף**
ב **דחף** תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 רוטל ברכה
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-845333-4 אריה טל

בר־לוי
מזרח־אור לרכב בע"מ
למפעלנו באזור התעשיה ב' הרצליה
דרושים:
מנהל מחלקת שרות
תאור התפקיד:
שליטה וניהול מחלקת שרות מוסים למכוניות
כישורים נדרשים:
- אחזור ומעקב מתחנות לתקלות
- רקע בשטח מכונאות/חשמלאות רכב ויתרון
- כושר ניהול צוות עובדים
- תקשורת בין־אישית טובה עם לקוחות
מסגר מנוסה
תאור התפקיד:
תכנון וביצוע אב טיפוס של חלקי פח
כישורים נדרשים:
- נסיון מוכח של 5 שנים בעבודות מסגרות/פח
- עצמאי בתכנון וביצוע אב טיפוס
- ביצוע עבודות מסגרות על פי שרטוטים
פקיד/ת קבלה
תיאור התפקיד:
- טיפול בהתליכי קליטה ומסירת רכב
- טיפול בהזמנות
- קשר ישיר ועקיף עם לקוחות
כישורים נדרשים:
- נסיון מעשי מוכח בתפקיד דומה
- כושר ארגון, שליטה וניהול עבודות משרד
- הקשורות בקליטה
- תקשורת טובה ישירה ועקיפה עם לקוחות
- כושר הבעה בכתב ובעל פה
— עדיפות לתושבי הסביבה —
המעוניינים יפנו בכתב יד ובציון בדויק בציון המשרה המבוקשת בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 2052 הרצליה ב' 46120
— סודיות מובטחת —

לפרסום **דחף**
ע. תקציבאי
דינאמי, נמרץ, בעל הופעה נאה, עם נסיון, שרוצה מאד להתקדם.
לפנות לריקי 622547

חברה מבוססת בענף הצילום
למחלקת המכירות דרוש
מוכר מנוסה
מקצועי
לפנות לטל 03-625916

למשרד אדריכלים דרוש
אדריכל מנוסה
לריכוז פרוייקטים
03-330604, 03-333592

למשרד בראשל"צ דרוש
רכז משלוחים והזמנות
- נמרץ
- השכלה תיכונית
- כושר ארגון
לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ונסיון לת.ד. 16080 תל־אביב

לקבוצת חברות בסביבות נצרת
דרוש/ה
רואה חשבון / מנהל חשבונות מדופלם
- נסיון מוכח של 5 שנים לפחות בהנה"ח ממוחשבת בתעשיה
- נסיון בניהול צוות עובדים.
נא לפנות בפרטים מלאים כולל שכר נדרש לת.ד. 1334 תל־אביב עבור מס' 600

לחברה לוג'און דרושים
תוכניתנים בכירים
לפיתוח תוכנה ולתמיכה בלקוחות
כישורים:
- לפחות 5 שנות נסיון
- אסמבלר IBM
- CICS
- יכולת לימוד מהירה
- יתרונות: DOS, VAX/VMS, COBOL, JES, BIM/DC, ADABAS, FL/MVS
טלפון: 03-7521164 לילה.

לחברת אריזה ושילוח בינלאומי
דרושים
עובדים
רשיון ... טל. 03-614596-7

זיקית
מפעלי צביעה, הדפסה ואשפרה בע"מ
דרוש
מסגר מכני מעולה
למחלקת אחזקה
נא לפנות בכתב־יד לזיקית רח' הברזל 16 רמת החייל ת"א 69710 עבור "אחזקה"
— סודיות מובטחת —

אסם אחזקה
ותפעול מערכות, בע"מ
דרושים באופן מיידי
- באזור תל־השומר
ראש צוות אחזקה אלקטרומכני
- באזור פתח־תקוה
1. איש מיזוג אויר מנוסה
2. עובר מיזוג אויר מיומן
- באזור חיפה
טכנאי מיזוג אויר מנוסה

תח"א רחוב מרכז | ת"א רחוב דיזנגוף | ת"א רחוב בן יהודה | ת"א רחוב אלנבי | לפרסם מודעה! דחף | חיפה רחוב | ירושלים רחוב | דחף טלפון 03-611001 | ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

דירות

וילות ובתים

קוטג', 6 חדרים, בין רעננה ונתניה החל מ־ $119,500 עד $132,500 כולל מע"מ במחיר שופי הבונה: "רמות־נתניה בשרון". היום: "קבוצת גידון" 052-917111 03-630011 מנוי 31318 24 שעות ביממה (4802)

ברעננה בפרויקט "מר הנשיאים" קוטג'ים מפוארים החל מ־ 165,000 "ישראהאוז" (21727) 052-456049

ברעננה בתחילת בניה: קוטג'ים 260/400- שלושה מפלסים+ מרתף ותכנון מיוחד. היום: "ישראהאוז" (21716) 052-455165

בסביון! וילה גדולה ומפוארת 1¼ דונם "סנטר" 03-346441 (20916)

נתניה סופר וילה מרוהטת מודרנית מיקום מעולה כל השיכלולים 053-347333 450,000 (25830)

ברמת־השרון ברחוב הבנים קוטג' 250 מ"ר $350,000 052-554165 (10249) 052-552807

בהרצליה־פיתוח למכירה וילה 250+ יחידה נפרדת (9444) 052-570970

קוטג'ים עד שש ומערים בהוד־השרון, זכרון־יעקב, 6 מגרשים נוספים+ שלד. משרד המכירות באתר: פתוח בימים: א, ד־ג, מ־9.00 עד 13.00, מ־17.00 עד 19.00. ביום ו מ־09.00 עד 15.00 (30361) 06-396817

למכירה קוטג'ים מפוארים ומיוחדים בשיכון ד' (28093) 03-5400663-4

לבעלי וילות, סככות לרכב גם בהרכבה עצמית, 052-67051 (28033) 052-61388

בכשבונות בנה ביתך "הצומת" (28641) 052-20533

בכוכב־יאיר וילות מוכנות בואו לסיור ביישוב "הצומת" (27852) 052-20533

באילת וילה 450 מ"ר בנוי 260 מ"ר 225,000 דולר 059-71206 (19334)

בזכרון־יעקב עד סוף החודש, בית+ אפשרות הגדלה 143,000 ש"ח (21763) 03-470652

קבלנים מציעים

בגנדלי 4, מיידי 4*3 +חניה +מעלית (23099) 03-249195

א.ה.מ ניהול השקעות ניהול החזקת נכסים. בית־כלל רחוב דרזואמנו 5 תל־אביב (22055) 03-297623-4

דירות פאר בפרויקט מגדלי קסם רמת־גן. 03-761779 (28370) 03-769961

חוק הודעות שיוך בתעסוקה תשמ"א 1981

בהזדמנות! בעמק־הברכה! 4 יפהפיה, 112,000 ושקטה "דירות־אסיה" (15058) 03-218894

"בלב־רוטשילד" דירות גג איכותיות ומפוארות "ממון" 03-449614 (14884)

בגבעתיים בבניה דירות גג מפוארות גדלים שונים (15051) 03-256183

חדש! בהובנית ל־5 חדרים+ מרפסת גג+ נוף "מתמול" 03-243008 (11893) 03-244452

דירות למכירה

דירות 4+ מחסן חדשה בגני־שמש ביתישמש 052-540172 (28531) 03-473686

ת"א־יפו

דירות למכירה

עם הלוואה ותמשית מבנק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה. לפרטים: "השמשונים 123, טל' (15859) 03-5614081-6

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 2–2½ חדרים

בקירואן מבחר דירות 4 חדרים +מעליות "סנטר" 03-351425 (7247)

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה

בהלוואה מבנק טפחות אתה יכול לקנות, לבנות, לשפץ או להרחיב את הדירה. לפרטים: פ"ת, חובבי־ציון 29, טל' (23279) 03-904703

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

בקריניצי, 65 א', משפחת קאופמן, שלושה ענקית!!! אופציה לחדר נוסף, כחדשה!! ק"ג, בלי, 120,000 דולר (לבוא שישי־שבת 20.00–22.00) (30543)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

שרון

חולון–בת־ים

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים: בת־ים, שד' העצמאות 64, טל' 03-587924 חולון, שד' קוגל 25, טל' (16595) 03-881471-2

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

3½ בבתים מול העירייה ק"א שקטה מושקעת יפהפיה 95,000 (12044) 5520351

4, 120 מ"ר מרכזי ושקט מושקעת ק"פ (4827) 03-5056487

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דרום

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות גג

ברחובות בבנין בן 6 דירות, דירת גג 5 חדרים "דיור־פלוס" (22801) 08-453055

03-239251

בלב ת"א בנין חדש 6 חדרים+ גג +חניה +מעלית. בעדב. (28563) 03-447105

בצפון תל־אביב הדולקס במואר גדול 6 חדרים וגג. כניסה חצי שנה 03-883760 03-867472 (28376)

בלי 5 מפוארים, ריצוף שיש 150 מ"ר 150+ מ"ר גג +חדר "תיווך המעדון" 03-248144-5 (28078)

ביקוש דירות

דחפון

24 שעות שרות מודעות טלפוני של דחף לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס

03-611001

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

דירות בשכ"ח

[illegible]

בצפון! מבחר דירות 2 ו-3 חדרים בלעדי ל"מוסייפי" 03-221958 (23431)

[illegible]

דירות מרוהטות

[illegible]

דירות בדמי מפתח

[illegible]

בצפון 2+ טלפון, שקטה א.ע.ע 38,000 בלבד! (26141) 03-246243

[illegible]

עסקים

[illegible]

הבורסה לסטוקים תיווך סטוקים בבמויות וגם לייצוא 03-622043 (29072)

להשכרה מוסך פעיל לכל מטרה במבנה סגור, שטח של 850 מ"ר, צמוד למכון הרישוי (טסט), באזור התעשיה ב' נס-ציונה. בעבודה: 08-475520 בבית: 08-472365 (29039)

[illegible]

דרוש משקיע לבניית 800 מ"ר קומה שניה באזור התעשיה רחובות (28867) 08-467856

[illegible]

להברת מחשבים צעירה ודינמית בעלת פוטנציאל הצלחה גבוה, דרוש שותף/ משקיע 100.000 דולר. פניות מפורטות בלבד לת.ד. 292 קיראון עבור "משקיע" (21856)

[illegible]

למכירה בהזדמנות!!! עסק בעל מוניטין בחולון העוסק במוצרי אינסטלציה, כלי העבודה ועבודות אלומניום בעבודה 03-840694 בבית 03-846324 צבי (21574)

[illegible]

מחסנים

[illegible]

אולמות

[illegible]

ברמת-החייל, מבנה 500 מ"ר +חצר. "נ.ת.ם נכסים" 03-372169 (25994)

חנויות

[illegible]

במרכז כפר-סבא בבנין יוקרתי חנויות משרדים בבניה 03-485932 03-5400063-4-5 (22898)

[illegible]

משרדים

[illegible]

ברמת-גן ע"י הבורסה להשכרה 400 מ"ר מחולקים+ מיזוג שירותים טלפונים וחניה "קוראל" 288943 292616 (23997)

[illegible]

בהזדמנות!!! להשכרה מול הקניון חדש 500-5000 מ"ר לתצוגה ומשרדים בלעדי ל"רשף" נכסים" (28718) 03-5742777

[illegible]

נגרית סביון- ריהוט מעודד מעולה לכל תקציב, 10% הנחה אמיתית על כל הדגמים. אזור התעשיה אזור התעשיה מפילת 03-5567711 וולפסון 20 ת"א (28634) 03-825683

[illegible]

מבני תעשיה

במרכז וסביבותיו 500-4000 מ"ר ק"ק, חצר מ-1.80$ למ"ר, דלתא" (13110) 03-746305

[illegible]

להשכרה בחולון, 1000-2000 מ"ר, מבנה עצמאי. "רשף-נכסים" (17037) 03-5742777

[illegible]

להשכרה בתעשיה בבת-ים אולם 600 מ"ר, טלפונים, בת (9340) 03 9614565

[illegible]

מגרשים

[illegible]

בן-יבנה במרכז לבניה מיידית לוילות, 28,500 דולר כולל מע"מ ופיתוח. 2000 במזומן היתרה במשכנתא. במשרד: 08-574335, 08-574823 בערב (28942) 08-574587

[illegible]

קבוצת קציני חיל האוויר עם אופציה לרכישת מגרשים מתאורגנת לבנית שכונת וילות בבן-יבנה, לפרטים: 057-995527 לרותי (27886)

[illegible]

דרושים מגרשים בתל-אביב רמת-גן ובגוש-דן "בני" השקעות בנכסים (21491) 03 722654

[illegible]

הצעות עבודה

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה- העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

השמלאי בנין מוסמך לעבודה בשכר חודשי 03 858001 03.822745 (10476)

[illegible]

ליפאורה יצרנית שופס ומיץ פז דרושים מחלקים לחלוקת תוצרת רשיון ג' +נסיון הכרחי, 10 שנות לימוד, תושבי רחובות, ראשל"צ והסביבה. לפנות 08-467151 לחנה או לפרח (26655)

מתקין מכשירי קשר, רקע בחשמל רכב לחברת אלקטרוניקה גדולה בת"א, תנאים טובים "א.ת.ו" 371419 03-371928 (28572)

[illegible]

צעיר ה דיזמי ת ההזדמנות שלך לנצל את כשרונך במקום שיגמול על הצלחתך בשכר גבוה תמריצים, 5 ימים בשבוע בעבודת צוות צעיר ודינמי. מתאימים עד גיל 28 ת"א 03-812193 ב"ש 057-74051 ,057-72039, חיפה 04-660575 04-525636 (28471)

[illegible]

מיידי לעבודה מעניינת- עובדי יצור, שכר גבוה מאד! 03-910149 (28289) 03-9340956

[illegible]

מנהל מחלקה לסופרמרקט גדול +רקע בבזון מאזור נתניה. "א.כ.א." 03-282487 (28267)

[illegible]

מלתימות: מחוונות לאחר שירות צבאי עדיפות ליוצאות במצא חיל-אויר חיל-הים 03-5101420 "חבר" (28147)

[illegible]

לפלקון מעדני בשר כשר לחנות חדשה בנתניה דרושים ות עובדים ות (27842) 053 335146

[illegible]

למוסטלה מאם תכשירי טיפות ואיפור דרושות יועצות יופי נשות מכירה לכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאימות. תל-אביב: 03 235229, 225812 בני-ברק רמת-גן: 03 760974 ראשון-לציון רחובות: 03 941773 כפר-סבא רעננה הרצליה: 052 88776 בת-ים חולון: 03 846253 פתח-תקוה: 03 919904 נתניה: 053 617205 אשדוד: 08 552242 קרית-גת: 051 891305 לוד-רמלה: 08-226260 חדרה: 06 324376 איזור השומרון: (27768) 03 9362477

[illegible]

1350 ש"ח למלגזנים מנוסים לפרויקט בבית "זובר" 03 5101420 (27592)

[illegible]

לסיומה דרושים ברמניים ות, מלצריות ועובדי מזון לאחר שירות צבאי בשעות 03-336257 (26276) 15.00-09.00

[illegible]

מסיק דודים עם הסמכה ונסיון למפעל תעשייתי בת"א. תנאים סוציאליים מלאים ושכר גבוה ועוד 03-734288-9 052-547777 03-883636 (24522) 053-336759

1) ממלא מקום מנהל מח' בידות דיוקות מאזור נתניה 2) מנהל מח' מזון וקירור (כשר) חדרה -הרצליה- נתניה של: 053-336759 052-541959 (24478) 03-734288-9

מתאמת מכירות בעלת נסיון למשרה מלאה בהוצאה לאור. ידע בסיסי בהפעלת מחשב- רצוי. 03-201001 (24453)

[illegible]

לתחנת מוניות בהרצליה סדרנים מקצועיים מאזור השרון (23741) 052-558492

[illegible]

לקהירה: עובדי.ות ייצור באזור גוש-דן 03 5449848 (22160) 08-465277

[illegible]

בוגרי בי"ס מקצועי לאחר שרות צבאי (מגמה חשמל- מחכת מכניקה) +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים. "תיגבור" (21400) 03-297840

עובדי ייצור לעבודה ב-3 משמרות מאזור פתח-תקוה- רמלה- לוד- רחובות- ראשון-לציון. תנאי שכר טובים 03-289597 "תיגבור" (21383)

[illegible]

ל"מכון-שלח" דרושים ות מראיינים ות לסקרים מר"ג מבעתיים 03-240969 (21062)

[illegible]

לחברת שיווק חדשה ודינמית דרושים צעירים ות אחרי צבא לפרויקט מיוחד תנאים מלאים שכר גבוה אפשרויות קידום! אנא התקשר/י ציפי ת 621587 (20922)

[illegible]

קופאים ות לרשתות השיווק לאזורים: ר"ג, ת"א ורמה"ש. (20782) 03-286111

עובדות בלתי מקצועיות למפעל גדול ברמת השרון, הבשרה למתאימות. 03-286111 (20761)

בוגרי, בי"ס מקצועי לעבודות ייצור במפעלים בראשל"צ, פ"ת, רמת השרון, רמלה וחולון (20757) 03-286111

[illegible]

למפעל תעשייתי בבני ברק דרושה מבשלת אחראית 03-787839 (20728) 03-5793160

[illegible]

דרושים אינסטלטורים מקצועיים (שכירים) לשמוליק 03-9614514 לא בשבת (20697)

[illegible]

פקידים ות

[illegible]

לנוחשתן מתכות הנדסה דרושה כתבנית אנגלית מנוסה שליטה מלאה באנגלית +עבודות משרד כלליות. שעות העבודה א- ה 16.30-8.00 (אחת לחודש גם יום ו') לטלפן לאילנה 03-650271 ברון (28949)

[illegible]

מזכירה שפת אם אנגלית +עברית לשכת מנכ"ל בחברה אלקטרוניקה גדולה בת"א ש"ע 12.00-18.00 תנאים מצויינים למתאימה "א.ת.ו" 03-371928 371419 (28570)

[illegible]

פקידה מנוסה בעיבוד תמלילים א"ב לעבודה מ-12.00-16.00 בחברה גדולה בצפון ת"א תנאים מצויינים "א.ת.ו" 03-371419, (27767) 03-371928

[illegible]

למפעל המדויקים בנתניה דרושה פקידה לניהול משרד ידע בניהול מלאי "יתרון" טלפון (26303) 053-54583

[illegible]

ברמת-השרון פקידה/ כתבנית עברית. אנגלית למשרה מלאה (5 ימים) (23685) 03-499407

[illegible]

ל"הצלחה" מזכירה השולטת בעברית ואנגלית לתפקיד בכיר (22438) 03-282964

[illegible]

1.000.- ש"ח למרכזיות מנוסות על מרכזיות אוטומטיות. בוגרות תיכון. יום עבודה מלא. לעבודות זמניות. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א. א'-ה' 14.00 03-298877 0800 (21452)

[illegible]

מזכירת מחלקת שיווק נסיון בשיווק, עיבוד תמלילים עברית- אנגלית +טלקס אנגלית ט"מ לתפקיד מעניין ועצמאי באזור גדרה (תנאים טובים) (20869) 03-9659733

[illegible]

מזכירה מעבדת תמלילים מנוסה עברית (WANG) אנגלית לחברה גדולה בחולון 03-286111, (20792) 03-9659733

[illegible]

פקידה, עיבוד תמלילים עברית אנגלית, לחברה גדולה ברמת-השרון (20753) 03-286111

מזכירה, שפת אם אנגלית, עיבוד תמלילים עברית/ אנגלית לתפקיד מעניין בת"א 03-286111 (20720) 03-9659733

[illegible]

מזכירה מנוסה לניהול משרד, עיבוד תמלילים עברית אנגלית לחברה בת"א 03-286111 (20695) 03-9659733

עובדי מחשב

[illegible]

קלדניות מסוף מנוסות בהעבות חומר על הנה"חש, ל-6 שעות עבודה לפחות. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א. א'-ה' 14.00 03-298877 0800 (21547)

מורים ואננות

[illegible]

עוזרות ומטפלות

[illegible]

דרושות מטפלות למעונות ויצו בשבוע התקוה 03-370239 וברמת-אביב ג' (28959) 03-414825

[illegible]

KLEIN 33 ... LEROY St, TENAFLY NJ 07670 U.S.A.

[illegible]

לישוב קהילתי דתי כרמל-שומרון דרושות מטפלות תנאי עבודה משופרים אפשרות מגורים לרווקות מזכירות: 052-929214, בבית: 052-929336 (22587) 052-921401

טבחים — קונדיטורים

איגוד תפירה

לקסטנו מודל דרוש/ה עוזר/ת גזרן מקצועי/ת לגבי 03-814424-5-6 (28453)

ל"גוטקס" דרושות תופרות מקצועיות 5 ימי עבודה, הסעה מאורגנת, כל התנאים הסוציאליים (28056) 03-706342

ל"דיוה" הרצל 119 ת"א 03-839151 תופרות מקצועיות, עוזרת לגזרן ועובדות לעבודות יד (24943)

מעצבת מודליסטית לניו-יורק ניו-יורק בגדי ילדים/ות תנאים טובים למתאימה 8.00-ב- 03-382823 ב- 03-990958 17.00 21.00-19.00 למני (24264)

הנהלת חשבונות

מנהח"ש סוג 2, נסיון בתעשיה לחברה גדולה ברמת השרון (20794) 03-286111

טכנאים הנדסאים

מבקר איכות מכני +נסיון למכשיר מדידה XYZ לעבודה באיזור ת"א לתקופה ממושכת. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א א-ה 14.00 0800 (25540) 03-298877

הנדסאי מכונות נסיון בזיווד מכני והכרת רכיבים אלקטרוניים נסיון של 5 שנים לפחות לעבודה ממושכת באיזור ת"א "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א א'-ה 8.00 14.00 (23969) 03-298877

טכנאי/ שרטט אדריכלות נסיון של שנתיים לפחות. לעבודה באיזור ת"א. "מנפאואר" ת"א. בן-יהודה 12. א'-ה' 0800 14.00 (21818) 03-298877

שרטוט וגרפיקה

גרפיקאי/ ביצועיסט "לעבודות שילוט, הכרחי נסיון ב"פרספקס", לעבודה ממושכת באיזור ת"א. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א א'-ה', 14.00 03-298877 ,08.00 (26088)

שרטטי מכונות נסיון בלידוי לתקופה ממושכת באיזור הרצליה "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א א'-ה' 14.00 03-298877 08.00 (23975)

שרטט/ת מכונות וחשמל +נסיון על AUTOCAD, לעבודה ממושכת במפעל מסחר, באיזור חולון "מנפאואר" רח' בן-יהודה 12 ת"א א'-ה' 14.00 0800 (21578) 03-298877

עובדי דפוס

דרוש מדפיס משי בכיר לתפקיד אחראי טכני וניהול צוות תנאים מצויינים. למתאים, 03-495357 (22779) 03-498021

חשמל ואלקטרוניקה

חשמלאי תעשייתי מוסמך ומנוסה לעבודה קבועה מיידית בנס-ציונה /חולון /פ"ת. תנאים טובים למתאימים 03-371465 "ת.ו.א" (28557) 371928

עובדי יהלומים

ספרים/יות

נגרים

נגרי רהוט/ תעשיה למפעלים ברמלה ורמת-השרון 03-9659733 (20750) 03-286111

נהגים

נהגי בעל רשיון ג'. לשיווק מזון באיזור בת-ים "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א. 0800 14.00 (21622) 03-298877

מלגזן מנוסה לעבודה קבועה במפעל ביבנה (20733) 03-9659733

מחסנאים

מחסנאים מנוסים בתחום המזון/ טכסטיל למפעלים בפ"ת וחולון 03-286111 (20740) 03-9659733

מוכרים/ות

סוכנים — מקדמי מכירות

מקדמי/ות מכירות בעלי הופעה נאה, כושר ביטוי עד גיל 28, דרושים לחברה גדולה. תנאי שכר קבועים וטובים למתקבלים. ת"א (28466) 03-812193

ל"אשדר" חברה לבניה בע"מ מוכרן/ית לפנות בכתב בלבד ל"אשדר" בן-יהודה 190 א' ת"א. פניות טלפוניות לא תענה (27669)

אנשי שיווק מנוסים השכלה תיכונית+ והופעה נאה רכב לעבודה מיידית גילאים 30- 40 מיידית 03-5101420 לדליה (25218)

לחברה ארצית לשרותי כח-אדם דרוש מנהל סניף לטבריה נסיון באיוש מיון והשמת עובדים, ניהול מו"מ עם לקוחות, קשרים עם מפעלים בעלי רכב פרטי. 03-296846 (21028)

מפעילי ציוד מכני

פועלים/ות

פועלי יצור בתעשיה לעבודה מיידית בחולון. תנאים טובים "א.ו.ת" 371928 03-371465 (28553)

עובדי נקיון

דין הודעות שיוויון בהעסקה תשל"א 1981. לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

עובדי מתכת

ל"א.ו.ת" דרושים: 1. רתך CO2 מנוסה. 2. רתך נחושה מנוסה לעבודה בת"א. תנאים מצויינים 03-371928 (28561) 371419

חרטים קונבנציונליים בוגרי בי"ס מקצועי פרופיל 72+ "חבר" (28170) 03-5101420

כרסמים קונבנציונליים פרופיל 72+ נסיון מעל 3 שנים "חבר" (28165) 03-5101420

מבקרות איכות ויזואליות על מעגלים מודפסים. לעבודה ממושכת במפעל מסודר. באיזור פ"ת. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א. א'-ה'. 0800 14.00 (25030) 03-298877

מתכנת ומפעל סי.אן.סי מנוסה למכונת כרסום של "מאזק" בחולון! (23833) 03-372304

עובד מאזור פתח-תקוה +רקע וידע במסגרות ומכניקה .03-9330255 (23727)

לקריירה: *רתכי חשמל/ CO2 מנוסים *כרסמים/ חרטים קונבנציונליים/ CNC פרופיל צבאי גבוה *מסגרים +קריאות שרטוט ידע בריתוך חשמל 03-5449848 (21651) 08-465277

ל"מנפאואר" רחובות דרושים רתכים מנוסים: 1) 5 שנים נסיון בריתוך שריון ושסט 2) 5 שנים נסיון בריתוך צנרת וקונסטרוקציות. 3) 5 שנות נסיון בסי.אן.סי קריאת שרטוט חובה 4) 3 שנות נסיון בריתוך ארגון יוצאי צבא ופרופיל גבוה. שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים" בחוק פנו למנפאואר בהקדם "זה משתלם: טל 08-473734 08-461717 (21628)

חרטים קונבנציונאליים בעלי נסיון של שנה לפחות. לעבודה במפעל מסודר באזור חולון ות"א. "מנפאואר" בן-יהודה 12 א'-ה' 14.00 03-298877 0800 (21568)

חרט קונבנציונאלי +נסיון (לאזור השרון) לעבודה מיידית, תנאי שכר טובים. "תיגבור" (21406) 03-296846

כרסמים קונבנציונאלים +נסיון 3 שנים +קריאת שרטוט פרופיל מעל 72 לעבודה מיידית הסעות +ארוחות, תנאי שכר טובים, "תיגבור" (21395) 03-296846

רתכי שדיון +נסיון 3 שנים +קריאת שרטוט פרופיל מעל 72 לעבודה מיידית, הסעות +ארוחות תנאי שכר טובים. "תיגבור" (21391) 03-297840

מסגרים מיכניים למחלקת אחזקה (למשמרות מאיזור פתח-תקוה רמלה לוד). תנאי שכר טובים. "תיגבור" 03-296846 (21377)

צנרים למחלקת אחזקה להנות קווי צינורות בייצור (רצוי ריתוך) למשמרות. מאיזור פתח-תקוה רמלה לוד. תנאי שכר טובים. "תיגבור" 03-297840 (21355)

מפעילי C.N.C נסיון ב-SET-UP (בקרות פאנוק) למפעל אלקטרוניקה בת"א. 03-286111 (20801) 03-9659733

רתך CO2 מנוסה ומתחיל מעוניין לשפר שכר ותנאים? פנה בהקדם ל"קידום" מיום א' 03-5103811-2 (20774)

מבלטנים/ משחיזים (שטוחה ועגולה) 5 שנים נסיון למפעל גדול באזור יבנה (20732) 03-9659733

כרסמים/ חרטים מנוסים (קונבנציונאלים ו-C.N.C) למפעלים בת"א, חולון ויבנה 03-286111 (20696) 03-9659733

עובדי מוסך

ל"קידום" מכונאי רכב מתחילים +מנוסים לקביעות בשכר גבוה (20763) 03-5103811-2

שומרים

יוצאי צבא לעבודה במשמרות בתנאים טובים (אפשרי) 03-372021 (סטודנטים) (21101) 03-373455

דרושים מתאימים לאבטחה ופקוח במשמרות יום ולילה כמובן צעירים לאבטחות כנסים ואירועי ספורט 03-373455 03-372021 (21109)

פנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

מעל 3000 ש"ח לשליח מנוסה +וספה חדשה (28880) 03-333655

ביקוש עבודה

נתניה

דירות

אשדוד

עסקים

מבני תעשיה

באר שבע והדרום

דירות

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים: באר-שבע, מצדה, מרכז הנגב, טל' 057-76183 קרית-גת, העצמאות 49, טל' 051-84777, אשדוד, מרכז מסחרי ד', רח' מח' שפירא, טל' 055-52334, אשקלון, צה"ל 4. דימונה, מרכז מסחרי. שד' הנשיא, ערד, המרכז המסחרי. נתיבות, ירושלים 13, מרכז מסחרי. אופקים, המרכז המסחרי (16610)

אילת

בהלוואה מבנק טפחות אתה יכול לקנות, לבנות, לשפץ או להרחיב את הדירה. לפרטים: שד' התמרים, מרכז רבטר, טל' 059-76266 (15877)

מכוניות

אאודי

אוסטין

אופל

80 1987 כל התוספות, שחורה, איתורית מני 03-7549111 (23732) 71119

80 1987 +תוספות אפשרות החלפה 03-808222 03-941521 (20799)

אוטוביאנקי

אלפא רומיאו

אמריקאיות

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראשון בבוקר

- אולדסמוביל קטלס סופרים "מרגנטה" 1979 יד ראשונה +כל האביזרים החשמליים 64,000 ש"ח. (21506) 03-7518205
- שברולט שברי 1978 אוטומטית, אוויר אמריקה 03-536635 (21476)
- יורגאיספן קטנוס 1978 בייה, אולדסמוביל ריבייאר 1983 03-449821 (21381)
- ביואיק סקייהוק 1982 אוטומטית, מיזוג, בייה 03-493489 (21567)
- בהזדמנות אולדסמוביל 1982 סטיישן פול (21265) 03-483758

1988 להספקה מהירה: אולדסמוביל פונטיאק שוורולט, ביואיק 03-5440104 (21118) .03-235608

טנדרים

ג'יפים

דייהטסו

ב.מ.וו.

דלתא

וולבו

טלבוט

סובארו

לנציה

מסחריות

מרצדס

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

פורד

סימקה–קרייזלר

פולקסווגן

פיאט

רנו

פיז'ו

אופנועים קטנועים

איתור רכב גנוב

בתים להשכרה

קורטינה סטיישן 1981 אוטומטית 1600+ מזגן פרטית (16,300 ש"ח) (21824) 03-5032576

לאספקה מהירה 1988 סובארו 1600 1800+ 03-848444 (21542) 03-848729

1300 1986 שנייה טסט מצויינת מוכסף 02-961630 עוזי (28020)

1988 להספקה מהירה כל הדגמים אשראי 03-5440104 (21106) .03-235608

בהזדמנות די.אל. 244 1980 אוטומטית +מזגן +הגה כח שנייה חדשה לחלוטין 03-858102 (21181)

318 אי, אוטומטית 8/ 1987 2000 ק"מ +תוספות חדשה 03-484620 לחלוטין (21300)

לסוכנות ביטוח בתנופה
פקיד / ת ביטוח
תאור התפקיד:
ריכוז וטיפול הביטוח האלמנטרי ליצירת
התקשרות עם לקוחות חדשים.
טיפול בעיות שוטפות.
כישורים:
נסיון מוכח בביטוח אלמנטרי.
ידע בהפעלת מחשב.
יכולת עבודה עצמאית.
למועמדים/ות המתאימים/ות תנאים טובים.
בדבר פרטים נא לפנות לרונית קוד קוד
שירותי כ"א דיזינגוף 34 ת"א טל. 03-286111

למעבדה לפיתוח תמונות
express color
דרוש מנהל
* תושב ירושלים
* תנאים מצויינים
* רצוי נסיון בפיתוח תבנונות
* נסיון בניהול
נא לשלוח קו"ות חיים:
קולור אקספרס
רח' דרויאנוב 1 תל־אביב.

האוניברסיטה הפתוחה
דרושים
מנחים בקורסים הבאים:
שנאת ישראל ואנטישמיות
בערך
הכישורים הדרושים: תואר שני (או לקראת סיומו) בהסטוריה כללית או הסטוריה של עם ישראל. רצוי נסיון בהוראה.
נא לפנות לאלזה טל: 03-422677
מגמות לקומוניות
במכללת אחווה (ליד צומת אחים)
הנחיה שבועית בימי ד' בין השעות 09:00–10:30
הכישורים הדרושים: תואר אקדמי בהסטוריה של עם ישראל.
רצוי התמחות בתקופת בית שני.
נא לפנות לאלזה טל: 03-422677
ניהול השיווק
בדימונה
הנחיה אחת לשבוע בין השעות 17:00–20:00
הכישורים הדרושים: תואר שני במנהל עסקים (או לקראת סיומו), התמחות בשיווק. נא לפנות לחוריה טל: 03-422679
אשנב לפסיכולוגיה חברתית
במכללת אחווה (ליד צומת אחים)
הנחיה שבועית בימי ב' בין השעות 18:00–20:00
הכישורים הדרושים: תואר שני (או לקראת סיומו) בפסיכולוגיה חברתית, רצוי נסיון בהוראה. נא לפנות לחוריה טל: 03-422679

דנאל חברה לשרותי כח אדם בע"מ
מזכירה בכירה
לעבודה במשרה מלאה
בחברה עתירת ידע בת"א
כישורים דרושים:
★ נסיון בניהול משרד – שנתיים לפחות.
★ שליטה בשפות עברית ואנגלית כולל הדפסה.
★ נסיון בעיבוד תמלילים – יתרון.
המועמדות המתאימות מתבקשות לפנות למשרדינו בדנאל בצירוף קורות חיים והמלצות.
דנאל דנאל-זה לעבוד!
■ תל־אביב: גורדון 88, (ליד עירית ת"א), טל. 222266, 240878, 245541, 245531

לפלג – אדריכלים דרוש/ה
הנדסאי/ת – אדריכלות
5 שנות נסיון לפחות
ל־5 ימים
טלפון: 03-292498 03-283602

דנאל חברה לשרותי כח אדם בע"מ
המשרות מיועדות לנשים וגברים
למחלקה המשרדית
■ פקידת רכש יודע בהנהלת חשבונות + ידע באנגלית למשרה מלאה. לסניף רחובות ואשדוד.
■ מזכירה עברית – אנגלית הדפסה בשתי השפות במשרה מלאה ברמת השרון.
■ כתבנית עברית ו/או אנגלית רצוי ידע בעיבוד תמלילים לעבודה קבועה בת"א.
■ פקידת אגף כספים שפת אם אנגלית + הדפסה עברית אנגלית. למשרה מלאה וקבועה לסניף רחובות ואשדוד.
■ מזכירה למחלקת מו"פ עברית אנגלית ברמה גבוהה + הדפסות לעבודה קבועה. סניף רחובות.
■ מעבדת תמלילים תוכנה א-ב (רצוי גם וורדסטר) לעבודת קבועה משעה 14.00 עד 18.00 עדיפות לתושבות רמלה לוד – סניף רחובות.
■ מעבדת תמלילים עברית אנגלית רצוי נסיון בתוכנת וורדסטר לעבודה לפי שעות באיזור המרכז
למחלקה הטכנית
■ מפעילי מכונות לניפוח פלסטיק בעלי רקע טכני, בוגרי בתי ספר מקצועיים, לעבודה קבועה.
■ מפעילי מכונות ממיסים להפעלת מכונות הזרקת פלסטיק למשמרות.
■ אנשי אחזקה למכונות הזרקת פלסטיק, לניפול ותחזוקת תבניות. לעבודה במשמרות.
■ ראש צוות C.N.C. נסיון של 4 שנים לפחות על מחרטות C.N.C. פרופיל 72 ומעלה.
■ לבורנטיות תעשייתיות לעבודה באיזור חולון.
■ מהנדס אלקטרוניקה עם נסיון בישום ותחזוקה של מערכות מיקרוגל על הקרקע לתקופה קצרה באיזור ר"ג.
■ מסגר עצמאי קורא שרטוט כולל התכים ידע במבנה מרחבי, זיוות וחתאמות לעבודה קבועה.
■ צבעי תעשייתי עם נסיון רב בצביעה באקדח לעבודה קבועה.
■ חשמלאי מוסמך עם נסיון בבנות לוחות חשמל פיקודי על פי שרטוט לעבודה קבועה.
■ מחסנאים מנוסים עם נסיון בעבודה מחסן ממוחשב בעלי רשיון נהיגה.
■ עובדות בלתי מקצועיות לעבודות הרכבות לעבודה באזור חולון ור"ג.
■ חרטים/כרסמים מעולים בעלי נסיון של 5 שנים לפחות על מחרטות/כרסומות קונבנציונליות ו C.N.C. לעבודה ברמת דיוק תעופתית. פרופיל 72 ומעלה.
■ טכנאי/הנדסאי מכונות למחלקת אחזקה טכנית הכרחי נסיון מוכח של 3 שנים בתעשיה. + ידע באנגלית.
■ אנשי מכירות מנוסים בעלי רקע טכני, השכלה תיכונית ורשיון נהיגה. לעבודות קבועות.
■ צבעי רכב בעל תעודת נסיון של 3 שנים לפחות.
■ שומרים/מאבטחים פרופיל 72 ומעלה לעבודה משמרות.
■ מבלטנים בוגרי בתי ספר מקצועיים יכולת עבודה לפי תכנית, לבניית מבלטים, פרופיל 72 ומעלה, לעבודה בתל אביב ארוחות מסובסדות. חמישה ימי עבודה בשבוע.
■ מכונאי אחזקה לאחזקה כללית, תעשייתית, ידע בהידראוליקה, פנאומטיקה, חשמל ומסגרות לעבודה קבועה באיזורים: נתניה, ר"ג, חולון, רמלה ולוד.
■ מחסנאי מנוסה לעבודה באחראי מחסן מלא, רקע בניהול מחסן ממוחשב – יתרון. לעבודה קבועה בתנאים טובים.
■ עובדי יצור לציפוי מעגלים מודפסים נכונות לעבודה במשמרות פרופיל 72 ומעלה, ארוחות, הסעות תנאים טובים.
■ חוטי לוחות חשמל לעבודה קבועה באיזור גוש־דן. 5 ימי עבודה בשבוע + ארוחות.
■ חרט מכשירן ברמת חרט כלים, לבניית מכשירים. לעבודה בתל־אביב. פרופיל 72 ומעלה ארוחות הסעות.
■ צבעי תעשייתי לצביעה אלקטרוסטטית + התזה. לעבודה קבועה באיזור גוש דן.
■ בוגר בית ספר מקצועי להפעלת מכונות חיתוך פח. לעבודה קבועה באיזור גוש דן.
■ חשמלאי נסיון של שנתיים לפחות בתעשיה לעבודה קבועה באיזור רמלה – לוד.
■ עובדי יצור לעבודה קבועה באיזור רמלה – לוד.
■ מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה בתחום התקשורת תואר שני במנהל עסקים לעבודה קבועה באיזור ר"ג.
■ כרסם/משחיזן כלים מנוסה לעבודה באשדוד.
■ מכונאי אחזקה מעולה בעל נסיון במפעל תעשייתי לעבודה באשדוד.
■ מהנדס/הנדסאי מכונות נסיון 3 שנים לפחות לעבודה קבועה ובעלת אתגר ברחובות.
■ עובדות בלתי מקצועיות לעבודה באיזור נס ציונה ואשדוד. לפנות לסניף רחובות ואשדוד.
■ עובדי יצור בוגרי 12 שנות לימוד לעבודה קבועה ומעניינת ברחובות תנאים טובים.
■ מחסנאי למחסן אלקטרוניקה עם ידע בעבודה על מחשב לסניף אשדוד ורחובות.
■ הנדסאי/טכנאי מכונות רצוי נסיון ברכש. למשרות קניין למכניקה לסניף רחובות ואשדוד.
■ כרסם לעבודה זמנית בנס ציונה לפנות לסניף אשדוד ורחובות.
■ הנדסאי אלקטרוניקה עם נסיון מוכח ברכש למשרות איש רכש לפיתוח לסניף אשדוד ורחובות.
■ עובדות נקיון/מטבח לעבודה קבועה במפעל תעשייתי לסניף רחובות ואשדוד.
■ מלגזן לעבודה קבועה באזור ראשון לציון.
דנאל דנאל-זה לעבוד!
מועמדים מתבקשים לפנות לאחד מסניפי דנאל. משרות קבועות, תנאים סוציאליים כחוק ושכר גבוה למתאימים.
■ תל־אביב: גורדון 88, (ליד עירית ת"א), טל. 222266, 240878, 245541, 245531
■ רחובות: הרצל 187, 08-455904.
■ אשדוד: רוגוזין 8, 08-532221, 08-533644.
■ אשקלון ■ באר שבע ■ ירושלים ■ חיפה

פוליש ונקיון
אסטרולוגיה
מחשבים
ציוד תקשורת
ציפוי אמבטיות
צילום
בתי אבות
קוסמטיקה

המילה האחרונה בציוד מיקצועי למכוני קוסמטיקה במחירים מפתיעים! עד 84 תשלומים! "רשלי" שד' הרצל 12 ת"א 03-382126 סניף חיפה, שד' ההסתדרות 33, (29044) 04-725133

אותיותדביקות
שודכים
בת זוג
בן זוג
הכרזות

בתי כנסת
סידות
מזגני אויר
מכונות כביסה
מלגזות ושינוע
ריפוי והרזיה

מערכות קול
מכונות כתיבה
חיות בית
כלי נגינה
הלוואה

לשכירים בלבד! הלוואה ללא ערבים עד 2000.- ש"ח 03-370471 (6554) 03-378112

אשראי במישגן 66 ש"ח בחודש לכל 1200 ש"ח. לשכירים ללא ערבים. "חבות בע"מ" תל־אביב אלנבי 17, 03-660341 (28642)

חקלאות
טרקטורים

מבקש קבלן המסוגל לספק 15 עד 20 טרקטורים ופלטפורמות גדולות לעדלאידע (27709) 03-267903

תנורי חימום
שרותים כלליים

בתי"ם ושיעורים
חלפי רכב משומשים
מציאות
ברק, פרס, גלויטינה משור דיסקה משור שרש מערגלת פתים (20639) 03-383904
רוצים לקנות
רהיטים

נגרית סביון – ריהוט משרדי מעולה לכל תקציב, 10% הנחה אמיתית על כל הרהיטים. אזור התעשיה, מסילת 03-5567711, וולפסון 20 ת"א (28635) 03-825683

נר שים לבו 23 M.D.F ש"ח ללוח 03-371547 (28069) 03-381017

מקררים
וידיאו טייפ

שוק המציאות

לחברת בניה שמשרדיה בתל־אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
לחצי משרה
נסיון של 5 שנים לפחות.
ידע בהפעלת מחשב
והנהלת משכורות.
03-5449812, 03-222512

למפעל לשיפוץ מכלולים לרכב בגבעתיים
דרושים:
1. חשמלאי רכב
2. מוסנאי עם רשיון על מלגזה
3. עובדי ייצור
ברח' החשמונאים 3 ב"ב
03-784808, 03-782906

להברה לשילוח מטענים דרושה
פקידה
למחלקת יבוא למשרה מלאה (כולל יום ו')
ידיעת אנגלית הכרחית
03-203831 03-289037 (רוחי)

למפעלים בתירמלון ואולמות חסד
פועלים
מלצרים
פועלי נקיון
ואחזקה
לפנות לפורסאן
053-671717
עוסק מורשה

לחברת מובלה
דרוש
מנהל עבודה
בעל נסיון.
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 18063 ת"א.
סודיות מובטחת

למפעל גדול ומתפתח בענף המזון
דרוש
איש מכירות
לאחר שירות צבאי, בעל רישיון נהיגה, ניסיון בשיווק – יתרון.
המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 2445 עפולה מיקוד 18102 עבור „איש מכירות"
★ סודיות מובטחת ★

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל
השבוע
משחק השנה בכדורסל הישראלי
כוכבי הכנסת
מול
כוכבי גל"צ
ביום רביעי 3.2.88 בשעה 21.00 באולם הכדורסל של אוניברסיטת תל־אביב.
מנחה: דובי גל
כל ההכנסות קודש לקרן לב"י
בהפסקה תערך תחרות קליעה לסל (3 נקודות) בהשתתפות מיטב כוכבי הליגה הישראלית לכדורסל
כרטיסים: במשרדי אגודת הסטודנטים ובאולם הספורט
היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רחוב ד' (ארנא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

שערי מטבע חוץ ביום 28.01.88

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.003	1.53	1.60	1.53	1.60	1.53	1.60	1.5647	1.5843	1.5653	1.5847	1.5652	1.5849	1.5749
1 מארק גרמני	+0.002	0.92	0.96	0.92	0.97	0.92	0.97	0.9375	0.9493	0.9390	0.9507	0.9383	0.9501	0.9452
1 לי"ש	+0.004	2.72	2.84	2.73	2.86	2.73	2.86	2.7859	2.8208	2.7822	2.8169	2.7837	2.8187	2.8070
1 פרנק צרפתי	—	0.27	0.28	0.27	0.29	0.27	0.29	0.2781	0.2816	0.2778	0.2812	0.2778	0.2813	0.2803
100 ינים יפאנים	+0.003	1.20	1.26	1.21	1.27	1.21	1.27	1.2311	1.2465	1.2294	1.2447	1.2314	1.2469	1.2387
1 גולדן הולנדי	+0.002	0.82	0.85	0.82	0.86	0.82	0.86	0.8356	0.8461	0.8361	0.8466	0.8347	0.8452	0.8415
1 פרנק שוויצרי	+0.002	1.13	1.18	1.15	1.19	1.13	1.18	1.1548	1.1692	1.1543	1.1687	1.1500	1.1645	1.1621
1 כתר שוודי	—	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2608	0.2641	0.2604	0.2637	0.2609	0.2642	0.2626
1 כתר נורבגי	—	0.24	0.25	0.24	0.25	0.24	0.26	0.2463	0.2494	0.2464	0.2494	0.2461	0.2492	0.2479
1 כתר דני	+0.001	0.24	0.25	0.24	0.25	0.24	0.25	0.2448	0.2479	0.2448	[illegible]	[illegible]	0.2477	0.2465
1 מארק פיני	+0.001	0.38	0.39	0.38	0.40	0.37	0.40	0.3861	0.3909	0.3852	0.3900	0.3855	[illegible]	0.3886
1 דולר קנדי	-0.001	1.20	1.25	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2253	1.2406	1.2246	1.2398	1.2242	1.2396	1.2328
1 דולר אוסטרלי	-0.001	1.05	1.16	1.08	1.16	1.08	1.16	1.1188	1.1328	1.1194	1.1333	1.1175	1.1316	1.1264
1 ראנד דרא"פ	+0.001	0.51	0.61	0.47	0.80	0.50	0.70	0.7902	0.8001	0.7899	0.7997	0.7888	0.7988	0.7948
10 פרנקים בלגיים	+0.001	0.44	0.46	0.44	0.46	0.43	0.46	0.4462	0.4538	0.4495	0.4551	0.4487	0.4543	0.4523
10 שילינגים אוסטריים	+0.003	1.31	1.37	1.31	1.37	1.31	1.37	1.3351	1.3518	1.3334	1.3500	1.3350	1.3518	1.3444
1000 לירטות איטלקיות	-0.002	1.24	1.31	1.25	1.33	1.25	1.33	1.2731	1.2891	1.2738	1.2896	1.2715	1.2875	1.2820
1 ספ"י (ECU)	+0.003	—	—	—	—	—	—	1.9379	1.9622	1.9385	1.9627	—	—	1.9516
1 דינר ירדני	-0.007	4.31	4.57	4.33	4.60	4.44	4.75	—	—	—	—	—	—	4.5200
10 לירות לבנוניות	—	—	—	0.09	0.10	0.02	0.03	—	—	—	—	—	—	0.0307
1 לירה מצרית	-0.001	0.65	0.69	0.62	0.66	0.65	0.70	—	—	—	—	—	—	0.7087

אמא, ספרי לי סיפור

תפילת היחיד ותפילת הציבור

במה סופרות וחוקרות ניסו לברר השבוע בכינוס לרגל מלאת מאה שנה להולדת הסופרת דבורה ברון בבית התפוצות מה קורה לסופרת העבריה כיום. דבורה ברון לא היתה באה

מדוע מצומצם כל כך חלקן של נשים בסיפורת העברית? כמה סופרות וחוקרי ספרות ניסו השבוע להשיב על שאלה זו בכינוס שנערך השבוע בבית התפוצות לרגל מלאת מאה שנה להולדת הסופרת דבורה ברון, ביוזמת החוג לספרות של אוניברסיטת תל אביב.

"אשה יותר נקרעת לגזרים במציאות היומיומית מאשר גבר. אין מה לעשות", אמרה הסופרת יהודית הנדל ובכנות עוצרת נשימה תיארה את המאבק בין „החומר התובעני הזה של נשיות" שנוטף בעורפה של אשה סופרת גם כשהיא יושבת מול מכונת הכתיבה, לבין „עבודת הפרך של כתיבת פרוזה" שכדי לעשותה יש צורך להינתק מתביעות חיי היומיום, להשיג הידות מוחלטת ובדידות טוטלית.

היא דיברה על אמהות שאינה מרפה גם לאחר שהילדים יוצאים את הבית, על החזוריות הורמונלית מתישה שנשים סובלות במנה כל חייהן ועל בלות שהיא המצאה של גברים שבאה לשלול מאשה בת היכיים את נשיותה. לאשה אורבות „חיות הטרף" של דאגות הקיום וחרדותיו. החיים תובעניים כלפיה, אלא אם כן היא מוכנה לוותר על אמהותה ונשיותה, ואם אינה מוותרת – המחיר הוא אובדן זמן יצירה יקר.

עמליה כהנא כרמון תיארה את היחס המשפיל והמעליב של הביקורת העברית כלפי סיפורת הנכתבת בידי נשים. „היא כותבת נחמד אבל על מה שבירכתיים", הוא דפוס ההתייחסות המקובל. סיפורת נשים בתוארת באופן סטריאוטיפי במונחים של „נועם, רוך, מתיקות, נלבבות, עצה ושמחה במצבים ביתיים" ונוהגים לייחס לה „טוב טעם, רגישות, חסכוניות, הבחנה בדקויות, כושר התבוננות בפרטים זעירים וניקיון מופתי". הסופרת האשה נתפשת, לטענת עמליה כהנא כרמון, כמעין חיק רחב מבין וסולח, מקום להניח את ראשו וגופו העייף של הגבר החוזר מלחמות ומהתמודדויות על החיים.

העשיה של גברים נתפשת בספרות העברית כמרכז ואילו העשיה של נשים נתפשת – לדבריה – כשולית. באירוניה היא התייחסה לפנטסיה אותה ביטא חיים באר ביחס לספרו "עת הזמיר" לפיה היה רוצה שספרו יהיה תולה בטרילוגיה המתארת את העשיה היהודית של יהודים בארץ ישראל, לאחר „תמול שלשום" של עגנון ו„ימי צקלג" של ס. יזהר. לדבריה סופרת אשה לא היתה רואה בכך מיצוי קלע ליצירתה ועצם הרעיון היה נראה לה כבמצום חמור של יצירתה, בעוד שרוב מכריע מבין הסופרים הגברים מזדהה עם הפנטסיה של חיים באר.

כהנא כרמון מדמה את ספרות הנשים לתפילת יחיד בעבודת בית הכנסת ואת ספרות הגברים לתפילת הציבור. במסורת העברית תפילת היחיד נחשבת פחות מתפילת הציבור ובסיפורת העברית: תיאור קורות הימים באמצעות דמות או שורה של דמויות המייצגות את כלל האדם הישראלי באותה תקופה נחשבת יותר מאשר תיאור דמויות שוליים.

הסיפורת הנשית חורגת מדרך המלך של הסיפורת העברית מפני שאינה מתארת את החוויות הנחשבות מרכזיות לחברה ומשום כך היא גם פחות מוערכת ופחות מובנת. חוקרות הסיפורת שהשתתפו בכינוס האירו את בעיית הספרות הנשית העברית בהיבטיה ההיסטוריים. פרופסור נורית גוברין מאוניברסיטת תל אביב עשתה זאת דרך בדיקת יצירתה של דבורה ברון. היא חשפה לראשונה פרטים ביוגרפיים מאלפים ממסכת חייה המוזרה של הסופרת. במשך עשרים שנה משנת 1902 עד שנת 1921 היתה דבורה ברון אשה סוערת וסופרת מחאה פמיניסטית צעירה וזועמת. לפני נישואיה ליוסף אהרונוביץ, עורך „הפועל הצעיר", היא ניהלה רומן עם הסופר משה בן אליעזר, סבו של ידי"ב בן אליעזר, לו היתה מאורסת 4 שנים. פרופסור גוברין הצליחה לעיין ביומן שכתב בן אליעזר ובו הנציח מדי יום את פרשת היחסים עם הסופרת. דבורה ברון היתה ללא ספק דמות חריגה בתקופתה. היא שימשה כעורכת מדור הספרות ב„הפועל הצעיר" ופירסמה 60 סיפורים בהם ביטאה ללא עידון או הסוואה את יחסה הביקורתי למוסד הנישואין, ליחסי מין ללא אהבה, לשיוויון בין המינים. היא היתה חדשנית ושילמה מחיר כבד על כך. הרכילות המרושעת ייחסה לה חיי נישואין לא תקינים, ריחמו על בעלה, נהגו לספר כיצד היה „מבשל תה" לאורחים בעוד היא יושבת בכורסה התעלמו לחלוטין מכך שהיתה אשה ידועת חולי ושהוא היה עסוק רוב הזמן מחוץ לבית והרבה לנסוע לחו"ל.

בהיותה כבת 36 התפטרה מעבודתה כעורכת, הסתגרה בביתה ולא יצאה ממנו עד יום מותה. כשנפטר בעלה ירדה במדרגות הבית לאות אבלות אך לא השתתפה בהלויה. במשך תקופת הסתגרותה בת 33 השנים גנזה את סיפורי המחאה שלה אותם כינתה „סמרטוטים" והחלה לפרסם סיפורים מאופקים מעודנים ובשלים. את דמות המספרת הפמיניסטית של התקופה הראשונה החליפה בדמות מספרת מובלעת ואת רקע ההתרחשות של הסיפורים הרחיקה לעבר העיירה הליטאית של ראשית חייה.

ד"ר לילי רתוק ניסתה לפענח את סוד השוליות של סיפורת נשים עברית דרך יצירתה של הסופרת אלישבע, שברומן היחיד שלה „סמטאות" ובסיפוריה היא מעמידה דמות נשית לא משוחררת, פוחדת מחשיפה שנתפשה או כבלתי יאה לאשה, ומעדיפה את הפנטזיה על פני ראיה מפוכחת של המציאות. לטענת ד"ר רתוק גם הסיפורת העברית המודרנית נמנעת מלהעמיד דמות אשה יוצרת, מעיזה בעלת הערכה עצמית, ואם יש נשים יוצרות בסיפורת העברית המודרנית, הן מוצגות כיוצרות בלתי ממומשות.

ד"ר יפה פרלוביץ תיארה את יצירתה של נחמה פוחצ'בסקי בת העליה הראשונה כאנטיתיזה לספרות הגברים של אותה תקופה. בעוד שהסופרים הגברים תיארו את ההווי הארץ ישראלי בצבעים אופטימיים אידיאליים היא תיארה דמויות נשיות קודרות, שרודות בתחושת אין מוצא, הזויות על ידי גברים ומשתקעות בעבודה גופנית כשנופי ארץ ישראל משמשות להן מפלט.

ד"ר מירה אריאל וד"ר רחל גיורא, השוו סטריאוטיפים גבריים ונשיים ביצירות של שלשה גברים ושלוש נשים: משה סמילנסקי, נחמה פוחצ'בסקי, דבורה ברון, אלישבע, גרשון שופמן ויעקב שטיינברג. אצל שטיינברג ושופמן הנשים הן נסיכיות, מרוחקות ופאסיביות, ואצל סמילנסקי הן שטניות. הסופרות הנשים מציגות דמויות נשים קרובות יותר למציאות המתלבטות בבעיית זהותן ומודעות לקיפוחן. דמויות הגברים מוצגות בצורה מלאה יותר גם על ידי סופרות וגם על ידי סופרים. לעומתם דמויות הנשים מוצגות בצורה סטריאוטיפית ושטוחה. סופרים נבדלים מסופרות במידת הסטריאוטיפיות בהצגת דמויות נשיות.

חקר ספרות הנוצרת בידי נשים ועל נשים הוא ענף מתפתח בביקורת הספרות בעולם. בספרות העברית המחקר הזה עודנו בראשיתו. בארץ גברית, שבה מוקד העניין הציבורי הוא בשדה המערכה הצבאי, המדיני או הכלכלי, ושבה נושאים חברתיים נדחקים לשוליים ונושאים נשיים לשולי השוליים, יום העיון בבית התפוצות היה כמשב רוח צח.

יעל פישביין

היד הכותבת היא על־מינית

סביון ליברכט, תגלית צעירה ומבטיחה בספרות שלנו: לפעמים אני נתקלת בשורות ואני חשה שרק אשה יכלה לכתוב אותן

סביון ליברכט. הדאגה לפרטים קטנים.

כינוס הסופרות שהתקיים השבוע עורר מחדש את השאלות הצפויות על טיבה של ספרות נשים (אם יש כזאת), על קשייה של אשה סופרת ועל קשייה של האשה־הסופרת העבריה בפרט. אחת הטענות שהושמעו עוד לפני הדיון היתה בדבר קיפוח הסופרת העברית, לעומת הסופר העברי. מעט מאוד סופרות עבריות מתורגמות לשפות אחרות, היתה הטענה הרווחת.

כינוס הסופרות עורר, כמובן, מחלוקת ואף מבוכה בקרב הסופרות עצמן על נחיצותו. מבוכה, כי סופרות ואף נשים שאינן סופרות מסתייגות מן הסקטוריאליות המתויגת על פי מין.

האומנם מקופחת הסופרת העבריה בשל מינה? לא בהכרח. אם קנה המידה הוא תרגום יצירותיה לשפות זרות, נדמה לי שעליה להתמודד באותן אמות מידה נוקשות, לפעמים מקריות לחלוטין, שבהן מתמודד גם הסופר־הגבר. ככלות הכל, כמה סופרים עברים חשובים תורגמו לשפות זרות? יש מעט מאוד תרגומים של עגנון לשפות זרות על אף שאיש לא יחלוק על מרכזיותו בספרות העברית. יעקב שבתאי לא תורגם כלל (אף שמגעים מתקיימים כבר שנים עם הוצאות ספרים נכבדות בצרפת). לדוד שחר נתמזל המזל ונמצאה לו מתרגמת מעולה לצרפתית. פרס „מדיסיס" שזכה בו הבטיח לו המשך תרגום יצירותיו לצרפתית גם בעתיד. יהושע סובול תורגם לשפות רבות באירופה ושמו מוכר כיום לכל חובב תיאטרון באירופה. חנוך לוין, מחזאי וסופר נפלא, לא הצליח במקום שהצליח סובול.

צריך להודות שההצלחה גם בתחום זה היא לעיתים קרובות עניין של תזמון, מקריות, אם לא שרירותיות סתם. גם סופר מעולה צריך יותר מקורטוב של מזל כדי להגיע להכרה בין לאומית במצוינותו. ישנה כמובן, הדוגמה הנחרצת של עמוס עוז, הסופר העברי המתורגם ביותר והמוכר ביותר בחו"ל. לבד ממצוינותו של הסופר, ישנה מצוינותה של הסוכנת הספרותית, דבורה אוון. מבלי משים נצטיירה המשוואה הבאנאלית המוכרת: חפש את האשה המוצלחת המקדמת את הסופר המצליח. הסופרת העבריה עדיין לא מצאה את האשה המוצלחת שתקדם את עניינה. (אולי אני מושפעת מכתובת קיר שהתנוססה בפרוזדורי החוג לספרות אנגלית באוניברסיטה: „שוויון הוא מיתוס. הנשים טובות יותר").

סביון ליברכט, אחת התגליות הצעירות והמבטיחות ביותר בספרות העברית, השתתפה בכינוס כשומעת. „אין לי נתונים על מצוקתה של הסופרת העבריה לעומת הסופר העברי", היא אומרת. „אני מניחה שזה נכון מאותה סיבה שגם בתחומים אחרים עדיין הגברים הם המחליטים מה חשוב ומרכזי ומה שולי ולא־חשוב. נדמה לי שקשה יותר להיות אשה סופרת. הקושי הוא לא חד משמעי לגבר. יש בו גם ערך מוסף חיובי".

„בשלב מסויים של חייה, בעשור שבין 25 ל־35, עסוקה אשה בגידול ילדים. עדיין העול הזה (שהוא לא רק עול ואני לא הייתי מוותרת עליו) – למרות התמורות שבחלוקת התפקידים במשפחה – רובץ בעיקר על האשה. הדאגה לפרטים קטנים תובעת הרבה כוחות טובים. כשסיפור מתחיל להטריד אותך, את זקוקה למרחבים של זמן. צריך לפרוש קצת מהעולם כדי שהדברים יבשילו בך. אבל החיים הפרטיים משבשים את חייך כיוצרת. אם את סופרת, את כותבת בדרך כלל בבית. אבל אינך יכולה להתפנות לכך בשלמות אם יש לך ילדים בבית".

הקשיים, שהיא מדברת עליהם, מוחשיים במהלך השיחה עצמה. בנה בן החמש מבקש שתגיש לו פירה („קוטש" בלשונו). חוט המחשבה שלה ניתק. אחר כך הוא מראה לה שנטל בעצמו את מה שרצה. השיחה נקטעת שוב.

„גבר יקום וישכור לעצמו מקום לכתיבה. אשה עדיין לא תובעת את שלה. עד שהיא לומדת לתבוע עוברות הרבה שנים טובות. בינתיים היא תלך לכתוב בבית קפה. אבל יש לעיכוב הזה גם יתרון. את מטעינה את עצמך בשנים האלה. לומדת איפוק ונדמה לי שמידת האיפוק מתבטאת מאוחר יותר גם בכתיבה עצמה".

האיפוק הוא אמת מידה אפשרית לאבחנה בין „ספרות גברית" לבין „ספרות נשית". סביון ליברכט טוענת, שכיום כבר קשה למצוא ספרות בעלת סממן נשי מובהק או גברי מובהק. „זה היה נכון במאה ה־19 כשהיתה חציצה חדה בין עולם נשי לבין עולם גברי. אף שלפעמים אני נתקלת בשורות ואני חשה שרק אשה יכולה לכתוב אותן. יש תיאוריה לפיה גבר יוצר משתמש ביצירתו במרכיב הנשי שבו ואילו אשה משתמשת במרכיב הגברי שבה. אני מרגישה שהיד הכותבת היא על־מינית. זו לא האשה שבך שכותבת, לא היד שמחוברת אל הרחם, אלא משהו מן המעמקים הפנימיים והוא משוחרר לגמרי מן המיניות".

מירי פז

אל מחוזות החרדה והתקווה / ורדה צימרמן

מוכר הכעכים מציע מרכולתו ל„פרלמנט" בפארק קראשינסקי, וארשה 1933.

חיים שהיו ואינם

סיור דומם במוזיאון לעתיקות ביפו: 80 תצלומים, 15 צלמים, 3 ערים ועיירה אחת

מעגלים־מעגלים נפרשת תמונת העולם היהודי בפולין. מעגלי חיים, מוות ולידה מחדש. מעגלים חיצוניים ומעגלי הנפש. מעגלים דוממים המדברים אל הלב בשמונים תצלומים המוצגים בימים אלה במוזיאון לעתיקות ביפו. אוסף פרטי שליקט מודיי פורבס במשך שבע שנים חכה להופיע בסיוע האוצרת שלומית שקד, שבה פגש בבוסטון, ורחבעם זאבי, המתנדב "שמבלי לחשוב הרבה החליט להציג את התערוכה בתוך חמישה חודשים", דברי האוצרת.

ורשה, לובלין, קרקוב וקאזימייז'. שלוש ערים מרכזיות ועיירה אחת. מעגלים המתחילים מן החוץ. מגגות הרעפים של העיירה הציורית שאמנים נהרו אליה. חוט הסיור הדומם נכסף אל הצוענים העוברים ברחובותיה, אל הקרקס, אל מודעות הפרסומת שברחובות, המסעדה שבה נחות שתי תיירות והלאה אל שנות השמונים לאנדרטה לזכר חללי השואה הבנוייה משברי מצבות.

מעגל שני מתחיל בכיכר שלושת הצלבים בורשה בליל שלג וממשיך ב"חברי הפרלמנט" שבפארק קראשינסקי, בעיוור המנגן בקטרינקה, בשוק שבכניסה אליו יושב הגובה, ופנימה אל השוק שם נמצא את מוכרת הכעכים, את הסבל היהודי, את מוכר הבגדים ומוכרת הפירות וחזרה אל נגני וזמרי הרחוב. וקפיצה לשנת 1944, להתקוממות העיר נגד הגרמנים, המוות, השבויים הגרמנים וההרס. וסגירת המעגל היום: בית הכנסת על־שם נוז'יק, משפחה בחנוכה ובפסח.

מסע בשבילי חיים שהיו ואינם ברחובות הרובע היהודי בלובלין, הריסתם בידי הגרמנים ונעלים באושוויץ. עיירה בוערת ליד קרקוב וקפיצה אל חסיד בקרקוב של היום. ומסע פנימי של הרמן הרמנביץ אל מחוזות החרדה והתקווה בצילומי פוטוקולדים.

מעגלים של תיעוד ושל אמנות. 15 צלמים, רובם עדיין בחיים. חלקם מתמקד בפולקלור מקומי ובדיוקנאות, חלקם בצילום אמנותי ומבניים אחרים בצילום עתונאי. חוויה. הקטלוג המלווה את התערוכה ובו מאמרים משל פרופ' חנא שמרוק, פרופ' משה ברש, וד"ר ציגלמן על מקומן של ערים אלו בהסטוריה היהודית של פולין ובו הסבריהם של מודיי פורבס, שלומית שקד ודוד דוידוביץ הם המעגל המשלים.

עבודת קודש בקיבוץ

כ־70 בתי כנסת מעץ נבנו בפולין אך הגרמנים שרפו את כולם. משה ורבין מקיבוץ יקום מקדיש כבר 27 שנה לשחזורם

כשבעים בתי כנסת מעץ נבנו בפולין במאות ה־17 וה־18, בפולין הגדולה שכללה אז גם את ליטא, אוקראינה ורוסיה הלבנה. „פרק אמנותי עלום", כדברי משה ורבין המקדיש כבר 27 שנים לשחזורם. עד כה בנה דגמים מ־24 מהם, בתי כנסת שהם „יצירה יחודית של אמנות יהודית", שאחד מהם לא דומה לשני ואשר עמדו על תילם ונשתמרו גם כשבתי המגורים שסביבם כבר נבנו באבן. „הגרמנים שרפו את כולם. חיילים מהוורמאכט עשו מהם מדורה".

„הגעתי לכך ברגע שנוכחתי שזה פרק מיוחד במינו של אמנות יהודית", אומר ורבין, איש קיבוץ יקום. „אינני אדם דתי ובתי כנסת יש גדולים ומפוארים מהם בכל קהילות העולם".

אלה שנבנו מעץ שונים. התכנון הוא יהודי („אמנים של ממש שנשארו אלמונים"). בתים קטנים ומסוגננים, לחלקם תיקרות מצויירות („הציירים חתמו את שמותיהם"), עבודות גילוף של הבימה, ארון הקודש והדלתות, ויטראז'ים („שלדעת כל החוקרים היא עבודת בעלי מלאכה יהודיים"). לשחזור בית כנסת אחד, מקש ולא מעץ, בקנה מידה של 100:1 יש צורך במאות שעות. לשחזורם של כולם הוא זקוק „לכמה גלגולים", כדבריו.

„הגעתי לזה הרבה ללא יהודים". במקרה, בחנות ספרים מצא את אלבומם של בני הזוג פיחוטקה העוסקים בחקר יודאיקה. אלבום שנתפרסם בוארשה לפני שלושים שנה על בתי כנסת מעץ. במשך השנים יצר קשר עם הזוג, קשר של מכתבים בעיקר. בקרוב יפגוש אותם. הם מגיעים לישראל להשתתף בכינוס האוניברסיטה העברית על יהדות פולין ויבקרו אותו בקיבוצו. בנוסף הצליח להגיע לאוספי צילום נדירים של בתי הכנסת. האוסף של בראייר האוסטרי, למשל, שצולם ב־1912 והוברח מגרמניה ב־1939, אותו מסר למוזיאון תל־אביב.

עבודת נמלים שנמשכת כבר קרוב לשלושים שנה. פריה יוצג החל מן ה־6 בפברואר במוזיאון העירוני ברמת גן. קודם לכן הוצגה בהרצליה. ורבין מתכונן להציג אותה גם במקומות אחרים בארץ.

NASIELSK SYNAGOGUE

דגם של בית הכנסת מעץ בנאשילסק שבפולין. התערוכה – משבת הבאה במוזיאון ר"ג